

DISPUTATIO
THEOLOGICA DE
IVRAMENTO FIDELITATIS
SANCTISSIMO PATRI
PAULO PAPÆ
QVINTO DE-
DICATA.

In qua

Potissima omnia Argumenta, quæ
a Card. Bellarmino, Iacobo Gretzero, Leonardo
Lessio, Martino Becano, alijsq; nonnullis con-
tra recens *Fidelitatis Iuramentum* ex Decreto
Regis, & Parlamenti, in *Anglia* stabilitum hactenus fa-
cta sunt, syncerè, dilucidè, & accuratè examinantur.

a

Rogero Widdringtono Catholico Anglo.

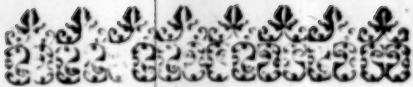
Iurabis, sicut Dominus, in Veritate, & in iudicio, & in
iustitia. Ieremix Cap. 4.

ALBIONOPOLI

Ex Officina Theophili Fabri

Permissu Superiorum. 1613.

SANCTISSIMO, AC
BEATISSIMO PATRI,

*Paulo Quinto Pontifici Max-
imo, Rogerus Widdringtonus Ca-
tholicus Anglus perpetuam felici-
tatem precatur.*

IRVM procul dubio vi-
debitur vestrae Sanctitati
(*Pater B^{me}*) qua fretus
audacia ego hanc de *Iu-
ramento fidelitatis*, quod
Sanctitas Vestra Catholicae fidei aperte
adversari suis Brevibus declaravit, dispu-
tationem in me suscipere, illamque Ve-
strae Beatitudini dicare ausus fuerim. Ve-
rùm, si *Sanctitas vestra* tum huius de po-
testate Papali Principes deponendi, &
de isto fidelitatis Iuramento praestando
controversiae statum, (quem Aduersarij
dissimulare student, & de quo Vestram
Beatitudinem haud recte informatam
esse plurimi apud nos Catholici sibi fir-
miter persuadent) studiose perpendere;
tum praeposterum procedendi modum,
quem in mea doctrina impugnanda, sua-
que propugnanda tenent, diligenter
obseruare

observare; tum rationes, quæ me ad scribendum impulerunt, attentè considerare dignata fuerit, nulla planè dubitatione afficior, quin & me a temeraria præsumptione liberum esse illico perspiciet, & illas calumnias, quibus aliqui scriptis publicis me falso criminati sunt, a me optimè depelli, quin maiori potius ratione sibi ipsis regeri posse clarissimè deprehendet.

2 Atque inprimis, *non ille, ut alibi* ^a In Præfat. *ijisdem planè verbis declaravi, mihi ani-*
Respond. Apo- *mus erat, quando Apologiam pro Iure*
loget. nu. 8. & *Principum adversus Card. Bellarminum*
nu. 111. *evulgavi, communiorum Theologorum sen-*
tentiam, quæ potestatem Principes deponen-
di Summo Pontifici attribuit, ut manifestè
falsam, refellere, aut contrariam, ut veram,
certissimis rationibus demonstrare, sed
cum paucissimi quidam recentiores, &
potissimum Card. Bellarminus in nova
duntaxat operum suorum editione, nulla
tamen de nova ratione adductus, jam mordi-
cus, tantoque impetu auctoritatem hanc
Papalem abdicandi Principes defendendam
in se susceperint, ut eam evidentissimè con-
vincere opinarentur, eosque Catholicos, qui
sua sententia non applaudunt, hereseos
nota aspergere non formidarent, hoc solum,
veritatis inter tam gravi, qualis est hære-
sis,

sis, investigandæ gratia, mihi institutum
 erat, ut rationibus Card. Bellarmini (quem
 confutandum præ cæteris, ea de causa
 elegi, quod ipse potissima omnia argu-
 menta, quæ pro hac potestate compro-
 banda magis efficacia essent, ex optimis
 quibusque Authoribus collegisset, &
 cum iam in vivis sit, sententiam suam
 melius, quàm alius quispiam defendere
 sciret, & ut credibile est, cum tam mag-
 ni ponderis quæstio sit, etiam vellet) pro-
 babiliter saltem responderem, adeoque non
 certis, sed probabilibus rationibus ex eius
 principiis commonstrarem, sua argumenta
 non esse ita usquequaque certa, ac demon-
 strativa, ut perspicuè demonstrarent, eos, qui
 talem auctoritatem inficiantur, non esse in
 fidelium cætu numerandos, vel a Sacramen-
 torum participatione excludendos. Igitur
 præsens controversia, quæ inter me, &
 Card. Bellarminum iam agitur, non est
 de hac simplici enunciatione, quam The- *Controversia*
 ologi communiter defendunt, *An Pa-*
tris videtur
tom. 1. d. Bellar-
mini nam.
 pa possit Principes ob hæresim abdicare,
 sed de ista modalis, quam paucissimi
 Theologi propugnant, *An scilicet ita*
decretum sit, talem deponendi Principes
auctoritatem Summo Pontifici ex Christi
institutione competere, ut qui contrariam
opinionem incurrat, manifesto hærescos,
erroris,

erroris, culpave lathalis periculo sese exponant.

3 Ex quibus constat, me non *demonstrantis*, sed *probabiliter Respondentis* munus in me suscepisse, & propterea nequaquam mihi vitio verti debere, si rationes, aut Responsiones planè *demonstrativas* non attulerim : nam meo instituto abundè me satisfecisse manifestum est, si vel rationes saltem *probabiles* pro mea sententia confirmanda adduxerim, vel argumentis a Card. Bellarmino, aut alio quovis, qui eius patrocinium arripit, allatis *probabilibus* duntaxat responsum adhibuerim : neq; enim *probabilitas* de re aliqua, & *certitudo* de opposita simul coherere queunt, neq; ad rationem verè *demonstrativā* vlla *probabilis* Responsio assignari potest. At qui meam pro *Iure Principum Apologiam* rationibus tantum congruis, ac *probabilibus* evincere arbitratur, tum ipse longissime errat, tum Lectorem facillimè in errorem inducet, nam vel authoritates irrefragabiles, vel rationes inexpugnabiles, & quibus probabiliter responderi nequit, cum proferre necesse est, qui suam sententiam, ut rem de fide certam demonstrare, & contrariam, ut hæreticam, quæque a nullo verè Catholico probabiliter defendi queat, refellere attentabit.

attentabit. Atq; iste huius de potestate
Papali principes deponendi quæstionis
sensus est. Quid autem emolumentum hic
disputandi modus Principibus afferat, in
fine meæ Apologiæ declaravi; Illud verò
beneficium hinc Subditis accedit, quòd,
præter cognitionem veritatis in re tanti
ponderis, qualis est discretio doctrinæ
probabilis ab hæretica, se pro opinionibus
tantum probabilibus defendendis
bona sua omnia prodigere, Principis sui
indignationem incurrere, & totam suam
posteritatem perpetuæ mendicitatis
periculo exponere nequaquam obligatos
esse, clarissimè deprehendent.

4 Neque istius de Iuramento fidelitatis
controversiæ, quæ ex priori quæstione
quàm maxime pendet, status est ab-
similis. Qui enim illud licitè præstari
posse opinantur, ad talem opinionem
amplectendam ea de causa inducuntur,
quòd existiment, se ad Principis sui legiti-
mi præcepto obediendum ex lege
Christi astrictos esse, quamdiu non con-
stat, eum nihil illicitum, aut quod autho-
ritatem sibi datam excedit, illis præcipi-
pere. Et propterea isti sufficere sibi arbi-
trantur, si argumenta omnia, ex Scripturis,
Concilijs, Ecclesiæ sanctæ canonibus,
Apostolicis vestræ Sanctitatis literis
rationibus,

rationibus Theologicis, aut alijs quibuscunq; locis petita, quæ totum Iuramentum, aut aliquam eius partem, vel fidei, vel animarum saluti repugnantem esse, vel Regiam præcipiendi potestate. n. excedere, *demonstrare* videntur, *probabiliter* dissoluant. Qui verò illud a nemine tutâ conscientia præstari posse probandi munus in se suscipient, non satis erit, quòd ipsi vel rationes, vel authoritates tantum *probabiles* afferant, sed oportebit etiam, ut talia *demonstrativa*, & *certissima* argumenta adducant, quibus nulla Responsio *probabilis* adhiberi queat. Sed hoc opus, hic labor est. Facile enim est verba Scripturæ sacræ *Quodcunq; solveris, Pæce oves meas, Secularia iudicia si habueritis &c.* Concilia item generalia, *Læteranense, Lugdunense, Tridentinum*, Ecclesiæ Sanctæ canones, *Not Sanctorum, Iuratos, Absolutos*, & tria vestræ Sanctitatis *Brevia Apostolica* pro sua sententia confirmanda adducere; Sed talem esse Scripturæ sensum, quem ipsi prætendunt, Illud item ex Concilijs, Canonibus, & Brevibus Apostolicis necessario concludi, quod ipsi volunt, non dico, *probabiliter* tantum persuadere, sed *demonstrativa* argumentatione, cui *probabiliter* responderi nequit, *evidenter* convincere hoc sanè

sanè maximæ difficultatis opus est. Atq; hæc est ratio, B^{ne} Pater, quæ me adversus tot, & tam eruditos Adversarios ita animosum reddit. Causæ siquidem, quam iustissimam esse mihi certò persuadeo, & non propriæ eruditioni, quam perexiguam esse fateor, confusus sum; sufficit enim mihi, quod rationes, aut Responsiones saltem *probabiles* proferam, quod in re disputabili non magni laboris est; at adversarij, nisi argumenta *demonstrativa*, & quæ evidentè convincant, adduxerint, measque Responsiones, ut omnino *improbabiles*, confutaverint, in cassum laborabunt, neque meam sententiam, sed proprium suum figmentum se debellare tandem deprehendent.

5 Modus deinde, quem Adversarij in mea doctrina impugnanda, suæq; stabilitenda observant, nimis exorbitans est. Siquidem ad ea quæ hactenus evulgavi, responderunt duo Theologiæ Doctores, *Edwards Westonus*, & *Adolphus Schulckenius*, (si tamen *Schulckenius*, & non Card. *Bellarminus*, ut D. *Westonus* pluribus asseveranter affirmavit, præcipuus illius libri Author sit;) sed ambo adeo insolide, dolose, virulente, ut imposturis potius, quàm argumentis causam suam

suam prosequi, atque non tam doctrinam meam solidis rationibus confutare, quam personam meam execrandis conuitijs conuellere se in optatis habere, perspicuè demonstrent. Nam vel ea mihi imponunt, quæ nunquam scripsi, aut cogitavi; vel ea, quæ scripsi, ita deprauant, ut eorum sensum omnino peruertant, atq; ita non mecum, sed cum proprijs suis commentis concertant; vel doctrinam suam tam frigide confirmant, ut tametsi indoctorum aures suis clamoribus repleant, apud peritos tamen se planè victos esse, neque tam rationibus, quam verborum contumelijs rem agere velle, euidenter ostendant; Et demum suas ex Scripturis sacris, Sanctisque Concilijs incertas collectiones, quibus tamen nos alibi abundè satisfecimus, pro indubitatis fidei dogmatibus habendas esse libenter vellent: Quæ omnia partim inferius, ne Sanctitati vestræ, prolixiori, quam opus sit, epistola molestus sim, breuiter insinuabo, partim breui, Deo volente, copiosius commonstrabo. Quapropter si *Vestra Sanctitas* istorum hominum, aut aliorum maiori dignitate illustrium eruditioni, & conscientiz confisa, & falsis ipsorum informationibus fidem adhibens, mea scripta, ut hæretica,

aut

aut erronea, vt D. *Westonius* & D. *Schulkenius*, aut, si *Westono* credendum sit, ipsemet Card. *Bellarminus*, mihi falso, & iniuriose imponunt, prosciberet, quam grauem mihi iniuriam irrogaret, & quam magni scandali occasionem Ecclesie Catholice Aduersarijs præberet, tum Vestrae Sanctitatis, tum vniuersi Orbis Christiani iudicio discutiendum relinquo. Neque enim latet Vestram Sanctitatem, nonnullos libros, quos alibi, si necessitas postulauerit, recensere, paucis abhinc annis, vt erroneos, & si fallor, planè hæreticos, ex Sedis Apostolicæ, & Vniuersalis Inquisitionis decreto, ob malam quorundam informationem, & importunitatem, condemnatos fuisse; qui tamen postea, re-meliùs examinata, sententiam prius latam, nouo decreto tam graues Censuras nequaquam continente, reuocarunt.

6 Quem autem modum in Iuramento, de quo nunc agimus, impugnando a principio hucusque sequuti sunt, Reuerentia vestra, quam breuiter possum, sincere patefaciam. Notum est, & vniuerso Orbi Christiano per vulgatum, quodque absque summo animi dolore referre non possum, horrendam illam, atque infamem nitrati pulueris coniurationem,

tionem, qua quidam Catholici præpo-
stero Religionis Catholicæ exaltandæ
zelo perciti, Regem, & Reginam no-
stram Serenissimos, eorumque posteros,
& publicos Regni Ordines cum innume-
ris alijs cuiusque conditionis, & fortunæ,
vi pulveris tormentarij euertere, ac de-
lere instituerant, huic Iuramento exco-
gitando causam tribuisse. Proximo enim
Ordinum conuentu, quo detestanda hæc
conspiratio detecta est, visum est Regni
Ordinibus, ad similes proditores dein-
ceps detegendos, atque eiusmodi con-
iurationes in posterum præcauendas,
præfatum fidelitatis Iuramentum, tan-
quam medium aptissimum constituere,
illudque sub pœnis grauissimis ab omni-
bus Catholicis suscipiendum decernere.
Lege iam lata, quid Catholicis facien-
dum esset, diu, multùmque a Sacerdo-
tibus deliberatum est. Tandem Magister
Georgius Blackwellus Sacerdotum An-
glorum tunc Archipræbyter in eam iuit
sententiam (quam maior Sacerdotum
pars, qui Londinum conuenerant, ut quid
in re tam ardua agendum esset, intelli-
gerent, sequuta est) quodd Iuramentum
istud iuxta planum, & communem ver-
borum sensum a quouis Catholico tutâ
côscientiâ suscipi possit. Veruntamen
hæc

Georgius Blackwellus
Sacerdos factus
præbyter
de Iuramento
fidelitatis fœderis
factus

hæc D. Archipræsbyteri resolutio quibusdam Patribus Iesuitis, alijsque, comparatione cæterorum, paucissimis Sacerdotibus accepta non erat. Atque hinc totus hic tumultus, omnisque de Iuramento controuersia primum exorta est. Nam Patres illi se D. Archipræsbytero vehementer opposuerunt, totumque illud, quod ab ipso factum est, se inuersuros, & inhibitionem de Iuramento præstando a vestra Sanctitate impetraturos constanter affirmârunt. Quod profectò maximâ celeritate, prout polliciti sunt, perfecerunt. Nam, tamen si Sacerdos quidam non infimi nominis cum omni, qua poterat, festinatione Româ ad D. *Nicolauum Fitzherbertum* scripserat, remque totam illi fideliter exposuerat, atque obnixè rogauerat, vt vel per seipsum, vel medijs quibusdam Cardinalibus obnixè cum vestra Beatitudine ageret, ne Breuia vlla ad Iuramentum proscribendum hoc tempore, rebusque sic stantibus, huc transmitterentur, ne alioqui potestas vestra tam temporalis Reges deponendi, quàm spiritualis infallibiliter absque Concilio Generali definiendi vehementiùs, quàm vnquam a viris Catholicis in controuersiam vocaretur, (Neque enim tunc D. *Black-*

b Cap. 10. sec.
2. nu. 13.

neque illius prædictam potestatem aut temporalem, aut spirituales in dubium verterat, sed licitam duntaxat talis potestatis executionem rebus sic stantibus negare in animo habuerat: Istud tamen responsum a D. Fitzherberto accepit, quod literæ suæ, tametsi admodum celeriter missæ, in manus eius nimis tardè venerunt, cum Brevia Apostolica huc mittenda esse iam Romæ constitutum esset. Quapropter subito P. Parsonius, ne Catholici Angli autoritate D. Archiepiscopi, cæterorumque Sacerdotum, qui eius opinioni adhærebant, abriperentur, literas suas inferius^b recensendas, quæ futurorum Breuium quædam præfagia erant, huc direxit, quibus Catholicos Anglos certiores redderet, quod Romæ septem, vel octo doctissimorum Theologorum consultatio facta sit, omnesque in eam iuerint sententiam, Iuramentum istud sub hac verborum formula a nemine absque fidei abnegatione suscipi posse, cum de fide sit, potestatem Principes iusta de causa castigandi Summo Pontifici competere; & insuper quod vestra Sanctitas simile responsum eidem P. Parsonio in præsentia D. Thoma Fitzherberti tradidisset. Verum, cum plurimi apud nos Catholici, quomodo rectè de-
duci

duci possit, potestatem vestram principes castigandi in hoc iureiurando abnegari, non satis perspiciunt, (vt ex dictis manifestum fiet,) de hoc a Vestra Sanctitate edoceri quamplurimum desiderant.

7 Non multo post primum vestræ Sanctitatis Breue Apostolicum huc transmissum est, in quo Sanctitas vestra Iuramentum istud a nemine licite præstari posse, eo quod multa contineat, quæ fidei, & salutis apertè aduersantur, discretis verbis declarauit. Contigit autem, vt quibusdam mensibus elapsis D. *Blackwellus* ^{*Blackwellus*} Archipræbyter a satellitibus cap- ^{*Archipræbyter*} tus, atque ad Magistratum delatus Iura- ^{*iuramentum*} mentum susciperet, quem Card. *Bellar- ^{*cipili*}* *minus* priuatis literis, (circa quod etiam tempus secundum Vestræ Sanctitatis Breue huc peruēnit) quasi spirituales Summi pontificis Primatum abiurasset, acriter reprehendit. Cui D. *Blackwellus* alijs literis, quæ casu in manus Concilij Regij venerunt, quæque occasio fuerunt, vt ipse circa singulas Iuramenti partes magis dilucidè sententiam suam explicaret, responsum adhibuit. Aduersus Apostolica Vestræ Sanctitatis Breuia; atque Card. *Bellarmini* literas Rex noster Serenissimus Apologiam pro Iuramento fidelitatis primum suppresso eius nomine evulgauit.

evulgavit. Cui Apologiæ P. *Parsonius*
Anglicè, Card. *Bellarminus*, *Jacobus*
Gretzerus, *Leonardus Coquans*, *Antonius*
Capellus, *Martinus Becanus*, & plures
alii Latine responderunt : Sed omnes
materiam Iuramenti, de quo potissima
controuersia erat, ita exiliter pertracta-
runt, vt Catholici Angli, qui illud licite
præstari posse arbitrabantur, in sua sen-
tentia potius inde confirmarentur, cæteri
vero, qui Iesuitis fauebant, rem tam
magni ponderis tam leuiter ventilatam
esse perspicientes, non exiguo rubore
suffunderentur. Contendunt enim isti
Theologi alioquin sanè doctissimi, Pri-
matum Summi pontificis spiritualem, &
potestatem eius excommunicandi, ligandi,
atque soluendi in hoc Iuramento ap-
ertissime abnegari, quod tamen Iura-
menti defensores, vt ex dicendis appare-
bit, falsum esse se commonstrare posse
opinantur. Neque vix quispiam apud
nos Sacerdos, Iesuitis duntaxat demptis,
illisque non omnibus, reperitur, qui Iu-
ramentum istud aliquid in se continere,
quod fidei apertè repugnat, prout Sanc-
titas vestra suis Breuibz declarauit, ar-
bitretur, ideoque neque ea palam defen-
dere audeat, tametsi ne planè victum
se esse ostendat, ad alia quædam leuioris
momenti

momenti argumenta, quæ suis locis commemorabo, confugiat. Quapropter inter Iesuitam quendam in carcere prope *Westmonasterium*, dicto, *the Gatehouse*, tunc detentum, & Sacerdotes quosdam, qui in ergastulo *Nova porta* eo tempore degebant (omnes tamen vehementes Iuramenti impugnatores) acriter per literas dimicatum est; Sed tandem Sacerdotes isti, qui nihil hæreticum, aut erroneum in Iuramento contineri contendebant, Iesuitam illum vi disputationis, pro ut vnus illorum pluribus sincere protestatus est, partim ad silentium, & partim ad opinionem suam mitius interpretandam compulerunt.

8. Atque hæc est causa, *Bene Pater*, ob quam paucissimi apud nos Laici Catholici alicuius notæ, & nominis, Iuramentum istud sibi a Magistratu delatum respuant. Cum enim secum consideratè recolunt, Iuramentum istud, antequam a Sanctitate vestra, ut fidei apertè repugnans, declaratum esset, a quouis Catholico ob authoritatem tot Sacerdotum doctrina, & pietate illustrium, qui illud eo tempore propugnabant, probabili, atq; adeo tutà conscientia suscipi potuisse, & nunc perpendunt, non solum prohibitionem vestram, cum sit iuris tantum declaratus,

ratius, nullam maiorem obligandi vim
habere, quàm ratio, cui innititur, & a qua
e Cap. 10, sec. dependet, habere queat, vt inferius ex
2 nu. 41. doctrina *Francisci Suarez* perspicuum
fiet, verùm etiam *Sanctitatem vestram* de
ipsa ratione, ob quam Iuramentum in-
terdixit, nempe quòd multa contineat,
quæ fidei, & salutis apertè aduersantur,
a Card. *Bellarmino*, & *P. Parsonio* haud
rectè informatam esse, probabiliter sibi
persuadent, cum neque vestra potestas
Principes castigandi, eos excommuni-
candi, Censuras infligendi, aut alia po-
testas spiritualis, quam Christum Domi-
num *S. Petro*, eiusque Successoribus re-
liquisse certò constat, in hoc iureiurando
abnegetur, vt Card. *Bellarminus*, quem
P. Parsonius, & plures alij eiusdem So-
cietatis Theologorum imitati sunt, captiosis
consequentij, deducere cõtendunt, non
satis perspicere possunt, ob quòd efficax
argumentum ipsi declarativo *vestra San-*
ctitatis præcepto, quòd in ratione ad
summum probabili fundatur, in perpe-
tuam sui, suzq; posteritatis euerisionem
temporalem obedire teneantur. Neq; id-
circo rebelles *Vestra Sanctitati* se haben-
dos esse putant, quòd vestris mandatis,
vel ex falsa informatione datis, vel in pro-
babili duntaxat opinione fundatis in tam
grande

grande sui præiudicium, salua aliàs omni
reuerentia *Vestra Sanctitati* debita, non
obtemperent. Nam tametsi pro fide Ca-
tholica bona omnia temporalia deperde-
re, ipsamq; mortem oppetere paratissimi
sint, pro opinionibus tamen, quantumuis
etiam a tota ferme Ecclesia non quidem
credente, sed duntaxat opinante receptis,
(nam inter Ecclesiam firmiter credentem,
& probabiliter tantum opinantem, maxi-
mum discrimen constituendum esse op-
timè sciunt) bonis omnibus spoliari, vt
patriæ, & Principi proditores haberi, atq;
insuper filios, nepotes, consanguineos,
totamq; posteritatem, quam ætas nostra
tanta auditate exaltare studet, in perpe-
tuam mendicitatē adduci, absq; villa, aut
Catholicæ fidei confitendæ, aut læthalis
culpæ deuitandæ necessitate permittere,
nec prudentiæ, nec charitatis esse censet.
Et propterea tum se paulo durius tracta-
tos esse arbitrantur, quod ipsi, cum tam
acerbas calamitates iamdiu perpessi sint,
tam graue præterea iugum ab eo, a quo
potius leuamen aliquod se accepturos
esse sperabant, humeris suis imponatur,
vt ad opiniones tantum probabiles, &
quæ absque æternæ salutis discrimine re-
ijci possunt, propugnandas, præter bono-
rum omniū amissionem, atq; perpetuam

in carcere detentionem, cum manifesto
posteritatis suæ subuertendæ, & quod
grauissimum esse censent, Principis sui,
alioquin clementissimi, indignationis in-
currendæ periculo, compelli debeant:
tum etiam maximam sibi iniuriam a pau-
cis quibusdam suis conterraneis, ijsque
maiori ex parte literarum ignaris, vt sar-
toribus, sutoribus, atq; indoctis præser-
tim mulierculis, inferri existimant, qui ta-
met si Iuramenti verba vix legere sciunt,
in illud tamen, cuiusq; propugnatores, non
tam ex proprio, quam ex alieno ore lo-
quentes, adeo acriter invehuntur, vt
multo deterius esse Iuramentum suscipe-
re, quàm Protestantium templa adire,
atq; cum illis in Religionis cultu partici-
pare palam asserere non pertimescant. Et
certè, si Sanctitas vestra certior reddere-
tur, quàm scandalosè, & parum sincerè
quidam apud nos, qui istius Iurisurandi
acerrimi impugnatores exterius haberi
velint, in latebris se gerant, de quibus a-
liàs, si necessarium videbitur, Beatitudi-
nem vestrā particulatim informabimus,
nescio profectò, an tenera vestræ paternæ
charitatis viscera magis ad Catholicis
illis, qui Iuramentum ob causas, quas
rationabiles existimant, ingenuè defen-
dunt, commiserandum, quàm ad indig-
nationem

nationem contra eorum Aduersarios
concupiendam commouerentur.

9 Horum equidem Catholicorum par-
tim cōmiseratione motus, partim summis
precibus instigatus, & partim veritatis in
re tam graui certò cognoscendæ, qualis
est Catholicæ fidei abnegatio, & debita
vtriusque tam spiritualis, quam tempo-
ralis potestatis veneratio, desiderio fla-
grans, hanc de Iuramento fidelitatis dis-
putationē, potissimas omnes pro vtraq;
parte rationes, atque Responsiones fide-
liter adducens, composui, illamque ea
de causa Sanctitati vestræ consecravi, vt,
postquam ipsa rationes omnes, ob quas
Catholici Angli Iuramentum istud licitè
præstari posse arbitrantur, sedulò perpen-
derit, eorum saluti tam temporali, quàm
spirituali, prout summæ vestræ Beatitu-
dinis prudentiæ, atque charitati paternæ
magis expedire videbitur, prospicere
possit. Sicut enim non decet, vt opi-
niones hæreticæ, quæ Christi Ecclesiam
subvertunt, a Christianis, vt Orthodoxæ,
propugnentur; ita neque consentaneum
est, vt incertæ, atque probabiles tantum
opinionēs, & quæ fide supernaturali cre-
dendæ non sunt, pro indubitatis fidei
Catholicæ dogmatibus prædicentur, at-
que fideli populo in summum ipsorum

præiudicium temporale, & in maximum Religionis Catholicæ scandalum spirituale, quasi per vim a privatis quibuldam Doctores obtrudantur; Sed sicut veritas Catholica ad salutem necessaria ab omnibus fidelibus investiganda, & tenenda est, ita doctrina illa, quæ Catholica non est, ab illa, quæ est Catholica, distingui, ac secerni debet.

IO Et certè, si controversia ista talis naturæ fuisset, ut illius tractatio absque iniuriæ alijs inferendæ periculo prætermitti potuisset, me, eam examinando, in vestræ indignationis incurrendæ discrimen nequaquam profectò coniecissem. Verum, cum ad publicum patriæ nostræ

d Quidam enim ea potissimum decuria mea pro u re Principum Apologiam apud imperitum vulgus traducunt, quod præcipuas clausulas ob quas Sanctitas vestra iuramentum interdixit, confirmare videatur.

bonum, ad iustam tum propriæ meæ innocentiae^d, tum aliorum plurium defensionem spectet, atque ad obedientiam illam, quæ tam spiritualibus Sanctitatis vestræ mandatis, quam temporalibus regis nostri Serenissimi præceptis, ex lege Christi obligamur, declarandam pertineat, plurimum confido, Beatitudinem vestram non indignè laturam, quòd ego, non animo pertinaci, sed vestram Sanctitatem de hac re, haud rectè, ut credimus, informatam, melius informandi, & veritatis in hac re tam gravissima addiscendæ gratia, disputationem hanc

syncre

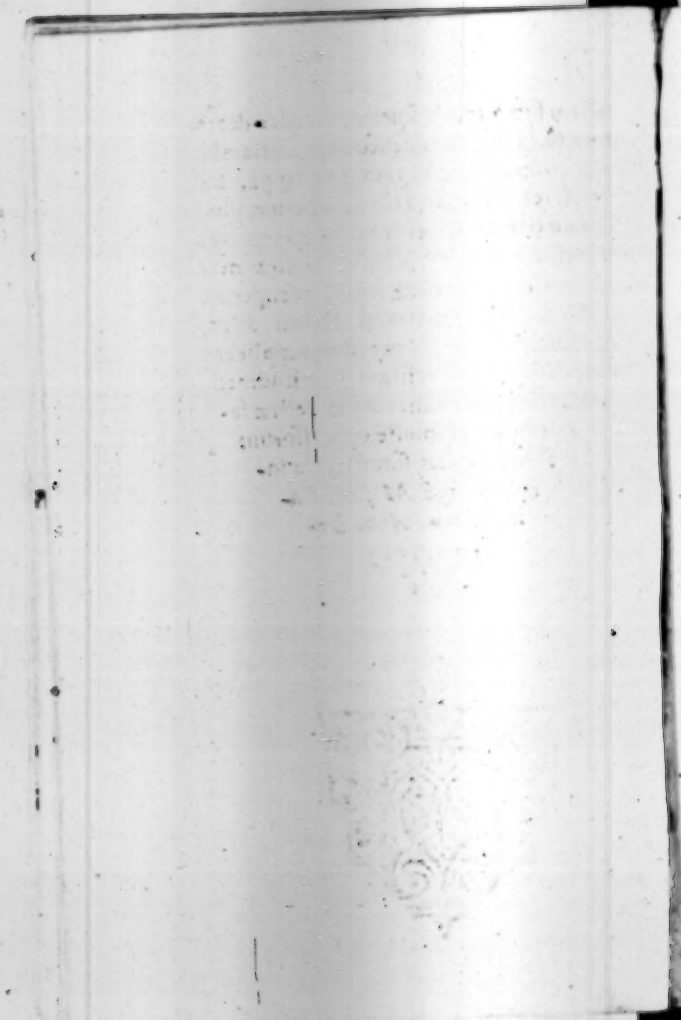
sincere instituerim, ex qua quanta au-
 thoritas tum vestre Sanctitati, tum Re-
 gis Maiestati, iuxta fidei Catholicæ
 principia, tribuere nos oporteat, tandem
 edoceri possimus. Vtramque enim po-
 testatem tam temporalem, quam spiritu-
 alem debita, qua par est, veneratione
 prosequimur: unicuique, quod suum est,
 tam Cæleri, quæ sunt Cæsaris, quam quæ
 sunt Dei, Deo reddere exoptamus, quæ
 utique potestati ex fidei Catholicæ
 principiis conveniunt, candidè, sincere,
 & absque vlla prorsus adulatione de-
 clatare studemus: nobis certissime per-
 suadentes, Beatitudini vestre gratum non
 esse, quod aliquis ex nimio erga Sedem
 Apostolicam affectu, maiorem authori-
 tatem, tanquam rem de fide certissimam,
 Summo Pontifici attribuat, quam illi
 competere certâ, & evidenti consequu-
 tione, ex Sacris literis, aut Ecclesiasticis
 definitionibus deduci possit. Isti etenim,
 ut rectè dixit doctissimus *Canus*, *Sedis* e Lib. 5. de lo-
Apostolicæ autoritatem subvertunt; non cis cap. 5. pro-
fovent; evertunt, non firman. pe finem.
tandem adversum hæreticos disputando ille
proficiet; quem viderint non iudicio, sed
affectu patrocinium autoritatis Pontificiæ
suscipere, nec id agere, ut disputationis suæ
vi lucem, ac veritatem eliciat, sed ut se ad
alterius

*alterius sensum, voluntatemque conuertat.
Non eget Petrus mendacio nostro, nostra
adulatione non eget.*

II Hæc igitur, *Sanctissime Pater*, humillima nostra ad vestram Beatitudinem supplicatio est; Primò, vt *Sanctitas vestra* rationes, ob quas Catholici Angli iuramentum illud licitè præstari posse opinantur, & de quibus *Sanctitatem vestram* non adhuc rectè informatam esse existimant, diligenter perpendere non dedignetur: Secundò, vt postquam eas debite examinauerit, illos pro Pastoralis vestra sollicitudinis edocere non gravetur, quæ iuramenti partes, non dico ex probabili tantum aliquorum Doctorum opinione, sed iuxta doctrinam Catholicam ab omnibus fidelibus necessariò credendam, fidei, aut saluti aduersentur, & proinde a nullo Catholico tutà, aut probabili conscientia suscipi possint. Tertio, vt *Sanctitas vestra*, si de rationibus illis, ob quas Catholici Angli iuramentum licitè præstari posse existimarunt, se haud rectè informatam fuisse perspexerit, atq; adeo eos in re tam graui non temerè, ac præcipitanter processisse deprehenderit, eos, eorumque Sacerdotes in pristinam vestram gratiam recipere dignetur, atq; vt si ipsi, aut eorum aliqui
vllam

vllam suæ famæ iacturam, aliudve detri-
mentū ex hoc iuramento aut præstando,
aut propugnando, non suâ culpâ, sed
indiscreto aliorum zelo acceperint, illud
denuo omni meliori modo, quo charita-
ti, iustitiæ, atque prudentiæ vestræ ma-
gis consentantum videbitur, recuperare
possint. Atque interim Deum Opt.
Maximum continuis precibus supplicare
non desistent, vt vestram Beatitudinem
ad Ecclesiæ bonum, animæ vestræ sa-
lutem, atque iniuste oppressorum
solamen, diutissimè seruet in-
columem. *E Mascolo Ca-*
lendis Iunij Anno Do-
mini, 1613.

Admonitio Authoris, ad Lectorem.

QUAE DAM sunt, Christiane lector, de quibus te admonendum esse velim: Primum est, si fors huic de iuramento fidelitatis Disputationi à me composita responsum adhibere in animo habeas, meminisse te oportere, quisnam sit de eo controuersia status. Neque enim satis est, ut superius declaravi, quod argumenta duntaxat Probabilia vel aduersus totam Iuramenti formulam, aut aliquam eius partem, vel contra Responsiones, quae à me in persona eorum, qui iuramentum defendunt, allatae sunt. producas; sed oportet, ut argumenta plane Demonstratiua, & quibus nullum Probabile Responsum adhiberi potest, in medium proferas; alioquin nunquam efficaciter Demonstrabis, Iuramentum istud à nemine Probabili, atque adeo tua conscientia suscipi non posse.

2. Secundum est: Cum nuper duo Theologiae Doctores, Adolphus Schulckenius,

(si ipse libri eius nomine divulgatus sit) et Edwardus Westonius mea pro
 Iure Principum Apologie utcumque re-
 spondisse visi sint, quibus me iam alijs occu-
 pationibus prepedi- tum plenum Responsum
 reddere, quod a me breui, Deo volente, ac-
 cepturus es, opportunitas non fuit, non ab re
 alienum esse indicari, si pauca quaedam, que
 in illis obseruares, tibi in presenti proponere.
 Atque in primis uterque horum, ita astute
 controuersie statum dissimulat, ac si Lectori
 persuadere vellent, me aduersus doctrinam,
 que potestatem Papalem Principes disponen-
 di, atque de eorum temporalibus disponendi
 tueretur, rationes certas, & demonstratiuas
 asserre voluisse, atque rationes, & authori-
 tates, quas Card. Bellarminus pro tali po-
 testate confirmanda adlucit, non esse vllatenus
 probabiles firmiter conprobare me in
 animo habuisse. cum tamen è contrario Card.
 Bellarminus demonstrare pratenderis, at-
 que ad eos illis Catholicis, qui talem autho-
 ritatem negant, hereseos notam in utroque non
 formidari: ego autem, ut in mea Apologia
 & Respon- sione Apologetica^b de industria
 obseruari, probabiliter solum demonstra-
 re mihi proposuerim, non esse adhuc à
 Card. Bellarmino, vel ex Scripturarum
 testimonio, vel Apostolorum traditio-
 ne, vel Ecclesie definitione, vel ipsis ra-
 tionibus

^a Nu. 3. &

463.

^b Locis su-
pra in E-
pistola ci-
tatis.

tionibus Theologicis sufficienter demonstratum, Summum Pontificem ullam prorsus ex Christi institutione habere auctoritatem, siue directè, siue indirectè, siue absolutè, siue respectivè, Principes supremos suis dominijs temporalibus dispoliandi; Et proinde neque eos, qui talem auctoritatè negant, ulla præsertim hæreseòs, aut erroris, ut nimis precipitanter Card. Bellarminus affirmat, aut etiam temeritatis nota aspergendos esse. Quam observationem si ritè perpenderit, facillimè perspicies, neque Schulckenium, neque Westonum in suis Apologijs pro Card. Bellarmino editis, doctrinam à me traditam, sed à semetipsis excogitatum impugnare. Neq. enim ipsi demonstrant, rationes, vel auctoritates à Card. Bellarmino adductas eiusmodi esse, ut nulla probabilis Responsio illis afferriqueat, neque solutiones, quas illis adhibui, omni prorsus probabilitatis momento destitutas esse: Nam si doctrina hac de potestate Papali Principes deponendi de fide tenenda sit, ut isti cum Card. Bellarmino contendunt, oportet, ut vel Christus, aut Apostoli eam scripto, aut verbo Ecclesie tradiderint, vel ex ijs, quæ à Christo, aut Apostolis accepimus, non dico, probabili, sed evidenti, ac necessaria consequentione colligatur. At proferant vel unam

ex sacris literis auctoritatem, vel unam Ec-
clesiæ definitionem, vel unam demonstratio-
nem Theologicam, in ea insistant, urgeant,
quantum possint, si illi probabile Respon-
sum non attribuerint victum me esse protinus
agnoscant: si hoc noluerint, clarum est, se di-
uerticula querere, & non veritatis inuesti-
gande studio, sed ne victi esse videantur, se
clamoribus potius quàm rationibus contende-
re adhuc velle; atque insuper insignem in-
iuriam tum fidei, tum fidelibus se inferre,
dum incertas suas opiniones pro certissimis
fidei dogmatibus fideli populo in maximum
eorum temporale præiudicium obtrudere
non desistunt.

3. Eicertè si D. Schulckenius verita-
tis indagande, et perdocende studio ad scri-
bendum motus fuisset, profectò ita turpiter
Lectorem suum deludere, ita manifestas ca-
lumnias mihi intendere, plurimum erubui-
set. Atque imprimis, ut me Principibus Se-
cularibus odiosum reddat, ita in Epistola sua
Dedicatoria non longe à fine scribit: Alter-
rum est, quod idem Aduersarius noster,
qui pro suo commodo plenis faucibus
vociferatur, Principum potestatem Diui-
nam esse, ab ipso Deo per legem Naturæ san-
ctissimè ordinatam, subditos iure diuino de-
bere Principibus obedientiam: Idem, in-
quam, quando ita vsui videtur, clamat,
subditos

subditos habere potestatem sibi inſitam,
& ex iure tum Diuino, tum naturali de-
bitam, quam nunquam poſſint amitte-
re, aut a ſe transferre, ſupra Reges, eos
iudicandi, deponendi, alios eligendi,
regna transferendi, modum regiminis
immutandi. Ita Aduerſarius, num. 439.
& 460.

4. *Sed miror ſanè, quòd D. Schulckenius talia mihi imponere non erubuerit. Nuſquam enim aſſerui, Subditos habere potestatem ſupra Reges, eos iudicandi, deponendi, alios eligendi, &c. Hoc ſolũ eo loco aſſirmaui, quotieſcunq; Imperatores Imperium pro dereliſto habent, neque illud protegere curant, ſed Regnum ab hoſtibus diripiendũ relinquant, & conſequenter ſupra populum ampliũ regnare, eorumq; Imperatores, et proteſtores, vlteriũ eſſe nolunt, (vt ex ſententia Lupoldi Babenbergij, & Michaelis Coccinij contigit, quando populus Romanus Imperium tranſtulit ad Germanos.) in tali caſu Pontificem, Senatum, populumque Romanum ex tacito ſaltem aliorum omnium Occidentaliũ, qui Imperio ſubieſti erant, conſenſu, plenum ius, ac potestatem (quam per nullam conſuetudinem, aut ſedis Imperij tranſlationem, vtpote ſibi congenitam, & ex iure naturæ debitam, amittere*
¶¶¶ 3 poterant)

c Nu. 438.
et ſeq

poterant) etiam iuxta doctrinam Card. Bellarmini iam traditam, habebant nouum Imperatorem sibi constituendi, & consequenter Imperium, quod Græci in partibus Occidentilibus solo nomine tenebant, ad *Carolus Magnum*, eiusq; Successores, aut ad alium quemcunque, Imperij Sede in illis partibus tunc quasi vacante, transferendi.

d ad nu.
567. pag.
561.
5: Deinde idem D. Schulckenius versus finem suiliter^d aliud longè periculosius mihi falso affingit, illudque oratione magis virulenta exaggerat. Cum enim ego ad exemplū Athaliæ in *ssu* Ioiadæ Pontificis occisa à Card. Bellarmino allatum respondens scripseram, Ioiadam Pontificem occidendo Athaliam nihil aliud effecisse, quàm quod fidelem quemque subditum in tali casu præstare oportuerat, quod ea de causa asserui, ut ibidem explicari, quomodo Ioiada non propria auctoritate, sed Regis, & Reipublicæ nomine praeceperit, ut Athalia usurpatrix, quæ tunc aduersus verum & legitimum Regem, qui à tota Republica ut talis agnitus, & acceptatus erat, conturbationem creare moliebatur, clamans, ut scriptura refert, Infidæ, infidæ, Coniuratio, coniuratio, Doctor Schulckenius ita verba mea traducit, ac si ego affirmassem, quemlibet fidelem subditum, si solum reputet aliquem

quem malo titulo 'invasisse Principatum, posse, nec posse modò, sed et omninò debere talem Principem interficere; *Et tandem ita exclamat, Ecce Reges & Principes, habetis qui vestra studeat securitati; Ita observantes sunt Maiestatis Regiæ, violatores, & calumniatores potestatis Pontificiæ. Quilibet, inquit, subditus non modò potest, sed & debet in tali casu facere, quod Ioiada fecit. O miseram Principum conditionem, quorum Regnum, et vita singulorum privatorum iudicio obnoxia! Quòd si Card. Bellarminus tale quid scripssisset, quas non Aduersarius ciceret turbas? quos non excitaret clamores?*

6. *Sed ubi est conscientia tua Schulekeni? Ubi candor? Ubi sinceritas? Quid mentem tuam adeo occaecavit, ut tam apertam calumniam mihi imponere non pudefieres? An Ioiada solum reputavit, & non certò etiam cognovit, Athalias malo titulo invasisse regnum? An non etiam certò cognovit, Ioas puerum septennem verum Regni heredem, quem ipse ab interfectione liberaverat, superstitem apud se manere? An non, priusquam Ioas in Regni possessionem miserat, & Athalias trucidari fecerat, inijt fœdus cum Centurionibus, qui circumeuntes, ait Scriptura, Iudam con-*

4 Reg. q.
20. in cap.
11.

gregauerunt Lenitas de cunctis urbibus Iu-
da, & Principes familiarum Israel, vene-
runtq. in Ierusalem, inijtq. omnis multitu-
do pactum in Domo Dei cum Rege; ut
nimirum Ioas Regem legitimum à Regni
possessione iniuste detentum in possessionem
mitterent, & Athaliasam usurpatricem, si
presertim coniurationem in Regem faceret,
Regis nomine & autoritate deleri cura-
rent. Ioiada enim non priuata sed Regis
autoritate & nomine Athaliasam truci-
dari praecepit. Ioiada, inquit Abulensis,
e gerebat vices Regis, licebat Regi iu-
bere occidi Athaliasam, quæ usurpauerat
Regnum. Ideo etiam liceret Ioiadæ,
qui gerebat vices eius in omnibus.
Dic iam, obsecro, Schulekeni, annon quili-
bet fidelis subditus in tali casu, id est, non
priuata, vt tu singis, sed publica veri Re-
gis, & qui vt talis certo cognitus est, au-
thoritate, consentiente etiam Republica, non
reputatam tantum, sed notam etiam usur-
patricem, & quæ coniurationem aduersus
verum Regem machinatur, interficere li-
cite potest, et debet? Neque hæc doctrina
rebellionibus, & conspirationibus viam a-
perit, aut Principum vitam priuatorum
iudicio obnoxiam relinquit. Verum tu hoc
eodem in loco latissimam seditionibus, &
defectionibus viam patefacis, dum satis
incautè

incautè affirmas, consensum populi satis esse, ad legitimum regnandi ius alteri, quam heredi legitimo, quique in nulla planè re deliquerit, conferendum. Athalia, inquis, sine dubio tyrannicè Regnum inuasit, sed cum sex annis pacificè imperauerit, credibile est, paulatim (assentiente populo) legitimum ius in Regnum acquisiuisse. Et nihilominus non te latuit, Schulckenii, Ioas, verum & legitimum iure hereditario Regem, saluum, & incolumem in Domo Domini tunc temporis permanisse. Atque hæc seditiosa tua doctrina forsitan una inter ceteras causæ erat, quod libertus Lutetie publice combustus fuerit. Et propterea prudenter Becanus, ^{pag. 558.}

** in Controuersia Anglicana primùm à se edita, hanc eandem doctrinam tradidit, in posteriori Editione à se emendata errorem suum recognoscens sententiam illam expungendam curauit.* ^{Pag. 120}

7. Præterea D. Schulckenius, ut me etiam apud sedem Apostolicam tanquã apertè heretica docentem traducat, cap. 6. sue Apologetice ita scribit: Secunda conclusio. ^{pag. 256.} Hæreticum est dicere Pontificẽ, ut talẽ, & ex iure diuino non habere vllam potestatem in temporalibus. Hæc est contra Aduersarium, Lutheranos, Calvinistas. Tertia conclusio. ^{Pag. 258} Hæreticum est, Pontificem

ficem, vt Pontificem, & ex iure diuino non habere vllam potestatem imperandi Principibus sæcularibus in rebus temporalibus, saltem in ordine ad spiritualia. Hæc est contra Aduersarium, Lutheranos, Calvinistas. Et nihilominus scripta mea planè contrarium apertissime clamant. Neq; enim obiter, sed de industria, neq; semel, aut iterum, sed sepiissime, discretis verbis doceo, repeto, atq; inculco, penes Summum Pontificem esse potestatem in temporalibus, non quidem de illis disponendi, sed Principibus secularibus in ordine ad bonum spirituale in temporalibus imperandi. Qua ergo fronte audeat Schulkenius asserere, me illud negare, quod isdem planè verbis non semel, aut iterum, sed frequentissime affirmo? Mitto iam plures alias calumnias, quibus Doctor iste me falso criminatur, quas breuissimè Deus annuerit, clarissime contundam. Interim iudicet Lector prudens, quantula fides, ihusmodi viris adhibenda sit, & utrùm Angli Catholici in diuersis talium hominum, qui vt Aduersario fidem detrahant, eius sententias in tam graui materia, qualis est hæresis, de instituto deprauant, fidem suam, conscientias, bonaq; sua omnia, totiusq; posteritatis, tuto reponere queant.

8 De Doctore Westono pauca tantum in præsentia dicam, cum eo etiam alibi, si Deo placuerit,

placuerit, tum de periculosa sua doctrina,
tum de stili acrimonia, tum de pluribus ca-
lumnijs, quas mihi falso imponit, copiosius,
sed modestè expostulaturus. At, i suam il-ⁱ pag. 463.

lam vnius admodum mensis, & paulò
amplioris ipacij commentationem, non
esse irati animi in me vindictam, idq; sa-
crum numentè statuitur, sed amici potius, ac
fratris benevolam admonitionem, atq;
patientiam, ^k & iniuriæ contemptū stili ^k pag. 156.
sui aciem cohibere, neq; cupere se animū
meum exacerbare, talionis vicem ma-
ledicendo rependere. Et nihilominus li-
ber eius seu potius infamis libellus, tam scur-
rilibus convitijs confectus est, ut proprij eius
amici virulentam illius mordacitatē pluri-
mum erubescant. Ecce enim admirabilem
huius hominis patientiam, ecce bene volam
amici, ac fratris admonitionem! Impieta-
tem, superbiam, adulationem, atq; etiam
hæresim altera fere pagina mihi imponit.
Mentiris Widdrington, Mendacia tua
Widdrington, illi familiaria sunt, hostem
humani generis, scelestum, blasphem-
matorem, prophanum, civilis status ido-
lolatram, impium Apologistam, impium
adulatorem, Caluino & Luthero plenum,
inferni Vicarium, qui & impium hæreti-
cum me sapius appellat, & pluribus alijs
verborum contumelijs me frequentè exagi-
tat.

tat. Quod si Doctor iste, cū patiens, non iratus, iniurie contemptor, amicus, & frater etiam beneuolus mihi esset, tam turpia, ac virulenta agnomina eruclare putuerit, quale, obsecro, male licenti sue virus, si iratus fuisset, ex stomacho ira repleto in me eum misisset? Sed miseret me infirmi istius hominis iudicii: quam infirmi iudicii homo sit, liber hic suus satis demonstrat, cuius sufficiens etiam testimonium praeberunt Doctores Duacenses, qui ob dictam causam, ut liber eius Duaci publicā approbatione imprimeretur, permittere noluerunt: conuitia eius nec mihi nocent, nec causae suae profunt, certe conscientiae illius plurimum obsunt. In eo autem maximā iniuriam mihi infert. Deūq; contra ipsum testē, & vindicem appello, quod affirmare non pudeat me in vitam, & sanguinem eius conspirasse. Inprimis, inquit, in me tragediam excitas vel meo sanguine, si tibi ad votū res successisset, nobilitandā. Testis est mihi Deus falsissimum esse, quod mihi impruit. Neq; enim ego, eundē Deū testor, aliquid contra personā istius hominis unquā vel cogitatione machinatus sum, neq; illi deterius, quā mihi metipsi, quāquā aliquando deprecatus sum. Quod vero ait, me odio in Iesuitas motū meā pro Iure Principum Apologiam conscripsisse, seq; literis priuatis me impietatis, & haereticos admonuisse, a veritate alienissimū est

est; Neq̃ enim ego ullo contra Iesuitas odio,
quorum Ordinem ea, qua par est, veneratione
afficio, quos tamē Patres Doctor iste iā cælo
pariter & animo mutatus, egregie adulatur,
ad scribendum impulsus sum; hec tantum
mihi vehementer displicet, quodq; me ad
scribendum primò incitauit, nempe ipso-
rum aliquos ita mordicus proprijs opi-
nionibus adhaerescere, vt eas ab omnibus Ca-
tholicis in maximum Ecclesie scandalum, &
summum nostratum temporale praiudicium
necessariò amplectendas esse velint: Neque
Doctor iste literas suas ad me aut misit, aut
vt mihi ostenderentur cogitauit, sed casu cu-
iusdam amici auxilio in manus meas dene-
nerunt. Et certè nisi in partibus tum Occi-
dentalibus, tum Septentrionalibus famā
publicā diuulgatum fuisset, quendam Theo-
logie Doctorem Apologiam meam egregie
confutasse, atq; plurimas propositiones hereti-
cas in ea contineri clarissime demonstrasse,
à tam vano libello confutando me prorsus ab-
stinuissem; Verùm cum ipse me harescòs, &
ethnici smi clanculum & per insidias accu-
sans me primùm aggressus fuerit; iustissimum
legis natura præscriptum licentiam mihi tri-
buit, vt fame mee in re tam graui, qualis est
hæresis, consulerem; meq; à tam fœdæ igno-
minie nota vijs debitis vindicarem. Quod si
ipse me aggrediens ex inculpata meimet de-
fensione

ensione vulnus aliquod acceperit, non iuste
mea defensionis, sed sibi met me iniuste impe-
tenti vitio vertat, qui sibi met foveam in
quam incideret paravit. Catholicus sum,
& Ecclesie Catholice Romane filius, & si
aliquis, cuiuscunq; dignitatis fuerit, mihi
notam harescōis per iniuriam inurere volue-
rit, pro certo habeat, me, Deo protegente, iis
omnibus modis, quibus Deus, & natura in-
nocenti se defendendi facultatem concedunt,
donec Ecclesia de mea opinione plenē infor-
mata, eam clare & particulatim (neq; enim
aliquis errores revocare poterit, nisi quinam
sunt) peciatim cognoscat, condemnauerit, ab
illius calumnijs me pro virili vindicaturū.

9. Tertium est, quando præsens Disputa-
tio sub praelo erat, incidi in Disputationem
Apologeticam Leonardi Lessij, in qua re-
peri unam obiectiōnem ab eo ad iuramentum
fidelitatis impugnandum adductam, quam
Anglicus eius Receptulator (dubitan- for-
san ne Catholicis Anglis minus grata esset)
omnino pratermisit, cum tamē cetera om-
nia Lessij argumenta adversus illud iura-
mentum non tam in compendium redigere,
quam sere ad verbum recensere non negligat.
Aut igitur Lessius, Regnum Angliæ secundum
esse Summi Pontificis, & consequenter ne-
minem licet iurare posse Summum Ponti-
ficem, vixitē supremum Regis Angliæ in
tempo-

temporalibus Dominum, in nullo planè casu eum deponendi potestatem habere. Atq; hoc argumentum, ait Lessius, se nunquam vidisse benè solutum. Eadem obiectio, tamen si non verbis expressis, re tamen vera, ad Martino Becano conficitur. Nam quantumvis ipse in *Controversia sua Anglicana* anno superiori editaⁱ expresse asseruerit: Sibi certum esse non omnes Iuramenti partes falsas esse, si bene explicentur: Nam hæ veræ sunt, 1. Quòd *Iacobus* sit legitimus Rex Angliæ, Scotiæ, Hiberniæ. 2. Quòd in ijsdem Regnis sit supremus Dominus in Temporalibus: in eadem tamen *Controversia Anglicana* hoc anno à se emendata affirmat cum Card. Bellarmino, Regnum Angliæ esse feudum Summi Pontificis, & propterea, cum antea scripserit, certum sibi esse, Iacobum esse supremum in temporalibus Dominum, iam prætermis illa voce, Supremum, ait eum esse in temporalibus Dominum.

10 Ad hanc tamen obiectionem Thomas Morus Regni Angliæ quondam Cancellarius, cuius auctoritas tum ob singularem eius eruditionem, tum ob eximiam illius erga sedem Apostolicam devotionem, plurimi æstimanda est, optimè his verbis^h respondet. Si Author illius libelli affirmat (quod fanè nonnulli produnt Scriptores)

pag. 101.

^h In Supplicatione animarum pag. 296.

res) Angliam, & Hiberniam, a *Ioanne* Rege Pontifici Romano, & sedi Apostolica pacto mille Marcharum stipendio, factas esse vectigales; nos certè contrà audemus dicere, id omnino falsum esse, neq; Romam aut iam posse, aut aliquando potuisse talis cuiusquam concessionis tabulas proferre, quin si demus posse, omnis tamen cuiusmodi stipulatio planè esset inualida. Neq; enim penes quemlibet Angliæ Regem vnquam fuit, aut Regnum suum, tametsi maximè vellet, Romano Pontifici donare, aut terram vectigalem reddere. *Quoniam* igitur penes nullum Regem est potestas Regnum suum absq. consensu Regni, quod non solum Barones, sed populum etiam comprehendit, alteri donare, neq; Card: Bellarminus, aut Becanus ullum omnino Scriptorum producant, qui populi consensum ad hanc Ioannis, aut alterius cuiuscunq; Regis donationem interuenisse affirmant, si ea donatio dici debeat, quæ non gratis data, sed metus potius extorta fuerat, (neq. enim Papa Innocentius, ut refert Mathæus Paris, ^kIoannem excommunicatum, & a toto ferme Regno derelictum, & a Rege Franciæ in angustias redactum absolvere, aut cum eo pacem componere voluit, nisi ipse Regnum suum Domino Papa resignare vellet. Quare

Ioannes

^k, In vita
Ioannis ad
Annum
1212. &
1213.

Ioannes in desperationem, ut ait Mat-
thæus Paris, ¹ dilapsus persuasionibus ¹ Ad an-
Pandulphi acquieuit, & subscriptam pa- num 1213.
cis formam non sine dolore concessit)
*non video, quomodo prædicta obiectio effica-
citer probet, aut Regnum Angliæ esse reuera
Summi Pontificis feudum, tametsi etiam
concederemus. Regem ex consensu Baronum
illud Romano Pontifici tribuisse, aut Catho-
licos Anglos non posse probabiliter sibi per-
suadere, hancq; suam persuasionem iure in-
rando firmare, quod Rex Iacobus, & non
Summus Pontifex sit supremus huius Reg-
ni in temporalibus Dominus, & quod Pa-
pa ratione huius supremi in temporalibus
dominij Regem deponendi potestatem non
habeat.*

11 *Vellem deniq; ut Becanus ingenuè
nobis Anglis declararet, ob quam causam in
controuersia sua Anglicana iam recognita
vocem illam (Legitimum) reponere formi-
dauit. Anno proximè præterito certum
erat Becano, Regem Iacobum esse legiti-
mum Regem Angliæ, & supremum illius
Regni in temporalibus dominum. Hoc anno
iuxta eius sententiam recognoscere possunt
Angli, Iacobum esse quidem Regem An-
gliæ, sed non legitimum, esse quoq; eorum
Dominum in temporalibus, sed non supre-
mum. Qualem fidelitatem anno sequenti no-*

his existis mente iurare liceat, cum certa
tam facile illi incerta fiant, non satis explo-
ratum est. Sed doleo profecto, quod tales,
tantique viri sententias suas in re tam gravi
obrationes adeo lenes tam facile mutent, nos-
que Anglos Catholicos sua inconstantia, atque
mutabilitate in tam magnas calamitates re-
digere studeant. Et utrum nos Anglos Ca-
tholicos urgeat necessitas, ut huiusmodi as-
sertionibus, quæ in Anglia præsertim non leue
Religioni Catholice scandalum, & gravissi-
mum Catholicis temporale nocumentum as-
ferunt, nosmet totis viribus opponamus, apud
aquos rerum estimatores, qui & erga Sedem
Apostolicam, & Regiam quoque Maiesta-
tem bene affecti sunt, iudicium esto.

12 Quartum est, quando præsens hæc
disputatio iam plene absoluta, erat missus est
a me liber quidam Anglicè conscriptus, &
hoc anno impressus, cuius titulus est, A Sup-
plement to the discussion of Mr. D. Bar-
lowes Answer, &c. à F.T. compositus.
Hic Author in duobus primis capitulis lan-
go discursu probare conatur, istud, de quo
nunc agimus, fidelitatis Iuramentum esse
omnino illicitum, neque ab ullo Catholico tutà
conscientià præstari posse. Hæc autem totius
illius discursus summa, & substantia est. In-
primis supponit, in hoc Iuramento abnegari
potestatem Summi Pontificis excommunicandi,

& deponendi Principes, si id meriti fuerint,
atq; Ecclesie bonū, salusq; animarū id neces-
sario postulauerit. Ex quo postea concludit,
in Quod tamen si Iuramentum expressis ^m Pag. 66.
verbis nō affirmet, Maiestatem Regiā esse
supremum caput Ecclesie Anglicanæ,
neq; apertis verbis neget Summū Pon-
tificē non esse, utrūq; tamē supponit, atq;
implicitē inuoluit, hancq; ob causam ne-
gat, Summū Pontificē habere authoritā-
tē excommunicandi, & deponēdi Prin-
cipem temporalem. Et quomocunq;
aliqui contrarium prætendant, satis ta-
men euident est, veram causam, ob quā
prædicta Sūmi Pontificis authoritas in
hoc Iuramēto inipugnetur, non aliā esse,
nisi quoniā Regia Maiestas nullo modo
Sūmo Pōtifici subiecta, quin & ipsamet
Ecclesie Christi in Anglia supremū ca-
put esse existimatur. Hoc posito probare cō-
tēdit, iuramētū istud legi diuine, & naturali,
iurigenitiū, civili, & Canonico repugnās esse.

13 Ex Testamento veteri, in quo lex ve-
tus continetur, illud Deuteronom. 17. Si diffi-
cile, & ambiguum, &c. & quedam alia
Regū, & Pontificum particularia facta pro-
ducit. Ex lege noua illud, quodcunq; solue-
ris, pasce oues meas, occisionē Ananix
& Saphiræ, & similia quedā exempla pro-
fert. Ex iure naturali ostendit, rellæ rationi

consentaneum esse, ut in omnibus Societatibus inferior subdatur Superiori, imperfectior perfectiori, ut uxor viro, seruus Domino, discipulus magistro, subditus Principi, pollita Religioni, temporalia spiritualibus, atq; etiam, ut qui curam habet temporalium, illi qui spiritualibus praeest, subiiciatur. Ex ingentium probat, in omnibus Rebus publicis, etiam inter infideles, Societatem Religiosam in rebus, quae ad Religionem pertinebant, super Rempub. civilem semper Principatum habuisse. Ex lege civili multas constitutiones Imperatorum, legeq; nostri Regni municipales ad Primatum Summi Pontificis in spiritualibus comprobandum adducit. Et demum in capite secundo illud Concilij Lateranensis decretum tam saepius allegatum solummodo urget.

14. Sed in primis nemo ambigit, quin ex uno inconuenienti posito plurima absurda statim consequantur. Suppositionem huius Authoris, quod ad potestatem excommunicandi, Summiq; Pontificis in spiritualibus Primatum attinet, eam scilicet in hoc Iuramento abnegari, (quod Author iste nulla plani ratione probat, sed ut ex se notum supponit.) falsissimam esse in hac disputatione copiose monstrauimus. Et mirum profecto est, quod homines eruditi non erubescant tantae confidentia asserere, eam omnino esse Regi mentem

mentem, quam Rex ipse scriptis publicis mentem eius non esse diserte profitetur, illudq; argumentum tam frigide, & absq; ulla solida probatione toties inculcare presumant, quod tum à Rege ipso, tum ab alijs plurimis toties solidissimè confutatum est.

15 Secundo, quàm vana sit illa consequentia, quam Author iste deducit n Accessorium sequitur principale; ergo Ecclesia habens potestatem supra animam consequenter habet supra corpus, & bona; nisi intelligatur de potestate imperandi corporalia, quatenus spiritualibus deseruiunt, quilibet eruditus perspicere potest. Ita enim possemus ex hoc principio argumentari. Accessorium sequitur principale, ergo qui est Dominus omnium equorum, est Dominus omnium fractorum; Papa habet potestatem in animam principis, ergo in vitam. Explicet hic Author quid nomine principalis, quid nomine accessorii. Legiste in illo eorum axioma, quod varias exceptiones patitur, & diuersimodè ab illis limitatur, intelligendum sit; luterim negamus eius consequentiam. Simile argumentum urget Lessius. Potest, inquit, Papa excommunicare Reges, ergo potest eos deponere, quoniam qui potest mulctare maiori pœna, potest & minori. Possemus etiam ita concludere, si ab vnare ad aliam diuersi generis,

n Pag. 67.

o Pag. 201.

Et ordinis transcendere liceret. Potest Papa Reges excommunicare, ergo & occidere, quia qui potest maius, potest minus: potest homo intelligere, ergo & volare: potest Sacerdos priuatus abstinere à peccatis, ergo & à acbitus; potest vi Sacramentorū conferre Regnū celeste, ergo & terrenū. An non pulchra sunt huiusmodi argumenta, quibus Catholici Angli ad omnia eorum bona prodigenda, atq; ad fidelitatem Principi suo denegandam persuaderi debeant?

16 Tertio falsum est, quod asserit hic Author, doctrinam de principibus auctoritate papali deponendis in hoc iuramento tanquam impiam & hæreticam aperte abiurari; solum enim in hoc iuramento doctrina ista est impia, & hæretica abiuratur Quod Principes per Papam excommunicati, vel depriuati possint per suos subditos vel alios quoscūq; deponi, aut occidi, Quæ perisio, ut infra ostendem⁹, hunc habet sensū, quòd in libera subditorū potestate sit, principes per Papā excommunicatos, vel depriuatos depnere, aut si uelint occidere: quæq; proinde ut hæretica merito abiurari potest.

17 Quarto, si quis istius Authoris discursum attentè perlegerit, clarissimè perspiciet, nihil aliud ab eo vel ex lege diuina, vel naturali efficaciter probari, quàm potestatem temporalem in rebus spiritualibus, & in temporalibus,

p. Cap. 5.
Sec. 2.

ralibus quatenus ad spiritualia reducuntur,
subiectam esse potestati spirituali quoad im-
perium, & spiritualem, non temporale coer-
cendi modum. Atq; ita recta ratio dicat, ut
Superior quicunq; pœna aliqua, quæ nimirum
sue authoritati est proportionata, inferiorem
castigare poterit, privando scilicet illi bonis
sue communitati, cuius est Superior. proprijs:
Sed, quod alius Superior præter supremum
Reipublicæ civilis Gubernatorem suos infe-
riores, pœna mortis, membrorum mutilatio-
nis, bonorum omnium privationis punire
poterit, hoc ex necessario recte rationis dicta-
mine deduci non potest.

18 Quinto, qui infra scriptus S. Augu-
stini, & Card. Bellarmini sententias dili-
genter perpendit, quæ inefficax argumentum
ex illo Dent. 17. alijsq; similibus veteris te-
stamenti, quod figura est novi, locis deduci
possit, illico d:prehendet. Excommunicatio,
ait Card. Bellarminus, æ cum locum habet
in Ecclesia, quæ pœna mortis habebat in
Testamento veteri, & quem habet in te-
poralibus Respublica. Et S. Augustinus,
Hoc, inquit, nunc agit in Ecclesia Exco-
municatio, quod agebat tunc interfecitio,
quo in loco illud quod dicebatur Dent. 21.
Interficietur, & auferes malum de medio
tui, cõfert cū eo, quod dicit Apostolus 1. Co-
r. 5. ferte malum ex vobis ipsis, Et alibi S. Aug.

q Lib. 2 de
Ecclesia
cap. 6.

q 39. in
D. i. c. 1.

1. Cor. 5.

Lib. de
fide & o-
peribus,
cap. 2.

docet gladium materiale, quo in ve-
teri Testamento *Moyfes, & Phinees* vfi
sunt, fuisse figuram degradationum, &
excommunicationum, quæ in lege no-
ua exercenda sunt, cum in Ecclesiâ, ait
Augustinus, disciplina visibilis fuerit
gladius cellaturus.

19. Sexto, illa novi Testamēti loca, Quod-
cunque solueris, &c. Palce oves meas,
ratio item, quam affert P Parionius, quod
alioquin Respublica, Ecclesiastica imper-
fecta esset, neque sibi sufficiens, à me ali-
biu explicata sunt: Illa autem corporales
Ananiz, & Saphiræ interfectio, & visibi-
lis sarnicarij *Sathane* traditio, ad gratiam
miraculorum referenda sunt; Neque, ut ex-
istimo, affirmabit hic Author esse in Summo
Pontifice potestatem impios, & malefactores
verbo oris sui interficiendi.

20. Septimo, ex iure gentium nihil aliud
probat hic Author, quam nationes omnes
Religionem in maximo pretio semper habu-
isse, illamq. politiz anteposuisse, sed quod
Sacerdotes Gentilium, quâ tales, potestatem
haberent, supplicio mortis, aut privationis
omnium bonorum aliquem castigare, non ex
lege naturalem auctoritatem concedente,
sed ex municipalibus Gentilium legibus ori-
ginem traxit. Quod Cicero * ab isto Au-
thore citatus apertissime confirmat, asse-
rens,

u In Apo-
logia, nu.
35. & seq.
nu. 203,
et seq.

* Pro do-
mo sua,

rent, Diuinitus ab antiquis Romanis in-
uentum, atque institutum esse, ut Pontifices
& religionibus Deorum immortalium, &
summæ Republicæ præessent. Ex lege civili
hoc solum hic Author confirmat. Romanum
Pontificem esse supremum Ecclesiæ in spiri-
tualibus Superiorem.

21. Postremo, ad illud Concilij Latera-
nensis decretum toties inculcatum plures re-
sponsiones à me alibi² allatae sunt, quas Au-
thor iste dissimulat. Ex illis unam insinuat, In præ-
fat, ad Res,
& frigidissime confutat: nempe nomine il-
lius, qui non habet Dominum Principalem, Apolog,
nu, 43,
non Imperatores, & Reges absolutos, sed a-
lios inferiores Dominos, qui Regibus subiecti
erant intelligendos esse; quandoquidem Im-
perator Fredericus quinto post Concilium
celebratum elapso anno, eandem Constituti-
onem totidem plarè verbis, mutatis tantum
pænis spiritualibus in temporales ediderit:
qui tamen nomine illius, qui non habet Do-
minum Principalem, nec seipsum, nec alios
Principes absolutos intelligere potuit: Ex
quo probabiliter collegi, verba illa Nō ha-
bens dominum Principalem, ex vi sua Re-
ges, & Principes absolutos, qui nisi nomina-
tim exprimantur, in legibus pænalibus in-
telligendi non sunt, comprehendere non po-
tuisse. Dicere autem, Imperatorem illis
verbis Reges non comprehendisse, Pontificem
verò

verò comprehendere voluisse, dicere non demonstrare est, quandoquidem si Synodus illa sua decreto Supremos Principes comprehendere voluisset, æquè facile potuisset Principes Supremos proprijs Principum nominibus, atque gener. libus Dominorum Principum, aut Dominos principales non habentium nuncupare, cum præsertim idem Concilium in alijs suis Decretis peculiariter Principum nomina usurpaverit.

Præusquā igitur aliquis clarè demonstraverit, non dico probabiliter tantum oñederit, Responsiones illas, quas ego ad illud Lateranense Concilium addixi, esse omnino improbables, nullum argumentum efficax ex illo Concilio deduci potest, quo certo, & evidenter comprobetur, adeo certum esse, quod p̄nt Pontificem sit potestas Principes dep̄nendi, et contrarium absq̄ hereseds, erroris, aut temeritatis nota à viris Catholicis propugnari non possit. Atque hæc in præsentia satis sint ad magis prolixum, quàm sol dum istius Auctoris discursum infirmandum alibi enim fortasse, quàm exigui momenti sint singula eius argumenta, accuratius examinabimus.

Summarium totius Disputationis.

CAPVT PRIMVM, in quo regulæ quædam generales ad verba legum melius intelligenda ex doctrina *Francisci Suarez* assignantur.

CAP. 2. In quo duo argumenta *Iacobi Gretzeri*, & *Leonardi Lessij* aduersus primam Iuramenti clausulam à principio vsque ad illa verba, *Et quòd Papa, &c.* expenduntur.

CAP. 3. In quo quinque obiectiones *Car. Bell. Gretzeri, Lessij, Becani, Suarez*, & aliorum contra secundam Iuramenti clausulam, *Et quòd Papa, &c.* vsq; ad illa verba, *Item iuro ex corde, &c.* fuse examinantur.

CAP. 4. In quo tria argumēta *Car. Bell. Gretzeri, Lessij, Antonij Capelli*, & aliorum contra tertiā Iuramenti clausulam, *Itē iuro ex corde, &c.* vsq; ad illa verba, *Præterea iuro, &c.* proponuntur & dissolvuntur.

CAP. 5. in quo tres obiectiones *Lessij, Capelli*, et aliorum contra quartam Iuramenti clausulam, *Præterea iuro, &c.* vsque ad illa verba, *Et ulterius credo*, diluuntur.

CAP.

CAP. 6. In quo quinque Argumenta Card. Bell. Gretzeri, Capelli, & aliorum cōtra quintam Iuramenti clausulam, *Eo ulterius credo, &c.* vsque ad illa verba, *Quod Iuramentum agnosco*, dissolvuntur.

CAP. 7. In quo quinque obiectiones Gretzeri, Lessy, & aliorum contra sextā Iuramenti clausulam, *Quod Iuramentū agnosco*, vsque ad illa verba, *Hecq, omnia planè, &c.* Respondetur.

CAP. 8. In quo duo argumenta Lessy, et aliorū contra septimā Iuramenti clausulam, *Hecq, omnia clarè, &c.* vsque ad illa verba, *Hancq, recognitionem, &c.* discutiuntur.

CAP. 9. In quo vnica obiectio P. Parsonij contra postremā Iuramenti clausulam, *Hancq, recognitionem, &c.* vsque ad finem, clarissimè diluitur.

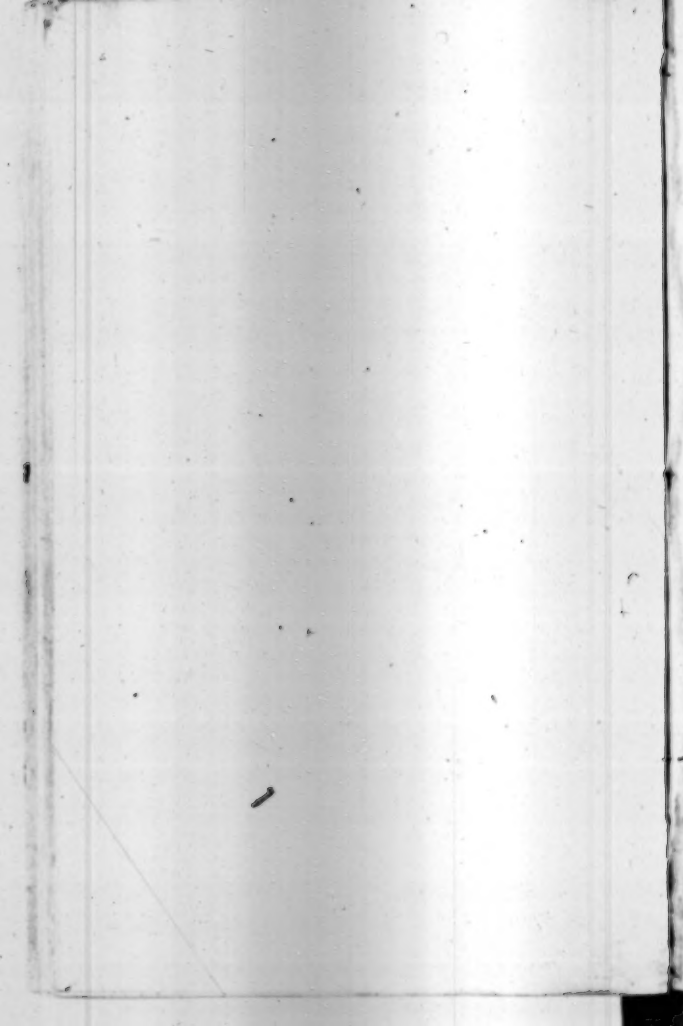
CAP. 10, et vltimum, in quo quinque argumenta Card. Bell. Leonardi Lessy, et aliorum ex titulo Ediēti, ex breuibz Pontificjs, & autoritate huius tēporis Theologorum, ex scandalo, ex malo successu illorum Sacerdotum, qui Iuramentum propugnarunt, & ex quadā revelatione ad Iuramentū generatim impugnandum desumpta copiosè examinantur.

Errata

Errata corrigenda.

P. Ag. 11. *lin.* 20. *lege* apud Ioan. pag. 23. *lin.* 4. *in*
marg. l. 102. p. 24. *lin.* *Ultima in marg.* l. 396. p.
25. *lin.* 1. l. *sciri.* p. 33. *lin.* 24. l. *propugnans.* p. 39. *lin.*
28. l. *rationem.* p. 41. *lin.* 16. l. *in cap.* 43. *lin.* 29.
l. *temporalis.* p. 46. *lin.* 16. l. *subiectam.* p. 113. *lin.*
15. l. *hæretica,* satis est *ibidem* *lin.* 17. l. *hæretica,*
neque necessario utraque p. 46. *lin.* 9. l. *Franciscum.*
p. 71. *lin.* 19. l. *conuictijs.* p. 76. *lin.* 12. l. *Igitur.* p.
85. *lin.* 15. l. *hunc habere.* p. 116. *lin.* 20. l. *eius-*
modi. p. 118. *lin.* 12. l. *moralem,* p. 126. *lin.* 2. l.
Aristotelis. p. 142. *lin.* 22. l. *ad modum.* p. 147.
lin. 26. & 27. l. *potest; quia,* & *lin.* 28. *respi-*
cit, & *lin.* 29. l. *iurandi.* p. 182. *lin.* 20. l. *Sibi*
quoque & *que ad periculum alio caractere impre-*
ments sunt. p. 212. *lin.* 6. l. *possit in.* p. 213. *lin.* 22. l.
Probabiliter. p. 217. *lin.* 27. l. *re,* *Eccel.* & *lin.* 29. l.
bus prote. p. 246. *lin.* 12. l. *perspiciet,* p. 256. *lin.* 5.
duntaxat. p. 276. *lin.* *clausulas,* p. 268. l. 7. l.
2. l. *manifestandos,* p. 283. *lin.* 20. l. *de trunca-*
uit. p. 288. *lin.* 11. l. *Sacerdotum.* p. 292. *lin.* 5. l.
sequitur. p. 297. *lin.* 14. l. *rationes.* p. 298. *lin.* 9. l.
quia. p. 308. *lin.* 1. l. *præbendo.* p. 328. *lin.* 4. l. *repe-*
riatur, *præ* & *lin.* 25. l. *esse,* *qua.* p. 330. l. 1. l. *exi-*
stimet. p. 334. *lin.* 14. l. *Meldunensis,* p. 338. *lin.* 7.
l. *licium.* p. 346. *lin.* 21. l. *tur,* *te.* p. 352. *lin.* *Ultima.*
l. *alijque,* *ne.* p. 357. l. 15. l. *Quinto.* p. 370. *lin.*
19. l. *fateri non.* p. 378. *lin.* 11. l. *Supponit enim.* p.
381. *lin.* 5. & 6. l. *existat,* *ut.* p. 387. *lin.* 12. l. *Iura-*
menti. p. 405. *lin.* 3. l. *ut.* p. 407. l. 11. l. *infrequen-*
tiores. p. 408. *lin.* 1. *dele lunulam in principio linea*
& *pone ibi* (qui *modus.* p. 427. *lin.* 17. l. *astabant.*
p. 429. l. 15. l. *sola.* *in Prasat. Respon. Apolog.* p. g.
55. *lin.* 15. l. *de tam.*

Cetera Lector benivolus emendabit.

Disputatio Theologica, *de Iuramento Fidelitatis.*

IOTAM hanc disputationem in Decem distincta Capita distribuemus. In primo, quasdam generales regulas assignabimus, quæ ad verba cuiuscunq; legis, & consequenter huius Iuramenti lege Regia stabiliti meliùs intelligenda apprimè deseruiunt; in octo sequentibus ea omnia argumenta, quæ contra particulare aliquod membrum Iuramenti, quod in octo clausulas partiemur, ab eius impugnantibus afferri solent, sincerè examinabimus; in decimo, et ultimo, eas obiectiones, quæ contra Iuramentum in generali adduci consueuerunt, fideliter discutiemus.

CAPVT *Primum.*

SECTIO *Prima.*

IN primis igitur, *Franciscus Suarez* celeberrimus Societatis Iesu Theologus,* quem in hoc præ alijs sequen-

B I

* lib. 6. de legibus. Cap. 1.

dum esse duximus, utpote cuius authoritatem, tum ob singularem eius doctrinam, tum ob religiosum, quod proficitur vitæ institutum, plerique ex illis, qui Iuramentum istud tam acriter impugnant, non ita facile reijcient, triplicem legis

^b Cap. I. cit. interpretationem distinguit, ^b videlicet, ^{au. l.}

“ *Authenticam, Vsualem, & Doctrinalem.*

“ *Authenticam* vocat, quæ sit authorita-

“ te illius, qui potest legem condere,

“ qui propterea eam etiam interpretan-

“ di, & veram singulorum verborum,

“ quæ in ea continentur, significationem

“ declarandi plenam potestatem habet :

“ iuxta illud *Iustiniani* Imperatoris de-

^c lege ultima, ^c *Diffinimus autem omnem Im-*

^{Cod. de lege.} ^c *peratorum legum interpretationem ratam,*

^{§ diffinimus.} ^c *et indubitata haberi. Si enim in presenti*

“ *tempore leges condere soli Imperatori con-*

“ *cessum est, et leges interpretari solummodo*

“ *dignum Imperio esse oportet. Secunda,*

“ *quæ dicitur Vsualis, ex communi usu,*

“ *& consuetudine, quæ iuxta vulgatum*

^d Cap. cum ^d *Iurisprudentium axioma, & optima*

^{dilectus de} ^d *legum interpretis est, duntaxat dependet.*

^{consuetud. &} ^d *Sicut enim consuetudo vim legis ha-*

^{leg si de inter-} ^d *bet, atque Idcirco lex non scripta nun-*

^{pretationis ff.} ^d *cupari solet, ita etiam verum, ac genui-*

^{deleg.} ^d *num legis sensum interpretari potest.*

“ 2 Tertia, per viam *Doctrina* interpre-

tandi

“tandi ratio Iurisperitorū opinionioni dun-
“taxat innititur. Cum enim ea sit humana
“conditio, ut vix possit homo tam perspi-
“cuis verbis sensum suum explicare, quin
“sæpius ambiguitates, & dubia nascan-
“tur, in humanis præsertim legibus, quæ
“breuiter, & in generali traduntur, prop-
“terea in ijs ad varios casus in parti-
“culari applicandos varia frequenter
“dubia oriuntur, ad quæ tollenda (cum
“Legislator ad mentem suam declaran-
“dam non semper præsto sit) opinio
“prudentiū, & interpretatio doctrinalis
“necessaria est. Ex qua necessitate orta
“est Iuris ciuilis peritia, cuius præcipuus
“finis est verum sensum, veramque le-
“gum humanarum interpretationem tra-
“dere, quæque procul dubio magnum
“authoritatis pondus habet, eo quòd
“in omni arte iudicium illius artis peri-
“torum magni momenti est, & non exi-
“guam *saltem* probabilitatem inducit:
“dixi *saltem*, nam si in alicuius legis intel-
“ligentia omnes interpretes cōuenirent,
“moralem tunc certitudinem efficerent,
“& regulariter loquendo, etiam obli-
“gationem ad legem iuxta eorum inter-
“pretationē intelligendam inducerent.
Ut autem per Doctrinalem interpreta-
tionem in quo sensu verba cuiuscunq;

c Cap. I. cit^o.
nam. 7.

legis accipienda sunt, inuestigemus, idem
Suarez^e in hoc communem Theologorū,
& Iurisprudentium doctrinam sequens
plures generales assignat regulas, in qui-
bus tria communia capita, quibus vera
cuiuscunq; legis interpretatio potissimum
nititur, attendi debent, nimirum verba
legis, mens Legislatoris, et ratio, seu finis,
ob quem lex lata est.

SECTIO Secunda.

“ I. Circa verba dicendum est, in om-
“ ni lege humana primū omniū expect-
“ andam esse verborum proprietatem, id
“ est, propriam significationem; nam ex
“ illa maxime sumenda est vera interpre-
“ tatio legis, semperq; præferenda est, nisi
“ aliquid obstat, vt ex pluribus tam legis
f Extrade trā- “ Canonice, quā ciuilibus textib⁹ f de-
stat. Episcopi “ duci potest. Ratio autem clara est, quia
Cap. 1. & in “ in communi sermone verba in propria,
cap. ad audi- “ ac vsitata significatione, nisi ex aliqua
entiam de de- “ circumstantia contrarium colligatur,
cimib.
leg. non aliter “ vsurpanda sunt, ergo multo magis hoc
ff de legat. 3. “ in legibus, quæ claræ esse debent, &
leg. 1. § si is “ non expostæ circumuentionibus, &
qui nauem ff. “ falsis interpretationibus, obseruandum
de Exerccio- “ est: nam alias nihil certum esset in legi-
ria actione & “ bus, neque per illas possent regulari
in leg. prosoe- “ actiones hominum, quia vnusquisq; suo
xii ff. qui & a
quibus &c. arbitrio

“arbitrio ad improprios sensus illas de-
“riuare posset. Atq; propter hanc regulā
“antiqui Patres, et Theologi docent,
“verba sacra Scripturae, et quæ dogmata
“fidei, aut morum præcepta tradunt,
“in proprio sensu, nisi ex circumstantijs,
“vel alijs locis aliud necessariò colliga-
“tur, accipienda esse.
“2 Verum, si contingat vocem ali-
“quam plures simul habere significatio-
“nes proprias, atq; vsitatas, tunc uten-
“dum est regula, quæ in omnibus ser-
“monibus ambiguis, seu æquiuiocis,
“prudenter obseruari solet; videlicet,
“vt legis materia, alixq; circumstantia
“attentè ponderentur, nam ex illis de-
“terminabitur facilè verborum signifi-
“catio. Maximè verò legis initium con-
“siderare, & cum illo sequentia coniū-
“gere necesse est, quia ad illud debent
“trahi sequentia, nisi aliquid impediāt.
“Nam in præmio constitutionis solet
“causa finalis, & principaliter mouens
“contineri, & ideo illud maximè spectan-
“dū est ad legis intelligentiam, vt cōmu-
“niter tradunt Iurisperiti. Quare oportet
“vnumquemq; , priusquam sententiam
“ferat, in quo sensu vox aliqua legis
“æquiuioca intelligi debeat, totam legem
“a principio vsq; ad finem diligenter
“inspi-

Leg. Incivile
ff. de leg.

“inspicere, iuxta illud, *Incivile est, nisi*
 “*tota lege perspecta una aliqua particula*
 “*eius proposita indicare, vel respondere.*
 “Itaq; ex antecedentibus, & consequen-
 “tibus cum materia & alijs circumstan-
 “tijs determinanda est æquiuvoca verbi
 “significatio. Quòd si verba legis adeo
 “essent æquiuvoca, vt neq; ex anteceden-
 “tibus, neq; ex subsequenter, nec ex
 “materia, aut ratione legis constare pos-
 “sit definitus sensus eius, illa non esset
 “lex, quia non solum non esset clara, ve-
 “rum etiam neq; mentem Legislatoris
 “satis significaret. Vix autem fieri potest,
 “quin altera significatio sit rei, de qua
 “tractatur, magis accommodata, & illa
 “præferenda est, iuxta illam Iuris regu-
 “lam, *Quoties idem sermo duas sententias*
 “*exprimit, ea potissimum accipitur, qua rei*
 “*gerenda aptior est.*

d leg. Quoties
ff de regulis
Iuris.

SECTIO tertia.

¹ Suarez cap 1
cit^o nu. 12

“ I Secundò, ⁱ circa intensionem, seu
 “mentem Legislatoris considerandum
 “est, ab illa potissimum pēdere tam sub-
 “stantiam, quam efficaciam legis, quia
 “mens Legislatoris est anima legis; vnde
 “sicut in vivente & substantia, & operatio
 “vitæ ab anima maximè pēdet, ita in lege
 “a mente Legislatoris. Et propterea ta-
 met si

“metſi Legiſſator proferat * verba de ſe * *Suar. lib. 7. de leg. cap. 20*
 “ſufficientia ad præcipiendū, & cum om-
 “nibus exterioribus requiſitis ad conſtitutio-
 „nem legis, ſi non habeat intentionem
 „præcipiendi, & legem ferendi, non
 „feret illam, neq; illa erit vera lex. Atq;
 „hoc modo rectè intelliguntur illa Iuris
 „civilis pronunciata. *Quod Principi*
 „placuit legis habet vigorem, quia ni- *1 Inſtit. de Iu*
 mirum ex beneplacito Principis tota lex *re natur. gent.*
 pendet; et, *Non dubium m eſt in legem* & *Ciuile §.*
committere eum, qui verba legis amplexus *Seder.*
 contra legis nititur voluntatem, vtiq; quia *m Leg. non du-*
 voluntas eſt anima, et quaſi ſubſtantia *bium Cod. de*
 legis. Illa eſt ergo vera interpretatio le- *leg. & leg. com-*
 gis, per quam mentem, et voluntatem *tra legem ff.*
 Legiſſatoris aſſequimur, et ideo qua-
 cunq; ratione de mente Legiſſatoris
 conſtare poſſit, ſecundum illam maximè
 erit lex interpretanda.

“ 2 Illud tamen, quod diximus, non ita
 “intelligendum eſt, ° quaſi ipſa voluntas ° *Suar. cap. 1. cir° nu. 13.*
 “Legiſſatoris merè interna, ſeu ſecun-
 “dum ſe abſq; verbis ſpectata poſſit eſſe
 “regula interpretandi legem, tum quia
 “nemo alterius hominis mentem poteſt
 “percipere niſi ex verbis, & proinde
 “ſenſus ipſius legis, quæ in verbis con-
 “ſiſtit, ex mente Legiſſatoris ſumi non
 “poteſt, cum ipſa mens per verba tan-

"tūn nobis innotescere queat, tūn etiā
 "quia lex non constituitur voluntate
 "Principis, nisi per verba legis sufficien-
 "tēr expressa, cum voluntas sola non
 "sufficiat per se ad obligandum, nec
 "etiā satis sit, quòd aliunde priuatim
 "innotescat, sed necesse est, vt in ipsa

¶ Vide SUMMIZ. "lege sufficienter contineatur; ¶ et
 lib 3. de leg. "propterea Theologi legem defini-
 cap. 15.

"unt, esse signum sensibile, quo voluntas
 "præceptiva superioris indicatur. Sed
 "quæ diximus ita accipienda sunt,
 "quòd cum verba legis nudè sumpta
 "sæpe sint ambigua, & ex varijs in-
 "tentionibus, ac voluntatibus possint
 "procedere, ideo ex adiunctis, id est,
 "ex materia, aut circumstantijs pru-
 "denter pensandum est, ex qua voluntate
 "& intentione processerint, & tunc ad
 "intentionem Legislatoris, ex qua sub-
 "stantia, & efficacia, legis præcipuè de-
 "pendet, accommodandam esse verborū
 "significationem, & interpretationem.
 "Quocircà verum est, homines iudicare
 "de mente loquentis ex verbis, & legem
 "non constitui per internam voluntatē,
 "nisi in ipsa lege sufficienter manifeste-
 "tur: quoniam lex, cum communis re-
 "gula sit humanarum actionum, vim ob-
 "ligandi habens, in quo a consilio, & qua-

“ quacunq; alia admonitione vim obli-
 “ gandi non habente differt, debet per
 “ verba in ipsa lege expressa sufficienter
 “ proponi ijs, quos obligare intendit:
 “ Nihilominus tamen, vt verba suffici-
 “ enter indicent intentionem loquentis,
 “ & voluntatem Legislatoris, non est
 “ necesse, vt abstractè, & nudè sumpta il-
 “ lam indicent, sed possunt, ac debent ex
 “ omnibus circumstantijs adiunctis ad
 “ hanc potius, quàm ad illam significa-
 “ tionem determinari.

“ 3 Vt autem intelligi queat, quibus
 “ modis, & coniecturis vtendum sit ¹ ad
 “ mentem Legislatoris indagandam, præ-
 “ ter nudam vim verborum plures regu-
 “ læ a Iurisperitis assignantur. Inter cæ-
 “ teras autem (nam singulas iam enume-
 “ rare nimis molestum esset) materia ip-
 “ sius legis potissimum attendenda est,
 “ illi enim maximè verba deservire de-
 “ bent, iuxta illam S. Gregorij senten-
 “ tiam; ² *plurimumque dum proprietas verbo-
 “ rum attenditur, sensuum virtus*, seu vt in
 “ Decretalibus legitur, *sensus veritatis*
 “ *amittitur*. Quocirca quoties verborum
 “ proprietas induceret iniustitiam, vel si-
 “ milem absurditatem circa mentem Le-
 “ gislatoris, trahenda sunt verba ad sen-
 “ sum etiam improprium, in quo lex sit
 iusta

¹ *q. suar. cap. 10
 cit. no. 17.*

² *Lib. I. epist.
 18. ad Aristoteli-
 bolum, & ha-
 betur extra in
 cap. propterea
 de verborum
 signific.*

“ iusta, & rationabilis, quia hæc præsumitur esse mens Legislatoris, ut multis iuribus declaratum est in ff. tit. de legibus. Nam *in ambigua voce legis*, ait lex, ^{s Leg. in am.} “ ea ^{bigua ff de leg.} potius accipienda est significatio, quæ vitio caret, præsertim cum etiam voluntas legis ex hoc colligi possit. Quoniam præsumi non debet mentem esse Legislatoris aliquod absurdum, vel inconueniens præcipere, nisi contrarium euidenter constet. Et hanc regulam antiqui patres in exponendis sacris Scripturis, & Theologi in præceptis iuris naturæ declarandis obseruant: ob quam causam verba illa Christi Domini, *Ego sum ostium*, *ego sum vitis*, *ego sum pastor*, ad improprios & metaphoricos sensus transferuntur; similiter præceptum illud de non occidendo intelligendum est de iniusta occisione, & de restituendo unicuique quod suum est, ad gladium furioso restituendum extendi non debet.

4 Similiter benigna, & fauorabilis interpretatio, si nihil aliud obstat, semper præferenda est, iuxta regulam illam ^{e Leg. benigni ff. de leg.} “ iuris approbatam, ^c *Benignius leges interpretanda sunt, quò voluntas earum conseruetur*. Et si verba legis duo significata habent æquè propria, vel quæcunque ratione res sit æquè dubia, in pœnis

“ in pœnis, sicut etiam in quibuscunque
 “ odiosis sequi debemus benigniorem
 “ partem. In beneficijs verò, & favora-
 “ bilibus, qualia contineri solent in vl-
 “ timis voluntatibus, latior debet esse
 “ interpretatio, dummodo nemini præ-
 “ iudicium afferatur, iuxta illud, * *Odia* & De regulis
 “ *restringi, fauores conuenit ampliari.* In iu- luris in 60.
 “ dicijs, si res est dubia, fauendum est
 “ reo potius quàm actori, possessori,
 “ quàm petitori; & dubia in meliorem
 “ partem interpretenda sunt, & profe-
 “ renti vtiliorem. † In generali sermone
 “ intelligitur excepta persona loquens: 22. & Sa. nu.
 “ & denique in legibus diuersitas vo- 14.
 “ cabulorum diuersitatem rerum inducit
 alioqui enim lex superflue vocabulis di-
 uersis vteretur. ‡ Plures aliæ obseruationes
 a Theologis, & Iurisprudentibus as-
 signantur, quas videre licet apud a Ioan.
 Azorium, § Ioan. de Salas, ¶ Franciscum
 Suarez, ¶ Summistas verbo *interpretatio*,
 vbi Syluester, Angelus, Tabiena, Sa, &
 alios, qui de legibus tractant.

¶ Salas diff. 12
 de leg. sec. 3.
 §. octaua re-
 gula.

De regulis
 iuris in 60.

† Sa verbo in-
 terpretatio, nu
 1.

‡ Salas regula
 22. & Sa. nu.
 14.

¶ Salas regula
 7. ex Azorio
 & Panorm.
 leg. si jidem
 codicilli Cod.
 de codicillis.

§ Tom. 1. lib.
 3. cap. 16. q.
 9. & seq.

¶ Diff. 21. de
 leg. sec. 3.

¶ Cap. 1. cit.
 & seq.

SECTIO quarta.

¶ Denique circa rationem, & finem
 legis, qui tertium erat ex tribus illis ca-
 pitibus prius enumeratis, quæ ad veram
 legis intelligentiam per doctrinalem inter-
 preta-

pretationem obseruari debent, aduertent-
 e Suarez. lib. "dum in primis est, * duplicem legem
 3 deleg. cap. "humanam distinguendam esse; vna di-
 14. "citur constitutiua iuris, altera iuris de-
 "claratiua appellatur, quarum legum
 "differentia ex ipsis vocibus satis nota
 "est. Nam lex declaratiua non condit
 "jus, quatenus talis est, sed declarat,
 "quid secundum aliud antiquius jus fieri,
 "aut non fieri debeat; lex autem consti-
 "tutiua novum introducit jus, quantum
 "in ipsa est: adeo vt inter has leges dis-
 "crimen istud reperiatur, quod lex con-
 "stitutiua sit regula humanarum actio-
 "num, ac proinde ad futuras tantum
 "actiones extenditur, & non ad præte-
 "ritas, quæ, cum iam præteritæ sint, non
 "amplius regulari possunt; sed lex decla-
 "ratiua, quantum est ex se, non est re-
 "gula operandi, sed supponit, & inter-
 "pretatur illam, neque inducit nouam
 "obligationem, sed obligationem prius
 "factam supponit, & declarat: & prop-
 "terea non tantum futura, sed etiam
 "præterita comprehendit; dum enim de-
 "clarat antiquam legem, virtute etiam
 "decernit, actiones omnes, quæ contra
 "talem legem factæ fuerunt, sunt, vel
 "erunt, malas fuisse, esse, vel futuras
 "esse. Quædam verò leges partim de-
 cla-

“claratiuæ, partim constitutiue sunt,
 “eo quod partim antiquam obligatio-
 “nem declarent, & partim nouam con-
 “stituant, cuius generis sunt vniuersæ
 leges humanæ, quæ furtis, homicidijs,
 cæterisque sceleribus iure diuino, & na-
 turali prohibitis, pœnam capitalem de-
 cernunt, quæ respectu pœnæ de nouo
 impositæ leges constitutiue sunt, sed
 respectu culpæ, quæ iustitiæ opponitur,
 sunt tantum declaratiue. Quare iuxta
 communem Theologorum sententiam,
 qui furatur, non duplex peccatum com-
 mittit, vnum contra legem Dei, & na-
 turæ, alterum contra Principis legem,
 nisi princeps talem actionem iniustam
 ob alterius virtutis motivum prohiberet,
 tunc enim non vnum tantum, sed duplex
 peccatum esset. Quo pacto Ecclesia, vel
 Respublica ciuilis in honorem religionis
 legem condens, ne quis in Templo san-
 guinem effundat, resve sacras, deoque
 dicatas furetur, actiones illas, quæ aliàs
 virtuti tantum iustitiæ repugnarent, iam
 in materia sacrilegij, quod religioni con-
 trarium est, constituit, qua ratione leges
 constitutiue merito censentur: atque
 ita qui Tempia diuino cultui sacrata ex-
 pilat, aut in ijsdem vulnus cruentum ali-
 cui infligit, non iniustitiæ tantum, sed
 sacri-

sacrilegij etiam crimen incurrit.

^f Suarez lib 3.
cap. 10.

2 Hoc posito dicendum est, ^f finem,
“ seu rationem legis a voluntate, seu in-
“ tentione illius plurimum differre; nam
“ sine dubio in animo Legislatoris hæc
“ duo distincta sunt, nempe voluntas, seu
“ intentio eius, secundum quam vult
“ præcipere, & subditos obligare; & ra-
“ tio ob quam ad præcipiendum moue-
“ tur. Nam voluntas, seu intentio Legisla-
“ toris, qua præcipere intendit, dat vim
“ legi, & est intrinseca forma, & anima
“ ipsius legis, vt superius dictum est, sed
“ ratio est solum finis mouens Legisla-
“ rem, vt legem condatur, & est quasi per-
“ sonalis ratio ipsius Legislatoris, neq; le-
“ gem constitutiuam substantialiter com-
“ ponit; vt, verbi gratia, in præcepto ie-
“ iunij corporis maceratio, vel mortifica-
“ tio, vel satisfactio pro peccatis, & simi-
“ lia, quæ mouere possunt Legislatorem,
“ non sunt de substantia ipsius legis, nec
“ per se necessaria sunt ad constitutio-
“ nem talis legis, vnde eadem lex posset
“ ferri sine his motiuis, & ab vno Legisla-
“ tore ferri potest propter vnum, & ab
“ alio propter aliud, cum tamen lex sit
“ eadem. Immo interdum potest Legisla-
“ tor moueri ex motiuo priuato, vel ir-
“ rationabili, ^f & lex nihilominus erit
vali-

^e Typographi
vitio legitur
in Suarez ra-
tionabili.

“valida, si ex sua materia, & obiecto ra-
 “tionabilis sit. Dixi rationem legis non
 “esse de substantia legis constitutivæ,
 “quia, ut ibidem ^b Suarez rectè docet, ^b Nu. 10.
 “si lex sit tantum declarativa iuris divini,
 “aut naturalis, illa tota dependet ex ra-
 “tione, seu ex priori lege, nam ab illa est
 “tota ratio obligationis.

“3 Quapropter finis ⁱ seu ratio ipsius ⁱ Suarez lib. 6
 “legis non sufficienter continet men- ^{cap. 1. n. 19.}
 “tem, seu voluntatem Legislatoris, tum
 “quia ratio legis non est textus legis,
 “tum etiam quia multa per legem huma-
 “nam statuuntur arbitrio potius, quam
 “certa ratione, & ideo, ut habetur in ff.

“^k non omnium, quæ a maioribus constituta ^k Leg. non om-
 “sunt, ratio reddi potest. Quamvis enim ^{nium ff. deleg}

“lex semper sit rationi consentanea, ni-
 “hilominus electio inter ea, quæ ratio-
 “nabilia sunt, sæpe non habet rationem,
 “nam potest aliquis sæpe illud eligere,
 “quod reuera rationabile est nulla ra-
 “tionabili causa ductus, sed ob aliquem
 “finem pravum; & ideo ratio, quæ mo-
 “uet Legislatorem, non semper cognosci
 “potest, iuxta illud Iurisconsulti, ^l & ^l leg. & ideo

“ideo rationes eorum, quæ constituuntur, ^{ff. de leg.}
 “inquiri non oportet, alioquin multa ex his,
 “quæ certa sunt, subverterentur; Quare
 “sola ratio legis non continet Legisla-

toris

"toris voluntatem, quia pro suo arbitrio
 "potuit non in omnibus illi conformari,
 "sed solum quatenus voluit, & suis ver-
 "bis explicauit. Nihilominus, si ratio
 "legis nota sit, vt plerunque in pro-
 "cemio legis exprimitur, multum con-
 "ducit ad mentem, seu voluntatem Le-
 "gislatoris indagandam, illa praesertim
 "ratio, quae in lege exprimitur; nam post
 "verba ipsa videtur secundum certitudi-
 "nis locum obtinere, quia tunc ratio le-
 "gis est aliquo modo pars eius, nam in
 "ea continetur, & supponitur. Vnde ne-
 "cessse est, vt praecceptum, & voluntas
 "Legislatoris sit rationi suae accommo-
 "data, & consequenter, vt verba signi-
 "ficantia actum praecceptum, si ambigua
 "sint, ex ratione ibi expressa determina-
 "tionem accipiant.

"4 Atq; idcirco, ratio illa, quae in lege
 "est expressa, est medium moraliter cer-
 "tum ad voluntatem Legislatoris in-
 "uestigandam, non tamen ita infallibile,
 "quin aliae etiam circumstantiae ponde-
 "randae sint, quia ipsius rationis sensus
 "potest esse ambiguus, et ex alijs cir-
 "cumstantijs certior redditur. Et contin-
 "gere etiam potest, vt ex eadem ratione
 "voluntas varijs modis, & ad diuersa
 "moueat, & ideo ad plene cognos-
 cendam

“cendam Legislatoris voluntatem, quæ
 “est propriâ inens eius, non sufficit sola
 “ratio etiam in lege expressa, sed omnia
 “expendenda sunt, & attentè conside-
 “randa. Illa autem ratio quæ in lege
 “non est expressa, sed ab interpretibus
 “excogitata, licet aliquid conferat ad
 “assequendam Legislatoris mentem,
 “non est tamen certum indicium, sed
 “probabilis tantum coniectura; tum
 “quia sapientia illa non est certa, sed
 “in opinione Doctorum posita est, tum
 “etiam quia multo minus certum est,
 “illam fuisse rationem quæ mouit ipsum
 “Legislatores, cum possint esse aliæ,
 “a quibus moueri potuerit, & conse-
 “quenter est incertum, ad quam ratio-
 “nem magis accommodandus sit sensus
 “legis. Plures aliæ obseruationes, quas
 hic referre nimis longum esset, a præ-
 dictis Doctoribus assignantur, ad cog-
 noscendum quomodo leges humanæ
 per doctrinalem interpretationem ali-
 quando extendendæ sint, aliquando
 restringendæ, sed istæ, quas ex *Francisco*
Suarez quasi ad verbum transcripsimus,
 ad veram Iuramenti, de quo agimus,
 intelligentiam melius assequendam non
 mediocriter conducent.

CAPVT Secundum.

Prima Iuramenti clausula.

EGO A. B. verè, & sincerè agnosco, profiteor, testificor, & declaro, in conscientia mea coràm Deo, & mundo, quòd *Supremus Dominus noster Rex Iacobus est legitimus, & verus Rex huius Regni, & omnium aliorum Maiestatis suae Dominiorum, et Terrarum.*

SECTIO Prima.

I A Duerfus hanc Clausulam duopotissimùm Argumenta fieri solent. Et primò *Iacobus Gretzerus* celebris Societatis Iesu Theologus, a contra ment. Exeget. hanc particulam, *Supremus Dominus noster*, cap. 6. pag. 103. obijcit in hunc modum.

Quicumq; affirmat non Romanum Pontificem, sed Regem Iacobum esse Christianarum in Britannia supremum caput, etiam in Ecclesiasticis, et spiritualibus rebus, ille Catholicam fidem negat. Sed qui Iuramentum a Rege Iacobo praescriptum praestat, ille affirmat, non Romanum Pontificem, sed Iacobum Regem, in Britannia esse supremum caput etiam in spiritualibus: negat ergo fidem Catholicam. Minorem probo, quia initio Iuramenti proficitur, testificatur, et declarat

declarat iurans in conscientia sua coram Deo et mundo, Iacobum Regem esse suum Supremum Dominum: At hoc Supremum Dominium more communi, tritaq; praxi Anglia, non tantum refertur ad Dominium supremum civile, et temporale, sed etiam ad spirituale, et Ecclesiasticum: nam Supremum hoc Dominium Regi adimere, vel non concedere, habetur in Anglia crimen laesa Maiestatis.

2 Ad hanc objectionem respondetur negando minorem. Nam imprimis, tametsi iuxta hodiernas huius Regni leges, Subditi nonnunquam sub pœnis gravissimis iurare cogantur, Serenissimum Regem nostrum *Iacobum* esse supremum huius Regni. tam in causis Ecclesiasticis, quàm in Temporalibus *Gubernatorem*, nihilominus non vi huius, de quo nunc agimus, Iuramenti, in quo civilis tantum obedientia exigitur, sed vi alterius, quod vulgò *Iuramentum Suprematus* nuncupatur, prædictum Regis in causis Ecclesiasticis *Suprematum* assequere compelluntur. Et propterea tametsi vox hæc *Dominus* generatim sumpta tam spiritualem, quam temporalem *Dominum* significare queat, attamen quotiescunq; de *Domino* temporali sermo habetur, atq; in Iuramento tempo-

ralis obedientiæ vsurpatur, debet, in communi modo loquendi, ad quem servandum in hoc iuramento constringi-
 b cap. I Sect. 2 mur, iuxta regulas superius^b traditas, ex materia de qua tractatur, cæterisq; circumstantijs adiunctis, ad *Dominum* tantum temporalem, seu ad *Dominum* in temporalibus determinari.

3 Deinde, si tam strictè singula huius Iuramenti verba examinare oporteat, primum in ipso Suprematus Iuramento, in quo *Gretzerus* suam obiectionem fundat, hæc verba *Supremus Dominus* ne nominantur quidè, ut hinc appareat nimis rigidum Censorem *Gretzerum* esse, dum tam leuissima ratione ductus, propter hæc verba *Supremus Dominus*, Iuramentum hoc fidelitatis, tanquam fidei Catholicæ apertè repugnans, adeo temerè condemnat.

4 Præterea, in rigore etiam sermonis, cum tam rigidus Censor *Gretzerus* esse velit, falsum est, quod *Gretzerus* ad probandam minorem suam propositionem subsumit. Non enim in hac iuramenti clausula, *Profiteor, Testificor, & Declaro, intrans, Regem Iacobum esse nostrum supremum Dominum*, ut *Gretzerus* falso asserit, ita enim *Supremus Dominus* non subiectum, sed prædicatum propositionis

sitionis esse deberet, cum tamen *verus & legitimus Rex* prædicatum sit, seu quod idem est, de *Supremo Domino nostro Rege Iacobo* affirmetur.

5 Verum quidè est, nos Regem *Iacobum* in hac Iuramenti clausula, *Supremum Dominum nostrum* appellare, quo nomine Reges omnes quancunq; Religionem profiteantur, a suis Subditis nuncupari solent, non tamen in hac clausula, si strictè loqui velimus, propriè affirmamus, aut iuramus, ut *Gretzerus* comminiscitur (tamen si illud verè, & licitè affirmare, & iurare possemus) Regem *Iacobum* esse *Supremum nostrum Dominum*, sed hoc solum hic affirmamus, & iuramus, *Supremum Dominum nostrum Iacobum* esse verum, & legitimum huius Regni Regem. Iam inter nudam appellationem, & affirmationem iuramento firmatam, magnum reperiri discrimen quis non videt? Iudæi enim, infideles, aut hæretici, qui præsertim Romano Pontifici in temporalibus subiecti sunt, eum, si occasio postulet, *Sanctissimum Dominum* appellare non multum formidabunt, eo quòd ab omnibus ita vocari soleat; at profiteri, affirmare, aut iurare eum esse *Sanctissimum Dominum*, seu quod idem est, eum verè ita appella-

ri fortassis pertimescent. Sicut etiam qui Iuramentum hoc tam acriter impugnant, illud Iuramentum fidelitatis nuncupare vix forsan dubitabunt, cum vulgò eo nomine appellari soleat, tametsi profiteri, testificari, aut iuramento affirmare illud esse verè fidelitatis iuramentum, prout communiter appellatur, nullatenus audebunt. Neq; hæc a nobis idcirco dicta sunt, quasi Regem *Iacobum Supremum Dominum nostrum* appellare, non autem eum esse *Supremum Dominum nostrum* iurare liceret, cum constet, eum & esse *Supremum Dominum nostrum*, & verè ita appellari; sed solùm ut appareat, quàm otiosè *Gretzerus*, ex illis verbis *Supremus Dominus noster*, iuramentum istud, tanquam fidei Catholicæ contrarium, impugnandi ansam arripiat.

6 Si forsan *Gretzerus* hunc suum *Commentarium Exegeticum Regi Iacobo* iam in Britannia imperanti dedicasset, (sicut illum Sanctissimæ eius Matri, nunc cum Christo in Cœlis regnanti, consecrauit) eum *Potentissimum Dominum* nuncupare, sicut *Potentissimum Regem* non semel appellat, plurimum forsitán dubitasset, ne eum in spiritualibus *Dominum* esse profiteri visus fuisset, cum *Dominum* hoc *Regis Anglia*, si *Gretzero* credere fascisset,

esset, More communi, utraq; praxi Anglia, non tantum ad Dominium civile & temporale, sed etiam ad spirituale, & Ecclesiasticum referatur. Et nos etiam non parum miramur, quomodo Gretzerus Regiam Maiestatem toties in hoc suo Libro Regem magnæ Britannia appellare ausus sit, cum inter Regem, & Supremum Dominum, aut Gubernatorem, non magnum discrimen a Gretzero assignari possit; & iuxta communem morem, utraq; praxi Anglia, hoc supremum regimen, seu dominatio, ut Gretzerus asserit, non tantum ad regimen, seu dominationem supremam civilem, et temporalem, sed etiam ad Ecclesiasticam, et spirituales referatur.

7 Sed a Gretzero plurimum dissentiunt Martinus Becanus, & P. Robertus Parsonius, ambo non exigui nominis Iesuitæ, qui circa ista verba, *Supremus Dominus noster*, non ita scrupulosi existunt.

Quorum primus in hunc modum scribit:

^c Et mihi quidem certum est, non omnes huius Iuramenti partes, seu propositiones falsas esse, si bene explicentur. Nam hæc vera sunt, quod Iacobus sit legitimus Rex Anglia, Scotia, Hibernia, et quod in iisdem Regnis sit Supremus Dominus in temporalibus. Alter confidenter affirmat, d neminem esse, qui profueri dubitat, supremum Dominum

^c In controversia Anglic.

cap. 3. pag.

10.

^d In libro cuius iustitulus est, Iudicium cuiusdam Angli Catholici de Apologia pro Iuramento fidelitatis part.

1. nu. 22. pag.

e nu. 26. pag
16.

nostrum esse verum Regem, et legitimum Dominum omnium suorum Dominiorum, eo quod quilibet Catholicus * Anglus libenti animo iurabit, ac profitebitur, omnes illas Inramenti partes, et clausulas, quæ spectant ad civilem, et temporalem obedientiam suæ Maiestati debitam, quem profiteatur esse verum, et legitimum suum Regem, et supremum Dominum omnium suorum Dominiorum. Ex quibus apparet, violentam hanc Gretzeri interpretationem, quam ipse ex illis verbis, *Supremus Dominus noster*, extorquet, neq; a *Becano*, neq; a *P. Parsonio*, neq; ab alio quovis, siue nostræ, siue alterius nationis viro, quem unquam legi, vel audiui, approbatam esse. Vide etiam f cap. 4. sec. 3. inferius f plura ad hanc obiectionem pertinentia.

SECTIO Secunda.

¶ Apud Ang-
lum libri sui
Recapitulato-
rem pag. 51.
& in *Sua*. dis-
putat. p. 216.

I Secundo, *Leonardus Lessius* e doc-
tissimus Societatis Iesu Theologus con-
tra hæc verba, *verum ac legitimum Regem*,
tale Argumentum conficit.

*Neminislicitum est illud iureiurando af-
firmare, de quo sibi certò non constat, nam a-
lioquin periculo saltem periculi sese exponeret:
sed de veris, ac legitimis Regum iuribus ne-
mini certò constare potest, cum ad hæc qua-
dam requirantur, quæ occulta sunt, nec plane
scire*

scire queunt: ergo nemini licitum est iurare, talem esse verum, ac legitimum Regem. Simile argumentum cum maiori profectò probabilitatis specie contra Summos Pontifices, atq; Episcopos, præsertim inferiores, confici posset; cum ad veram, & legitimam eorum Ordinationem quædam necessaria sint, quæ in certam hominum cognitionem vijs naturalibus venire non possunt, & potissimum vera Ministri intentio, sine qua nec Baptismus, qui ad veram Episcopi Ordinationem prærequiritur, neq; ipsa Episcopi Consecratio vllum omnino effectum sortiuntur.

2 Ad hoc Argumentum, quod *Bezanus*, & *P. Parsonius* ex suis principijs iam positis merum esse Sophisma fateri debent, cum iuxta eos certum sit, posse quemlibet iurciurando profiteri, Regem *Iacobum* esse verum, ac legitimū Regem Angliæ &c. dupliciter responderi potest; Et primò, iuxta communem Theologorum opinionem posse quemlibet licitè, & absq; vlllo periurij periculo illud iurare, quod moraliter certum esse sibi persuadet, neq; de opposito vllam probabilem dubitationem habet, tametsi res illa, quam iurciurando firmat, re ipsa forsan vera non sit; sed de vero, ac legitimo

timo Serenissimi Regis nostri *Iacobi* regnandi iure moraliter certi sumus, neq; vt de opposito vel leuiter dubitemus, vlla ratio probabilis nos mouere potest, cum praesertim ab vniverſo hoc Regno verum, ac legitimum ius suum regnandi vnanimi omnium consensu declaratum, atq; confirmatum fuerit.

3 Secundo Respondetur, immediatum huius iurifiurandi obiectum, seu quod idem est, rem illam, quæ hoc iureiurando proximè firmatur, non esse hanc propositionem, *Rex Iacobus est verus, ac legitimus huius Regni Rex &c.* Sed istam *Ego verè, et sincere agnosco, profiteor, testificor, et declaro in conscientia mea Regem Iacobum esse verum, et legitimum Regem &c.* at verò de hac mea vera, & sincera agnitione, professione, testificatione, & declaratione, non moraliter tantum, sed et Physicè certus sum, & propterea hæc Iuramenti clausula nullum omnino peierandi periculum iuranti creare potest. Falso igitur, & contra expressa Iuramenti verba affirmat *Lessius*, hanc Iuramenti clausulam esse de re ipsa, & non de nostra agnitione, professione, testificatione, ac declaratione, cum verba ipsa contrarium aperitissimè significant, & *P. Parsonius*, atq; *Becanus* iam citati, illud ipsum disertis verbis

verbis ut certum supponant. Atq; hæc secunda Responsio pro proxima Iuramenti clausula melius intelligenda diligenter obseruanda est.

CAPVT tertium.

Secunda Iuramenti clausula.

ET quod Papa nec per seipsum, nec per ullam auctoritatem Ecclesiæ, vel Sedis Romane, aut per vlla alia media cum quibuscunque aliis aliquam potestatem, vel auctoritatem habeat Regem deponendi, vel de aliquibus Maiestatis sue Regnis, aut Dominis disponendi, vel alicui Principi extraneo ipsum damnificare, aut terras suas invadere auctoritatem concedendi, vel ullos subditorum suorum ab eorum sua Maiestati subiectione, & obedientia exonerandi, aut ullis eorum licentiam, vel facultatem dandi arma contra ipsum gerere, tumultus excitare, aut aliquam violentiam, vel damnum Maiestatis sue Regie persone, Statui, vel Regimini, aut aliquibus Maiestatis sue Subditis intra sua Dominia offerre.

SECTIO Prima.

I Hæc secunda Iuramenti clausula est petra illa scandali, & lapis offensionis, in quem complures huius ætatis tam docti, quam

quàm indocti plerùmque impingunt. Nam illustres quidam huius temporis Scriptores, vtpotè Card. *Bellarminus*, *Jacobus Gretzerus*, *Leonardus Lessius*, *Martinus Becanus*, omnes Societatis Iesu Theologi, alijque non nulli horum præfertim autoritate ducti, qui, vt literas Apostolicas ad Catholicos Anglos directas tueantur, istud fidelitatis iuramentum impugnandum susceperunt, in potestate Summi Pontificis Principes deponendi tanquam in tutissimo, firmissimoque fundamento potissimum nituntur, vt hinc demonstrent, prædictum Iuramentum illicitum esse, & multa continere, quæ fidei Catholicæ, ac salutis animarum apertè aduersentur, vt Summus Pontifex in suis Breuibz palàm, & expressè declaravit.

2 Primum igitur, & potissimum argumentum, quod contra hanc secundam clausulam fieri solet, a Martino Becano

* In Controversiâ Anglicana cap. 3. §. 4. pag. 138.

in hunc modum conficitur.

Nemo potest bona conscientia prestare iuramentum, in quo continetur aliqua propositio, quam indicat apertè falsam esse. Sed in iuramento fidelitatis, quod Rex proposuit, continetur aliqua propositio, quam Catholici iudicant apertè falsam esse: Ergo Catholici non possunt bona conscientia prestare hoc iuramentum.

ramentum. Maior per se nota est, quia nemo potest bona conscientia sine iuramento aliquid affirmare, quod indicat falsum esse, ergo multo minus cum iuramento; nam si simplex mendacium non est licitum, multo minus perjurium.

Tota igitur difficultas in probanda minori posita est, qua semel sufficienter confirmata, illicò manifestè conuincetur, Iuramentum istud a nullo Catholico tuto conscientia suscipi posse.

3 Atque in primis Card. *Bellarminus*, & *Lessius*, quodque etiam insinuat *Beccanus*, palàm profitentur, non solum falsum esse, verum etiam Catholicæ fidei apertè aduersarium, affirmare, & multo magis iurare, non esse penes Summum Pontificem authoritatem Principes deponendi, atque hoc ipsum testimonio Scripturarum, Sanctorum Patrum, Conciliorum, & Sacrorum Canonum, atque euentissimis rationibus se demonstrasse arbitrantur. Argumenta Card. *Bellarmini* non demonstratiua esse iam antea ^b copiosè commonstrauimus, ideoq; ea denuò repetere supervacaneum esse duco.

^b In Apologia pro iure Principum & in præfatione ad respons. Apologet. nu. 33. & seq.

4 Verum *Lessius* (præter authoritates, & rationes a me, ut iam dixi, alibi solutas, quæ a Card. *Bellarmino* allatæ sunt ad

c In Præfat. ad
Resp. Apolo-
get. nu. 52. et
seq.

d In Disputat.
Apologet. pro
potestate Sum-
mi Pont. part.
2. sec. 3. pag.
356.

ad probandum, doctrinam hanc de po-
testate Papali Principes deponendi esse
vt dogma fidei amplectendam, & præter
quasdam alias eius rationes a Card. Bel-
larmino prætermittas, quas tamen ego
alibi^c adduxi, iisdemque responsum ad-
hibui) hoc argumentum tanquam præ-
cipuum fundamentum affert ad præfa-
tam suam doctrinam vt rem de fide cer-
tam corroborandam. Ita enim scribit:

*Verum planè tenendum est, hanc doctri-
nam non esse ambiguam, ita vt utrinque o-
pinari liceat, sed omnino certam, ita vt absq;
iniuriæ fides negari non possit. Primò igitur
id probò, quia hæc propositiones in terminis de-
finitæ sunt in Concilio Romano sub Gregorio
septimo, Quòd Papa liceat Imperatorem
deponere, Quòd a fidelitate iniquorum
subiectos possit absolvere. Extat hæc Sy-
nodus apud Onuphrium in vita Gregorii sep-
timi, et apud Baronium ad annum Domini
1076: Atqui definitio facta a Summo Pon-
tificè cum Synodo ad fidem pertinet.*

5 Attamen non satis profectò mirari
possum, a viro tam insigniter erudito tam
debile, indoctumque argumentum pro-
duci, ad rem tam magni ponderis, qualis
est Principum depositio, comprobando,
quali cum Regum, ac Imperato-
rum Coronis ludere fas cuiquam esset.

Atque

Atque inprimis negamus, duas illas propositiones esse in Concilio Romano sub *Gregorio* septimo definitas, tametsi inficiari nolumus eas quidem a *Gregorio* septimo palam propugnatas esse, cum ipse, ut Historici tradunt, primus omnium Pontificum fuerit, qui Romanum Imperatorem imperio priuauit. Sed, ut Lector huius rei veritatem plenius cognoscat, obseruare oportet, in tomo tertio Conciliorum inter epistolam 55 & 56 libri secundi epistolarum *Gregorij* septimi insertas esse viginti septem sententias breuiiores, qui Dictatus Papæ appellantur, in quarum numero præfatæ duæ propositiones a *Lessio* relatæ etiam collocantur. Has breuiiores *Gregorii* sententias, ait Card. Baronius (ea forsitan de causa, ut maior illis fides adhiberetur) notum esse ad Concilium Romanum sub *Gregorio* septimo celebratum pertinere, sed ad hoc probandum nullam rationem, vel authoritatem adducit, sed nudo, videlicet, ipsius verbo credendum est, quod hæ sententie ad Synodum Romanam spectare noscantur.

6 Si ad Synodum Romanam spectare noscantur, debuisset utique Baronius ostendere, quibus hoc notum sit, & ob quam rationem, authoritatem, vel coniecturam

ram ad Synodum illam eas pertinere *noscantur*. Sed Lessius ulterius progreditur, atque in illo Concilio eas definitas esse audacter admodum affirmat. Sed obsecro te, doctissime *Lessi*, ut nobis quoque notum facias, quomodo tibi hoc constet, quod adeo fidenter asseueras. In decretis Conciliorum hæ definitiones non habentur, & ex *Baronio* solum habes, quod *sententia illa ad Synodum Romanam pertinere noscantur*. An non multa ad Concilium aliquod spectare queunt, quæ tamen in eo definita non sunt? An omnia illa, quæ ad Concilium Nicenum, Lateranense, Viennense, Constantiense, Florentinum, & nouissimè ad Tridentinum pertinere noscantur, in illis definita esse affirmabis? Vix profectò admittes. Præterea, si in Synodo Romana sententiæ illæ definitæ essent, quomodo tibi constet, eas tanquam propositiones ad fidem pertinentes, & non ut probabiles solum assertiones definitas esse?

7 Sed quales definitiones illæ fuerint, ex octaua, nona, decima, vndecima, & decima octaua sententia colligere potuisses. Nam octaua sententia est, quod *solus Papa possit uti Imperialibus insignijs*. Nona est, quod *solus Papa pedes omnes Principes deosculentur*. Decima est, quod *illius*

illius solius nomen in Ecclesiis recitetur. Undecima est, quod unicum est nomen in mundo, Papa videlicet. Decima octaua est, quod Romanus Pontifex, si canonicè fuerit ordinatus, meritis B. Petri indubitanter efficitur sanctus, testante S. Ennodio Papiensi Episcopo ei multis Sanctis Patribus fauentibus sicut in decretis beati Symmachi Papa continetur. An iam concedes has quoque sententias in eo Concilio definitas esse? Non equidem credo. Et si istas in ea Synodo definitas non esse, tuo etiam iudicio, clarissimè constet, quomodo tibi notum esse poterit, prædictas duas præ cæteris inibi definitas esse? Caue igitur, vir doctissime, ne similes definitiones a te primum inuentas nobis in posterum obijcias, quas silentio obruere, magis quàm sermone prosequi hisce diebus multo satius fuisset, cum & tuam, vel doctrinam, vel sinceritatem in ius vocent, & potestatem Papalem absque Concilio Generali definiendi, quam tu tam acriter impugnas, vt contra te sentientes vix pro Catholicis haberi velis, eneruent potius, quàm stabiliant. Neque ego ob Sedis Apostolicæ reuerentiam eas vel leuiter attigissem, nisi tu inconsiderato zelo timoratis conscientijs vim inferre, dubia pro certis mundo obtrudere, nouaque

fidei dogmata in summum insignium Theologorum, qui tecum non sentient, opprobrium, atque in maximum Catholicorum nostratum temporale præiudicium, nulla solida ratione ductus procedere non formidasses.

8 Verum esto, demus tibi disputationis gratia, quod probare non poteris, has breuiiores sententias in illo Concilio Romano, non ut probabiles tantum assertiones, sed ut certissima fidei dogmata definitas esse: possumus tamen cum Doctoribus Parisiensibus, alijsque compluribus, quos infra * referemus, absque vlla Catholicæ fidei iniuria negare Minorem tuam propositionem, nimirum, definitionem Summi Pontificis cum Concilio tantum Prouinciali, quale illud Romanum erat, necessario efficere, ut Doctrina, quam definit, sit ut de fide ab omnibus credenda, cum plurimi sint Catholici, singulari tum eruditione, tum pietate præditi a me inferius * recensendi, qui Summum Pontificem absque Concilio Generali definientem errare posse constanter asseuerant; illiusque hominis frontem planè inuerecundum perlubenter semel inspicerem, qui tales, tantosque viros, tamque eximie authoritatis, doctrinæ, pietatis, tanquam Semi-Cathol-

cos,

* cap. 10. nu.
27.

* Loco iam citato,

cos, Sedisue Apostolicæ aduersarios traducere, aut eos temeritatis, ne dicam erroris, aut hæreseas nota aspergere non erubesceret.

9 Secundò, *Becanus* e pro minori propositione confirmanda authoritati Concilij Lateranensis, & vniuersali totius Christiani orbis consensui duntaxat innititur, adeo vt certissimum esse opinetur posse *Summum Pontificem*, si non institutione diuina, vt minimum tamen iure humano, & totius Orbis Christiani permissione in Concilio Lateranensi constituta, recepta, & approbata, Reges & Principes contumaces deponere. Et tandem concludit, idem esse iurare, quòd Papa regem deponendi auctoritatem non habeat, atque iurare, quòd magnum Lateranense Concilium, quòd omnes Pontifices, Theologi, Iureconsulti, omnesq; alij, qui docent Pontificem habere potestatem deponendi Regem, in hoc puncto errauerint. Quis Catholicus hoc audeat iurare? Sanè perinde esset, atque si diceret, ego inro in conscientia mea coram Deo, quòd in hoc puncto plus sapiam, quàm omnes alii. Nemo, opinor, tam arrogans est.

10 Ad hoc *Becani* argumentum similiter Respondemus, nos etiam non minori admiratione affici, quòd vir tam egregiè doctus solam Concilij Lateranen-

sis auctoritatem pro Iuramento fidelitatis impugnando tam nudè, & crudè protulerit, cui tamen ego in Præfatione ad Responsionem Apologeticam plenissimè satisfeci, atque fusiùs commonstrauì primò, Concilium illud doctrinam hanc de Principibus auctoritate Papali deponendis, neque definìsse, neque vt certam supposuìsse: Et secundò, quòd tametsi doctrinam hanc vt veram supposuerit, nisi tamen vt certò, & indubitatè veram, & non vt probabiliter tantùm veram eam supposuerit, contraria tamen opinio absque vllò fidei, aut temeritatis periculo, a viris Catholicis sustentari possit.

II Sed, vt argumenti tui imbecillitatem perspicias, dic nobis, obsecro, vir eruditissime, an omnes illi Theologi, qui B. Virginem absque peccato originali conceptam esse totis viribus defendunt, quales sunt *Alphonfus Salmeron*, & *Franciscus Suarez*, qui pro hac doctrina confirmanda vniuersæ pene Ecclesiæ consensum, & Vniuersitatum omnium concordem sententiam adducunt, affirmare protinus debeant, cæteros Catholicos, qui contra ipsos sentiunt, in hoc puncto errasse, aut eos in hoc puncto plus sapere, quàm omnes alios, qui opinionem suam non amplectuntur? Quis Catholicus hoc audeat

andeat asserere? Nemo, ut opinor, tam arrogans est. Nonne in Ecclesia Dei multæ opiniones probabiliter hinc, illincque sustineri queant, absque eo quod alterutra aut erroris, aut temeritatis, aut alterius criminis condemnanda sit?

12 An non Iuan. Maldonatus insignis vestri Ordinis Theologus audacter pronunciat, *neque Papam, neque totam Ecclesiam in solenni castitatis voto dispensare posse eosque viros Ecclesiasticos, & iuris Ecclesiastici interpretes, qui contrarium docuerunt, videri sibi habere maiorem rationem exemplorum quorundam Pontificum Romanorum, quam Scriptura Sacra? Nam quæ Theologia diceret Ecclesiam posse dispensare in iure naturali, & diuino? Votum autem castitatis obligare iure naturali, & diuino quis negauit nisi hæreticus? Et nihilominus vix tu, ut opinor, affirmabis, Maldonatum propterea tot Summorum Pontificum dispensationes, cæterosque omnes Catholicos, qui contra ipsum in hoc puncto opinantur, erroris, alteriusve sceleris condemnare voluisse? Pudet me profectò, quod homines tam eruditi, quique religiosam perfectionem præ cæteris profitentur, suarum opinionum adeo tenaces sint, ut ob leuia quædam argumenta viris Catholicis doctrina, & pietate conspicuis,*

¶ In Summula.
q. 12. ar. 7. vide etiam q. 15
ar. 21. & 22.

qui illorum opinionibus non adhærescunt; sædam hæreses, erroris, temeritatis, alteriusve criminis notam contra Christianæ charitatis regulam, atque in Religionis Catholicæ contumeliam, tam præcipitantèr inurere non vereantur. Atque hæc ad rationem istam *Becani* diluendam, donèc ipse illas, quas ad Concilium Lateranense Responsiones adhibui, omninò improbabilis esse demonstraerit, dicta sufficiant.

13 Tertiò demùm, *Franciscus Suarez* doctissimus etiam Iesuita, vnusque ex præcipuis horum temporum Theologiæ professoribus, in suo Tractatu de Legibus nuper impresso, quædam argumenta adduxit, ^s quibus Minor propositio confirmari possit; nempe potestatem temporalem spiritali subiectam, & subordinatam esse, & consequentèr posse Summum Pontificem propter bonum spirituale Principes deponere, atque de temporalibus omnibus disponere: nam *Domini-um indirectum in temporalibus, quod Pontifex habet in vniuerso orbe, a quo Theologi potestatem eius Principes deponendi deriuant, non fundatur, ait Suarez, nisi in subordinatione harum potestatum.* Et tametsi rationes, quas ipse affert, triuales sint, & a *Card. Bellarmino*, alijsque pluribus iamdudum

Lib. 4 de Legibus cap. 9.

dudum allatæ, eas tamèn hoc loco proponere necessarium esse duxi, propterea quòd authoritas illius apud doctiores nationis nostræ Præsbyteros maximi momenti sit, qui magna auiditate iam diù detenti sunt videndi, quænam argumenta ipse pro potestate hac papali Principes deponendi produceret; minimè dubitantes, quin tam profundæ eruditionis Theologus iam tandèm post tam accuratam huius controuersię discussionem, optimas, & selectissimas, si quæ essent, rationes ad prædictam potestatem demonstrandam proferret.

14 Duo igitur tantùm argumenta producit *Suarez* ad potestatis Ecclesiasticæ, & Ciuilis subordinationem comprobandam, in qua, vt ipse ait, *indirectum dominium in temporalibus, quod Pontifex habet in vniuerso orbe, duntaxat fundatur.*

Primum igitur, ac præcipuum, vt ipse ait, huius subordinationis fundamentum sumitur ex unitate Ecclesiæ in Euangelio satis significata, & per Paulum declarata I Cor. 12. dicentem, Omnes nos in vnum corpus baptizati sumus &c. & ad Rom. 12. Multi vnum corpus in Christo &c. & ad Ephes. 4. & sæpe aliàs quam ratinẽ ipse in hunc modum dilatat.

15 Quoniam Christus Dominus Ecclesi-

am tanquam unum spirituale regnum constituit, in quo unus etiam esset Rex, & Princeps spiritualis, propterea necesse est, ut ei subdatur temporalis potestas, sicut corpus anima. Hoc enim exemplo explicat subordinationem harum potestatum Gregorius Nazianzenus

^h Orat. 17 ad
populum timo-
re perculsum.

^h Et merito: quia sicut homo non esset rectè compositus, nisi corpus esset anima subordinatum, ita neque Ecclesia esset convenienter instituta, nisi temporalis potestas spirituali subderetur, ut Bonifacius octavus ex S. Bernardo rectè conclusit, ita affirmans, oportet gladium esse sub gladio, & temporalem authoritatem spirituali subijci potestati. Nam ubi unum est corpus, necesse est esse unum caput, ad quod tota in aliquo modo reuocentur: quoniam alias neq; pax, neq; perfecta unitas posset esse in corpore: Ecclesia autem Christi unum corpus est, ut diximus, ergo quamuis in eo sint plures potestates, seu Magistratus, necesse est, ut inter se habeant subordinationem. Quoniam igitur peruersus ordo esset, si spiritualia subiecta esset temporalibus, necessario dicendum est temporalem potestatem spirituali subordinari. Qua etiam subordinatione ex Gelasio Papaⁱ confirmari potest, qui ex verbis illis, Pascite oues meas, insinuat, Reges, & Imperatores Petro fuisse subiectos.

ⁱ Dist. 96. can.
duo sunt.

16 Quod si dicas, Reges, & Imperatores Petro subiectos fuisse quoad spirituale regimen
Contra,

Contra hanc Responſionem replicat Suarez; quia regula regiminis temporalis, ut ſit rectum & honeſtum, debet eſſe ſpiritualis, ergo necesse eſt ut ipſamet poteſtas temporalis regendi reguletur per ſpiritualem, & hoc eſt illi eſſe ſubiectam, & ſubordinatam. Et hac ratione Pontifices reddaturi ſunt rationem pro Regibus, & Imperatoribus, quia ad illos pertinet corrigere, & emendare quicquid ipſi non ſolum ut homines, ſed etiam ut Reges in uſu ſue poteſtatis peccauerint.

17 Secundum argumentum, quod Suarez ad hanc ſubordinationem confirmandam adducit, tale eſt; quia alias non eſſet ſufficienter proviſum Eccleſia, ſi non eſſet in eo poteſtas, qua Reges & Principes poſſit in officio continere, ſaltem utendo ſpirituali gladio.

18 Ad hæc argumenta a Suarez allata Reſpondetur, me ijs, ut verum fatear, in priſtina mea ſententia, quod ſcilicet certum non ſit, penes Summum Pontificem eſſe poteſtatem Principes deponendi plurimum potiùs confirmari, quàm ab ea ullatenus dimoveri: neq̃ enim ipſe aliquid aliud affirmat, quàm quod libentiſſimè illi concedam, quodq̃ in mea pro Iure Principum Apologia, & reſponſione Apologetica, fuſius declaravi. Primò igitur admitto, Eccleſiam Chriſti eſſe
vnum

unum corpus mysticum, unumq; spirituale Regnum, & Christianos omnes tam Reges, quàm Subditos, esse huius corporis membra. Attamen hoc spirituale Christi Regnum ex Ecclesiastica, & Politica potestate conflatum esse penitus inficiamur, neq; *Suarez*, ut opinor, illud unquam admittet, sed sola politica potestas terrestria Regna componit, & ex sola potestate spirituali Regnum Christi conficitur, ut ego alibi ex Principijs Cardinalis *Bellarmini* clariùs explicavi, atq; etià ^h *Becanus* expressis verbis fatetur.

^h Adversus Torturam Torti, part. 2. cap. 3. arg. 3.

19. Præterea, cum *Bonifacio* octavo concedimus, *Gladium temporale esse sub spirituali, & potestatem temporalem Ecclesiastica subiectam esse*, non in nobilitate tantum, neq; etiam ex suamet natura, ut Cardinalis *Bellarminus* ⁱ, & *Becanus* ^k rectè affirmant, sed solum accidentaliter admodum a me alibi ^l copiosius explanatum, ratione scilicet peccati, quod Principes, quando potestate sua abutuntur, committere solent: quod revera nihil aliud est, quàm Principem temporalem in rebus spiritualibus spirituali Ecclesiæ potestati subiectum esse. Neq; aliud vult *Gregorius Nazianzenus*, quando spiritua-lem, & temporalem potestatem comparat animæ, & corpori. Quæ similitudo,

ⁱ Lib. 5. de Rom. pont. cap. 6.

^k In opusc. de Primatu Regis Angliæ cap. 1 no. 4.

^l In Apolog. m. 137. et seq.

vt alibi ^m diximus, potestatem Papalem ^m In loco iam
 Principes deponendi, atq; de tempora- citato, & in
 libus disponendi infirmat potius, quàm Resp. Apol. nu.
 corroborat. Sicut enim anima corpori 119. & seq.
 præcipere potest, vt quascunq; actiones
 corporeas, quæ voluntatis Imperio
 subsunt, eliciat, non tamen proprias ipsius
 corporis operationes ipsa, nisi organo
 corpore mediâte, per seipsam producere
 potest: ita etiam spiritualis Ecclesiæ pote-
 sta; pro bono spirituali conseruando po-
 testati temporali, seu potius Principi
 temporali, in quo suprema potestas tem-
 poralis residet, imperare potest, vt quas-
 cunq; actiones temporales exercent; non
 tamen penes potestatem spiritualem est
 authoritas de rebus temporalibus per se-
 ipsam disponendi, seu proprias potesta-
 tis civilis functiones, nisi brachij Secu-
 laris auxilio interueniente, exercendi.
 Sed hoc totum nihil aliud est, quàm Re-
 ges, & Principes temporales in spiritua-
 libus, seu in temporalibus, quæ ratione
 peccati, quod spirituale est, spiritualia e-
 vadunt, spirituali Ecclesiasticæ potestatis
 directioni, imperio, coercioni, & regimi-
 ni subiectos esse. Neq; ipsemet *Suarez*,
 quando in sua replicatione asserit, regulâ
 regiminis spiritualis, vt sit rectum, & ho-
 nestum, debere esse spiritualem, aliud
 confirmat,

confirmat, nisi & sibi metipſi, & rationi apertissimæ aduersari velit.

20 Nihilominus negare non possum, quin prædictum *Suarez* pronunciatum sit valde æquivocum. Si enim per regulam spiritualem significare velit supernaturalem, & Ecclesiasticam regulam, & per rectitudinem, & honestatem, supernaturalem rectitudinem, & honestatem intelligat, eius assertio est verissima, nam regimen temporale, vt rectitudinem, & honestatem supernaturalem habeat, per regulam supernaturalem necessario dirigi, ac regulari debet: verum si de morali tantum rectitudine, & honestate loquatur, falsissimum est, oportere regimen temporale, vt sit moraliter rectum, & honestum, per regulam supernaturalem regulari, sed satis est, si per regulam moralis rectitudinis & honestatis dirigatur: quæ regula moralis, tametsi quodammodo spiritualis dici possit, sicut etiam virtutes omnes morales, quæ menti nostræ spirituali inhaerent, spirituales dicuntur, non est tamen regula Ecclesiastica, aut supernaturalis; quod etiam ipsemet *Suarez* in hoc eodem tractatu, vt certum supponit. Fatetur enim esse in Principibus etiam infidelibus plenam, & legitimam potestatem leges iustas, & honestas

* lib. 3. cap. I
2 & 5. in prin-
cipio.

Cap. 3. *de Iuramento fidelitatis.*

honestas condendi, quos tamen constat per solam rectitudinem, & honestatem moralem, & non per aliquam supernaturalem, seu Ecclesiasticam regulam in ijs faciendis dirigi, ac regulari. Atq; hinc Lector facile perspicere potest, quam debile, ac infirmum sit potissimum potestatis Pontificiæ in temporalibus fundamentum, quod, ut ipsemet *Suarez* fateatur, in unitate Ecclesiæ, atq; in subordinati-
one potestatis temporalis ad spiritualem dumtaxat fundatur. Atq; hæc de primo, & præcipuo ipsius *Suarez* Argumento.

21 Secundum etiam eius argumentum illi gratis concedimus. Ingenue enim fatemur, Christum in Ecclesia sufficientem reliquisse potestatem, quæ Reges, & Principes in officio continere possit, *utendo saltem gladio spirituali*. Hinc tamen nequaquam deduci potest, penes Ecclesiam esse potestatem Principes suis Regnis pellendi, aut de rebus temporalibus disponendi, ita enim gladio temporali, & non tantum spirituali uti posset. Atq; eadem prorsus rationes, quæ ab aduersarijs excogitari possunt ad probandum, necessarium esse, ut Ecclesia propter spiritualem animarum salutem sufficientem habeat potestatem, atq; authoritatem Principes deponendi, pariter

paritèr etiam conuincunt, oportere quoq; vt Ecclesia vires, & media sufficientia habeat, quibus hanc suam auctoritatem exequi, & actu eos e Regnis pellere valeat: Non enim ex iure regnandi, sed ex eo quòd Reges impij actu regnèt, salutem animarum potissimum periclitari nimis exploratum est. Ex his igitur constat, nequaquam *Franciscus Suarez* sententiæ nostræ reuera aduersari, quin potius in eius patrociniū adduci meritò posse, cum ex ipsius argumentis nihil aliud colligi queat, quàm potestatem temporalem ratione peccati, quod est spirituale, spirituali Ecclesiæ directioni, imperio, atq; coercioni subiectum esse, quod tum ego, tum vterq; *Barclaius* cum cæteris omnibus Catholicis liberè profiteamur, neq; ipsummet *Suarez* a nostra sententia re quidem vera dissentire modus eius hanc quæstionem pertractandi satis apertè declarat. Nisi enim expressis verbis, quod nos asserimus, affirmare voluisset, quid aliud dicere potuisset, quàm quòd quæstionem hanc ex instituto pertractans docuit, atq; postremò conclusit, *oportere in Ecclesia esse potestatem, qua Reges, & Principes possit in officio continere, saltem utendo gladio spirituali.*

22 Quapropter ad obiectionem Principalem

Principalem contra hanc secundam Iuramenti clausulam in initio Capitis positam facillimè respondetur, negando minorem, si propositio illa de omnibus Catholicis intelligatur, prout necessariò, ut aliquam probabilitatis speciem habeat, intelligenda est. Plures enim catholici, quos ego alibi ° recensui, & quosdam etiam ex illis inferiùs p referam, planè indicant, penes Pontificem non esse potestatem Principes supremos suis dominijs privandi, & de rebus temporalibus disponendi. Et propterea doctrina hæc de Principibus autoritate Papali deponendis non est certa, atq; indubitata, & multo minùs de fide credenda, ut Cardinalis *Bellarminus*, & *Lessius*, & ante ipsos *Gregorius* de Valentia ¶ nimis præcipientèr pronunciant, cum contraria opinio a viris Catholicis probabiliter propugnetur, & proinde absq; peccati mortalis periculo sustentari queat. Sed hoc in præsentì supponendum est, tum ex ijs, quæ alibi aduersus rationes Cardinalis *Bellarmini* ex Scripturis, antiquis Patribus, Concilijs, & principijs Theologiæ petitas copiosè disputavimus, tum etiam ex *Ioan. Barclaio*, qui demortui sui patris causam aduersus Cardinalis *Bellarmini* tractatum de potestate Summi Pontificis

° In Apolog.
nu. 4. & seq.
¶ sec. 3. nu. 5.
& seq.

¶ In 2^a m. 2^a.
disp. 1. q. 12.
punc. 2.

tificis in temporalibus eruditè admodum propugnauit.

SECTIO Secunda.

^r In Disput. A-
polog. nu 216
217.

^s pag. 55. S.
quarto.

Secunda obiectione aliquantulum discrepans a præcedenti, quæ contra hanc secundam Iuramenti clausulam fieri solet, quamq; *Lessius*,^r ut ex Anglico eius Recapitulatore^s colligitur, insinuat, in hunc modum confici potest.

I Nemo Catholicorum absq; periurij periculo illud verum esse iurare potest, cuius veritas ab omnibus Catholicis ut minimum dubia indicatur, ita enim periculo falsum iurandi sese exponeret, sed utrum Pontifex Reges, & Principes deponendi potestatem habeat, ab omnibus Catholicis ut dubia saltem questio, & qua in disputationem cadit indicatur, ut patet ex torrenti Doctorum, quorum nonnulli hanc doctrinam de potestate Papali Principes deponendi indubitata veram esse opinantur, & nemo illam, ut indubitata falsam, condemnat, ergo nemo Catholicorum absq; periurij saltem periculo iurare potest Summum Pontificem non habere authoritatem Reges, & Principes deponendi.

2 Ad hanc obiectionem dupliciter Responderi solet, & vtraq; responsio, tum ex mea pro Iure Principum Apologia, tum ex *Ioan. Barclay* pro Regibus vindicijs

vindicijis supponit, posse a viris Catho-
cis absq; vilo hæresis, erroris, aut alte-
rius criminis periculo probabiliter de-
fendi, penes Summum Pontificem non
esse auctoritatem Reges deponendi, seu
eos, quod iam pro eodem accipimus, reg-
nandi iure privandi : & propterea qua-
sitionem hanc de Principibus auctoritate
Papali principatu privandis non esse rem
dubiam, cuius scilicet nullus determina-
tus assensus haberi potest, sed probabi-
lem, & apud Doctores Catholicos hinc
inde controversam. Nam inter dubium,
& probabile, seu disputabile, quæ duo
in obiectione artificiosè confunduntur,
magnum reperiri discrimen infra * ex
doctrina *Gabrielis Vasquez* fusiùs com-
monstrabimus.

* Cap. 10. sec.
2. nu. 9. & 19.

3 Hoc supposito, prima, & potissi-
ma Responsio est, rem illam, quæ in hac
etiam Iuramenti clausula proximè, direc-
tè, & propriè iuratur, non esse, quòd
Papa non habeat auctoritatem depo-
nendi Regem, vt obiectio falsò supponit,
sed quòd verè, & sincerè agnosco, pro-
fiteor, testificor, & declaro in conscientia
mea, Papam non habere auctoritatem
deponendi Regem, vt expressa Iuramen-
ti verba tam in prima, quàm in vltima
eius clausula apertissimè significant, atq;

E. I

etiam

etiam *Martinus Becanus*, & *P. Parsonius* antea relati ingenuè fateantur; quæ mea sincera professio, & opinionis meæ declaratio, cum nullatenus mihi dubia, sed physicè certa sit, licitè, tutaq; conscientia ab sq; villo periurij periculo a me iure iurando confirmari potest.

4 Secundò etiam Responderi potest, inter *deprivare Regem*, & *deponere*, non parvum discrimen reperiri, si iuxta expressam huius Iuramenti mentem loqui velimus, in quo inter hæc duo manifesta distinctio assignatur, ut apparet ex illis verbis in quarta Iuramenti clausula contentis, *Principes per Pontificem deprivati possunt per suos subditos, aut alios quoscunq; deponi*. Nam *Principes deprivare* est, per iuridicam Iudicis sententiam eos regnandi jure privare, quæ *deprivatio* in quarta illa Iuramenti clausula ad Pontificem refertur, sed *Principes deponere* est hanc sententiam exequi, eosq; e Regni sui possessione eicere, quæ *depositio* ad subditos, vel alios quoscunq; refertur. Si igitur in hac secundâ Iuramenti clausula hoc solû affirmatur, Papam nullam habere auctoritatem *deponendi Regem*, id est, *eum e Regni sui possessione eiciendi*, tunc illa propositio (si semel supponamus de hac eius deprivandi Principes auctoritate non adhuc inter

inter Catholicos certò constare) meo quidem iudicio moraliter certa est, neq; ab aliquo vel Theologo, vel Iuriconsulto, quem legi, in controversiam vocatur, cum nullam Papa auctoritatem habeat *Regem deponendi*, seu *eum e legitima Regni sui possessione extrudendi*, quamdiu incertum est, & apud Catholicos pios, ac eruditos controversum, an talem depriuandi Principes potestatem habeat, uti ego in fine meae Apologiae ex approbatis Iuris vtriusq; regulis sufficienter deduxi, atq; etiam ex notis Theologiae principiis, si opus fuerit, ulterius confirmare possem.

SECTIO Tertia.

1 Tertiò, contra hanc secundam clausulam obijci potest, quòd tametsi vir doctus, atq; Theologia peritus, qui hanc difficilem controversiam examinare novit, & singulas rationes, atq; argumenta ad amissim expendere sciat, quae pro, & contra hanc Papalem depriuandi Principes potestatem fieri solent, possit fortasse sufficienti aliqua ratione duci, quae conscientiae suae prudenter persuadeat, talem auctoritatem Pontifici non competere; attamen vir indoctus, qui vel ob naturalem ingenij tarditatem, vel praeliterarum inopia has profundas difficultates Theologicas examinare non valet, non potest

prudenter, & absq; evidenti temeritate rectum conscientia dictamen sibi formare, quoliticè credat, talem deponendi Principes potestatem non esse Summo Pontifici a Christo Domino communicatam, quam pleriq; ex Catholicis tam Theologia, quàm Jurisprudentia professoribus, illi concessam esse constanter asseverant: ergo vir saltem imperitus non absq; magna temeritate hanc secundam clausulam intrare potest, tametsi suam tantum opinionem, persuasionem, vel declarationem iureiurando firmaret.

2 Sed hæc obiectio facillimè diluitur: Et primò Responderi potest, quòd tametsi aliquis hanc, vel illam opinionem inconsideratè concipiens, aut intentionem aliquam iniuste operandi habens, in eo delinquat, quòd temerè opinetur, aut iniquè agere intendat, ipsum tamen Iuramentum, in quo verè affirmatur, se talem opinionem, malamve intentionem habere, absq; vllò prorsus peccato esse potest. Veluti, si Superior aliquis subdito suo præciperet, vt suam de tali re opinionem sincerè patefaciat, posset subditus licitè, & absq; vlla temeritate suam sententiam declarare, eamq; si opus fuerit, iureiurando confirmare, tametsi forsan hanc suam opinionem temerè, inconsultòque conceperit. Quapropter,

ex hac obiectione non rectè colligi potest, hanc secundam Iuramenti clausulam a viris indoctis absque temeritate suscipi non posse, sed ad summum concluditur, non posse viros indoctos absque aliqua temeritatis nota sibi persuadere, talem deponendi Principes potestatem non esse Summo Pontifici concessam, tametsi, si semel ita, quàmvis temerè opinentur, hanc suam temerariam opinionem absque vlla temeritate iurare licitè possint.

3. Secundò igitur, & principaliter Respondetur, virum etiam imperitum tuta conscientia, & absque vllò temeritatis periculo, hanc secundam Iuramenti clausulam suscipere posse, eo quòd prudenter admodum, & sufficienti ratione ductus sibi persuadere queat, nullam talem deponendi Principes authoritatem Summo Pontifici a Christo Domino tributam esse. Nam, vt alibi ^u breviter insinuavi, & denuò inferius ^x repetam, duo sunt principiorum, seu fundamentorum genera, quibus aliquis sibi persuadere possit, hanc, vel illam opinionem veram, aut falsam esse. Prioris generis principia, intrinseca dicuntur, quæq; in discutiendis, atque examinandis singulis rationibus, & argu-

^u In fine meæ
Apologiæ.
^x Cap. 10. sec.
2. nu. 10.

mentis; quæ pro aliqua opinione, & contra eam allegari solent, consistunt, & huiusmodi principia ad viros eruditos tantummodò spectant, qui pondera rationum, atq; responsionum pro vtrâq; parte expendere valent. Secundi generis principia, extrinseca appellantur, quæque in sola virorum prudentium, et peritorum autoritate fundantur, quorum auctoritatem in re incerta, & apud Doctores controversia, quilibet prudenter, & absque vlla temeritatis nota sequi potest: Et hæc principia viris etiam imperitis conveniunt, qui, tametsi momenta rationum pro hac, aut illa sententia examinare non valeant, facillè tamen possunt dignoscere, quam opinionem viri Docti amplectantur. Atque hoc viris literarum ignavis sufficiens fundamentum est, peritorum, ac prudentium opinioni adhærescere, quorum sententiam, cum ipsi difficultatem discutere nesciant, tuta conscientia sequi possunt, tametsi contraria opinio sit fortasse probabilior, securior, & a maiori parte Theologorum propugnetur, ut infra paulo copiosius ex doctrina *Gabrielis Vasquez*, quam ipse communem esse ait, demonstrabimus.

¶ Cap. 10. sec.
2. nu. 11. et
seq.

4 Ut, exempli gratia, in materia usuræ magna inter Theologos controversia

versia est, vtrum ob lucrum cessans aliquid vltra sortem principalem, seu quod idem est, vltra pecuniam mutuata, accipere liceat, cum aliqui vsuram esse affirmant, alij inficientur. Iam, si pius, prudens, ac eruditus Theologus viro imperito confidenter dicat, opinionem illam esse probabilem, atque in praxi tutam, quæq; sibi magis arridet, quæ asserit, non esse vsuram aliquid ob lucrum cessans vltra sortem accipere, tametsi plures alij docti Theologi, & fortasse maior, & melior Theologorum pars contrariam opinionem, quæ etiam procul dubio securior est, tuerentur, poterit vir ille imperitus iuxta veriorum, & magis approbatam Theologorum sententiam, opinionem illius Doctoris tutâ conscientia amplecti, & absq; vlla temeritatis nota communiorē, & magis tutam reliquorum Theologorum sententiam in praxi reijcere, tametsi ipse, vtpotē Indoctus, naturam, qualitates, et conditiones ad vsuram requisitas examinare non valeat. Atq; idem ad præsentem de Principibus authoritatē Papali deprivandis controversiam, similesq; quæstiones, quæ in disceptatione versantur, accommodari potest.

Vt autem viri indoctiores aliquam

eorum principiorum notitiam habere queant, quorum ope per extrinseca fundamenta, auctoritatem nempe virorum prudentium, ac Theologiæ peritorum, suis conscientijs tutò persuadere possint, penes Summum Pontificem non esse potestatem Principes deponendi, atq; de eorum temporalibus disponendi, pauca tantum ex plurimis alibi a me allatis testimonijs in medium producam.

5 Prima autoritas est *Joannis Trithemii* * Abbatis Ordinis Sancti *Benedicti*, eximie tum doctrinæ, tum pietatis viri, qui scribit suo tempore, hoc nimirum seculo, in quo nihil novi circa potestatem Summi Pontificis Principes deprivandi vel a Concilijs, vel a Summis Pontificibus definitum est, (nam Conciliorum omnium, & Pontificum decreta, quæ pro tali potestate adduci solent, tempora *Trithemii* longo interuallo præcesserunt) hanc sententiam, quæ eam auctoritatem Summo Pontifici negat, fuisse a Doctoribus Scholasticis probabiliter propugnata. Ita enim ait: *Ipsæ autem (Henricus quartus) primus est inter omnes Imperatores per Papam depositus. Scholastici certant, & adhuc sub Indice lis est, utrum Papa Imperatorem possit deponere: quam questionem, cum ad nos non pertineat, indiscussam relinquamus.*

* In Chronico monasterij Hirsaugiensis ad annum, 1106.

9 Secundum testimonium est Aibe-
rici Roxiati ^a *utriusque Iuris*, ut ait *Tri-*
themius, ^b *Professoris clarissimi, & viri ex-*
cellenter docti, qui floruit circa annum,
1340. Hic enim quatuor potissimas
Summorum Pontificum Decretales ad
eorum potestatem de temporalibus dis-
ponendi pertinentes (e quibus una est ce-
lebris illa, & toties ab aduersarijs incul-
cata contra *Fridericum* Imperatorem: de-
positionis sententia ab *Innocentio* quar-
to præsente Concilio Lugdunense lata)
existimat, non esse iuri consentaneas,
sed proditas fuisse a Summis Pontifici-
bus contra libertatem, & iura Imperij:
Pastores, inquit, *Ecclesia* mittentes *fulcom*
in messum alienam, fecerunt quatuor decre-
tales: *Vnam de electione Imperatoris, qua*
incipit, Venerabilem, & ibi de hoc not. per
omnes. Alia est super depositione Frederici
Imperatoris, extra de sententia, & te in-
dicata cap: ad Apostolica in sexto, ubi
etiam de hoc not. per omnes. Alia est super dis-
cordia orta, & sententia criminis lese maie-
statis lata per Imperatorem Henricum,
qua est in Clementina de sententia, &
re iudicata, cap. Pastoralis: Alia
est in Clementina prima de Iurjurando,
quod Imperator tenebatur prestare
iuramentum

^a In Dictiona-
rio in verbo
Electio.

^b De Scripto-
ribus Eccles.
ad annum.

1340.

inramentum fidelitatis Papa, & de aliqua potestate Papa super Imperatorem. Qua Decretales, an sint iusta, Deus novit; nullam enim earum, salvo meliori consilio (& si erroneum foret venoco) credo iuri consonam. Immo eas credo proditas contra iuxta, & libertatem Imperii, & puto potestates distinctas a Deo processisse, de quo satis notavi lege prima Cód. de summa Trinitate, & fide Catholica.

c De Scripturis Ecclesiasticis ad annum. 1280.

d De potest. Reg. & Papali cap. 14. ad 20

7 Tertia autoritas est Ioannis Parisiensis Ordinis Predicatorum Theologi, atq; ut ait Trithemius, c in Scripturis Sanctis doctissimi, quique consensa Magistrali Cathedra in gymnasio Parisiensi multo tempore publice docuit, & discipulos non paucos reliquit. Floruit autem circa annum d 1280. Hic igitur, tametsi in ea sit sententia, quod si Rex esset hereticus, & incorrigibilis, & contemptor Ecclesiastica censura, posset Papa aliquid facere in populo, unde priuaretur ille seculari honore, & deponeretur a populo, excommunicando scilicet eos omnes, ad quos spectat Regem deponere, qui ei ut Domino obedirent; existimat tamen non spectare ad Pontificem propter aliquod crimen, etiam spirituale, Imperatorem, aut Reges iniuste deponere, id est per sententiam definitivam eos suis Regnis priuare, ita ut eá lata nihil amplius potestatis, & autoritatis habeant:

habent. Afferit enim, Excommunicatio-
nem, vel aliam similem poenam spiritualem esse ultimam, quam Index Ecclesiasticus inferre potest. Licet enim, inquit, Index Ecclesiasticus habeat homines in Deum reducere, & a peccato retrahere, hoc tamen non habet, nisi secundum viam a Deo sibi datam, quæ est separando a Sacramentis, & participatione fidelium. Quocirca, quantumvis Parisiensis arbitretur, Rempublicam temporalem in quibusdam maximi momenti casibus Principem suum deponendi auctoritatem habere, de qua quæstione nos in præsentia non agimus, attamen, quod attinet ad controuersiam principalem, quæ inter me, & Card. *Bellarminum* agitur, an scilicet sit hæreticum, erroneum, aut etiam temerarium asserere, penes Pontificem non esse potestatem Principes supremos suo Regali iure, & auctoritate priuandi, ipse Parisiensis sententiæ Card. *Bellarmini* apertissimè, ut iam vidimus, refragatur.

8 Quarta auctoritas est *Gulielmi Barclay*, viri utique doctissimi, nec minori pietate, quam eruditione præditi (quicquid quidam falso, parumque Christianè calumniantur,) qui & quondam Lotharingæ Ducis Consiliarius, & supplicum libellorum Magister, atque in Academia

Almainus de
potest. Ecclesi.
q. 2. cap. 8.

demia Pontimuffana vtriusque Iuris professor, & Decanus erat. Hic enim in
 f Lib. 4. de Regno cap. 4. Libro suo de Regno tredecim abhinc
 annis Parisijs cum priuilegio Regis Christianissimi typis mandato (quem librum

Verbo Guli. Antonius Posseuinus & in sua Bibliotheca
 alm. Barleius inter ceteros non suspectæ fidei libros
 recenset, nullaque planè nota aspergit)
 ita scribit : *Inprimis fatemur, Reges omnes
 artissimis & natura, & iurisurandi
 vinculis astrictos, ut Dei mandata seruent,
 ut exmpie colant, ut omni studio incumbant
 in eam curam, ne subditi a vera religione de-
 elinent, & ad idololatriam, Iudaismum, aut
 heresim prolabantur. Sed hæc tamen si segni-
 us, si secius egerint, a Deo solo posse indicari,
 quia soli Deo subiecti sunt, de temporali iudi-
 cio, & subiectione loquimur. Nam quæ Eccle-
 sia filii, quæ Christiani, quæ oues Domini
 gregis, omnes Principes terra Summum
 Pontificem Petri successorem, Deique Vica-
 rium agnoscere debent tantò se superiores,
 quanto ipsi singulis de populo sint; ut quemad-
 modum rebelles, aut alioqui capitalis crimi-
 nis reos indicare, & liëtoribus ad supplicium
 tradere possint, ita supremus ille Ecclesia
 Princeps, & Pastor vniuersalis hos in Deum
 delinquentes spirituali iudicio condemnare,
 & tortoribus inuisibilibus inuisibilis spiritus
 flagello, gladioque ancipiti excommunicatio-
 nis*

Cap. 3. de Iuramento fidelitatis.

nis plectendos tradere. Atque hanc eius sententiam ipse in libro suo posthumo aduersus rationes Card. Bellarmini doctè admodum, atque eleganter propugnauit: quem librum Ioannes Barclaius eius filius a fœdissimis calumnijs, quas idem Cardinalis in suo Tractatu de Potestate Summi Pontificis in temporalibus Patri intendere conatus est, non minùs eruditè, quàm politè vindicauit.

9 Quintum testimonium inniti potest authoritati M. Georgii Blacueli^h viri pij, ^h In sua Examinatione.

ac eruditi, atque Sacerdotum Anglorum quondam Archipræsbyteri, qui in hac sua sententia, quòd penes Papam non sit potestas Principes depriuandi, vsque ad mortem perseuerauit: atque etiam Guil-
elmi Barrettiⁱ Catholici Angli, & insuper ⁱ In Lib. suo de Iure Regis.
tredecim illorum Sacerdotum, quos alibi^k pro hac sententia confirmanda hisce ^k In præfat. Responsionis
verbis adduxi.

10 Atque hanc ipsam sententiam sequite- Apolog. nu. 10
nentur, ut factum suum legitimum reddant,
tredecim illi Sacerdotes Angli, * omnesq; eti- ⁴ D. Gulielm.
am nunc, duobus tantaxat demptis, supersti- Bishop.
tes (quorum nomina, nisi prius publicata Ioan. Collection
fuerint,

Ioan. Mus. Rob. Charnocke. D. Ioan. Bossensis. Ant. Hebborne,
Rog. Cadwalader. Rob. Drury. D. Ant. Champney. Ioan. Jackson
Franc. Barneby. Osiw. Needham. Richa. Button. Equibus tres
Sorbonica Schola Doctores sunt, reliquis vero Viri graves, Pii,
Seruati a Catholicis habentur.

fuissent, utique retinissent) qui ut Regina Elizabethæ fidelitatem suam probarent, publico scripto protestati sunt, & uniuerso Orbi

* Quantum Christiano testatum fecerunt, * eam, tametsi tunc nominatim excommunicatam, & per sententiam Summi Pontificis Pij quinti regnandi auctoritate priuatam, non minus tamen plena auctoritate, potestate, & superioritate in eos, reliquosque omnes huius Regni subditos, quam unquam è maioribus suis quemlibet, dominari: Et non obstante quavis auctoritate, vel excommunicatione quacunque denunciata, aut denuncianda, vel contra ipsam Reginam, vel contra Maiestatis suae subditos, qui ab eius, eiusque Dominorum defensione non recederent, se tamen Principem, & Patriam suam contra quoscunque defensores, omnemque in causis civilibus obedientiam Maiestati suae exhibituros, publice, & solemniter promiserunt.

(tametsi in nulla instrumenti parte exprimeretur, sicut expresse habetur) vir, doctus, aut prudens obijcere possit.

II Hac itaque horum promissio, atque declaratio, non solum ad rem facti pertinet, verum etiam ad legitimum ius regnandi ostendendum spectat: neque enim Sacerdotes isti tantummodo profitentur, Reginam Elizabetham tunc regnandi auctoritate priuatam, de facto regnare, de quo dubium esse non poterat, illique obedientiam se de facto praestituros pollicentur, sed etiam eam non minus plena auctoritate,

authoritate, potestate, & superioritate in eos
 reliquosque omnes huius Regni subditos, quam
 unquam e maioribus suis quemlibet, domi-
 nari agnoscunt: quod quidem falsissi-
 mum est, si Summus Pontifex eam reg-
 nandi autoritate priuandi potestatem
 habuisset. His Sacerdotibus Anglis plu-
 rimos alios eruditos pariter, ac pios ad-
 iungere possem, qui hanc eandem sen-
 tentiam amplectuntur, tametsi eam, ne
 Summi Pontificis indignationem incur-
 rant, palam profiteri vereantur, ideòque
 ab eorum nominibus exprimendis absti-
 nendum esse censeo.

12 Sexta denique autoritas, quam
 postremo loco adduxi, eoquod præcipuas
 fermè Iuramenti clausulas, sicut & præ-
 cedens D. *Blacknelli*, atque tredecim illo-
 rum Sacerdotum, confirmet, in amplissi-
 mo Regni *Francia* testimonio fundatur.
 Et primò, in Generali Ordinum conuen-
 tu anno Domini. 1593. Parisijs celebra-
 to, Cardinal. de Pelleue, ¹ cæterique Præ-
 lati, qui tunc aderant, quædam Concilij
 Tridentini decreta recipere noluerunt,
 inter quæ illud erat sess. 25. cap. 19. in quo
 permissio duelli Regibus interdicatur.
Concilium, inquiunt, *Tridentinum excom-*
municat, & priuat Regem ciuitate illa, vel
loco, in quo permittitur fieri duellum. Hic arti-
culus

¹ Apud *Beaue-*
lum lib. 5. de
 Decretis Ec-
 clesiæ Galli-
 can. tit. 20.
 pag 9. 17.

cuius est contra auctoritatem Regis, qui non potest primari suo dominio temporali, respectu cuius nullam omnino Superiorem recognoscit

I 3. Secundò, Petrus Pitheus, vir, teste
 m In apparatu Possleuino, ^m vere eruditus, & antiquitatis
 verbo Petrus scdulus perquisitor, in Codice, quem con-
 Pitheus, fecit, libertatum Ecclesiæ Gallicanæ au-
 thoritate Senatus in lucem edito anno
 Domini. 1594. ex generali quadam ma-
 xima, quam Francia, ⁿ inquit, ut certam se-
 per approbavit, hanc positionem particu-
 larem deducit. Regnum Francia, eiusque
 persinentias dare in pradam Papa non potest,
 neque eo Regem primare, aut alio quonvis modo
 disponere, & non obstantibus quibuscunque
 monitionibus, Excommunicationibus, vel in-
 terdictis, quæ per Papam ferri possunt, Sub-
 diti tamen obedientiam pro temporalibus de-
 bitam Regi præstare tenentur, neque in ea per
 Papam dispensari, aut absolvi possunt. Quæ
 verba, ^o si diligenter consideremus, in
 illis præcipuas huius Iuramenti partes
 quæ Card. Bellarmino, Gretzero, Lessio, &
 Beccano tantopere displicent, comprehen-
 di comperiemus : nimirum, quòd Papa
 neque per seipsum, neque per alia media ali-
 quam potestatem habeat Regem deponendi,
 aut de temporalibus eius dominiis disponendi,
 & quòd non obstante quacunque Excommu-
 nicationis, aut deprivationis sententia, fidelitas
 tenet,

ⁿ Quia nimi-
 rum maior
 pars Francia,
 a qua deno-
 minatio sumi-
 tur, eam ap-
 probavit,

^o Sicut & tre-
 decim illorum
 Sacerdotum,

tatem, & veram obedientiam sua Maieftati praeftare teneat, ipsumque totis viribus defendere &c. & quòd ab hac me absoluendi Papa potestatem non habeat, & proinde omnes etiam indulgentias, absolutiones, atq; dispensationes in contrarium licitè procul dubio renuñciare possum.

¶ 14 Si igitur verum sit, quod Nauartus,
^a insignis talle Possuino ^o Theologus, & ⁿ In Manuali
 Iuris Canonici scientissimus scribit, nempe, nu 288.
 quòd *quamvis* in foro contentioso plura re-
^o Verbo Mar-
 gulariter obseruari debeant, ut aliquis opinio-
 nem, de qua inter Doctores est controuersia, ^{tinus} ab Alpiz-
 sequi possit, in foro tamen conscientia ad effe-
 ctum non peccandi sufficit eligere pro vera
 eius opinionem, quem meritò censemus esse
 virum idonea ad id scientia, & conscientia
 praeclitum; quanto magis hanc Iuramenti
 clausulam, scilicet quòd Papa nullam
 habeat potestatem Regem nostrum de-
 ponendi, veram esse quilibet imperitus,
 iuxta doctrinam etiam ex *Gabriele Vas-*
quez inferiùs tradendam, prudenter sibi
 persuadere potest, quam non vnus tan-
 tùm vir doctus, & pius, sed plurimi am-
 plectuntur, quique argumenta omnia ex
 Scripturis sacris, Sanctis Patribus, Con-
 ciliarum, atque Pontificum decretis, a-
 lijsque rationibus Theologicis petita at-
 tentè legèrunt, expendèrunt, atque ad ea

copiosè admodum responderunt?

P In Apologia
nu. 449.

S Dicere au-
tem quod tan-
ti viri, inter
quos aliqui
fuerunt Sum-
mi Pontifices,
scripserunt

contra consci-
entiam suam
in fauorem
Principum, vel
ob timorem
eorum, est po-
nere os in cœ-
lum. Magis au-
tem probabi-
liter posset e-
contrario
dici, quod tra-
les Doctores,
qui sic indebi-
te ampliant
authoritatem
Papæ, loquū-
tur timore vel fauore ipsius, cum sint personæ Ecclesiasticæ, quæ

15 Et tametsi paucissimi, quorum
scripta iam extant, comparatione alio-
rum, qui temporalem Pontificis autho-
ritatem defendunt, reperiantur, qui hanc
Papalem Principes suis Regnis priuan-
di potestatem pernegant, hoc tamen ne-
minem multum mouere debet, cum
plures huius rei alibi causas P adduxeri-
mus, quas hic repetere non omninò su-
pervacaneum esse ducō. Ita ergo eo lo-
co scripsi.

*Neque mirum videri debet, opinionem
illam qua potestatem hanc Pontificis tem-
poralem tuetur, tam altas radices in menti-
bus etiam doctissimorum defixas reliquisse;
partim, quia ab ipso primordio huius contro-
uersiæ non defuerunt (sicut nec hodiè de-
sunt) Pontifici assentatores, qui vel spe lu-
cri, vel honoris cupiditate, vel fauore, aut
timore ipsius, potestatem eius plus nimio ex-
tollerent; partim quia rationes, & argumen-
ta, quibus auctoritas hac Pontificis tempo-
ralis in ordine ad bonum spirituale innititur,
magnum præ se ferunt probabilitatis speci-
men rem minus accurate consideranti; par-
tim*

tur timore vel fauore ipsius, cum sint personæ Ecclesiasticæ, quæ
magis possunt per ipsum promoueri. Et præcipue cum ipsi dicant
licet malè, quod Summus Pontifex gratiosè amplectitur suam
potestatem extendentes & reprimit obloquentes. Ita Ioan. Parisi-
ensis de pot. st. Reg. & Papæ. cap. 21. ad 41.

tim quia, quamvis plurimi tum pijs, tum erudi-
 titi semper extiterint, & hodie etiam exi-
 stant, qui contrariam sequuti sunt sententi-
 am, ne tamen vel Pontificis indignationem
 incurrerent, vel malis Principibus ansam
 tribuerent, aut Ecclesiam liberius vexandi,
 aut paulo licentius vivendi, qui potestate hac
 Pontificis temporali, quasi quodam freno,
 in suo gradu facilius detineri posse videban-
 tur, presentem controuersiam silentio prae-
 rite, & ne pusillis scandalum generarent,
 veritatem ipsam non relinquere negando,
 sed silendo tantum occultare satius esse iu-
 dicabant: partim quia non solent Pontifices
 libenter permittere, ut suorum Praedecesso-
 rum res gesta, aut opiniones, quae auctoritati
 Papali suffragantur, vel impugnentur, vel
 in dubium vocentur.

16 Et propterea tam Pontifex ipse,
 quam locorum Ordinarii, atque hereticae
 prauitatis Inquisitores satis sunt solliciti, ne
 libri aliqui, qui potestati Pontificia ullo modo
 derogare videntur, in publicum prodeant, &
 si prodierint, vel omnino supprimantur, vel
 a nemine absque facultate speciali, eaque in

F 2

scriptis edito, atque

Antuerpia impresso, integras sententias praesertim ad annum
 773. & 1111. circa electiones Summorum Pontificum & E-
 piscoporum inuestituras ab Imperatoribus concessas adici-
 didit, mutauit. Et si in antiquis Autioribus isti hoc facere praes-
 sumant, quanto magis in modernis Scriptores idem se laes-
 tos esse existimant. um est?

scriptis habita, perlegantur, donec expurgati fuerint. Atque ita difficillimum est hisce præsertim temporibus, aut in libris Catholicorum clausulam ullam reperire, quæ temporalem Pontificis potestatem in controuersiam vocandi vel tantillam speciem habeat, aut certò cognoscere quid librorum Authores circa eiusmodi potestatem senserint, sed potius quam opinionem librorum Censores secutifuerint, cum illi non semper propriis, sed istorum verèis loqui, suamque sententiam proferre, quamuis inuiti, sapissimè compellantur.

17 Atque ad hanc rem confirmandam quotidiana experientia innumera exempla suppeditare potest, e quibus vnum in præsentì recensere sufficiet de quodam viro pererudito, qui opus quoddam insigne ad quosdam, vt illud typis mandari curarent, transmittens, in quo aperte significauit, se in ea sententia esse, quòd Papa neque directè, neque indirectè vllum temporale dominiũ, & proinde neque vllam Principes suis Regnis priuandi auctoritatem ex Christi institutione haberet, librum suum iam impressum, atque ad se remissum, si suus dici debeat, qui tantum mutatus a suo, ita mutilatum esse reperit, ac si solum nunc assereret, quòd directum in temporalibus

poralibus dominiū, & de dominijs Principum directè disponendi potestas, Summo Pontifici non competeret. Et propterea non mirum, quòd hæc opinio pro potestate Papali Principes deponendi tam multos Patronos, & contraria tam paucos habeat. Veruntamen, si Summus Pontifex viris Theologiæ, ac Iurisprudentiæ peritis licentiam tribueret, ut absque indignationis suæ incurrendæ periculo mentem suam liberè patefacerent, eosque *iuramentis & horribilibus*, ut ait Almainus, ^q *comminationibus compelleret*, ^q De authorit. Ecclesiæ cap. 3 in principio *ut quæ ad plenitudinem potestatis Ecclesiasticæ spectant, syncerè declararent*, nullatenus dubito, quin innumeri Catholici perdocti statim se proderent, & scriptis publicis clarè perdocerent, doctrinam hanc de potestate Papali Principes depriuandi non esse certam, indubitatam, de fide tenendam, ut Card. Bellarminus, & alij perpauci mordicùs tenent, sed contrariam absque ulla hereseus, erroris, alteriusve criminis nota probabiliter sustentari posse.

18 Sed quoniam veritatis hac via indagandæ perexiguam spem fore mihi persuadeo, nullū aliud remedium in præsentia superesse existimo, quàm ut suam Sanctitatem, aliosque, ad quos spectat, humillimè deprecemur, ut donec Eccle-

si rem clarè definierit, (neque enim incertas Card. *Bellarmini*, alteriusve Doctoris, licet perdoctissimi, ex Scripturis, Sacris Concilijs, Pontificum decretis, collectiones in Ecclesiasticis definitionibus annumerandas esse censeo) hanc difficillimam, grauissimamque controuersiam, cuius ignoratio perpetuas inter Regnum, & Sacerdotium amicitias conciliare, aut exitiales discordias concitare potest, modè, pacificè, & absque vllis verborum contumelijs a Theologis eruditissimis, solidis argumentis hinc, illincque disceptari permittant, atque etià vt viri pij, & Theologiæ periti, qui & præ singulari sua doctrina veritatem inuestigare valent, & inuentam præ vero Dei zelo absque vllò humani respectus intuitu propugnare pariter volunt, hanc doctissimi, & deuotissimi *Gersouis* * sententiam præ mentis suæ oculis semper habere studeant. *Secunda*, inquit, *veritas est, quòd sententia Papa ligat omnes ad non dogmatizandum contrarium, nisi per illos, aut apud illos, qui manifestum contra fidem deprehendunt errorem, & scandalum grande fidei suo silentio fieri, si non opponerent, se cognoscunt. Quòd si fieret prosecutio sententiarum, & panarum contra eos, sciant beatos esse, qui persecutionem patiuntur propter iustitiam.*

* In tract. de
Examinatione
doctrinarum.
§ Secunda
veritas.

19 Non tamen propterea mihi animus est asseuerare, hanc doctrinam pro potestate Papali Principes deponendi esse fidei, aut saluti repugnantem, cum a tot, tantisque Theologis, quos absit a me, ut tanti criminis condemnare præsumam, propugnata sit, & fuerit, sed hoc solum nunc affirmo, idque verissimum esse constanter teneo, sententiam illam, quæ tanto conatu tuetur, præfatam doctrinam pro potestate Papali Principes depriuari, esse certam, indubitatam, de fide tenendam, neque ab ullo Catholico absque fidei abnegatione impugnari posse: (quæ non est communis Theologorum opinio, sed Card. Bellarmini, aliorumque paucorum propria, quamque iam totis viribus per fas, nefasque, argumentis simul, & conuitis, propagare elaborant) esse maximum, prohi dolor, Catholicæ Religioni scandalum, & probabile inter Regnum, & Sacerdotium maximæ dissensionis Seminarium futurum esse, ideòque a quolibet, qui veram pacem, & vnitatem inter sanctam Christi Ecclesiam, & terrena huius mundi Regna conciliare exoptat, toto nixu impugnari oportere.

SECTIO Quarta.

I Quartò obijcit Lessius, ut ex Angli- Nu. 213.
co eius Recapitulatore colligitur, con- Pag. 44.

tra illa verba, neque per ulla alia media cum quibuscunque aliis, in quibus verbis, omnis potestas deponendi Reges absolute pernegatur, & consequenter implicite affirmatur, quod neque Papa, neque Respublica civilis in aliquo prorsus casu ullam deponendi Regem potestatem habeat, quod quidem nonnulli rationi naturalis, & moralis Philosophia principiis dissentant cum esse arbitrantur. Et propterea cum quaestio hac de Principibus auctoritate Reipublicae deponendis incerta saltem veritatis sit, utpote ad minimum apud Catholicos controversa, eadem prorsus argumenta, quae contra priorem clausulam de Principibus auctoritate Papali non deponendis antea facta sunt contra hanc clausulam urgeri pariter possunt.

2 Ad hanc obiectionem Respondetur primò, nonnullos doctissimos Theologos quos alibi ^u recensui, circa hanc quaestionem, quæ potius moralis, & politica, quam Theologica controversia est, existimare, Rempub. civilem nullam prorsus super Supremum suum Principem auctoritatem habere, neq; Principem temporalem ab aliquo præterquam a solo Deo pœnis temporalibus iudicari, atq; puniri posse: quorum sententiam ut temerariam, & improbabilẽ condemnare ingens procul dubio temeritas esset. Et propterea cum quaestio hæc non absq; probabilitate

^u In mea Apologia. nu. 411

probabilitate apud Doctores Catholicos disceptetur, eadem prorsus responsiones, quæ ad priores obiectiones circa potestatem Papalem Principes deponendi superius datæ sunt, ad hanc quoq; de potestate Reipublicæ Principem suum supremum deponendi accommodari possunt. Videlicet; posse etiam virum imperitum per principia extrinseca, auctoritatem nempe virorum prudentium, & peritorum, satis prudenter sibi persuadere, Rempub. civilem nullam prorsus super Supremum, ac absolutum suum Principem auctoritatem habere, atq; hanc suam persuasionem, professionem, & declarationem iureiurando, si opus fuerit, confirmare tuta conscientia posse, & ita de reliquis.

3 Secundò Respondetur, me in hac secunda Iuramenti clausula non absolute profiteri, testificari, & declarare, Rempub. civilem nullam deponendi Regem auctoritatem habere; sed si in illis verbis, *nec per vlla alia media cum alijs quibuscumq;* etiam Rempub. civilem comprehendere velimus, ad summum me profiteri, Summum Pontificem neq; per Rempub. neq; cum Republica, Regem deponendi auctoritatem habere: quæ quidem propositio verissima est, dummodo supponamus

mus, nullam deponendi Reges authoritatem Summo Pontifici hæcenus communicatam esse. Nam alioquin his etiam verbis disertè profiteremur, non solum Rempub. civilem, sed etiam Summum Pontificem deponendi Regem authoritatem habere, quod tamen antea a nobis negatum est. Vt exempli gratia, hæc propositio, Lapis per hominem, vel cum homine intelligendi potestatem habet, falsissima est; nam tametsi homo intelligendi facultate præditus sit, lapis tamen neq; sine homine, neq; cum homine, neq; per hominem intelligere potest (*per* enim denotat medium, seu causam instrumentalem, quæ principalem supponit, ut homo videre dicitur per oculum, *cum* vero duarum causarum concursum, seu cooperationem significat, ut *Socrates* cum *Platone* trahit navim:) pari modo tametsi concederetur, Rempub. civilem posse in aliquo casu suum Principem deponere, non tamen proinde sequeretur, Summum Pontificem vel cum Republica, vel per Rempublicam posse etiam illum Principem deponere: sic enim ipsemet etiam Pontifex tanquam causa principalis Principem deponendi potestatem haberet, quod tamen adhuc a nemine sufficienter comprobatum est. Sicut etiam hanc propositionem

positionem verissimam esse, Lapis nec per Rempub. neq; cum Republica Regem deponendi potestatem habet, nemo ambigere potest. Et quàmuis inter Summū Pontificem, & lapidem, in hoc latum esse discrimen probè sciam, quòd lapis talis potestatis nequaquam capax sit, ideoq; deponendi Principes potestatem neq; habeat, nec habere queat; quoad actua- lem tamen eos deponendi potestatem, dummodò supponamus, talem potesta- tem Summo Pontifici non esse conces- sam, nullam planè inter eos discrepanti- am reperiri satis manifestum est. Quapropter qui Iuramentum ob prædicta verba illicitum esse arbitrantur, nulla sanè suffi- cienti ratione duci meo quidem iudicio videntur, cum neq; potestas Reipublicæ Regem deponendi in illis denegetur, neq; opinio, quæ talem potestatem infici- aretur, propter authoritatem tam illus- trium Doctorum qui illi adhærent, & propter rationes, quibus ad eam sequen- dam inducuntur, posset ob vllam ratio- nem efficacem ex principijs vel Philo- sophiæ, vel Theologiæ petitam, absq; magna temeritate vt temeraria, aut im- probabilis condemnari.

SECTIO Quinta.

I Quinta, & vltima obiectio fieri potest contra illa verba, *vel alicui Principi extraneo ipsum damnificare, aut terras suas inuadere auctoritatem concedendi, vel illos suorum subditorum ab eorum sua Maiestati subiectione, & obedientia exonerandi*: Notum enim est, Summum Pontificem non solum spiritualem, verum etiam Principem temporalem esse, aliosq; inferiores Principes sibi in temporalibus subiectos habere: Igitur tam ampla illi competit potestas temporalis, quanta cuiuscunq; alteri Principi temporali, sed si Rex aliquis damnum aliquod notabile alteri Principi, eiusue Subditis inferat, ad quod vel reparandum, vel vindicandum Princeps iste Regi illi bellum inducere licite, insteq; potest, potest Princeps, qui iniuriam passus est, quibuscunq; Principibus sibi subditis auctoritatem concedere arma contra dictum Regem capiendi, bellum movendi, terrasq; eius inuadendi; igitur Summus Pontifex, si graue aliquod damnum illi a Rege nostro inferatur, quod nisi per bellum propulsari, aut resarciri nequit, Principibus extraneis sibi subiectis, ut ipsum damnificent, terrasq; eius inuadant, facultatem elargiri potest: & proinde non licet alicui Catholico Instrumentum istud

*istud sub hac generali verborum formula
tuta conscientia prestare.*

2 Ad hanc obiectionem facillimè
Respondetur, nempe, prædictam Iura-
menti clausulam, sicut & reliquas omnes
quæ de Regibus per Papam deponendis,
de subditis a fidelitate absolvendis, & de
Pontificis autoritate eos ab hoc Iura-
mento absolvendi loquuntur, iuxta
communem, & genuinam verborum in-
telligentiam, & iuxta expressam Legisla-
toris mentem, de Pontifice, quæ Pontifex
& spiritualis Pastor est, & non quæ Prin-
ceps est temporalis, planè intelligendam
esse. Neq; Rex & Parliamentum in hoc
Iuramento negare intendunt, eandem
omninò potestatem arma capeffendi,
bellum gerendi, & terras inuadendi, quæ
reliquis omnibus Principibus Seculari-
bus competit, Summo etiam Pontifici,
quæ Princeps est Secularis, conceden-
dam esse.

3 Postremò, contra illam clausulam
(*vel ullos subditorum ab eorum sua Maies-
tati subiectione, & obedientia exonerandi*)
non video quid aliud obijci possit, quàm
quæ contra priores clausulas prius ob-
iecta sunt. Certissimum enim est, vt ipse-
met etiam Cardinalis *Bellarminus** diser-
tis verbis fatetur, teneri subditos iure

* In tract. de
potest. Papæ
contra Guliel.
Barclan cap.
21. pag. 201.

* Superflua est
autem illa re-
duplicatio,
Quamvis
Princeps est
quam Caid.
Rel. ibidem
adiungit, et mo-
enim tam ex-
pers literarum
esse potest ut
imaginetur.
Principi, quā-
do Princeps
non est, obe-
dientiam iure
diuino præ-
standam esse.

divino, in quo Papa dispensare non
potest, ad fidelitatem, & obedientiam
Principi suo legitimo * præstandam; &
propterea si licitum est agnoscere, pro-
fiteri, & declarare, hancq; declaratio-
nem Iuramento confirmare, Summum
Pontificem non habere authoritatem
Regem depriuandi, seu ex Rege non
Regem efficiendi, necessario consequi-
tur, licitum quoq; esse agnoscere, profi-
teri, & declarare, hancq; declarationem
iureiurando confirmare, penes pontifi-
cem non esse potestatem subditos a fide-
litate, & obedientia, quæ Regi ex iuris
naturalis præscripto debetur, absol-
uendi.

CAPVT Quartum.

Tertia Iuramenti clausula.

Item in eo ex corde, quod non obstante ali-
qua declaratione, vel sententia excommu-
nicationis, aut deprivationis facta, vel con-
cessa, aut facienda, vel concedenda per Pa-
pam, vel Successores suos, vel per quancun-
que authoritatem derivatam, aut derivari
præsentam ab illo, seu a sua Sede, contra dic-
tum Regem, Heredes, aut Successores suos,
vel quancunq; absolutione dictorum Subdito-
rum ab eorum obedientia, fidelitate, &
veram

veram obedientiam sua Maiestati, Hæredibus, & Successoribus suis præstabo, ipsumq̃, & ipsos totis meis viribus contra omnes conspirationes, & attentata quacunq̃, qua contra personam illius, vel illorum, eorumq̃ Coronam, & dignitatem, ratione, vel colore alicuius eiusmodi sententia, vel declarationis, aut aliâs facta fuerint, defendam: Omnemq̃ operam impendam Maiestati sua, Hæredibus, & Successoribus suis revelare, & manifestas facere omnes prodiones, & proditorias conspirationes, quas contra illum, aut aliquos illorum attentari cognoscam, vel audiam,

SECTIO Prima.

I Aduersus hanc clausulam tres obiectiones fieri solent. Primò obijciunt Cardinalis Bellarminus^a, Gretzerus^b, & Lessius^c. In sua resp. ut ex Anglico Lessy Recapitulatore^d colligitur, illis verbis, non obstante quacunq̃, pro iuramento Excommunicationis sententia fidelitatem, to &c. Colon. 1610. pag. 9. & veram obedientiam sua Maiestati præstabo. &c. apertè negari, potestatem Reges, b In commen. Exeget. cap. 6. etiam Hæreticos, excommunicandi. Quo- arg. 1. 2. 3. 4. modo enim, (inquit Cardinalis Bellarminus) licitè, & iuste Catholicus iurabit, se non c. nu. 218. paritutum Summo Pontifici Regem hæreticum excommunicanti, nisi credat non posse a Pontifice Regem hæreticum excommunicari? d pag. 53. Gretzerus autem hanc potestatem Reges excom

excommunicandi Summo Pontifici prædictis verbis negari absq; vlla omnino probatione tanquam notum supponit. *Lessius* vero, quid ad dictam Cardinalis *Bellarmini* rationem responderi possit, præsentens, Responsum his verbis præoccupat. Dices, ait *Lessy* Recapitulat. *non hic negari potestatem excommunicandi, sed solum quendam excommunicationis effectum, videlicet, quod, tametsi Princeps Excommunicationis vinculo obstrictus fuerit, subdit nihilominus a fidelitatis vinculo absoluti non erunt. Sed hic effectus sententiam Excommunicationis necessario consequitur, ut Ecclesia praxis per mille ducentorum, & amplius annorum spacium ostendit, quod Author iste (Lessius) in alijs suis libri locis evidenter comprobavit.*

2 Ad hanc obiectionem Respondetur, auctoritatem Summi Pontificis Regem excommunicandi prædictis verbis non negari, sed potius concedi, atque supponi, vti etiam Rex noster Serenissimus in Præfatione sua Monitoria disertè fatetur. In hac enim clausula implicite tantum negatur, Excommunicationem, cum spiritualis Censura sit, hunc temporalem effectum operari, ut Principes suis temporalibus Regnis, atque Dominijs priuet, seu ex Regibus non Reges efficiat,

& consequenter, ut Subditos a temporali obedientia, quæ iuxta doctrinam Card. Bellarmini Regi iure divino debetur, exoneret. *Ea pars publicorum Ordinum,* (ait Rex noster,) *qua inferiore Curia continetur* (inferiorem domum Parliamenti vocant) cum primum conciperetur iurisiurandi formula, clausulam inseruerat, qua Pontifici excommunicandi mei potestas adimebatur. Sed hanc clausulam induci protinus, ac deleri volui, ut vis alia huius iurisiurandi non esset, quam excommunicationem Pontificis, iustam, ac legitimam causam meis subditis ministrare non posse, ut quicquam apertis, aut clandestinis consilijs, in me, meumq; Imperium moliantur, qui abdicandorum Regum ius nullo legitimo modo Pontifici quæsitum esse censeam, & hanc iniustam Paparum usurpationem, & violentiam secularem, excommunicationis, qua spiritualis Censura est, fines longè, latèq; excedere arbitrer. Tanto studio, tantaq; sollicitudine cavebam, ne quicquam hoc iurando contineretur præter fidelitatis illius, civilisq; & temporalis obedientia professionem, quam ipsa Natura omnibus sub Regno nascentibus præscribit: addita sponsonem, qua opem, & auxilium, contra omnem vim debita fides adversam a subditis stipulabar.

3 Sed videamus, quàm pulchram ad hanc Responsionem a Rege nostro Serenissimo allatam ipse Card. Bellarminus solutionem reponat. Cum enim Rex noster *Mathæum Tortum*, seu Card. *Bellarminum*, qui personam Torti tunc induerat, mendacij redarguisset, quòd in

¶ In Catalogo mendaciorum Iuramento fidelitatis aperte negari Summo Pontifici potestatem excommunicandi Reges hæreticos affirmasset, cum questio de Pontificis potestate in Regibus excommunicandis nec tractetur, nec villo modo definatur in Iuramento fidelitatis, sed ex professo declinetur, quod Rex ipse postea in sua præmonitione fusiùs declaravit, ita Respondet Card. Bellarminus. ¶

¶ In Apologia cap. 15 in primo mendacio.

4 Auctor libri non scripsit in Iuramento fidelitatis tractari, aut propriè definiri questionem de potestate Pontificis in Regibus excommunicandis; satis enim intelligebat in formula Iuramenti non esse locum questionum Theologia disputandarum. Sed affirmavit in ea formula negari Pontifici maximo potestatem excommunicandi Reges etiam hæreticos; quod verum esse, perspicuum est ex illis verbis Iuramenti: Item iuro ex corde, non obstante aliqua declaratione, vel sententia excommunicationis, aut deprivationis facta, vel concessa, aut fienda, vel concedenda per Papam,

Papam, vel Successores eius &c. fidelitatem, & veram obedientiam suæ Maiestati, Hæredibus, & Successoribus suis præstabo. *Hæc ibi. Qui vero iurat se obediturū Regi hæretico, non obstante excommunicatione Papæ, non iurat simul, se non agnoscere in Papa potestatem excommunicandi Reges hæreticos? alioquin enim non Iuramentū, sed sacrilegium esset iurare, se non obediturū sententiæ excommunicationis a Papa lata in Regem hæreticū, si crederet esse in Papa veram potestatem excommunicandi Reges hæreticos.*

5 Veruntamen hæc Responsio, pace tanti viri, nullius planè momenti est. Nam (præterquam quod ipse verbum illud, *tractatur*, nimis rigidè detorqueat, quasi per quæstionem de potestate excommunicandi in Iuramento *tractari, tractatum* aliquem, seu disputationem Theologicam de potestate excommunicandi intelligi Rex velit, cum tamen eam suæ Maiestatis mentem esse clarissimè constet, nihil planè de potestate excommunicandi in Iuramento, vel affirmari, vel negari, sed de industria omnem de tali potestate mentionem declinari) ipsemet Card. *Bellarminus* hac sua Responsione neq; verum docet, neq; si Responsio eius vera esset, se a mendacio, seu falsitate, quam Rex illi imponit,

vllatenus purgat. Quid enim? An fieri nequit, vt aliquis vel spe lucri, vel timore ductus, se iustè excommunicationi non pariturum iuret, atq; ita illicite iurando sacrilegium committat, qui tamè ipsam excommunicandi potestatem non negat? Quomodo igitur ex illis verbis *non obstante quacunq; excommunicatione Regi fidelitatem prestabo*, seu clariùs, *non obstante excommunicatione iusta illi excommunicationi non parebo*, rectè colligit Car. Bellarminus, me propterea obscure, ne dicam aperte, excommunicandi potestatem denegare? At inquit, *qui ita iurat, vel potestatem excommunicandi negat, vel sacrilegium committit*. Esto: verum si Rex hoc secundum Card. Bellarmino gratis concederet, quomodo tamen ipse se a falsitate liberet in eo quod antea non sub disiunctione, sed absolutè pronunciaverat, *Hic aperte negatur potestas excommunicandi Reges etiam hereticos*, ego profecto perspicere non valeo.

6 Deinde, neq; verum est, quod perperam sub disiunctione insert Card. Bellarminus, in hac clausula vel potestatem excommunicandi abiurari, vel sacrilegium committi. Qui enim iurat, quòd nò obstante quacunq; excommunicationis sententia contra Regem fulminanda, illi tamen

tamen veram obedientiam in temporalibus præstabit, tametsi iuret se Regi excommunicato pariturum, quia excommunicatio temporalia Regum Dominia, aut civilem, & temporalem subditorum obedientiam tollendi potestatem non habet, ut doctissimi Theologi alibi ^b a me ^b In Apologia, citati arbitrantur, non tamen iurat, se nu. 346. iustæ excommunicationi non obtemperaturum, ut Card. Bellarminus non rectè concludit; nam tametsi credat, esse in Papa veram potestatem excommunicandi Reges Hæreticos, non tamen credit, excommunicationem, cum spiritualis censura sit, hunc, habere temporalem effectum, ut jus regnandi Principibus hæreticis adimat, ex Regibus non Reges efficiat, aut civilem subditorum obedientiam, quæ Regibus etiam hæreticis, non minus quàm Catholicis, quamdiu Reges sunt, ex mente ipsius Card. Bellarmini, iure divino debetur, tollat.

7 Illud deniq; quod asserit Lessius, *absolutionem subditorum a vinculo fidelitatis esse effectum, quæ excommunicationis sententiam necessario consequitur, ut praxis Ecclesiæ per mille ducentorum, & amplius annorum spacium demonstrat, est a veritate penitus alienum. Neq; enim ex vlla omnino Ecclesiæ praxi ostendi potest,*

ⁱ supra cap. 3.
sec. 5. nu. 3.
vbi reduplicationem illam,
a Card. Bell.
superflue adiunctam esse
observavimus.

absolutionem subditorum a vinculo fidelitatis Supremis Principibus iure divino debita esse effectum Excommunicationis, sed ad summum aliam poenam, tametsi nonnunquam simul cum excommunicatione impositam, vt *Suarez*, *Becanus*, pluresque alij Theologi, quos a libi ^k recensui, expresse profitentur, (de qua tamen poena, an supremis Principibus, vel tantum inferioribus ex Supremorum consensu a Summo Pontifice ob aliquod crimen imponi possit, iam inter Theologos quaestio agitur.) Et nuperrime *Becanus* ita scribit; ¹ *Aliud est excommunicare Regem, aliud deponere, seu Regno privare. Nec alterum cum altero necessario connexum est. Multi Reges & Imperatores fuerunt excommunicati, non tamen ideo depositi: Et contra, multi depositi, non tamen ideo excommunicati. Quod autem subditi a fidelitate absolui non possint, nisi etiam Princeps Principatu privetur, iam supra ex doctrina Cardina. Bellarmini perspicue ostendimus, qui disertè docet, negare Principi obedientiam, quamdiu Princeps est, iri diuino, à quo Papa absoluere non potest, aduersari. Ecce igitur quam rectè isti doctissimi eiusdem Societatis Iesu Theologi inter se conueniant, in ratione potissima assignanda*

^k In mea Apologianu. 346.

¹ In contro-
uers. Anglic.
cap. 3. q. 2.
pag. 108.

gnanda, ob quam istud fidelitatis Iuramentū apertam Catholicæ fidei abnegationem contineat. Et vtrum nos Angli Catholici ob tam levia fundamenta, in quibus etiam nec ipsi doctissimi aduersarij inter se consentiunt, perpetuā nostram libertatem, & bona vniversa, tam mobilia, quàm immobilia, cum vltima totius posteritatis ruina in discrimen mittere, atq; insuper, vt subditos parum fideles haberi teneamur, pio, prudentiq; Lectori iudicandum relinquo.

8 Postremò, quis non videt, idem prorsus argumentū, quod isti tres Doctores contra hanc tertiā Iuramenti clausulam confecerunt, vt inde probent, Iuramentum istud non posse ab vllō Catholico absq; manifesta fidei Catholicæ abnegatione præstari, pari omnino ratione contra tredecim illos Sacerdotes Anglos, & aduersus Franciæ Regnum ^{m cap. 3. sec. 3. nu. 13.} totidē planè verbis adduci etiam posse, qui, vt superiùs ^m vidimus, firmiter tenent, non posse *Summum Pontificem Regem Franciæ regno privare, & non obstantibus quibuscunq; excommunicationibus, que contra dictum Regem per Papam ferri possunt, Subditos tamen obedientiam Regi pro temporalibus debitam præstare teneri, neq; in ea per Papam dispensari, aut absolui posse;*

Vide etiam quomodo tredecim illi Sacerdotes Angli superius cap. 3 sec. 3. citati protestati fuerint, se Reginae Elizabethae, non obstante quavis auctoritate vel excommunicationis quacunque sententia denunciata aut denuncianda, omnem in causis civilibus obedientiam praestituros. Eadem enim planè ratione posset Cardinalis Bellarminus contra istos affirmare, *Hic aperte negatur Summo Pontifici potestas Reges excommunicandi.*

SECTIO Secunda.

I Secundò aduersus vocem illam, *Sucessoribus*, nonnulli ita obijciunt, *Potest aliquando contingere, ut Successor non sit legitimus Hares, sed Regnum contra fas usurpet: Quoniam igitur Iuramentum istud, iuxta expressa ipsius verba, & iuxta planum, & communem eorundem verborum sensum, absque, vlla omnino equivocatione, ut in septima clausula expresse habetur, suscipere teneor, & vox hac, Successor, generatim sumpta quemlibet sive legitimum, sive illegitimum Successorem significet, virtute huius clausulae iurare astrictus sum, ad obedientiam quibuscunque, Maiestatis sua Successoribus absque limitatione exhibendam,*

dam, & consequenter cuilibet eius Successori, tametsi Regnum contra ius usurpaverit: igitur non licet viro Catholico hanc Iuramenti clausulam sub hac expressa verborum formula suscipere, nisi vocabulo (Successoribus) vox legitimis adiungatur.

2 Ad hanc objectionem Respondetur, quod, tametsi hæc vox *Successor*, generatim, & per se sumpta quem libet *Successorem*, siue legitimum, siue illegitimum significet, speciatim tamen, & propriè etiam accepta, quando præsertim in lege aliqua collocatur, pro Successore tantum legitimo, & qui iure succedit, usurpari solet. Et propterea iuxta regulam superius ^a ex Francisco Suarez ^a Cap. I. sec. 9 desumptam, & ipsa lege civili confirmatam, ut nimirum verba legis in eo sensu accipienda sint, qui vitio caret, vox hæc, *Successores*, in hoc iuramento lege Regia stabilito ad *Successores* tantum legitimos, & qui iuxta leges regni succedunt, coarctari debet. Nam sicut secundum iura id tantum possumus quod iure possumus, ita iuxta leges ille tantum succedere æstimatur, qui legitimo iure succedit. Quapropter Iurisconsulti hæreditatem definiunt, ^o esse *successionem in universum ius*, ^o Leg. nihil ff. quod habuit defunctus, & Hæredem, qui in de verborum *universum ius defuncti succedit*, neque ad-

^a Cap. I. sec. 9
nu. 3.

dunt

dunt *legitimam* *successionem*, vel *legitimè* *succedit*, quia hoc semper intelligi debet, & propterea tanquam necessario subintellectum in definitione *Heredis*, atque *Hereditatis* non exprimitur, sed omninò prætermittitur. Et quotiescûque in communibus, municipalibus, aut pragmaticis huius Regni sanctionibus vlla de Rege, eiusque *Successoribus* mentio habetur, hæc vox *legitimis* rarò apponi solet, tametsi semper subintelligi debeat: & proinde vocabulum istud *Successores* in hac Iuramenti clausula, iuxta propriam, vsitatam, & ciuilem, seu legalem vocis significationem pro *legitimis* tantùm *Successoribus* accipienda est. Dixi *ciuilem*, seu *legalem*, quia fieri potest, vt vox aliqua per iuris extensionem, restrictionem, parificationem, aut fiætionem, aliam habeat significationem etiam propriam, quàm quæ ex primæua verbi significatione illi conueniat, vt mors, filius, & eiusmodi, quæ in iure pro morte etiam ciuili, & filio adoptiuo propriè vsurpantur.

SECTIO Tertia.

I Tertiò, aliqui obijciunt contra illa verba, *Ipsūque, & ipsos totis meis viribus defendam contra omnes conspirationes, & attentata*

attentata quacunque, quæ contra personam illius, vel illorum, eorumque Coronam, & dignitatem &c. omnemque operam impendam revelare, & Maiestati suæ, Hæredibus, & Successoribus suis manifestas facere omnes prodiones, & proditorias Conspirationes, quas contra illum, aut aliquos illorum attentari cognoscam, vel audiam.

Aliunt enim, iuxta hodiernas huius Regni leges esse proditionem, & proditoriam conspirationem, atque attentatum contra Maiestatis suæ coronam, dignitatem, reconciliare aliquem Romano Pontifici, & eidem reconciliari, fieri Sacerdotem in partibus transmarinis per auctoritatem Summi Pontificis, & postea in hoc regnum reverti, atque insuper, negare Regem Angliæ esse supremum in terris huius Regni etiam in causis Ecclesiasticis Gubernatorem, igitur vi horum verborum iurare astringor, Regem contra tales reconciliationes, & talium Sacerdotum in hoc Regnum reversiones defendere, & tales prodiones, atque proditores suæ Maiestati manifestas facere, quod nemo Catholicorum vi temporalis, & civilis obedientie præstare tenetur, & propterea iuramentum istud non solam temporalem fidelitatem continet, ut Rex præendit, sed plura alia, quæ doctrina Catholica aperte aduersantur.

2 Ad hanc etiã Iuramenti clausulam
 1 Cap. 2. sec. I reuocari potest obiectio illa superius re-
 nu. 1. & seq. lata, quam *Greizerus* contra illa verba,
Supremum nostrum Dominum, in prima
 Iuramenti clausula comprehensa addu-
 xit, sicũt etiã præcipuum fundamentũ,
 cui *Antonius Capellus*, in libro, cuius titu-
 lus est, *Aduersus prætensum primatum Ec-
 clesiasticum Regis Anglia*, innixus pro-
 bare contendit, obedientiam, quam sua
 Maiestas in hoc iuramento a subditis requi-
 rit, excedere Catholico civilis obedientia ter-
 minos, innuadere potestatem spiritualem Ec-
 clesie, & aperte aduersari Catholice fidei,
 quod ipse hac ratiocinatione demonstra-
 re se putat. 1

1 Controuers.
 1. cap. 2. pag.
 30. & seq.

Omnis, qui in felonie, & læsæ maiestatis
 crimen incidit, cadit a fidelitate Regi debita
 ex iuramento fidelitatis.

At qui reconciliari vult Pontifici, qui
 vult parere cuiusque auctoritati, quam
 Romana Sedes præten- dit, qui denique recu-
 sat iuramentum primatus Ecclesie ab Eliza-
 betha conceptum olim, is felonie, & læsæ
 Maiestatis reus habetur. 2

2 Non habe-
 tur reus læsæ
 Maiestatis,
 qui iuramen-
 tum Primatus
 præstat, nisi
 illud, postquã
 tribus vicibus
 sibi delictum
 fuerit, suscipe-
 re recusauerit.

Ergo, qui non vult esse hostis perpetuus
 Pontificis, qui quancunque eius auctorita-
 tem recognoscit, qui recusat impium illud iu-
 ramentum Primatus, is cadit a fidelitate
 Regi debita ex iuramento fidelitatis.

3 Maior

3 Maior negari non potest. Minorem ipsemet Rex probat legibus suis latis in hac eadem Parliamenti sessione, in qua hoc iuramentum fidelitatis precipitur. Nam imprimis statuit Rex, ne subditi sui exeant Regno in militiam, nisi per singrapham, & geminum fideiussorem se astringant, ne Pape reconcilientur. Qui secus faxit, pro felone habetur. Deinde laesa maiestatis crimine reus habetur qui fecerit, consuluerit, aut patrociniabitur, consciusve fuerit, ut quis reconcilietur Pontifici, Sedine Romana, vel eo adduxerit, ut obedientiam suam spondeat cuicunque auctoritati Romani Pontificis. Hos vero venia dignos non vult, nisi prius susceperint duo iuramenta, alterum, Primatus, alterum, hoc fidelitatis.

4 Manet ergo a Rege ipso per legem probata Minor propositio, scilicet, Felonem esse, & in crimen laesa Maiestatis, incidere, qui non iurat perpetuas inimicitias cum Pontifice, qui ipsi quoniam modo obedire vult, qui recusat iuramentum illud Primatus: Quomodo ergo iurare possunt Catholici, salva, quam credunt, Catholica fide? si illo iuramento amicitia omnis, obedientia omnis, omnis potestas Pontificis abiuratur, quomodo iurare possunt sine anima detrimento? Iam ergo patet, ut credo, falsum esse, quod illo iuramento requiratur ab Anglis sola, & mera civilis obedientia,

entia, nec spiritualis potestas Pontificis, si-
de sue Catholica ullomodo attingatur, & ve-
re a Torto dictum, quod per illud abiuratur
fides Catholica, & omnis potestas Pontificis,
non minus quàm per iuramentum Primatus.

¶ Pag. 26. 27. § Præterea, legatur Apologia, & vide-
bit unusquisque Regem adducere approbatio-
nem, confirmationem, conuocationem Con-
ciliorum, ut probet, civilem obedientiam
Regibus deberi. Ergo secundum Regem ci-
vili obedientia complectitur ista, quæ certè
Catholicorum nullus credit civilia esse, ad ci-
vilemque obedientiam pertinere; quare negare
non potest Rex, se a subditis suis Catholicis
plura postulare sub nomine obedientiæ civilis,
quæ Catholico civilem obedientiam exce-
dit. Hactenus Capellus.

6 Ad hanc obiectionem Respondetur
primò, Tametsi hæc vox, *proditio*, seu *pro-
ditoria conspiratio*, iuxta huius Regni le-
ges paucis abhinc annis sancitas, ad
quasdam spirituales causas aliquo modo
extensa fuerit, attamen iuxta propriam,
formalem, planam, & vſitatam huius
vocabuli significationem, solum civiles,
& non spirituales causas comprehendit.
Et tametsi nonnullæ spirituales causæ
pænæ ordinaria propriæ, & naturalis per-
duellionis puniantur, eoque respectu
proditiones dicantur, nihilominus verè,
reali-

realitèr, & formalitèr naturalis proditi-
onis naturam non sortiuntur, neque alia
ratione proditiões dici possunt, quàm
quæcunque crimina Secularia, vt furta,
homicidia, adulteria, si sub veræ proditi-
onis pœna a Principe prohibeantur.
Vera enim, propria, & naturalis proditio
in omnibus locis, & regionibus, & apud
omnes nationes eiusdem naturæ est, &
lege naturæ, ac gentium prohibita, ta-
met si apud diuersas nationes diuersis pœ-
nis pro vniuscuiusque nationis more
mulctari soleat, quo pœnarum genere
quodcunq; crimen enorme, si ita Prin-
ceps ordinauerit, puniri poterit, eoq;
respectu ab effectu appellationem tra-
hens proditiõis nomine nuncupari po-
test.

7 Secundò, et principalitèr Respon-
detur, nullam legem humanam iuxta
regulas superius assignatas magis obli-
gare posse, quàm Legislator obligare in-
tendat, et verba legis in eo sensu accipi-
enda esse, in quo ea intelligenda esse
Legislator declarat. Iam tàm Rex quàm
Parliamentum satis expressè declarant,
quas proditiões, et proditorias conspi-
rationes sub jis nominibus comprehen-
dendas esse velint, dum disertè affirmant,
se in hoc Iuramento nihil aliud intendere,
quam,

Cap. 1. sec. 3
Nu 1.

u In Præmo-
rit. pag. 10.

x Pag. 47.

quàm professionem naturalis fidelitatis, et civilis obedientie, qua omnibus Principibus legitimis, quamcunq; religionem profiteantur, lege diuina, ac naturalis debetur, cum sponsione ad omnem contrariam incivilem violentiam propellendam, atq; detegendam. Tanta sollicitudine, ait Rex^u canebam, ne quicquam hoc iureiurando contineretur præter fidelitatis illius, civilisque, & temporalis obedientie professionem, quam ipsa natura omnibus sub Regno nascentibus præscribit, addita sponsione, qua opem, & auxilium contra omnem vim debita fidei adversam à subditis stipulabar. Et rursus in Apologia, Etenim inquit, x ut Iuramentum Primatus excogitatum est ad discrimen faciendum inter Pontificios, & eos, qui nobiscum de Religione sentirent, sic hoc Iuramentum, cuius iste impugnator videri vult, institutum est ad distinguendos Pontificios, qui in rebus civilibus obedientiam, & obsequium retinent, ab ijs, qui sulphurea prodicionis disciplina adherescunt.

z Cap. 4.

8 Et in secunda Parliamenti sessione in huius Iuramenti præludio, ita habetur: 7 Atque ad discernendum, quomodo Maiestatis sua subacti, quod ad fidelitatem ipsorum, & debitam obedientiam spectat, afficiantur, Decernimus &c. Quæ fidelitas, & debita obedientia in quarta Parlia-

Parliamenti sessione magis clarè hisce
 verbis declaratur ² *Quandoquidem in de- 2* Cap. 6.
creto anno tertio Regni Maiestatis vestra
facto, cuius titulus est, Decretum ad me-
lius detegendos Pontificios Recusantes,
formula cuiusdam Iuramenti ad certas quas-
dam personas in eo Decreto commemo- ratas
ministranda, & deferenda coarctatur, &
prescribitur, spectans tantummodo ad tale
obsequium declarandum, quale unusquisque
verus, & benè affectus Subditus non solum
ex fidelitatis vinculo, sed etiam Dei precepto
vestra Maiestatis, Heredibus, & Successo-
ribus debet &c.

9 Cum igitur sua Maiestas publicè, ac
 apertè declarauerit, se solum naturalis fi-
 delitatis, atque ciuilis, & temporalis o-
 bedientiæ professionem ad resistendum
 omni contrariæ inciuili violentiæ a Sub-
 ditis exigere, eamque ob causam de in-
 dustria noluisse, vt abnegatio potestatis
 Summi Pontificis eum excommunicandi
in hoc Iuramento contineretur, & Parlia-
mentum similiter talem duntaxat obedi-
entiam in hoc Iureiurando requiratur, quæ ex
vinculo fidelitatis, Deique præcepto de-
betur, clarissimum est, eas prodiciones,
& proditorias conspirationes, quas de-
tegere, & contra quas vi huius Iuramen-
ti suam Maiestatem defendere obliga-
 H
 mur,

mur, non esse spirituales reconciliationes Summo Pontifici, nec Sacerdotum detectiones, qui nullam inciuilem violentiam, aut temporalem conspirationem in Maiestatis suæ personam, Coronam, aut dignitatem machinantur, sed illud solum *hoc inreiuando* prohiberi, ne subditi tales ciuiles, seu potius inciuiles proditioes, aut proditorias conspirationes in Regem moliantur, easue suæ Maiestati detegere negligant, quas lex Dei, & naturæ, Subditis, quancunque religionem coluerint, interdicat.

10. Ut autem rem totam paucis complectar, duplex proditio, seu proditoria Conspiratio distingui potest; vna vera, naturalis, seu propria, quæ lege naturali, & gentium prohibetur, & apud omnes nationes eiusdem naturæ est, quæq; fidelitati naturali aduersatur; altera methaphorica, positiua, & impropria, quæ ex positiuo tantum alicuius Principis decreto proditio efficitur, & ea tantum de causa, quia pœna veræ, & naturalis proditiois punitur, proditio, aut proditoria Conspiratio nuncupatur. Priorem proditioem, & proditoriam Conspirationem Rex noster Serenissimus *in hoc fidelitatis*
INSTRUMENTO

iuramento tantum comprehendere voluit, de posteriori, quæ alijs decretis, & iuramentis interdicitur, nihil prorsus in hoc inreintrando statuere decreuit.

IO Atque hinc facilè Respondetur ad argumentum *Capelli*. Nam si Maior eius propositio de vera, propria, & naturali prodicione intelligatur, atque de naturali fidelitate, & illa ciuili obedientia, quæ cuicunque Principi legitimo, quamcunque Religionem professus fuerit, ex lege Dei, & naturæ debetur, & quam solam Rex noster a suis Subditis *in hoc iuramento* exigere intendit, vt iam monstratum est, Maiorem libenter concedimus; Qui enim talem prodicionem incurrit, talem inciuilem, seu innaturalem violentiam suæ Maiestati infert, in tale læsæ Maiestatis crimen incidit, is cadit a fidelitate Regi debita *ex hoc iuramento naturalis fidelitatis*: Sed tunc Minor eius propositio falsa est; nam qui reconciliari vult Summo Pontifici, qui recusat iuramentum Primatus Regij in causis Ecclesiasticis &c. in prodicionis naturalis crimen minimè incurrit, violentiam innaturalem Regi non infert, neque Maiestatis contra naturam læsæ reus habetur. Nam tametsi prædictæ reconcilia-

tiones per modernas huius Regni leges proditiones adiudicentur, pæmisque veræ, & naturalis proditionis puniantur, & proinde proditiones positivæ dici queant, non sunt tamen proditiones veræ, propriæ, & naturales, quas solas revelare, & contra quas solas Maiestatem suam defendere *in hoc Iuramento* constringimur, neque naturali illi fidelitati, quam solam *in hoc iureiurando* Rex, & Parlamentum a nobis exigunt, aduersantur. Atque ita in similes perduelliones potest quis incidere, absque eo quòd cadat ab illa fidelitate naturali, quæ Regi debita est *ex hoc Iuramento fidelitatis*, in quo naturalis tantùm fidelitas a Subditis exigitur.

II Sin autem *Capellus*, in Maiori propositione nomine proditionis, seu criminis læsæ Maiestatis quascunque proditiones tam veras, & naturales, quàm improprias, & positivas intelligere velit, tunc negamus Maiorem; Potest enim quis in similia læsæ Maiestatis crimina incidere, absque eo quòd cadat ab illa fidelitate, quæ Regi debita est *ex hoc iuramento fidelitatis*, in quo naturalis tantùm fidelitas a Subditis requiritur, cum sponcione ad resistendum omni innaturali violentiæ, & ad quascunque proditiones

tiones innaturales detegendas, suamque
Maieſtatem contra eaſdem totis viribus
defendendam.

12 Itaque neque a Rege ipſo per le-
gem, vt perperam inferit *Capellus*, ne-
que ab ipſo *Capello* per rationem manet
probata Minor propoſitio, ſed adhuc
reſtat probanda. Et propterea Conclu-
ſio eius euidenter falſa eſt, nempe, quòd
*in hoc iuramento amicitia omnis, obedientia
omnis, omnis poteſtas Pontificis abiuratur.*
Nam illa ſola amicitia, illa ſola obedi-
entia, illa ſola poteſtas Pontificis *in hoc
iure iurando* abnegatur, quæ ſimul cum na-
turali, & conſtanti fidelitate, quam Sub-
diti ex lege Dei, & naturæ Principi de-
bent, coherere nequit. Igitur neque
a Torto, neque a *Capello* verè dictum eſt,
quòd *per hoc Iuramentum abiuratur ſides
Catholica, & omnis poteſtas Pontificis non
minùs, quàm per Iuramentum Primatus.*

13 Quapropter, tamenſi *Capello* con-
cederemus, Regiam Maieſtatem, iuxta
Religionis ſux, quam colit, principia,
exiſtimare, multa ad ciuilem obedi-
entiam pertinere, quæ iuxta doctrinam
Catholicam minimè ſpectant, (cui rei,
vtpote ad id, de quo nunc agimus, om-
nino impertinenti inmiſcere me nolo)
nihilominus inficiamur, cum *in hoc iure*

iurando (nam de alijs iuramentis iam sermo non est) a Subditis suis Catholicis aliquid postulare sub nomine obedientiæ civilis, quod Catholico civilem obedientiam excedit, quoniam, ut sæpius dictum est, non aliam fidelitatem a Subditis *in hoc iurando* requirit, quàm naturalem, utpote ex lege Dei, & naturæ quibuscunque Principibus legitimis, quamcunque Religionem amplexi fuerint, a suis subditis exhibendam.

14 Et certè si modus iste ratiocinandi, quo utitur *Capellus*, pro legitimo habendus esset, simili prorsus ratione comprobari posset, non fore licitum alicui Subdito Catholico, stantibus hodiernis huius Regni legibus, etiam illud fidelitatis Iuramentum suscipere, quod olim eo tempore, quo Reges erant Catholici, a Subditis exigebatur. Nam quamvis Catholici his verbis generalibus duntaxat iurarent, se verè, & syncerè profiteri, testificari, & declarare Regem *Iacobum* esse verum, & legitimum Regem huius Regni, omniumque suæ Maiestatis Dominorum, illique veram obedientiam, atque fidelitatem polliceri, *quod licitum esse iurare nemo dubitat*, aiunt P. *Parsonius*, & *Becanus* superius * relati, idem tamen *Capelli* argumentum iisdem planè verbis

* cap. 2. sec. 1
nu. 7.

verbis contra hoc etiam Iuramentum
virgeri posset, vt quiuis vel mediocriter
doctus perspicere potest, quod sanè eui-
dens indicium est, illud suum argumen-
tum esse reuera fallax, captiosum, & so-
phisticum, vt nos etiam satis, superque
commonstrauimus.

CAPVT Quintum.

Quarta Iuramenti clausula.

PRAETEREA iuro, quòd ex corde ab-
horreo, detestor, & abiuro tanquam
impiam, & hereticam hanc damnabilem do-
ctrinam, & positionem, Quòd Principes per
Papam excommunicati, vel deprivati possunt
per suos Subditos, vel alios quoscunque de-
poni, aut occidi; Card. Bellarminus, ^a &
Capellus legunt, deponi, & occidi.

^a In Editione
Politana et in
Colouienſi
1610.

SECTIO Prima.

I Contra hanc quartam clausulam
tres obiectiones fieri solent. Et Primò
aliqui obijciunt contra verbum illud,
abiuro; Aiunt enim, verbum istud abiura-
re, idem significare, quòd doctrinam illam,
quam quis antea propugnauit, retractare, seu
palinodiam cauere, & propterea non potest
hac clausula ab eo suscipi, qui talem doctri-
nam nunquam tuitus est; Cum igitur

omnes Regis subditi nemine excepto ad hoc insinrandum si Magistratus voluerit, adigi possint, clarum est, hanc clausulam non posse licite, & absque periculo ab illis suscipi, qui hanc doctrinam, de Principibus auctoritate Papali deponendis, vel occidendis, nunquam sustentarunt.

Simancae in
tit. abiurare
nu. 1. 2.

Simancae
nu. 18.

2 Ad hanc obiectionem Respondetur, quod tamen si verbum istud, *abiurare*, aliquoties pro *pericrare* usurpetur, si tamen omnia Dictionaria euoluantur, nunquam reperietur, quod abiurare doctrinam aliquam, nihil aliud significet, quam doctrinam antea ab eo propugnata retractare, sed cum iureiurando abnegare, damnare, seu detestari doctrinam aliquam, sive antea eam propugnauerit, sive non: Et tamen si in rigore sermonis verbum istud, *abiurare*, idem significaret, quod doctrinam cum iureiurando retractare, tamen iuxta planum, & communem huius vocabuli sensum, & iuxta usitatam in erroribus abiurandis praxim, verbum istud *abiurare* pro eodem accipitur, atque cum iureiurando damnare, abnegare, seu detestari doctrinam aliquam, quam non solum revera antea sustentavit, sed quam vel antea propugnavit, vel eam propugnasse nonnulla suspicio fuit. Atque ita haereticæ prauitatis

pravitatis Inquisitorum mos est, ut illi, qui de aliqua hæresi defendenda apud Inquisitionis tribunal, vel accusatus, vel denunciatus fuerit, se per abiurationem purget, atq; hæresim illam de qua denunciatus, & suspectus est, abiurare cogatur, tametsi fortasse nunquam eam revera, aut ore docuerit, aut corde amplexus fuerit. Cuius rei exempla videre licet in magna Synodo Chalcædonensi, ubi Actione octava *Theodoretus*, qui de heræsi suspectus erat, compulsus fuit *Nestorium*, & omnes hæreticos palam anathematizare. Et Actione nona, & decima eiusmodi Synodi, simile quippiam factum est cum *Iba* Episcopo, qui de quibusdam erroribus accusatus, quamvis fuerit inuentus innoxius, propter suspicionem tamen coactus est dicere, etiam in scripto; *Anathematizo Nestorium, eiusq; dogmata, & nunc anathematizo eum decies millies, & omnem illum, qui non sapit, sicut hæc Sancta Synodus, anathematizo.* Quod autem Rex, & Parlamentum ob horrendam illam sulphuream Conspirationem a quibusdam Catholicis attentatam non levi suspitione duci potuissent, reliquos etiam Catholicos eandem damnablem de Principibus,

d act. decima
in fine.

pibus, saltem autoritate Papali, occidendis doctrinam cum istis sulphureis proditoribus sustinere, nimis, pròh dolor, manifestum est.

SECTIO Secunda.

I Secundò, contra hæc verba, *tamquam hæreticam*, quidam nostræ nationis Theologi acriter, & ferè solummodo obijciunt, adeo vt hanc solam clausulam sufficere arbitrentur, ad Iuramentum istud penitus proscribendum. Existimant enim, posse ex certissimis Dialecticæ principiis evidenter demonstrari, istam Iuramenti clausulam a nemine absq; manifestissimo periurio suscipi posse. Atq; hæc obiectio, quam *Leonardus Lessius*,^e vt ex Anglico eius Recapitulatore^f colligitur, *Antonius Capellus*,^g & alter quidam Anglus in Responsione sua ad quoddam Regis Edictum,^h breviter insinuant, ab Authore Anglici cuiusdam Dialogi, cuius titulus est, *Iudicium Protestantismi, & Puritanismi &c.* fusiùs, & nervosiùs vrgetur, in quo hic Author confidenter admodum, vt videtur, sibi persuadet, se perspicuè demonstrasse, nullum sive Protestantem, sive Puritanum iuxta Religionis suæ principia hanc Iuramenti clausulam absq; evidenti periurio

^e nu. 219.

^f pag. 54.

^g Controversi.

1. cap. I. nu. 3

pag. 34.

^h pag. 84.

periuurio suscipere posse. Atq; hæc præ-
tensa eius demonstratio aduersus etiam
Catholicos simili planè ratione confici
potest.

Hæc igitur suæ demonstrationis,
totiusq; eius libelli summa, & sub-
stantia est.

2 *Nemo absq; periuurio illam positionem
tanquam hæreticam abiurare potest, quæ
verè hæretica non est: sed hæc positio, Quod
Principes per Papam excommunicati,
vel deprivati possunt per suos subditos
vel alios quoscunq; deponi, aut occidi,
non est hæretica, ergo nemo illam tanquam
hæreticam abiurare potest.*

Maiorem propositionem, vt manifestâ
supponit; Minorem probat. Sed inprimis
duo ab omnibus concessa fundamenta
præmittit. Primum est, quod impossibi-
le sit, totum aliquod Iuramentum ex diuer-
sis partibus compositum, quarum qualibet ali-
quid affirmat, vel negat, verû, & licitum esse,
nisi etiam singula illius partes vera, & licite
sint. Si enim una aliqua pars falsa sit, necesse
est, vt priusquam aliquis totum Iuramentum
suscipit, illam etiam partem, in qua falsitas
continetur, suscepit. Atq; hæc indubitata
veritas fundatur in axiomatico illo non minùs
certo, quàm vulgari, Bonum confurgit ex
integra causa, malû ex quocunq; defectu.

3 Secundum

3 Secundum est, quod cum heresis sit error fidei contrarius, quem pertinaci animo defendit is, qui suam Christi in Baptismo professus est, necesse est consequitur, nullam positionem hereticam esse posse, nisi errorem aliquem fidei oppositum contineat, adeo ut quantumcunq; positio aliqua rationi naturali contraria sit, non tamen situs est, ut fiat heretica, nisi aliquam contineat falsitatem fidei adversantem, & consequenter expresso Dei verbo, quod iuxta Protestantium doctrinam est sola, & unica fidei regula, & Lapis Lydius, quo fides ab heresi discernitur, repugnantem. Multa positiones falsae sunt, ut quod Londinum unius tantum milliarii spacio ab Eboraco distet, sed non sunt hereticae, quoniam illarum falsitas rationi tantum naturali repugnat, & in expresso Dei verbo nequam continetur.

His positis ita ratiocinatur.

4 Quandocunq; propositio affirmativa est heretica, necesse est, ut vel fidei contraria sit, et consequenter expresso Dei verbo repugnet, vel contradictoria negativa de fide credenda sit, atq; in expresso Dei verbo reperiat, sed neq; hac positio affirmativa, Principes per Papam excommunicati, vel deprivati possunt per suos Subditos, vel alios quoscunq; deponi, aut occidi, est fidei, aut expresso Dei verbo

contra-

contraria, neque contradictoria negativa, nempe, Principes per Papam excommunicati, vel depriuari non possunt per suos subditos, vel alios quoscunque deponi, aut occidi, de fide credenda est, vel in expresso Dei verbo continetur, ergo hac positio, Principes per Papam excommunicati, vel depriuari possunt per suos subditos, vel alios quoscunque deponi, aut occidi, non est haeretica.

5 *Et si aliquis forsan Responderet, quòd cum Exodi. 20. scriptum sit, Non occides, & 1. Reg. 26. Ne interficias eum, quis enim extendet manum suam in Christum Domini, & innocens erit, una pars praedictae positionis, nimirum, Principes per suos subditos, vel alios quoscunque occidi possunt, haeretica sit, & propterea tota positio ratione istius partis tanquam haeretica abiurari queat, Hae tamen Responsio nullo modo satisfacit. Nam praesens positio, de qua iam sermo est, nempe Principes per Papam excommunicati, vel depriuari possunt per suos Subditos, aliosve quoscunque deponi, aut occidi, non absolute affirmat, quod, Principes, postquam per Papam excommunicati, vel depriuari fuerint, possint per suos Subditos, aliosve quoscunque occidi, sed tantum sub disiunctione, possint deponi, aut occidi: Igitur tamen si positio illa haeretica esset,*

esset, si solum affirmaret Principes per Papam excommunicatos, vel deprivatos, posse per suos subditos, aliosue quoscunque occidi, tamen, cum istud non affirmet, sed solum, posse tales Principes deponi, aut occidi, eam esse hareticam, & prafatis Scriptura textibus repugnantem, nulla ratione verisimili comprobari potest.

9 Nam iuxta verissimam Dialecticorum regulam, ut propositio aliqua disiunctiva, vel quodcunque sub disiunctione affirmatum, falsa sit, & haretica, necesse est, ut utraque pars disiunctionis falsa etiam sit, & haretica, neque satis est, ut altera tantum pars illius sit haretica. Et propterea tametsi secundapars disiunctionis, nempe, Principes occidi possunt, haretica sit, & expresso Dei verbo aduersetur, quia tamen prior pars disiunctionis, videlicet, Principes per Papam excommunicati, vel deprivati possunt per suos subditos, aliosue quoscunque deponi, non est haretica, neque expresso Dei verbo repugnans, tota propositio disiunctiva non potest re quidem vera esse haretica, & proinde a nullo Protestante, vel Puritano tanquam haretica abiurari. Atque hæc prætensa demonstrationis huius Anthoris, totiusque sui Dialogi summa, & substantia est.

7 Idem planè argumentum, quo
iste

iste Author aduersus Protestantes, & Puritanos vtitur, ad probandum, hanc Iuramenti clausulam absq; manifesto periurio ab illis suscipi non posse, pari omnino ratione contra Catholicos vrgeri potest, qui tenent, infallibilem fidei regulam esse Dei verbum scriptum, aut traditum, illiusue verum, & legitimum sensum, quem Ecclesia Catholica, cui infallibilis Spiritus Sancti assistentia ad veram divini verbi intelligentiam fidelibus proponendam a Christo Domino promissa est, talem esse declarat. Nam neq; ex Dei verbo scripto, vel tradito, neq; ex aliqua Ecclesiæ, aut Generalis Concilij definitione sufficienter probati potest, penes Summum Pontificem non esse potestatem Principes deprivandi, aut postquam per eum deprivati fuerint, non posse tales Principes per suos subditos, aliosue quoscunq; deponi, sed potius ex continua Summorum Pontificum praxi contrarium, vt certum, supponi videtur, quod etiam Cardinalis *Bellarminus* tum in suis controversijs, tum in sua ad *Gulielmum Barclaium* Responsione (sed frustra) demonstrare conatur.

8 Quapropter *in hoc Iuramento*, ait *Lessius*, vt Anglicus eius Recapitulatur ^{i Pag. 54.} refert, *Doctrina Catholica tanquam heretica*

rica, & impiam. Nam plures Iuramenti sensus non sunt opinionem de occidendis Principibus, sed de illis etiam deponendis condemnant: & ille, qui Iuramentum suscipit, utramq; obiurat. Et tamen si verborum sensus ambiguum esset, non ideo tamen Iuramentum suscipi posset, cum circa rem, qua ad fidem spectat, in qua nulla equivocatione, aut ambiguo sermone uti licet, versetur. Ex quo evidens est, neminem ex corde doctrinam Catholicam tanquam impiam, & hereticam abiurare posse, nisi ipsemet in haresim, atq; impietatem profunde lapsus fuerit.

8 Ad hanc obiectionem duplex Responsio adhiberi solet. Prima, eaq; potissima est, quod, tametsi prædicta propositio, Principes per Papam excommunicati, vel depravati, possunt per suos subditos, aliosue quoscumq; deponi, aut occidi, videatur ob posteriorem illam coniunctionem disiunctivam [aut] esse propositio disiunctiva, seu potius, propositio Categorica de tali prædicato disiuncto, ut Dialectici loquuntur, quæ virtute continet propositionem disiunctivam, seu quæ in propositionem disiunctivam resolui potest, (ad cuius veritatem, ut in obiectione dictum est, solum requiritur, ut altera pars disiunctionis vera sit,

& vt tota disiunctio falsa, & hæretica sit, vtrâq; illius pars falsa, & hæretica esse debeat, neq; satis est, vt altera tantum pars falsa sit, & hæretica) attamen iuxta communem sensum, & intelligentiam verborum re quidem vera, & iuxta idioma Anglicanum æquipollet propositioni copulativæ, seu potius Categoricæ propositioni de tali prædicato copulato, quæ in copulativam resolui potest, ad cuius veritatem iuxta dialecticorum regulas é contrario requiritur, quòd vtrâq; copulationis pars vera sit, atq; vt tota, seu integra propositio falsa sit, & hæretica, non satis est, quod altera tantum copulationis pars falsa sit, & hæretica, sed vtrâq; eius pars falsa, & hæretica esse debet. Neq; inusitatum est, vt coniunctio disiunctiva nonnunquam copulativæ æquivalet, & vice versa copulativa disiunctivæ æquipolleat, sicut habetur leg. *sapè ff. de verborum significatione*. De quo vide *Felinum* in Cap. *inter ceteras extra de rescriptis*, *Azorium* tom. 1 Insti. lib. 5. cap. 25. & *Salas* disp. 21. de Legibus sec. 3. regula 26.

Io Quòd si quis omninò contendere velit, prædictam propositionem, *Principes per Papam excommunicati &c.* ob disiunctivam illam coniunctionem

[*aut*] esse omnino disiunctivam, hoc tamen concessio, facile ad obiectionē Responderi potest. Nam quantumvis admitamus, esse propositionem disiunctivam, nihilominus Dicendum est, non esse disiunctivam absolutā de qua præfata Dialecticorum regula, nempe ut propositio aliqua sit hæretica, utraq; disiunctionis pars debet esse hæretica, intelligenda est, sed esse disiunctivam conditionalem, quæ nimirum liberam denotat voluntatis electionem, seu liberam potestatem eligendi quamcunq; disiunctionis partem quisq; voluerit, ad cuius conditionalis disiunctivæ veritatem requiritur, ut quācunq; velis disiunctionis partem eligere possis; Et si hæreticum est asserere, esse in libera hominis potestate quamcunq; velit disiunctionis partem eligere, integra disiunctio, seu propositio disiunctiva talem conditionem, seu electionem involvens, hæretica procul dubio erit.

12 Iam, quod coniunctio ista disiunctiva [*aut*] in præfata positione posita iuxta communem, & usitatum Anglicani nostri idiomatis sensum æquipolleat copulationi, seu tali disiunctioni, quæ liberam Subditis relinquit potestatem, quamcunq; voluerint partem eligendi, clarissime apparebit, si propriam, & usitam

tatam huius Anglici verbi [*may*] quod idem planè significat quod Latine *potes*, *permittitur*, seu *in potestate est*, quando coniunctionem disiunctivam [*aut*] præcedit, tum in communi modo loquendi, tum in vſitatis huius Regni Legibus, attentè consideremus. Atq; hoc infinitis firmè exemplis, quorū nōnulla subijciemus, commonſtrari poteſt. Vt exempli gratia, Potes, permittitur tibi, seu in potestate tua eſt, Anglicè, [*thou maiſt*] manere hic, aut diſcedere; bibere, aut comedere; Vinum, aut Oleum in tali loco mercari; carnem Bovinam, aut Ovinam in macello comparare: Equo, pedibus, aut navigio tale iter conficere: Terram illam in feudū, aut Emphyteuſim accipere: Poteſt Rex, permittitur illi, seu in potestate eius eſt, Anglicè, (*The King may*) ex decreto Parlamenti a Catholicis conuictis viginti libras argenti per menſem, aut duas tertias bonorum omniū immobilium accipere. Poſſunt Duum-viri, permittitur illis, seu in potestate ipſorū eſt, Anglicè, (*The Sheriſſes may*) latronem condemnatum ſubito ſuſpendere; vel ad breve aliquod tempus vitam eius prorogare. Si aliqua perſona ab alio Domino, quàm a Rege terras aliquas intuitu obſequij militaris teneat, poteſt, per-

mittitur illi, seu in potestate eius est, Anglicè, [*We may*] duas partes illarum, quas ita tenet, alteri dare, aut per ultimam suam voluntatem de illis disponere, aut tantam pecuniæ summam, quantam duæ partes quotannis valent, donare. Si aliquis per ultimam suam voluntatē decernat, quod Executores illius possint, Anglicè, [*They may*] viginti libras argenti pauperibus elargiri, aut talem pontem disruptum instaurare, in potestate est Executorum quam velint partem eligere. Deniq; in clausulis revocationum, ubi verba habentur, quod aliquis potest, Anglicè, [*We may*] per literas suas, dum viuit, aut per ultimam suam voluntatem eisdem vsus revocare, & novos instituere, est in libera eius potestate, aut hoc, aut illo modo efficere. Atq; in infinitis eiusdem exemplis verbum Anglicanum [*May*] Latinè, *potest, permittitur*, seu *in potestate est*, liberam denotat potestatē eligendi quam partem quis voluerit; neq; vix aliquod exemplum assignari potest, in quo coniunctio disiunctiva [*aut*] immediatē sequens verbum *potest, permittitur*, seu *in potestate est*, Anglicè [*May*] non ita vsurpetur.

I 3 Planus igitur, & vsitatus prædictæ propositionis, *Principes per Papam*

excommunicati, vel depruati possunt, Anglicè, [May] per suos Subditos deponi, aut occidi, quæ eundem planè sensum habet cum ista, Subditi possunt, Anglicè [May] deponere, aut occidere Principem ita excommunicatū, vel depruatū (nam verbum passiuum solū in actiuum cōmutatur) sensus est, quòd in libera Subditorum sit potestate talem Principem deponere, aut si velint, occidere. Adeo vt si hæreticum est, vt procul dubio est, affirmare esse in libera Subditorum potestate talem Principem deponere, aut occidere, quoniam hæreticū est, & contra expressū Dei verbum asserere, quòd Subditi eum occidere possint, prædicta positio ex tali dis-iunctione constans, est hæretica, & propterea absq; vlllo planè periurio tanquam hæretica abiurari potest.

14 Atq; hinc colligi potest primò, quòd iuxta cōmunem, & vsitatā Anglicani nostri idiomatis intelligentiā magnum discriminē inter hæc duo verba [may] & [can] reperiatur. Nam verbum [can] denotat potestatem quandā in generali, siue naturalis sit, siue moralis, sed verbū [May] potestatem moralem plerunq; significat: videlicet, si solitariè absq; vlla coniunctione subsequenti sumatur, vt plurimū designat potestatem licitè faci-

endi, quod proponitur, veluti, [*he may doe this*] Latine, *poteſt*, ſeu *permiſſitur illi* hoc facere, ſignificat licitum eſſe illi hoc facere; ſi autem illud verbum Anglicanũ [*may*] coniunctionẽ copulativam, aut diſiunctivam antecedit, ſignificat electionem quandam, ſeu liberam poteſtatẽ eligendi, quam partem copulationis, aut diſiunctionis quis voluerit.

15 Quoniam igitur verbum Latinũ [*poteſt*] poteſtatem in generali, ſive naturalem, ſive morale ſignificat, & iuxta materiam ſubiectam ad moralem, vel naturalem poteſtatem ſignificandam limitatur, veluti in hac propoſitione, *ignis poteſt comburere*, ſignificat eſſe in igne poteſtatem Phyſicam, & neceſſariam comburendi, & in hac, *poteſt homo eligere bonum, aut malum*, poteſtatem moralem, & liberam designat; ſequitur, hanc propoſitionem, *Subiects may depoſe, or murder their Prince, Subditi poſſunt, permiſſitur illis, ſeu in poteſtate ipſorum eſt deponere, aut occidere ſuum Principem*, non ita proprie, & ſignificanter per verbum *poteſt*, in Latinam linguã transferri, nempe *Subditi poſſunt deponere, aut occidere ſuum Principem*, atq; per verbum *permiſſitur* vel per ſubſtantivam verbi *poſſum*, nempe *permiſſitur ſubditis, ſeu, in poteſtate eſt ſubdiſorum*

ditorum Principem suum deponere, aut occidere. Et propterea Latina huius Iuramenti versio planum, & communem verbi Anglici (may) in prædicta positione contenti sensum per verbum (*possunt*) non satis significanter exprimit, nisi vel coniunctio copulativa (*Et*) loco disiunctivæ (*aut*) substituaturs, nimirum *Principes excommunicati &c: possunt per Subditos deponi, & occidi*, vt Card. Bellarminus, & Antonius Capellus legunt, vel conditio liberi arbitrij, ad quam partem disiunctionis voluerint eligendam, subintelligatur, vt sensus sit, *Principes excommunicati &c. possunt per suos subditos, aliosve quoscunq; deponi, aut, si velint, occidi.*

16 Colligitur secundò, quòd in propositione disiunctiua, in qua conditio voluntatis, ad quam partem disiunctionis voluerit eligendam, virtute continetur, eundem planè sensum reddat, siue coniunctione copulatiua (*et*) siue disiunctiua (*aut*) utamur. Nam utraq; significat liberam potestatem, quam quis velit, partem eligendi : atq; ita coniunctio disiunctiua vim habet copulatiuæ, & è conuerso. Itaq; antiqui Patres, quando de libero hominis arbitrio loquuntur, atq; affirmant, esse in potestate nostra eligere bonum, aut malum, con-

iunctione disiunctiua [*aut*] et copulatiua [*et*] indiscriminatim vtuntur: aliquando affirmantes, esse in potestate nostra eligere bonum, aut malum, interdum asserentes, esse in potestate nostra eligere bonum & malum. Quin etiam ipsemet Card. Bellarminus hanc quaestionem de libero hominis arbitrio in suis Controuersijs proponens coniunctionem copulatiuam (*&*) cum disiunctiua (*aut*) confundit, atque pro

^k Tom. 4. lib. 5. cap. 13. in principio. eodem vsurpat: *Est, inquit, ^k controuersia inter Catholicos, & haeticos, sitne homo in*

statu natura lapsa liberi arbitrij in bono morali eligendo, & malo euitando, seu quod idem est, in praeceptis morum obseruandis, aut prauaricandis.

17 Cum itaq; in hac propositione, *Principes per Papam excommunicati, vel deprivati, possunt per suos subditos deponi, aut occidi; seu quod idem est, Subditi possunt deponere, aut occidere suum Principem per Papam excommunicatum, vel deprivatum,* verbū illud [*possunt*] denotet liberam potestatem in subditis eligendi quam partē disiunctionis voluerint, idem planē sensus est, siue dicamus, *Principes possunt deponi, aut occidi, siue, possunt deponi, & occidi* quod^l Card. Bellarminus, & Antonius Capellus, ^m dum coniunctionem copulati-

^l In editione politana & Coloniensi. 1610
^m pag. 12.

uamponunt, rectè obseruasse videntur, atque existimasse, prædictam propositionem esse reuera copulatiuæ æquipollentem, vel talem esse conditionalem disiunctiuam, quæ copulatiuam virtute contineat. Et certè si præten-
sa hæc huius Authoris demonstratio tam euident, vt ipse sibi persuadet, argumentum fuisset ad iuramentum istud vt sacrilegum condemnandum, procul dubio perspicacissimum Card. *Bellarmini* ingenium effugere non potuisset, quique proinde nullam sanè rationem efficacem ad iusiurandum istud, tanquam manifestè iniustum, proscribendum præmittere voluisset.

18 Ex his, quæ dicta sunt, facile est prædictæ obiectioni, cuius tota vis ex natura, & qualitate propositionis disiunctiuæ dependet, in forma respondere.

Ad Minorem igitur propositionem Respondetur, esse hæreticum, & contra Dei verbum in supradictis duobus textibus expressum, affirmare, Principes excommunicatos, vel depriatos per Pontificem, posse per suos Subditos, aliosue quoscunque deponi, aut occidi, seu quod idem est, posse Subditos, aliosue quoscunq; deponere, aut occidere Principem per Papam excommuni-
catum

catum, vel depriuatum. Planus enim, & communis huius propositionis sensus, vt superius ostendimus, est, esse in libera Subditorum, aliorumue quoruncunque potestate tales Principes deponere, aut, si veliat, occidere, quæ propositio est apertè hæretica.

19 Et cum obijcitur, prædictam propositionem, nempe, *Principes per Papam excommunicati &c.* esse disiunctiuam, sed ad veritatem disiunctiuæ satis est, quòd vna tantum pars disiunctionis vera sit, & vt integra disiunctiua falsa sit, & hæretica, oportet, iuxta certissimam Dialecticorum regulam, vtramque disiunctionis partem esse falsam, & hæreticam.

Respondetur primò ad Maiorem, prædictam propositionem, nempe, *Principes per Papam excommunicati &c.* quantumvis in exteriori sono videatur esse disiunctiua, re tamen vera, & iuxta planam, & communem Anglicani idiomatis intelligentiam propositioni copulatiuæ, vt iam supra monstratum est, æquipollere, ad cuius veritatem necesse est, vt vtraque pars copulationis vera sit, & vt integra copulatiua falsa sit, atque hæretica, satis est, quòd altera tantum pars falsa sit, atq; hæretica. Iam, quòd vna propositionis pars, nempe, *Principes per Papam excommunicatos*

municatos, vel deprivatos, posse per suos Subditos, aliosve quoscunque occidi, hæretica sit, nimis manifestum est.

20 Sed, ne de nomine litigemus, Respondetur secundò, prædictam propositionem, *Principes per Papam excommunicati &c.* esse quidem disiunctivam, sed tunc Minor propositio distinguenda est; Nam quando Dialectici affirmant, ad veritatem propositionis disiunctivæ satis esse, quòd una pars disiunctionis vera sit, & ut integra disiunctiva sit hæretica, necesse est, ut utraque eius pars sit hæretica, hæc certissima Dialecticorum regula tantum intelligenda est de absoluta disiunctiva, quæ nimirum non virtute continet conditionem, seu liberam in voluntate potestatem eligendi quam partem voluerit, nam ad huiusmodi conditionalis disiunctivæ veritatem necesse est, ut utraque pars vera sit, & si hæreticum sit affirmare, esse in libera cuiusvis potestate, quam disiunctionis partem voluerit, eligendi, integra propositio disiunctiva est hæretica. Jam, quòd hæreticum sit affirmare, esse in libera Subditorum potestate Principes per Papam excommunicatos, vel deprivatos deponere, aut si velint, occidere, nemo inficiari potest.

21 Veruntamen Author huius Dialogi aliquan-

aliquantulum artificiose procedere videtur, & non tam propositionem affirmatiuam, quæ expressè in iuramento habetur, directè impugnare contendit, atque probare, prædictam positionem, *Principes excommunicati &c. possunt deponi, aut occidi*, non esse hæreticam, vt iusiurandum affirmat, sed ab affirmatiua ad negatiuam declinat, atque ostendere conatur, propositionem contradictoriam, videlicet, *Principes excommunicati &c. non possunt deponi, aut occidi*, non esse de fide certam, neque in Dei verbo expressam; ex quo concludit, priorem propositionem affirmatiuam, quæ expressis verbis in iuramento habetur, non esse hæreticam, quia in quo gradu falsitatis propositio aliqua falsa est, in opposito gradu veritatis propositio contradictoria vera esse debet.

22 Sed hic Author isto modo argumentans difficultatis declinandæ videtur esse percupidus, atque per propositionem minùs claram, aliam magis claram, & manifestam impugnat, quod in ratiocinando magnum apud Dialecticos vitium reputatur, cum de natura argumentationis sit, non ex minùs noto magis notum, sed contrà, ex magis noto minùs notum colligere. At falsitas huius affirmati-

affirmatiuæ positionis, *Principes possunt per suos Subditos deponi, aut occidi, vel quæ in idem recidit, Subditi possunt deponere, aut occidere suum Principem*, iuxta communem idiomatis Anglicani intelligentiam, magis nota est, & manifesta, quàm sit veritas illius negatiuæ, *Subditi non possunt deponere, aut occidere suum Principem*, propter illam particulam negatiuam [non] quæ malignantis est naturæ, vt Dialectici loquuntur, quoniam destruit, seu negat, quicquid eam sequitur, ex affirmatiua efficiens negatiuam, atque ex negatiua affirmatiuam, ex particulari efficiens vniuersalem, atque ex vniuersali particularem, adeò vt sensus præfatæ propositionis negatiuæ ob particulam illam [non] æquiuiocus reddatur, atque ita intelligi possit, quòd Subditi neque possint deponere, neque occidere suum Principem excommunicatum &c. quæ quidem propositio ita intellecta non est de fide, neque proprio, & vtitato, iuxta phrasim Anglicam, prædictæ positionis affirmatiuæ, quæ in iuramento abiuratur, sensui reuera contradicit. Et propterea non mirum, quòd Author iste ab affirmatiua positione clara ad negatiuam obscuram, & æquiuiocam tam auidè confugerit.

* Lib. 1. de
Interpret.
cap. 4.

23 Supposito igitur, quòd *contradictio* iuxta receptam * Aristotalis doctrinā sit *affirmatio, & negatio eiusdem de eodē secundum idem*, Respondetur, hanc negatiuam positionem, *Principes excommunicati &c. non possunt per suos subditos deponi, aut occidi*, esse contradictoriā illi positioni affirmatiuæ, quæ in iuramento abiuratur, si verbum [*possunt*] Anglice [*May*] in eodem sensu in negatiua, atque in affirmatiua accipiat, & tunc sicut affirmatiua est hæretica, ita negatiua de fide credenda est. Nam sicut sensus affirmatiuæ, vt iam suprā ostendimus, est, quòd in Subditorum potestate sit Principes excommunicatos &c. deponere, aut si velint, occidere, quæ propositio falsa est, hæretica, & contra expressa illa Scripturæ verba, *Non occides, Ne interficias illum &c.* ita sensus contradictoriæ negatiuæ esse debet, quòd non sit in potestate Subditorum tales Principes deponere, aut, si velint, occidere, quæ propositio verissima est, atque in expresso Dei verbo continetur, quoniam non possunt eos occidere, vt prædicti sacre Scripturæ textus apertè declarant. Ex his igitur, quæ dicta sunt, quivis vel mediocriter eruditus facillè perspicere potest, tum debilitatem prætensæ huius demonstrationis

tionis, seu potius vix probabilis argumentationis, quæ ex natura, & qualitate propositionis disiunctivæ desumitur, tum etiam quàm temerè, & absque sufficienti probatione ita nudè affirmet *Lectus*, ° *in hac clausula doctrinam Catholicam tanquam hereticam, & impiam abiurari, & planum Iuramenti sensum non solum opinionem de occidendis Principibus, sed de illis etiam deponendis condemnare.* Atque hæc de prima, & principali Responsione ad hanc secundam obiectionem dicta sufficiant.

° *Ut refert Anglicus eius Recapitulatio*

24 Priusquam tamen ad secundam Responsionem accedamus, si quis Dialecticæ minùs peritus, naturas, qualitates, & conditiones propositionis copulativæ, atque disiunctivæ plenius intelligere desideret, tria potissima, quæ observare eum oportet, per modum digressionis, subiiciemus.

Primum est, quòd, (cum *contradictio*, ut iam diximus, sit *affirmatio*, & *negatio* eiusdem de eodem secundum idem, adeo ut in contradictorijs semper una propositio sit vera, & altera falsa) non reperiatur magis vera, & magis formalis cōtradictio, iuxta certissimam Dialecticorū regulam, quàm quando particula negans [*non*] in principio propositionis, quam quis negare intendit,

intendit, collocatur. Nā ex propositione vniuersali facit particularem, & ex particulari vniuersalem, ex affirmatiua facit negatiuam, & ex negatiua affirmatiuam, quæ regula in omni propositionum genere, tam hypotheticis, vt vocant, quàm Categoricalis, vniuersè vera est. Vt exempli causa, huic propositioni conditionali, *Si Principes possunt deponi, possunt occidi*, contradictoria est ista, *Non si Principes possunt deponi, possunt occidi*, & huic copulatiuæ, *Et Principes possunt deponi, & possunt occidi*, contradictoria est ista, *Non & principes, possunt deponi, & possunt occidi*, & huic disiunctiuæ, *Aut principes possunt deponi, aut possunt occidi*, contradictoria est ista, *Non aut Principes possunt deponi, aut possunt occidi*. Veruntamen in huiusmodi propositionibus vocalibus communis vsus loquendi diligenter attendendus est: contingere enim forsan potest, vt vna aliqua vox in alio sensu usurpetur in negatiua, quàm in affirmatiua, & tunc propositiones illæ non sunt verè contradicentes, cum ad veram contradictionem requiratur, vt singula propositionis verba in eodem planè sensu in affirmatiua, atque in contradicente negatiua accipiantur.

2; Secundò obseruandum est, quòd, teriori

tametsi ad propositionem copulatiuam vna tantum coniunctio copulatiua in exteriori sono sufficiat, vt in ista, *Principes possunt deponi, & possunt occidi*, semper tamen duas copulatiuas virtute continet, quantumvis vna duntaxat exprimatur: & propositio negatiua clarius per duas negationes, quam per vnā explicatur: vt ista propositio negatiua, *Non & Principes possunt deponi, & possunt occidi*, multo clarius exprimitur, quam si priorem copulatiuam omittentes, diceremus, *Non Principes possunt deponi, & possunt occidi*, quoniam in hac secunda propositione, particula [*Non*] pro negatione tantum infinitante, vt Dialectici loquuntur, & non pro negante sumi potest, ita vt subiectum tantum propositionis, nempe nomen illud, *Principes*, solum neget, non autem ipsam propositionem, seu copulam propositionis, quæ per verbum, quod prædicatum, & subiectum coniungit, explicatur, negatiuam reddat. Ratio autem, ob quam negatiua propositio per duas coniunctiones copulatiuas, quarum prima in initio propositionis ponenda est, clarius, quam per vnā explicetur, ea est, quoniam sicut in propositione conditionali, ratio formalis illius in conditione consistit, & propterea, vt propositio

n *Tauellus* in
compedio Lo-
gices trac. 3
cap. 3. *Fonseca*
in Instit. Dia-
lect. lib. 3.
cap. 15.

tio conditionalis fiat negatiua, conditio
neganda est, sicut ista conditionalis,
Si Principes non possunt deponi, non possunt
occurri, affirmatiua est, ^a tametsi simplices
propositiones, ex quibus componitur,
negatiue sint, & negatiua illi opposita
est ista, *Non si Principes possunt deponi, non*
possunt occurri, quia in ista ipsa conditio
denegatur; ita etiam in copulatiua pro-
positione, ratio formalis illius in copu-
latione, quæ per coniunctionem copula-
tiuam significatur, consistit, & ut copu-
latiua fiat negatiua, ipsam copulationem,
seu coniunctionem copulatiuam negare
oportet; adeo ut ista propositio, *Et Prin-*
cipes non possunt deponi, & non possunt
occurri, affirmatiua sit, tametsi propo-
sitiones simplices, ex quibus componitur,
negatiue sint, & negatiua illi opposita
est, in qua copulatio ipsa negatur, quæ
negatio copulationis multo apertius, uti
diximus, per negationem in principio
propositionis positam, quam absque tali
negatione explicatur. Et quod diximus
de propositione copulatiua, de disiuncti-
ua etiam cum proportionem intelligen-
dum est; nimirum, quod propositio dis-
iunctiua duas semper coniunctiones dis-
iunctiuas virtute contineat, atque ut fiat
negatiua, sufficit, quod coniunctio dis-
iunctiua

iunctiua negetur, siue simplices propositiones, ex quibus componitur, affirmatiuæ sint, siue negatiuæ, cum disiunctiua propositionis formalis ratio in disiunctione solummodo consistat.

26 Tertiò obseruandum est, coniunctionem copulatiuam vel duas simplices propositiones ad minimum coniungere, vt in ista, *Et Principes possunt deponi, & Principes possunt occidi*, (dixi ad minimum quia duas, tres, quatuor, vel quot, quis voluerit, propositiones coniungere potest) & tunc propriam, & formalem copulatiuam propositionem efficit, vel subiectum tantum, aut prædicatum alicuius propositionis coniungere, vt in ista, *Principes possunt deponi, & occidi*: Et huiusmodi propositio a Dialecticis propositio simplex, seu Categorica de coniuncto subiecto, aut prædicato appellatur. Quæ propositio aliquando in duas simplices propositiones resolui potest, & tunc reuera est virtualis copulatiua, seu propriæ, & formali copulatiuæ æquipollens, & coniunctio copulatiua copulatiua sumi dicitur, vt ista propositio, *Principes possunt deponi, & occidi*, in istam copulatiuam resolui potest, *Et principes possunt deponi, & Principes possunt occidi*. Plato, & Socrates sunt philosophi, æquipollet isti copulatiuæ,

copulatiuæ, *Et Plato est philosophus, & Socrates est philosophus* : Interdum verò in duas simplices propositiones resolui non potest, & tunc neque formalis, neque virtualis copulatiua, sed solum simplex, seu Categorica propositio de prædicato, aut subiecto coniunctio nuncupatur, & coniunctio copulatiua non *copulatiuè*, sed copulatiuè accipi dicitur, ut istæ, *Socrates, & Plato sunt duo; Tria, & quatuor sunt septem*, non possunt resolui in istas, *Et Socrates est duo, & Plato est duo; Et tria sunt septem, & quatuor sunt septem*, ita enim propositiones falsæ essent.

27 Atque hæc, quæ de coniunctione copulatiua diximus, de disiunctiua similiter intelligenda sunt, videlicet, vel disiungere propositiones, vel subiectum tantum, & prædicatum alicuius propositionis; & accipi vel disiunctiuè, si in duas simplices propositiones resolui queat, vel disiunctim, si ita resolui non possit, veluti, hæc propositio, *alter oculus est dexter*, in hanc disiunctiuam resolui potest, *horum duorum oculorum iste oculus est dexter, vel horum duorum oculorum ille oculus est dexter*, sed ista propositio, *alter oculus est necessarius ad videndum*, in hanc disiunctiuam resolui non potest, *horum duorum oculorum iste oculus est necessarius*
ad

ad videndum, vel horum duorum oculorum ille oculus est necessarius ad videndum, ita enim propositio falsa esset, cum neuter oculus determinatè, seu disiunctivè, sed confusè, seu disiunctim ad videndum necessarius sit, ut cuius Dialectices perito statim apparebit. Qui plura de his propositionibus scire desiderat, legat Expositores in libros *Aristotelis* de Interpretatione, *Petrum Hispanum*, *Paulum Venetum*, *Iamellum*, *Toletum*, *Fonssecam*, & alios qui Introductiones in Dialecticam ediderunt.

28 Secunda Responsio principalis, quam quidam nostratium ad præfatam Authoris dicti libelli obiectionem adhibent, ex doctrina *Card. Bellarmini* colligitur, qui exponens sententiam illam *S. Gregorij Papæ* ° *Sicut Sancti Evangelij* ° *Lib. I. Epist.* quatuor libros, sic quatuor Concilia suscipere me fateor, affirmat, & adverbium illud p *Lib. 2. de* [sic] sonare similitudinem non equalitatem, ut illud *Matth 5.* Estote perfecti, sicut Pater vester celestis perfectus est. Pari enim ratione Respondent isti, verba illa, abhorreo, aetesto, & abiuro tanquam hæreticam &c. non sonare æqualitatem, sed similitudinem, atque ita in communi modo loquendi solum denotare, me doctrinam illam quam plurimum detestari. Vnde

communiter ita dicere solemus, *detestor illum tanquam diabolum*, *diligo istum ut meum fratrem*, nolumus tamen propterea affirmare, illum reuera esse diabolum, aut istum esse fratrem meum. Iam, ve omittamus verbum illud, *occidi*, tanquam si de occidendis Principibus nul a prorsus mentio in Iuramento facta fuisset, atque de deponendis Principibus duntaxat loquamur,

29 Dicunt isti, positionem illam, *Principes per Papam excommunicati, vel deprivati possunt per suos Subditos, aliosve quoscunque deponi*, supposito, quod de potestate Summi Pontificis Principes depriuari adhuc non satis constet, esse eorum iudicio propositionem falsam, & seditiosam, & nonnullam cum errore, & hæresi similitudinem habere, non quòd verè hæreticam, aut erroneam eam esse arbitrentur, sed quòd talem esse, quæ ab Ecclesia, si ei placuerit, pro erronea, aut hæretica condemnari queat, constanter opinentur, si depositio in eo sensu accipiatur, in quo hoc loco a depriuatione distinguitur. Nam *Principem depriuare*, est regnandi iure illum per sententiam priuare, & in hac clausula ad Pontificem refertur: at *Principem deponere*, est e Regni sui possessione ipsum extrudere, & in hac

hac clausula ad subditos, aliosue quoscunque refertur. Falsitas igitur prædictæ positionis partim ex Scriptura sacra colligitur, *Reddite quæ sunt Cæsaris, Cæsari*, quod præceptum non solum de restituendo *Cæsari*, quod suum est, verum etiam, de non auferendo, quod suum est, quodque legitimè possidet, perspicuè intelligitur, (sicut etiam e contrario, apertus illius præcepti Decalogi, *Non furtum facies*, sensus est, ut non solum rem proximi iniuste surripiamus, verum etiam, ut quod suum est, illi restituamus) & partim ex verissimis Theologorum, & Iurisprudentium Principijs deducitur, videlicet, quod nemo e legitima sua possessione deturbandus sit, donec de iure aduersæ partis satis constet. Quoniam igitur de potestate Summi Pontificis Principes depriuandi non adhuc satis constat, sed etiam nunc *apud Indicem* *lis est* ut *Trithemius* affirmavit, & nos etiam alibi monstrauiamus, quamdiu apud Catholicos probabiliter hinc, illincque disceptatur, vtrum talis authoritas Principes deponendi Summo Pontifici concessa sit, non possunt ratione Excommunicationis, aut depriuationis contra illos a Pontifice latæ deponi, seu quod idem est e Regno, quod legiti-

time possident, per suos Subditos, aliosue quoscunque violenter extrudi. Ex his itaque satis manifestum est, iuxta vtramque Responzionem, tametsi prior plerisq; magis placeat, positionem istam, Principes per Papam excommunicati, vel depriuati possunt per suos Subditos, aliosue quoscunque deponi, aut occidi, verè, licité, & absque villo periurij periculo tanquam impiam, & hæreticam abiurari posse.

SECTIO Tertia:

1 Tertiò nonnulli obijciunt contra illa verba, [*hanc damnabilem doctrinam*] A-iunt enim, *neminem verè detestari, abhor-re, & abiurare posse illud, quod non est, sed non reperitur talis doctrina, qua affirmat, Principes per Papam excommunicatos, vel depriuatos posse per suos Subditos, aliosue quoscunque occidi (in quo sensu prædicta positio iuxta priorem, & magis præcipuam ad obiectionem præcedentem Responzionem accipitur) ergo iuxta priorem illam Respon-sionem prædicta Iuramenti clausula verè, & tutà conscientia suscipi non potest.*

2 Ad hanc obiectionem Respondetur negando tum Maiorem, tum etiam Mi-norem in propositionem. Nam *detestari, & abhorre* doctrinam aliquam (quod idem est cum *abiurare*, si talis detestatio Iuramento

Iuramento confirmetur, cum formalitè
fit actus voluntatis, & non intellectus,
cui veritas, & falsitas tantummodò in-
hærent, non est affirmare, talem doctri-
nam esse eo tempore, quo illam detestor,
ab aliquo propugnatam, sed solùm sig-
nificat, me magno odio, & detestatione,
de qua Deum testem in voco, illius doc-
trinæ affici, sive antea propugnata fuerit,
sive postea propugnari queat, sive eo
tempore, quo illam abiuro, ab aliqui-
bus propugnetur, aut propugnatam esse
magna indicia, & coniecturæ sint. Iam,
quod meritò suspicari quis possit, doc-
trinam hanc, nempe, *quod Principes per
Papam excommunicati, vel deprivati possint
per suos Subditos occidi*, a Catholicis
propugnatam esse, immanissimæ illæ
Regum Christianarum cædes nuper per-
petratæ, vnà cum execranda illa sulphu-
rei pulveris prodicione attentata nimis
clarum testimonium perhibent. Si enim
ante ullam publicam Excommunicatio-
nis, vel de privationis sententiam contra
dictos tres Principes a Summo Pontifice
latam præfati proditores licitè eos inte-
rimere posse existimabant, quanto ma-
gis hanc doctrinam de Principibus oc-
cidendis, postquam per Papam excom-
municati, deprivati, & publici Ecclesiæ
hostes

hostes declarati fuerint, ut licitam propugnarent?

3 Deinde, Princeps per Pontificem deprivatus iuxta sententiam eorum, qui potestatem Papalem Principes deprivandi tuentur, non est verus, & legitimus Princeps, sed Tyrannus, non eiusmodi, qui Regnum iniquè, & tyrannicè gubernat, sed etiam qui nullam regnandi auctoritatem habet: utrum autem doctrina de huiusmodi Tyranno licitè interinendo his diebus ab aliquo propugnetur, *Ioannis Mariana, Emmanuelis Sa, Gregory de Valentia & aliorum Theologorum scriptis*, qui hanc quaestionem tractant, iudicandum relinquo.

4 Præterea, An non *Gregorius de Valentia* doctissimus Iesuita hanc doctrinam de Principibus per auctoritatem Ecclesiae occidendis apertissime tradit? ita enim scribit: *¶ Iurè Ecclesiastico, atq;*
¶ adeo per Summi Pontificis auctoritatem,
eminino potest quis dominio, & praelatione erga subditos privari propter peccatum Apostasie a fide &c. Probatur autem hac assertio, Primo, & quidem irrefragabiliiter, illis omnibus argumentis, quibus quaest. præced. punct. 3. conuicimus, posse Hæreticos, & Apostatas a fide, privari etiam ipsa vita per Ecclesiae auctoritatem. Nam si vita possunt
privari

primari, multo magis omnibus alijs bonis, atq; ad hoc etiam pralatione in alios, cum omnibus eiusmodi temperalibus vita praeponderet, & ea sublata, reliqua omnia tollantur. Similia habet *Martinus Becanus* eiusdem Societatis *Iesus theologus*, qui ex autoritate, quam Summi Pontifices in veteri testamento habuerunt Principes depoenendi, probare contendit, eandem etiam in novo Testamento Summo Pontifici communicatam esse, atq; etiam ibidem affirmat, Pontificem in veteri testamento habuisse ius imperandi, ut Reges interficerentur, si contumaces essent, & nollent ipsius sententiae obedire, unde colligit potuisse etiam eos regno priuare. *Poterat*, inquit, *Pontifex in veteri Testamento Reges priuare vita, ergo & regno. De hoc nemo dubitat.* Quis autem non videt hanc rationem a *Becano* propterea adductam esse, ut ostendat, non minorem auctoritatem super Reges Summis Pontificibus novi Testamenti, quam veteris Testamenti Pontificibus concessam esse?

In contro-
vers. Anglica-
na cap. 3. q. 3.
pag. 115.

5 Quid dicemus ad *Gasparem Scrippium* in illo suo Ecclesiastico scurrilibus in Regem nostrum Serenissimum convitijs repleto, qui hanc etiam doctrinam de Principibus per auctoritatem Ecclesiasticam

scilicet 41. pag.
140.

fiasticam occidendis expressis verbis
tuetur: *Christus*, inquit, ^s cum iam Ec-
clesia *Christi* corpus ad matram etatem
adolevisset, virga ferrea, seu gladio seculari
eam accinxit &c. ad faciendam vindictam
in nationibus, increpationes in populis,
ad alligandos Reges eorum in compe-
dibus, & nobiles eorum in manicis fer-
reis, ut faciant in eis iudicium conscrip-
tum, Psal. 149. sive ut eius *Proreges*, Pe-
trus scilicet, eiusq; *Successores* eos secun-
dum ius *Regium*, & ex praescripto legis iudi-
cent, id est, cum *Christi* legem recipere, e-
umq; pro Rege suo habere nolunt, ut eos Reg-
no, & Vita simul exuant. Vide etiam ar-
gumentum illud alibi a me allatum,
quo probare conatus sum, Reges, &
Principes, si propter bonum spirituale
per Pontificis auctoritatem, bonis suis
temporalibus privari queant, eiusdem
etiam imperio, & auctoritate vita quoq;
quae res temporalis est, propter idem
spirituale bonum, eos privari posse.

t in mea Apo-
logia nu. 43.
& seq.

CAPVT Sextum.

Quinta Iuramenti clausula.

ET ulterius credo, & in conscientia mea
resolvor, quod nec Papa, nec alia perso-
na quacumq; potestatem habet me ab hoc Iu-
ramento, aut aliqua eius parte absolvendi.

SECTIO Prima.

I Adversus hanc clausulam quinq; obiectiones fieri solent. Primò obijcit Card. Bellarminus a contra illa verba *[quod Papa non habet potestatem me ab hoc Iuramento, aut aliqua eius parte absolvendi]* in quibus verbis, ait ipse, potestas soluendi in Summo Pontifice negatur. Nam ex verbis illis Dominicis, Quodcunq; solveris super terram, erit solutum & in cœlis. Catholici omnes colligunt, ad Pontificis Maximi auctoritatem pertinere, non solum potestatem absolvendi a peccatis, sed etiam a pœnis, censuris, legibus, votis, atq; iuramentis, quando id expediat ad gloriam Dei, atq; animarum salutem.

In Respons.
ad Avo'og.
pag. 10. in edit.
Colou. 610.

2 Ad hanc obiectionem Respondetur, in ista Iuramenti clausula non negari in vniversum auctoritatem Summi Pontificis a iuramentis absolvendi, vt quidam imperiti Catholici imaginantur, quodq; Card. Bellarminus, dum hanc obiectionem vrget, illis voluisse persuadere videtur, sed in ea solum negari, penes Summum Pontificem esse auctoritatem me, non ab omnibus iuramentis, sed ab hoc fidelitatis iuramento, aut aliqua eius parte absolvendi. Neq; enim hic arguendi modus approbandus est vt legitimus,

gitimus, sed ut fallax, & captiosus improbandus; *Pontifex non habet auctoritatem absolvendi ab hoc iuramento, ergo non habet auctoritatem absolvendi a iuramentis.*

3 Catholici omnes fatentur, posse Summum Pontificem a pœnis, legibus, votis, atq; Iuramentis absolvere, sed non ab omnibus. Quis affirmabit, posse Summum Pontificem latronem, aut proditorem publicum a Seculari Magistratu iustè condemnatum a capitali pœna absolvere? Plurimi Theologi, tum p̃ij, tum eruditi asserunt, non esse in Summo Pontifice potestatem a solenni Religionis voto quenquam absolvendi, neq; filium illegitimum extra Ecclesiæ territoria, quoad temporalia, seu ut in paterna hæreditate cum filiis legitimis succedat, legitimum efficiendi; Atq; a Iuramentis, quorum absolutio in temporale tertiæ personæ nocumentum cederet, non habere Summum Pontificem potestatem absolvendi, nisi etiam in tertiam illam personam Iurisdictionē temporalem habeat, plures Doctores Catholici arbitrantur,

4 Ad illud, *quodcumq; solveris, Respondeo*, ait Ioan. Parisiensis, *secundum Christum* & Papali cap. *solum*, & Rabanum, *per hoc non intelligitur*

* In tract. de potest. Regia & Papali cap. 15.

intelligitur aliqua potestas data, nisi spiritualis absolvendi scilicet a vinculo peccatorum. Stultum autem esset intelligere, quòd per hoc datur potestas absolvendi a vinculo debitorum Et propterea hic modus argumentandi, ex particulari universalem inferre, non solum fallax est, & captiosus, verum in re tanti momenti, vtpote ad probandum, nullum Catholicum absque aperta fidei Catholicæ abnegatione hoc Iuramentum suscipere posse, in perpetuam suæ libertatis, omniumque facultatum iscturam, atque in vicinam totius posteritatis ruinam, est etiam, proh dolor, nimis perniciosus. Et vtrum Card. *Bellarminus* hisce suis rationibus apertè captiosis tantæ Catholicorum ruinæ occasionem præbens ad restitutionem teneatur, tum propriæ ipsiusmet conscientiæ, tum pio, ac erudito Lectori examinandum relinquo.

5 Præterea, quàm amplam, & penè illimitatam a pænis, legibus, votis, & lumentis absolvendi potestatem Summo Pontifici Card. *Bellarminus* concedat, (videlicet. *quotiescunque prædicta absolvendi potestas expediens est ad gloriam Dei, animarumque salutem, cum eorum, quæ ad gloriam Dei expediunt, certus terminus assignari vix queat*) & quàm magna

* In mea Apo-
log. nu. 52. &
seq.

magna incommoda tum Principibus,
tum Subditis ex hac sua doctrina prove-
nire possint, ego alibi ^e partim insinuavi,
& partim prudens Lector facillimè
comprehendet. Veritas Catholicæ fi-
dei, quæ ad æternam salutem necessaria
est, neque Summo Pontifici, neque Prin-
cipibus, neque Subditis, vllum omnino
præiudicium afferre potest, & propterea
clarè, & perspicuè a Doctoribus, & Pa-
storibus explicari, & absque artificiosis
verborum integumentis fideli populo
proponi debet, qui sicut Summo Ponti-
fici, quem supremum in spiritualibus Pa-
storem recognoscunt, obtemperare ex-
optant, ita etiam Principi suo legitimo,
quem supremum in temporalibus Do-
minum profitentur, temporalem obedi-
entiam lege Dei, & naturæ illi debitam,
exhibere desiderant.

ad S. Thomas 2^a
2^a q. 89. ar.
7. & 9. Caiet.
ibidem Petrus
Aragons ibidē
ar. 3. 7. & 9.
Gregorius ^{de}
Valentia 2^a.
2ª disp. 6 q.
7. punct 4.
Gregorius Say-
rus lib. 5. The-
sau. cap. 2. &
8. Sylvest.
verbo Iura-
mentum 1. &
5. nu. 2. & alij
Summistæ.

6 Postremò, vt Lector clarissimè
perspiciat, quàm fragili fundamento ni-
tatur Card. Bellarminus, cæteri; qui
hanc Iuramenti clausulam, vt illicitam,
condemnant; Sciendum est, duplex Iu-
ramenti genus a Theologis ^d assignari;
vnū assertorium, alterum promissorium
appellant. Iuramentum assertorium il-
lud est, quod ad rem præteritam, aut
præsentem negandam, vel asserendam
assumi-

assumitur; ut exempli gratia, Iuro me semper fuisse Regi *Iacobo* subditum fidelissimum: Iuro me verè, & sincerè agnoscere, & profiteri, Regem *Iacobum* esse meum supremum in temporalibus Dominum, & huius Regni Angliæ Regem legitimum; Iuro me ex corde detestari impiam istam doctrinam, quæ docet; Regem *Iacobum*, tametsi per Pontificem excommunicatus, vel deprivatus fuerit, posse per suos Subditos, aliosque quoscunque occidi, & ita de cæteris. Atque in hoc Iuramento assertorio dispensatio contingere non potest, neque ab huiusmodi Iuramenti obligatione quenquam absolventi Summus Pontifex potestatem habet. Ratio est, quia materia huius Iuramenti, seu, quod idem est, res illa, quæ hoc iureiurando affirmatur, vel negatur, cum sit de præsentī, vel præterito actu, in quandam necessitatem iam transijt, & immutabilis effecta est, quandoquidem vel statim fuit verum, vel falsum Iuramentum propter veritatem, aut falsitatem actus iam præteriti. Unde cum fieri non possit, ut actus ille non sit, aut non fuerit, ita per Pontificis dispensationem, seu absolutionem mutari non potest. Dispensari enim

non potest, ut actus iurandi, qui iam est, aut fuit verus, non sit, aut non fuerit verus.

7 Potest quidem Summus Pontifex in foro Pœnitentiæ a peccato quenquam absolvere, si forsitan falso, iniussè, aut inconsideratè iurando deliquerit, & de eo confessus, ac contritus fuerit, neque de hoc Catholici dubitant; sed hic non est planus, & communis sensus huius verbi [*absolvendi*] in hac Iuramenti clausula comprehensi, ut quidam imperiti apud nos Catholici imaginantur, qui propterea hanc Iuramenti clausulam suscipere verentur, suspicantes potestatem Summi Pontificis a peccatis in foro Pœnitentiæ absoluendi in ea abiurari. Absolvere enim a Iuramento idem est, atque in Iuramento dispensare, seu Iuramenti vinculum relaxare; sed nulla dispensatio, aut absolutio efficere potest, ut actus iurandi, qui iam est, aut fuit verus, non sit, aut non fuerit verus. Et propterea iuxta communem omnium Theologorum doctrinam, dispensatio, absolutio, commutatio, relaxatio, irritatio, ad iuramenta assertoria nequaquam extenduntur, neque in ea cadere villo modo possunt.

8 Iuramentum promissorium illud est, quod ad aliquid futurum adimplendū,
vel

vel non adimplendum assumitur, ut verbi gratia, Iuro me Regi *Iacobo* veram fidelitatem semper præstiturum, eum adversus omnes conspirationes totis viribus defensurum, illasq; suæ Maiestati revelare totam operam impensurum esse; Sed in hoc Iuramento promissorio vnum assero, scilicet, me, cum promitto, ex animo, & non fictè promittere; & alterum spondeo, scilicet me revera præstiturum quod promitto: seu, ut alij loquuntur, duplex veritas consideranda est, una de præsentī, quæ in hoc consistit, ut qui iurat, verum asserat, id est, intentionem habeat de præsentī, nisi per iurus esse velit, observandi, quod promittit: qui iurandi actus a natura, & qualitate Iuramenti assertorij nequaquam differt, & proinde invariabilis omnino, ac indispensabilis est: Altera veritas est de futuro, id est, ut illud quod iureiurando quis promissit, faciat verū esse adimplendo promissum, quod cum variari possit, ita scilicet, ut in aliquo eventu possit esse illicitum, vel nocivum, idè in tali iuramento promissorio dispensari potest quia talis dispensatio materiam iuramenti respicit, & super eam, non super actum iurandi cadit absolutio; ita videlicet, ut sicut per iuramenti promissionem illud,

quod quis promisit, adimplere tenebatur, ita per auctoritatē absolventis ab^{us} adimplendo liberetur. Hic enim effect^{us}, absolutionis, & dispensationis est, ut i^o quod sub iuramento cadebat, sub il^{lo} amplius ex iusta causa non cadat: ut ex^{em}pli causa, si quis iuravit ieiunium, quod postea vel malum esse, vel maius bonum impediturum esse dubitaret, non amplius materiam debitā iuramenti esse meritō ambigere posset, & propterea ex communi Theologorum sententia in eo, ab habente potestatem, dispensatio, & absolutio iure petenda, & concedenda esset.

9 Iam in isto fidelitatis Iuramento, quod plura particularia Iuramenta comprehendit, tria tantū adimplenda promittuntur, quæ omnia in tertia Iuramenti clausula continentur, videlicet, quod non obstante aliqua declaratione, vel sententia Excommunicationis, aut deprivationis facta, vel facienda contra dictum Regem, Heredes, aut Successores suos, vel quacūq^{ue}, absolutione dictorum Subditorum ab eorum obedientia, Primo fidelitatem, & veram obedientiam suæ Maiestati, Heredibus, & Successoribus suis, præstabo, Secundò, ipsum & ipsas totis meis viribus defendam contra omnes conspirationes, & attentata quacūq^{ue}, quæ contra personam illius, vel illorum,

*eorumque coronam, & dignitatem ratione, vel colore alicuius eiusmodi sententia, vel declarationis, aut aliàs facta fuerint. Et tertio, omnem operam impendam Maiestati suæ, Hæredibus, & Successoribus suis revelare, & manifestas facere omnes proditioes, & proditorias Conspiraciones, quas contra illum, aut aliquos illorum attentari cognoscam, vel audiam. Quoniam igitur hæc tria solummodò adimplere iureiurando polliceor, & reliquæ omnes Iuramenti partes merè assertoriæ sunt, in quas dispensatio, seu absolutio cadere non potest, manifestum est, non posse Card. Bellarminum, aut alium quemvis vlla vel apparenti ratione duci, ad hanc quintam clausulam, ut illicitam, impugnandam, nimirum, quòd *Papæ me ab hoc iuramento, aut aliqua eius parte absolvendi potestatem non habeat*, nisi contendere velit, Summum Pontificem me ab aliquo ex his tribus, nempe vel a fidelitate, veraque obedientia Regi præstanda, vel ab eo contra omnes proditioes defendendo, vel ab illis suæ Maiestati detegendis absolvendi potestatem habere.*

10 Ex quo evidentè constat, non posse maius periurij periculum a Subditis incurrì, dùm iurant, se credere, & in conscientijs suis resolveri, non habere

Summum Pontificem potestatem eos ab his tribus, quæ adimplere promittunt, absolvendi, quàm dum iurant, se profiteri, credere, & in conscientijs suis resolveri, non habere Summum Pontificem auctoritatem Regem depriuvandi. Hoc enim semel supposito certissimum est, Subditos quoscunque ex firmissimo ipsius Dei, legisq; naturæ decreto, in quo Papa dispensare, aut ab eius vinculo quæquam absolvere non potest, teneri ad fidelitatem, veramq; obedientiam Principi suo legitimo præstandam, ut Card. etiam *Bellarminus*^e disertè asseverat; & consequenter ad eum contra omnes prodictiones defendendum, ad easq; quantocyus detegendas eadem Dei, ac naturæ lege obligantur. Quapropter, supposito quòd Papa nullam habeat potestatem Regem deprivandi, sive ex Rege non Regem efficiendi, *de quo certant Scholastici, & adhuc sub Indice lis est*, ut dixit *Trithemius*,^f verè, & licitè iurare possum, quòd Papa non habeat potestatem me ab hoc iuramento, aut aliqua eius parte absolvendi, absque eo quòd potestatem Summi Pontificis in vniversum absolvendi denegem. Quemadmodum etiam Regnum *Francia*, dum affirmat, non posse Sūnum Pontificē Regis Christi-

^e In tract. contra *Gust. Barell*
cap 21. pag.
202.

^f in Chronico
Monast. Hirs-
sang. ad an-
num 1106.

Christianissimi subditos ab obedientia illi pro temporalibus debita absolvere, non propterea potestatem Summi Pontificis in vniversum absoluendi pernegare intendunt. Et tamen *Ioan. Maldonatus* insignis Societatis Iesu Theologus confidenter, vt supra & vidimus, affirmet ^{Cap. 3. sec. 1} *nec Summum Pontificem, nec totam Eccle-* ^{nu. 12.} *siam in solenni castitatis voto dispensare posse, & qui contrarium dicunt, videantur sibi habere maiorem rationem exemplorum quorundam Pontificum Romanorum, quam Scriptura sacra, nullus tamen procùl dubio Iesuita inde concludet, Maldonatum propterea Summi Pontificis in vniversum dispensandi potestatem inficiari.*

SECTIO secunda.

I Secundò, *Gretzerus* aduersus hæc eadem verba, *Quod Papa non habeat potestatem nec ab hoc iuramento, vel aliqua eius parte absolvendi*, duas obiectiones proponit, ^b quæ tamen reipsa parum differant, cum posterior in priori, tanquam ^b *In comment Exeget. cap. 6 pag. 106.* propositio particularis in vniversali, contineatur.

Prima obiectio; quæ in ordine quintum *Gretzeri* argumentum est.

Quicumq; negat Summum Ecclesia Pastorem

storem solvere posse omne illud, cuius solutio evidenter necessaria est ad ovilis Domini conservationem, & propagationē, is negat Catholicam fidem, sed qui iuramentum hoc prestat, is hoc negat, ergo negat Catholicā fidem.

Maiores certa est ex illo Matth. 16. Tibi dabo claves regni cœlorum. Ad quid? nisi ut aperiendum, & claudendum, seu quod idem est, ad solvendum, & ligandum, quando perspicua necessitas ostendit aperiendū, vel clausuram, solutionem, vel ligationem opus esse.

Minor probatur, quia iurans negat in illo Iuramento generatim, Pontificem posse subditos a iuramento fidelitatis absolvere, ergo negat tunc id etiam fieri posse, quando conservatio, & salus gregis Domini id evidenter efflagitat, quia iuramentum est generale, & absque ulla exceptione: sed hoc est contra illud, Quodcumque solveris super terram, nimirum cum ratione, circumspectione, prudentia, & discretionem, illud solum est & in cœlis. Vbi quaeso, solutio vinculi magis necessaria est, quam ubi ad conservationem Catholicæ, & Apostolicæ religionis, & ad propulsationem hæresis pertinet? 2. Secunda Gretzeri obiectio: quæ in ordine Sextum eius argumentum est.

Quicumq; credit, & in conscientia sua firmiter secum statuit, Summum Ecclesiæ Pastorem, aut alium sub hoc Pastore gregi Dominico

*Dominico Praefectum non posse ullum absol-
uere ab obligatione iuramenti a Rege Iaco-
bo praescripti, si illud sine volens, sine metu
adactum praestiterit, ille negat Catholicam
fidem, sed qui hoc iuramentum praestat, ille
hoc credit, & in conscientia sua firmiter sta-
tuit, negat ergo Catholicam fidem. Maior
paret ex illo, Quodcumque solueris super
terram, erit solutum & in caelis. Cur sub
isto [quodcumque] non includeretur hoc iu-
ramentum animabus, & religioni Catho-
lica tam perniciosum? Astrum certe foret,
si Regia potestas tam ingens foret, ut illud
[quodcumque] vel exinanire, vel immi-
nuere posset. Minor liquida est ex Iura-
menti extremis verbis. Bona conclusio.*

3 Hæc sunt Gretzeri argumenta, quæ
a ratione Card. Bellarmini superius ¹ al- ¹ Sec. I. nui I.
lata, & confutata in hoc distinguuntur, & seq.
quod Card. Bellarminus ex illo, Quod-
cumque solueris &c. hanc propositionem
pro suæ rationis fundamento deducit,
nimirum, iuxta doctrinam omnium Catho-
licorum ad Summum Pontificem pertinere po-
testatem absolventi non solum a peccatis, sed
etiam a pœnis, legibus, votis, atque iura-
mentis, quando id expediat ad gloriam Dei,
atque animarum salutem, qua ratione po-
testatem absolventi in Summo Ponti-
fice ferè illimitatam reddit. At Gretzerus
magis

magis cautè procedit, ipse enim ex illis verbis, *Quodcumque solueris &c.* pro fundamento suarum rationum hanc propositionem tantummodo colligit, nempe, *Summo Pontifici concessam esse potestatem quodcumque solvendi, & ligandi, quando conservatio, & salus gregis Domini id necessario efflagitat.* Veruntamen hoc Gretzeri fundamentum reipsa idem planè est cum secunda, & quinta ratione, quas Card. Bellarminus in suis Controuersijs adduxit ad probandum, penes Pontificem esse auctoritatem de temporalibus in ordine ad bonum spirituale disponendi. Et propterea ex mea Apologia, in qua harum Card. Bellarmini rationum debilitatem ex ipsius principijs clarissimè commonstravi, Responso ad hoc Gretzeri fundamentum facillimè innotescit.

4 Ad primum igitur Gretzeri argumentum Respondetur, ut Maior eius propositio indubitatè vera sit, verba illa, *soluere, & solutio*, non de *temporali*, sed de *spirituali* tantum *solutione* intelligenda esse, & de illis duntaxat personis super quas spirituales Iurisdictionem Pontifex habet. Alioquin ex illo, *Quodcumque solueris &c.* inferre quis posset, esse in Summo Pontifice potestatem Dæmonem *ligandi*, ne homines tentet, eosque
suis

suis tentationibus a fide Catholica abducatur. Ita enim Glossa interlinearis, verba illa, ^k *Quaecunque alligaueritis &c.* intelligit: *vinculo*, inquit, *anathematis*. Et Suarez celeberrimus Societatis Iesu Theologus ita scribit: *Quod vero additur, Erit ligatum & in cælo, satis declarat potestatem hanc non esse naturalem sed supernaturalem, & ligamen illud esse spirituale, & superioris ordinis.* Atque ad idem Ioan. Parisiensis supra ^l relatus citat Chrysostomum, & Rabanum. Iam de temporalibus disponere, Reges temporali regno, vitæque priuare, non esse *spirituales*, sed *temporales solutiones*, satis manifestum est.

^k *Math. 18.*^l In hoc capi. *te sec. 1. nu. 4.*

5 Si igitur Maioris propositionis sensus sit, posse Summum Pontificem *spirituali solutione*, aut *spirituali ligatione* solvere, & ligare omne id, cuius solutio, & ligatio ad conseruationem, & propagationem gregis Dominici euidenter necessaria est, Maiorem illam concedimus, alias negamus. Nam ex hoc loco, ^m *Quaecunque solueris &c.* & ex illo alio, ⁿ *Pasce oves meas*, non potest aliud certò concludi, quàm spirituales omne in potestatem, quæ ad Ecclesiæ regimen necessaria est, esse S. Petro, atque Ecclesiæ communicatam, quæ sicut ex Christi institutione non temporalis, sed spiritualis Respublica

^m *Math. 16.*ⁿ *Ioan. 21. nu. 1.*

o In mea A- blica est, vt alibi o fufius declarauī, ita e-
polog. nu. 83. tiam omnem potestatem ſpirituāli Rei-
publicæ accommodatam habere debet.

6 Quapropter, ad ſpiritualem Iura-
menti obligationem diſſoluendam duo
potiſſimum requiruntur; primum, au-
thoritas diſpensandi, ſeu a Iuramento ab-
ſoluendi; alterum ſufficiens cauſa, ob quā
iuramenti vinculum diſſolui poſſit; nem-
pe, vt cum ratione, circumspectiōe,
prudētia, & diſcretiōe, quando ne-
ceſſitas, aut magna vtilitas poſtulat, diſ-
pensatio, ſeu abſolutio fiat. Nam alioquin,
ſi abſque ſufficienti cauſa in iuramento
diſpensetur, ſeu ab eius vinculo aliquis
abſoluatur, tametiſ diſpensans, ſeu ab-
ſoluens ſufficientem diſpensandi, ſeu ab-
ſoluendi potestatem habeat, illa tamen
diſpensatio diſſipatio potiùs habenda eſt,
& coram Deo, & in conſcientia eſt planè
inualida, nullumque omnino effectum
operatur. Idcirco *ratio, circumspectio, pru-*
dētia, & diſcretio, quarum *Gretzerus* me-
minit, potestatem quidem diſpensandi
ſupponunt, ſed illam non conferunt,
eamque ob cauſam ad diſpensandum re-
quiruntur, vt qui diſpensandi, ſeu abſol-
uendi potestatem habet, eam ritè, licitè,
& abſque vllō prorsus peccato exerceat.
Nam tametiſ Summus Pontifex in ſo-
lenni

lenni castitatis voto cum aliquo dispensaret, atque in tali dispensatione quàm maxima ratione, circumspèctione, prudentia, & discretionè vteretur, non tamen indeliceret inferre, Summum Pontificem plenam, & sufficientem habuisse auctoritatem in tali voto dispensandi, cum iuxta doctrinam *Maldonati* Iesuitæ, qui opinionem *S. Thomæ*, aliorumque insignium Theologorum sequitur, votum illud potestati Summi Pontificis dispensandi nequaquàm subijciatur. Atque hæc de Maiori *Gretzeri* propositione.

7 Quod ad Minorem attinet, negamus primò, quòd absolvere Subditos a temporali fidelitate, Principes e dominis suis temporalibus eijcere, atque de rebus temporalibus disponere, in spiritualibus, sed in temporalibus duntaxat solutionibus annumeranda sint, quæque propterea non spiritualis Reipublicæ naturæ, & conditioni aptè conveniant, quæ, ut *Ioannes Papa octavus* affirmavit, *corporalia nescit arma*, & ut *Nicolaus Papa* scribit, *gladium non habet, nisi spirituale*.

^r Cap. porro
16. q. 3.

^q Cap. inter
hæc. 31. q. 2.

8 Secundò etiam negamus, Principes suis regnis, vitæque priuare, Subditos a temporali fidelitate absolvere, atque de rebus temporalibus disponere, ad
Dominici

r In mea Apo-
log. nu. 132 &
seq.

Dominici gregis conseruationem, aut propagationem euidenter necessaria esse, vt ego alibi * ex principijs ipsius Card. Bellarmini clarissimè commonstrauì. Visibiles gregis Dominici in terris Pastores ex lege Christi tenentur, omnibus illis medijs a Christo Domino institutis vti, quæ ad gregem Dominicum a cruentis luporum incurfibus liberandum necessaria existunt; attamen, neque S. Petrus, neque alius ex illis Sanctis Ecclesiæ primitiuæ Pontificibus, qui sub immanissimis Ecclesiæ persecutoribus vixerunt, istiusmodi medijs Principes deponendi, & Subditos a temporali fidelitate absoluendi aliquandò vsi sunt, quibus tamen procul dubio vti & debuissent, & voluissent, si ad gregis Dominici conseruationem necessaria fuissent. An non, obsecro, posset *Gretærus* idem planè argumentum pro iniquis Principibus occidendis conficere, quando aliâ viâ deponi, & e Regno eijci non possunt? Nonne etiam hoc eodem argumento conuinci queat, Christum Dominum non solum auctoritatem sufficientem Principes depriuandi, verum etiam vires sufficientes ad eos actu deponendos, atque e Regni possessione extrudendos in Ecclesia reliquisse, cum actualis iniquorum Principum

pum depositio, seu e regnis suis eiectione ad gregis Dominici conseruationem, & propagationem plerunque magis necessaria sit, quàm sit sola illius authoritas ad eos per sententiam depriuationis regnandi iure priuandos?

9 Ad Secundum Gretzeri argumentum, cuius solutio ex Sectione sequenti clariùs patebit, Respondetur negando Minorem. Non enim fidem Catholicam ille negat, qui corde, & ore profitetur, & firmiter credit, sibiue persuadet, non habere Summum Pontificem potestatem cum ab obligatione huius iuramenti absoluendi. *Obligatio enim Iuramenti*, ut

reçdè ait S. Thomas ¹ cui ceteri omnes ¹ Secunda 22
Theologi consentiunt, refertur ad aliquid q. 3. ar. 7.

quod est faciendum, vel dimittendum, unde non videtur respicere iuramentum assertorium, quod est de presenti, vel praterito, sed tantum promissorium. Iam in hoc Iuramento, ut superius ² diximus, tria tan-

tum promittuntur, quæ iurans exequi ² In hoc capite
tenetur, nimirum, fidelitatem, & veram ^{te sec. 1. nu. 9.}
obedientiam Regi prestare, cum ab omnibus

Conspirationibus totis viribus defendere, easque sue Maiestati reuelare, a quorum obligatione subditos absoluendi Summus Pontifex potestatem procul dubio non habet, ut ex doctrina Card. Bellarmini
superius

* Cap. 3. sec.
5. nu. 3.
* Cap. 6. sec.
1. nu. 9.

superiùs ^a tradita, apertè deduximus, * nisi ex Principe non Principem efficere queat; quod utrùm spirituali Summi Pontificis authoritati conveniat, non adhuc satis constat, sed *de eo* non solum certant Scholastici, & adhuc sub Indice lis est, sed illustre etiam *Francia* regnum, si *Petro Pithao* fides adhibenda sit, contrarium de Rege *Francia* ut certum supponit.

10 Vanè igitur, & absque vlla sufficienti probatione asserit *Gretzerus*, hoc iuramentum animabus, & religioni *Catholica* perniciosum esse; Neque enim vel *Gretzerus*, vel *Card. Bellarminus*, vel alius quispian vlla solida ratione hætenus comprobavit, in eo aliquid contineri, quod aut fidei *Catholicæ*, aut animarum saluti aduersetur. Atque ut *Gretzeri* verbis utar, mirum certè foret si Pontificia potestas tam ingens foret, ut Regiam illam potestatem, quam ius diuinum, & naturale Principibus concessit, & fidelitatem temporalem ex eadem diuina, & naturali lege illis debitam, vel exinanire, vel imminuere posset. Neque illud quodcumque quod toties *Gretzerus* inculcat, generaliter, sed cum distributione accommodata, ut *Dialectici* loquuntur, accipiendum esse, tum *Maldonatus* suus, tum plures alij Theologi, quos *Maldonatus*

natus sequutus est, ipsum edocebunt. Et
utinam *Gretzerus*, alijque nonnulli, qui
iuramentū istud tam acriter impugnant,
sedulò secum perpenderent, qualem ra-
tionem in tremendo Iudicij die Supremo
omnium Pastori, & Iudici reddituri sint,
dum proprias opiniones, illasque nulla
solida ratione, sed sophisticis duntaxat
deductionibus munitas, tam mordicū
tuentur, ut eas ab imperito populo, qui
sua sophismata examinare non valent, sed
ipsorum autoritate, utpote virorum tam
singulari eruditione præditorum solum-
modò nituntur, proindubitatis fidei dog-
matibus, quæque a nemine absque gra-
ui hæreses, aut erroris nota impugnari
queant, habendas esse velint, idque non
in rebus leuioris momenti, sed quæ, si
veritatè careant, in summam fidei Ca-
tholicæ, Sedisque Apostolicæ contume-
liam, in grauissimam Supremorum Prin-
cipum iniuriam, atque in perpetuam plu-
rimorum Catholicorum, totiusque eo-
rum posteritatis subuersionem tempo-
ralem tendere possunt.

SECTIO Tertia.

Tertiò, contra hæc eadem verba, quòd
*Papa nullam habeat potestatem ne ab hoc
iuramento, aut aliqua eius parte absoluedi,*
alij in hunc modum obijciunt.

In quolibet Iuramento, quod ad rem futuram, qua alioqui lege Dei, & natura precipitur, confirmandam, adhibetur, duplex obligatio, seu vinculum distingui potest. Prima est naturalis, aut civilis, qua iuramentum precedit, quaque suam vim obligandi habet, priusquam aliquod iuramentum ad eam confirmandam praestetur; altera sacra, seu religiosa, qua aliquis vel sponte, & absque coactione, vel metu adactus, se ad primum vinculum confirmandum obstringit, & in qua vinculum iuramenti propriè, & formaliter consistit, quaque sublata priorem illam naturalem obligationem non necessario tollit. Quoniam igitur iuxta doctrinam Catholicam data est ex Christi institutione S. Petro, eiusque Successoribus, auctoritas in iuramentis ob iustam causam dispensandi, seu ab eis absolvendi, negari profectò non potest, penes Pontificem esse potestatem in quolibet iuramento, id est, in sacro, & religioso illius vinculo iusta de causa dispensandi, seu ab eo absolvendi, tamen si forsitan negetur, esse in eo auctoritatem a precedenti naturali, aut civili vinculo absolvendi.

2. Iam, quod iusta adsit causa, qua Pontificem mouere possit, ut in hoc iuramento, id est, in religiosa obligatione, qua iuramentum formaliter constituit, dispenset, seu ab ea absoluat, nimis manifestum est. Nam,

ut omnes Theologi, & Iureconsulti fatentur, inter alias causas sufficientes, qua ad petendam, & concedendam absolutionem a iuramento requiruntur, hæc duæ sunt præcipuæ: Prima est, si iuramentum vi, & metu extortum fuerit: altera in pœnam illius, cui iuramentum præstitum est, nempe propter crimen aliquod notorium ab eo commissum: veluti, in pœnam excommunicationum, iuramenta, qua illis fiunt, relaxantur, & liberantur subditi a iuramento fidelitatis; can. Nos Sanctorum, & can. Iuratos. 15. q. 6. & can. absolutos extra de hæreticis. Sed ob utramque causam Summus Pontifex ab hoc fidelitatis iuramento absolvere potest; Primo enim a Subditis extortum est ob vim, & metum bona omnia amittendi. Secundò Rex noster non est Catholicus, sed potius religioni Catholicae aduersarius; & propterea ob utramque hanc causam iuramentum istud fidelitatis, id est, ad minimum sacra illius obligatio, auctoritate Pontificis dissolui potest, si ulla fides Sanctæ Ecclesiæ Canonibus adhibenda sit. Igitur non licet alicui Subdito iurare, quòd Papa non habeat auctoritatem eum ab hoc iuramento, aut aliqua eius parte absolendi, quòd ad minimum, si propriè, & formaliter loqui velimus, de sacra, & religiosa obligatione, in qua for-

malis ratio cuiuslibet iuramenti consistit, intelligi procul dubio debet.

3 Ad hanc obiectionem, in qua dissolvenda, quoniam quidam nationis nostræ viri graues, & alioquin eruditi, eam plurimi æstimare videntur, paulò diutius immorandum est, *Respondetur primò*, planum, communem, & vsitatum huius propositionis, *Papa potestatem habet me ab hoc iuramento absolvendi*, sensum esse, penes Pontificem esse potestatem me non solum a re iurata, cum hac reduplicatione *ut iurata*, verum etiam absolute a re ipsa, *que iuratur*, seu quod idem est, non solum a sacro, & religioso vinculo, sed etiam a naturali, & ciuili obligatione relaxandi. Quoniam igitur iuramentum promissorium, quod solum absolutioni, seu dispensationi subijcitur, in hoc formaliter consistit, quòd Dei testimonium pro re aliqua futura exequenda, vel non exeqẽda adducatur, ut in isto Iuramento tantum hæc tria adimplere promitto, videlicet, fidelitatem, & veram obedientiam Regi præstare, ipsum ab omnibus proditionibus totis viribus defendere, easque, si ad notitiam meam peruenerint, suæ Maiestati detegere; quando affirmatur, Papam non habere potestatem nos ab hoc iuramento, aut aliqua
cuius

eius parte absoluendi, per hoc iuxta communem verborum intelligentiam significatur, non posse Summum Pontificem nobis licentiam concedere, vel non præstandi fidelitatem, & veram obedientiam suæ Maiestati, vel non defendendi illum ab omnibus proditionibus, vel eas non reuelandi. Atque hæc etiam vñitata Summorum Pontificum praxis est, vt quando Subditos a iuramento fidelitatis absolunt, non solum a fidelitate vt iurata, sed simpliciter, & absolutè ab ipsa fidelitate, seu a naturali obedientiæ vinculo Subditos relaxent: vt expressè habetur; *can. Nos Sanctorum, & can. Iuratos*, 15. q. 6. Et propterea hæc distinctio de sacro, & ciuili vinculo nihil planè conducit, ad hanc Iuramenti clausulam, vt illicitam, improbandam.

4 Præterea, hæc etiam videtur esse ipsa mens, & præcipua Legislatoris intentio, quæ in verbis legum interpretandis potissimum attendenda est. Neque enim sua Maiestate multum referre existimo, vtrum Papa a sacro huius Iuramenti vinculo Subditos suos absolvere possit, necne, dummodo securus reddi queat, quodd non obstante sacri vinculi relaxatione, ciuilis, & naturalis Subditorum fidelitas, pro qua confirmanda hoc iuramentum

adiungitur, inuiolabilis, & indispensabilis maneat, neque per auctoritatem Sūmi Pontificis vllō modo dissolui possit, sed Subditi post absolutionem a sacro Iuramenti vinculo, ad veram nihilominus obedientiam suæ Maiestati præstandam iure diuino, & naturali obligentur.

§ Secundò, tametsi concederemus, communem horum verborum [*a iuramento absoluerē*] intelligentiam esse, a sacra duntaxat obligatione, in qua formalis ratio Iuramenti consistit, liberare: supposito tamen, quòd Papa neque etiam indirectè, hoc est, in ordine ad bonum spirituale, auctoritatem habeat de temporalibus Principum disponendi, eosque suis Regnis, atque dominijs priuandi, quod necessariò ab eo, qui hoc Iuramentum suscipere velit, saltem vt probabile supponendum est, hoc, inquam supposito, Respondetur, posse quemlibet licitè opinari, sibi que tutò persuadere, & hanc suam credulitatem, seu persuasionem iureiurando confirmare, Summum Pontificem non habere potestatem eum ab hoc iuramento, hoc est, a sacro, & religioso illius vinculo absoluendi. Nam iuxta communem Theologorum sententiam non potest Summus Pontifex a Iuramentis absoluerē, quorum ab-

solutio

solutio in temporale tertie personæ præiudicium cederet, nisi vel directè, vel indirectè de temporalibus illius tertie personæ bonis disponendi potestatem habeat.

6 Ex his, inquit Dominicus Sotus, ^x pul-
lulant dua alie differentie in dispensationibus
votorum, & iuramentorum meditando. Pri-
or quantum ad illos, qui dispensare possunt.
Enimvero, quamvis Papa dispensare va-
leat in voto, quod est maius, non tamen in iu-
ramento, quod est minus. Haud enim rela-
xare potest iuramentum, quod homo homini
præstitit, id solvendi, quod ei debebat. Et
hoc neque accidit ex minori facultate Pape,
neque ex dignitate iuramenti, sed ex natura
contractus, qui iuramento confirmatur. E-
nimvero, quia Papa est Vicarius Dei, potest
votum, quod Deo fit, in id, quod gratius est,
commutare. At quoniam facultatem non ha-
bet tollendi alteri, quod suum est, nequit ei in-
iuriam inferre, cui præstitum est iuramentum,
illud relaxando. Et vice versa, quamvis pri-
vatus homo in voto, quod Deo fit, dispensare
nequeat, quia non est eius Vicarius, ille tamē,
cui iuramentum præstitum fuit, potest illud re-
laxare, non quod cumulatorem habeat facul-
tatem, quam Papa, sed quod est Dominus bo-
norum suorum, & ideo sicut potest illa donare,
sic & iuramentum sibi exhibitum remittere.
Quare illa non est dispensatio, sed remissio.

^x Lib. 8. de
Instit. q. 1 ar. 9

Secunda differētia ex parte materia est, quod in commutatione, dispensationeque votorum ad id tantum attendi debet, quod Deo sit magis placitum, in iuramentis autem relaxandis cauenda est iniuria, ne fiat tertia persona.

7 Secunda 22

q. 89. ar. 9.

2 Lib. 5. the-
sauri cap. 8.
nu. 4.

Hactenus Sotus, a quo Petrus Aragona,¹ & Gregorius Sayrus² eadem planē verba acceperunt.

7 Quoniam igitur, ut sæpius dictum est, penes Pontificem non est potestas Regē nostrum depriuandi, aut de eius, vel Subditorū suorum temporalibus disponendi, ex hoc, quod iam supponimus, euidenter consequitur, non habere eum potestatem

^a In hoc capite
sec. 1. nu. 9.

me ab hoc iuramēto absoluendi, quod ad tria illa superiūs ^a commemorata adimplenda, quæ quilibet Subditus ex lege Dei, & naturæ, adimplere tenetur, a me susceptum est. Et certē iuxta probabilissimā S. *Thoma*, eiusq; sequacium doctrinā, qui existimant, Summū Pontificem, dum in votis, & iuramentis dispensat, sacrū, & religiosum iuramenti vinculū non dissoluere, (eomodo, quo pleriq; inquit Maldona-

^b In Summula
q. 15. ar. 21.

^b intelligunt dispensationē; ita enim, ait ille, ius diuinū, & naturale abrogaret, & penitus solueret, ut vulgo fit in multis dispensationibus, quod non est esse dispensatorem, sed dissipatorem) sed iuramentum tantum interpretari, declarando scilicet, rem illam

iuramento

iuramento promissam, quæ antea erat idonea materia iuramenti, ideoque vi iurisiurandi adimplenda, quamdiu ita manet, iam ob particularem aliquem eventum, aut circumstantiam, factam esse nocivam, aut maioris boni impeditivam, & proinde non esse idoneam iuramenti materiam, neq; vi iuramenti amplius adimplendam: Iuxta hanc, inquam, *S. Thome* doctrinam, quæ etiã apud *Theologos* communior est, satis constat, hanc nostratum objectionem ex discrimine inter sacrum, & civile iuramenti vinculum desumptam, nullius planè momenti esse.

8 Cum enim tria illa superius ^e enumerata ex lege Dei, & naturæ legitimis Principibus debita, (de quibus duntaxat aliqua omnino controversia circa potestatem Summi Pontificis ab hoc iuramento absolvendi esse potest, cum reliquæ omnes iuramenti parres merè assertoriz sint, neque potestati absolvendi, seu dispensandi subijciuntur) a subditis tantum adimplenda in hoc iuramento præcipiuntur: sicut præcepta naturæ ipsdem manentibus circumstantijs immutabilia, ac indispensabilia sunt, neq; Deus, & natura aliquod illicitum, nocivum, aut maioris boni impeditivum, præcipere possunt,

^e *Id hoc capite sec. 1. nu. 6.*

possunt, ita in illis tribus, quæ Principibus legitimis, ex lege Dei, & naturæ, iuxta doctrinam Card. *Bellarmini* sæpius relatam debentur, nulla interpretatio, aut dispensatio esse potest. Neque potest Summus Pontifex ab hoc fidelitatis Iuramento absolvere, nisi pariter declaret, fidelitatem nostram, ex lege Dei, & naturæ, Regi debitam, esse illicitam, nocivam, aut maioris boni impeditivam, quod declarare nequaquam potest, nisi ex Rege non Regem efficiendi potestatem habeat. Nam consequenter etiam declararet, Deum, & naturam, dum subditis veram fidelitatem, & obedientiam Principibus suis legitimis exhibere præcipiunt, aliquod illicitum, nocivum, aut maioris boni impeditivum a Subditis exigere. Constat igitur, non posse Summum Pontificem iuxta communem S. *Thomæ*, eiusque Scholæ doctrinam, a sacro, & religioso huius Iuramenti fidelitatis vinculo absolvere, nisi etiam ipsam naturalem fidelitatis obligationem esse illicitam, nocivam, aut maioris boni impeditivam simul interpretetur: vt hinc facile apparere possit, quàm infirma sit hæc nostratum obiectio ad hanc Iuramenti clausulam, vt nefariam, prosciscendam, ¶ Iam, quod attincta d duas illas causas
in

Cap.6. *de Iuramento fidelitatis.*

in obiectione assignatas, ob quas abso-
 lutio, seu dispensatio in iuramento licite
 a Summo Pontifice peti, atque concedi
 potest, nempe vel in penam illius, cui
 praestitum est iuramentum, vel quando
 iuramentum metu extortum est, Respon-
 demus, utramque causam esse quidem
 legitimam, & sufficientem, ut Pontifex in
 illis iuramentis dispensare queat, *in qui-
 bus dispensandi potestatem habet.* Dico, *in
 quibus dispensandi potestatem habet*, quoni-
 am, ut paulo antea^d insinuavimus, inter
 potestatem Summi Pontificis in voto,
 aut iuramento dispensandi & causam le-
 gitimam, ob quam in eo dispensare pos-
 sit, magnum discrimen constituendum
 est. Nam iusta, & legitima causa dispen-
 sationem concedendi, supponit quidem
 in Pontifice concedente, sed non tribuit
 illi, dispensandi potestatem. Et propte-
 rea, si Summus Pontifex nullam habeat
 sibi a Christo traditam in solenni, ex-
empli causa, castitatis voto, auctoritatem
 dispensandi, (de qua re, non obstantibus
 multorum Pontificum, qui in eo dispen-
 sarunt exemplis, magna usque ad hunc diem
 inter *Theologos* est disceptatio) tunc nulla
 causa, quantumcunque, vrgens, ut puta, li-
 beratio alicuius Regni a gravissimi spi-
 ritualis, aut temporalis damni periculo,
 veram,

d Sec. 21, nu. 6

veram, & realem in illo voto dispensandi potestatem illi tribuere valet.

IO Quapropter, quando Theologi affirmant, vnam causam sufficientem, ob quam Pontifex a iuramento tertiæ personæ factō absolvere possit, esse ad tertiam illam personam puniendam, hæc illorum assertio de talibus tertijs personis intelligenda est, quas tali pœna plectendi Summus Pontifex auctoritatem habet: nam alioquin iusta causa a Iuramento absolvendi supponit, vt iam diximus, sed non illi tribuit absolvendi potestatem. Atque ita Summus Pontifex auctoritatem habet Subditos iusta de causa a fidelitate illi Principi debita absolvendi, in quem Iurisdictionem temporalem habet, quia Pontifex talem principem, cuius temporalis Superior est, si id meritus fuerit, pœna temporali castigare poterit, sed Subditos a temporali fidelitate Supremis Principibus, qui in temporalibus nullum præter Deum Superiorem recognoscunt, ex lege Dei, & naturæ debita, Summus Pontifex absolvendi auctoritatem non habet, nisi vel directè, vel indirectè tales Principes deprivare, & ex Principibus non Principes efficere valeat, quod adhuc neque Card. *Bellarminus*, nec alius quispiam firmiter com-

comprobavit.

II Pari ratione, quando *Theologi* affirmant, vnam sufficientem causam, ob quam Pontifex a Iuramento absolvere possit, esse, si iuramentum illud metu extortum fuerit, hoc illorum pronunciatum de illis iuramentis intelligendum est, quæ metu iniuste illato extorquentur; ut si quis latroni ob metum mortis, aut mutilationis, certam pecuniæ summam iureiurando promitteret; ab huiusmodi enim iuramenti absolvere nemini iniuriam infert, sed in illis iuramentis locum non habet, quæ iusta lege præcipiuntur, & pœna gravis in transgressores constituitur. Si igitur istud fidelitatis iuramentum, & lex, quæ illud præcipit, nullam iniustitiam, aut iniquitatem contineant, de quo iam contenditur, neque contrarium hætenus ab aliquo comprobatum est, metus incurrendi pœnam lege Regia in transgressores constitutam, non est causa idonea, ob quam Summus Pontifex etiam in sacro iuramenti vincule dispensare valeat. Nam alioquin quodcunque fidelitatis iuramentum, quantumcunque iustum, & ab omnibus, ut licitum, approbatum, si lege Principis præcipiatur, & gravis pœna recusantibus imponatur, posset dici metu extortum esse,

esse, atq; ob eundem metum posse Summum Pontificem a tali iuramento Subditos absolvere, quod tamen nemo Catholicorum, neq; ipsi adversarij, vt opinor, affirmare audent.

12 Postremo, ad illos tres textus Iuris Canonici in obiectione relatos, quibus probari videtur, penes Pontificem esse potestatem Subditos a iuramento fidelitatis absolvendi, Respondemus, primum canonem, *Nos Sanctorum*, esse decretum Gregorij Papæ septimi, in quo eos, qui excommunicatus fidelitate, aut Sacramento constricti sunt, Apostolica auctoritate absoluit, & ne eis fidelitatem observent, omnibus modis prohibet, quousque ipsi ad satisfactionem revertant. Secundus canon, *Iuratos milites*, est Urbani Papæ secundi, qui proximè post Victorem tertium, qui sex tantum mensibus sedit, Gregorio septimo successit, in quo Episcopo Vapicensi scribit, vt iuratos milites Hugoni Comiti, ne ipsi, quamdiu excommunicatus est, serviant, prohiberet. Qui, si sacramenta prætenderint, moreantur, oportere servire Deo magis, quam hominibus. Fidelitatem enim, quam Christiano Principi iuraverunt, Deo, eiusque Sanctis adversanti, & eorum præcepta calcanti, nulla cohibentur auctoritate persolvere. Tertius canon *Absolutos*, est Gre-

gorij

gorij Papæ noni, in quo declarat, *absolutos se esse a debito fidelitatis hominij, & totius obsequij, quicumque lapsis manifestè in hæresim aliquo pacto quacunque firmitate vallato tenebantur astricti.*

13 Sed isti canones non efficaciter probant, esse in Romano Pontifice potestatem subditos a fidelitate Supremis Principibus, qui nullum Superiorem præter Deum in temporalibus recognoscunt, ex lege Dei, & naturæ debita, absolvendi. Et primò, si alicuius sunt roboris, evidenter commonstrant, Summum Pontificem potestatem habere non solum a sacra iuramenti fidelitatis obligatione, verum etiam ab ipsamet fidelitate, eiusque naturali vinculo relaxandi : & propterea, nihil ipsanè conducunt, ad hanc nostratum obiectionem confirmandam, qui contendunt, posse Summum Pontificem a sacro iuramenti fidelitatis vinculo absolvere, absq; eo quòd in naturali fidelitatis obligatione dispenseret.

14 Secundò, neque isti canones ullam Supremorum Principum mentionem faciunt, qui, nisi nominatim exprimantur, in legibus pœnalibus comprehendi non debent : & propterea vel in Ecclesiæ tantum territorijs, quorum supremus Dominus

e lib. 4. de legi.
cap 8.
d de potest.
Reg. & Papali
cap. 10. extra
de hæreticis.

Dominus temporalis est Summus Pontifex, vim obligandi habent, qui proinde pœnam temporalem decernendi auctoritatem habet, cui Principes omnes, qui eius sunt vasalli, etiam subijcientur: nam in causis merè temporalibus, qualis est rerum temporalium dispositio, non dico, temporalium directio, Summus Pontifex extra terras Ecclesiæ subiectas, leges quæ Principes etiam Supremos sibi in temporalibus non Subiectos obligent, condere non potest, v ta paritate rationis ex doctrina *Francisci Suarez* d apertè colligitur: vel sicut *Ioan: Parisiensis* e ex Card. *Hostiensis* Respondet canoni *Ad abolendā*, in quo Summus Pontifex sancivit, vt bona hæreticorum confiscarentur, nempe eum non propria auctoritate, sed ex consensu Imperatoris illud decrevisse; ita etiam istis canonibus Responderi posset, Summos illos Pontifices non propria tantum auctoritate,, sed ex tacito saltem Imperatoris, aliorumq; Principum Supremorum consensu ordinasse, vt Subditi, qui aliquo vinculo siue sacro, siue civili principibus non supremis, sed inferioribus obstricti essent, ab eo statim liberarentur, si Principes illi vela fide Catholica deficerent, vel ob crimen aliquod sacro Excommunicationis vinculo ligati

ligati tenerentur. Nam alioquin, si adversarij supremos etiam Principes in istis canonibus comprehendi velint, necessario fateri debent, quod tamen asserere vix audent, Reges, & Imperatores, quoniam primum in generales Ecclesiæ censuras, vel ob hæresim, vel ob aliud crimen incurrunt, eo ipso absque particulari aliqua declaratione, aut deprivationis sententia regnandi autoritate re quidem vera excidere; quod tamen, & continuæ praxi, qua Papa in deponendis Principibus utitur, & communi hominum intelligentiæ apertè adversatur.

15 Tertiò, tamen si concederemus, canones illos Supremos etiam Principes includere, ad eos tamen eodem modo Responderi posset, quo Card. Bellarminus, ¹ decreto Cælestini Papæ tertij Respondit, cuius canonis *Alphonsus de Castro* meminit, simulque affirmat, se illum in antiquis Decretalibus ² vidisse, in quo Pontifex sancivit, & ut idem *Alphonsus* asserit, definivit, per hæresim ita matrimonium solvi, ut liceat ei aliud coniugium inire, cuius prior coniunx in hæresim lapsus sit, quæ tamen doctrina iam hæretica est, & in ³ Concilio Tridentino damnata: *Respondeo*, ait Card. Bellarminus, Cælestinum nihil de ea re certi statuisse, sed res-

¹ lib. 4. de Rõ. Pont. cap. 14.
² lib. 1. de hæres. cap. 4.
³ Can. Laudabilem de con-

vers. coniu- gat.

⁴ Sess. 24. can. 5.

pondisse, quod sibi probabilius videbatur. Quod vero Alphonsus ait, epistolam Celestini fuisse aliquando inter epistolas decretales, verum quidem est, sed non potest inde colligi factum esse a Celestino decretum plane Apostolicum, & ex Cathedra, cum conficit, multa esse alia in epistolis Decretalibus, quæ non faciunt rem al quam esse de fide, sed solum opiniones Pontificum de ea re nobis declarant. Similiter etiam nos Respondere possumus, prædicta tria Summorum Pontificum decreta, vel opiniones Pontificum declarare, vel in opinionibus Pontificum duntaxat fundari. Et certè, nisi istud asseramus, oportet cum Philopatro concedere, principes supremos, quamprimum a fide desciscunt, suis dominij privari, & statim excidere omni dignitate, & potestate, ante omnem sententiam supremi pastoris contra ipsos prolatam, & subditos quoscunq; ex vi iuris divini, ab omni iuramento, aut fidelitatis obligatione, eo ipso absolutos esse, ut ex secundo illo *Vrbani* decreto evidenti consecutione deduci potest: quod tamen isti nostrates, qui hos canones urgent, non facilè, in fallor, admittent.

16 Neque mirandum est, quòd *Gregorius* septimus, qui primus omnium Romanorum Pontificum Imperato-
rem

rem deposuit, vt Godefridus, ^k Otho Fri-^k *In Chronico*
sugenfis, Trithemius, ^m & Onufrius ⁿ scri- parte 17. ad
 bunt, etiam existimaverit, cum Subditos ^{annum 1047.}
 a fidelitatis vinculo absolvere potuisse. ^{Lib. 6. cap. 35}
Nihilominus ex hoc Gregorij facto, aut ^{m In Chronico}
 decreto, sicut etiam ex alijs duobus illi- ^{Monast. Hirf-}
 us Successorum, qui eius exemplum se- ^{gang. ad an-}
 quiti sunt, decretis, certò colligi non ^{num 1106.}
 potest, eos talem habuisse Subditos ab ^{n Lib. 4. de va-}
 eorum fidelitate absolvendi potestatem, ^{ria creat. Rom}
 sed solum eos existimasse, & vt probabi- ^{Pont.}
 le saltem supposuisse, talem absoluendi au-
 thoritatem sibi a Christo comunicatam
 esse. Sicut etiam, tametsi aliqui huius Se-
 culi Pontifices suorum predecessorum,
 immo & ipsius Sancti Gregorij ^o magni, ^{o Lib. 2. epist.}
 velligijs inhaerentes, suis decretis, Bre- ^{26. & habetur}
 vibus, seu literis Apostolicis in corpore ^{in can. perve-}
 etiam Iuris Canonici consignatis statue- ^{nit, dist. 95.}
 rent, quòd quidam Sacerdotes insignes,
 qui Episcopi non essent, Sacramentum
 Confirmationis autoritate Apostolica
 conficere possent, (vt quidam tales hisce
 diebus ex concessione Pontificum illud
 administrant) nihilominus non posset
 hinc certò concludi, Summum Pontifi-
 cem tales licentias concedendi autori-
 tatem habere, cum plures Theolo-
 gi eruditi, non obstantibus huius-
 modi Pontificum sanctionibus, arbi-
 trentur,

arbitrentur, talem auctoritatem non esse a Christo Summo Pontifici concessam.

17 Pari ratione, quantum-vis quidam Pontifices suorum Prædecessorum exempla sequuti, in solenni castitatis voto dispensaverint, non tamen hinc firmiter deduci potest, talem auctoritatem Summo Pontifici ex Christi institutione verè tributam esse; sed ad summum hinc colligitur, Pontifices sibi persuadere, & saltem ut probabile supponere, talem auctoritatē sibi a Christo donatam esse; quod tamē nihil impedit, quo minùs alij Theologi, qui rationibus probabiliibus permoti contrariū sentiunt, has Pontificum opiniones licitè rejicere possint, & tuta conscientiā iurare, si opus fuerit, se profiteri, testificari, credere, declarare, atque in conscientijs suis resolveri, quòd talis auctoritas non sit Summo Pontifici a Christo communicata. Et propterea, non obstante hac obiectione, quam quidam nostratium tam vehementer urgent, possum etiam, cum omni reverentia sacris Canonibus debita, licitè iurare, *me ulterius credere, & in conscientia mea resolveri, quòd Papa potestatem non habeat me ab hoc iuramento, aut aliqua eius parte, absolvendi.*

18 Sed quoniam quidam ex adversa-

rijs nobis immeritò exprobrare videntur, quòd Sacrosanctæ Ecclesiæ Canonibus non eam, quam merentur, fidem adhibeamus, in eo quòd inficiamur, penes summum Pontificem esse potestatem Supremorum Principum subditos a fidelitate absolvendi, (a qua tamen calumnia tum hic, tum alibi nos plenè vindicavimus, dum omnibus tam Conciliorum, quam Pontificum decretis, quæ in contrarium vrgeri solent, abundè satisfecimus) hac idonea opportunitate nobis oblata, æquum esse duximus, Lectorem eruditum paucis commonefacere, nos omni, qua par est, honore, ac reverentia vniversos Ecclesiæ sanctæ canones venerari. Attamen fateri quoque nos oportet, quòd inter Catholicam Ecclesiam, & summum Pontificem, qui primum tantum, et potissimum illius membrum est, inter quædam Iuris Canonici capita, aut decreta, & inter alia, magnum discrimen constituamus; & nihilominus singulis suo ordine, & gradu, debitum, sed non æqualem honorem deferamus. Etenim in vasto Iuris Canonici corpore, vel dicta, & pronunciata antiquorum Patrum; vel sententiæ, & decreta Conciliorum, atque summorum Pontificum,

continentur : & hæc vel ad doctrinam spectant, quæque a fidelibus credenda proponuntur, vel ad mores pertinent, quæque in externa Ecclesiæ disciplina a Christianis observanda præcipiuntur.

19 *Et primò, doctrinam illam, quam antiqui Sancti Patres, vel in sacris Scripturis exponendis, vel in quæstionibus, quæ ad fidem pertinent, dirimendis, vñnani consensu tradiderunt, nos etiam indubitata fide, vtpote divinitus inspiratum esse credentes, amplectimur: prudens, & pium celeberrimi illius Vincentij Lirinensis in hoc sequentes consilium, quicquid non vnus, aut duo tantum, sed omnes pariter (antiqui Patres) vno, eodemque consensu, aperte, frequenter, perseveranter tenuisse, scripsisse, docuisse Lector cognoverit, id sibi quoque intelligat absque vlla dubitatione credendum. Plurimum tamen sanctorum patrum auctoritatem, si alij, licet pauciores, reclamant, non certum, sed probabile tantum existimamus esse fundamentum, cui Catholicus quispiam in rebus fidei tutò inniti queat. Nam, vt rectè scribit Melchior Canus, ¹ sicut alia est claritas solis, alia lune, alia stellarum, stella enim differt a stella in claritate I. Cor. 13. sic sanè Scriptores*

p Aduersus
prophanas no-
uitates,

¹ Lib. 7. de lo-
cis cap. 3. nu. 7

Scriptores Ecclesiastici probati sunt, qui scilicet Spiritu sancti illustrati luce Ecclesiæ ipsi illustrarunt. Sed alia tamen claritas Matthæi, alia Hieronymi, alia Isaïæ, alia Ambrosij. Atque Authores Canonici, ut superni, celestes, divini, perpetuam, stabilemque constantiam servant. Reliqui vero Scriptores sacri, inferiores, & humani sunt, deficiuntque interdum, ac monstrum quandoque pariunt præter convenientem ordinem, institutumque naturæ.

20 Atque in hoc sensu intelligendus est S. Thomas, quando affirmat, auctoritatem Sacræ Scripturæ ut argumentum necessarium, auctoritatem vero aliorum Ecclesiæ Doctorum ut probabile a Theologis adduci. Scio enim, ait S. Hieronymus, me aliter habere Apostolos, aliter reliquos tractatores, illos semper vera dicere, istos in quibusdam ut homines aberrare. Et rursus S. Augustinus, Ego, inquit, solus eis Scripturarum libris, qui iam canonici appellantur, dūci hunc timorem, honoremque deferre, ut nullum eorum authorem scribendo aliquid errasse firmissimè credam. Alios autem ita lego, ut quantalibet sanctitate, doctrinaque prepolleant, non ideo verum putem, quia ipsi ita sentiunt, sed quia mihi vel per illos Authores Canonicos, vel probabili

1. part. q. 1.
ar. 8. ad 2. in.

2. Epist. 62. ad
Theophilum
adversus Ioh. Hierosolym.

Tom. 2. epist.
19. ad Hieronim.

ratione quod a vero non abhorreat, persuaderi e potuerunt:

21 *Secundo*, omnium etiam Sancto-
rum Patrum doctrinam in rebus, quæ
ad fidem non pertinent, piè quidem, &
probabiliter a Catholicis credi posse
non dubitamus, sed non necessariò ut
certam, & infallibilem sequendam esse
cum *Melchiorre Cano* ^u alijsque Theolo-
gis existimamus. *Antiqua* enim, ut
optimè scribit Vincentius Lirinensis ^x
propheta, novit.

^u Lib. 7. de lo-
cis cap. 3. nu. 9

^x Adversus

propheta, novit.

*Sanctorum Patrum consensus non in omni-
bus divina legis questionibus, sed solum in
fidei regula magno nobis studio, & investi-
ganda est, & sequenda*: Ea autem ad fi-
dem pertinere dicuntur, quæ Christus aut
Apostoli, vel scripto, vel verbo Ecclesiæ
tradiderunt, quæq; indè certâ, & evidenti
connexione deducuntur; quæ verò neq; a
Christo, neque ab Apostolis accepimus,
neque ex ijs, quæ Christi, & Apostolo-
rum autoritate retinemus, certè, & a-

7 Lib. 7. cap. 2 pertè colliguntur, ea ad fidem minimè
spectare cum eodem *Cano* ^y asserimus,
& proinde *citra fidei, aut pietatis iac-
turam ignorari, non ab imperitis, verum a
doctis etiam possunt, eo quod nec fidei dog-
mata sint, neque ex illis manifestè deriventur.*

22 Inter quæstiones, quæ ad fi-
dem non pertinent, collocat *Canus* istas;

An

An B. Virgo in peccato originali concepta fuerit? An gratia habitualis, ceteraq; virtutes, tam morales, quàm Theologicæ, animabus nostris a Deo infundantur? aliasque nonnullas. Et ego hanc quoque de potestate Pontificis Principes depriuari, & Subditos ab eorum fidelitate absolueri controuersiam in illis numerandam esse censeo. Nam tametsi *Petro* apertè dictum sit, *Quodcumq;* *solueris super terram &c. & Pasce oves meas:* hinc tamen S. *Petro* omnimodam soluendi potestatem, & delinquentes omni pœnarum genere castigandi authoritatem concessam esse, non necessaria, sed probabili ad summum consecutione deduci potest, neque hunc esse illorum verborum sensum vlla certa definitione est hactenus ab Ecclesia declaratum: vt nos alibi, & vterque *Barclaius* copiosè demonstrauimus.

23 *Tertiò*, definitiones Conciliorum generalium, quæ legitimè vocata sunt, & a Summo Pontifice confirmata, in quibus doctrina aliqua, vt de fide ab omnibus credenda, toti Ecclesiæ proponitur, nos etiam vt infallibiles fidei regulas a Catholicis accipiendas esse profiteamur:

certissimè nobis cum S. *Augustino* ² persuadentes, *Concilij vniuersalis sententiam* ² Lib. I. de baptismo contra Donatist. (in cap. 18.

(in rebus quas ut de fide credendas decernit) *universa Ecclesia consensum esse.* Nihilominus illas opiniones, quæ in iisdem Concilijs ut probabiles tantum, aut definiuntur, aut supponuntur, illaque pronunciata, quæ vel obiter inferuntur, vel ad decisiones suas melius illustrandas, aut confirmandas adducuntur, nonnunquam errori obnoxias esse, atque a Catholicis absque ullo fidei Catholicæ detrimento rejici posse ingenuè affirmamus. *Neque enim ait Canus* ^a *semper Patres*

^a Lib. 6. cap. 6

in fidei questione causas afferant necessarias, sed interdum vero similes, quæ si necessariae non sunt, ne dicam, aptæ, probabiles, idoneæ, in his nihil est videlicet immorandum. Non enim pro causis, a Pontificibus, & Concilijs redditis, in quibus quandoque falluntur, tanquam pro aris, & focis depugnamus. In Concilijs, ait Card. Bellarminus, ^b *maxima pars actorum ad fidem non pertinet. Non enim sunt de fide disputationes, quæ præmittuntur, neque rationes, quæ adiunguntur, neque ea, quæ ad explicandum, & illustrandum adferuntur, sed tantum ipsa nuda decreta, & ea non omnia, sed tantum ea, quæ proponuntur tanquam de fide, & interdum Concilia aliquid definiunt, non ut certum, sed ut probabile. An non in Septima Sy-*

^b Lib. 2. de Concil. cap. 12.

^c Tom. 3. con. nodo generali ^c definitum est, imaginem Angelorum

.6.
de-
ffe.
gi-
ut
ue
r,
s,
n-
a-
e-
a-
s
s,
a
r,
a
-
s
a
-

Cap. 6. de Iuramento fidelitatis.

187

Angelorum religioſè depingi poſſe? & tamen ratio huius decreti, quæ a *Ioanne* Epifcopo Theſſalonicenſi proponente Tharatio ibidem aſſertur, quamque tota Synodus, ait *Vafquez*,^d approbaſſe videtur, (quia nimirum Eccleſia Catholica ſentit Angelos eſſe corporeos, & poſſe circumſcribi) iam a Scholaſticis vt falſa ad minimum iudicatur, eamque *Bannes*, & *Zumel*ⁱ temeritatis nota aſpergere non formidant, tametiſi ipſum Concilij decretum, ſeu conſuſionem de imaginibus Angelorum effingendis reiicere pertimeſcant?

d 3. Part. diſp. 103. cap. 5.

i 1. part. q. 5. ar. 1.

24 Illud tamen obſervare te velim, Lector, quod aliàs ſæpe monuimus, tametiſi ego, cum Eccleſiæ Catholiciæ Romanæ filium me eſſe profitear, illud omne, quod Concilia Generalia, a Summo Pontifice approbata, quæ Eccleſiam Catholicam repræſentant, de fide neceſſariò credendum fidelibus proponunt, & quem verum Conciliorum ſenſum eſſe certò, & euidenter conſtat, libentiſſimè amplectar, nihilominùs, non omni illi doctrinæ, quam vel Card. *Bellarminus*, pace eius dixerim, vel alius quicunque Doctor (cùm certa fidei Catholiciæ regula a Deo conſtituti non ſint) Catholicam eſſe, vocem Eccleſiæ eſſe, Scripturarum,

aut

aut Conciliorum sensum esse vociferantur, si præsertim aliqui Doctores Catholici contrarium sentiant, iudubitata fide assentior. Illos quidem, ut par est, debita veneratione suspicio, ipsorumque auctoritati plurimum tribuo, sed quod omnes illæ collectiones, quas ipsi ex Scripturis sanctis, aut sacris Concilijs, evidenti ratiocinatione deduci opinantur (cum sæpe & fallantur & fallant, & quæ iuniores scripsere, seniores reuocare possint) pro indubitatis fidei dogmatibus habendæ sint, & contraria Catholicorum opinio non tam sententia, quàm hæresis æstimanda, istud profectò æquo animo ferre non possum.

25 *Quarto*, quod ad Conciliorum generalium canones, seu decreta, quæ ad mores, & externum Ecclesiæ regimen spectant, paratissimos nos esse spondemus ea omnia decreta ultro recipere, quæ in locis, ubi vixerimus, generaliter recepta fuerint. Hæc enim propriè Catholicæ, seu vniuersalis Ecclesiæ decreta, seu canones appellantur, quæ ab vniuersa Ecclesia communiter recipiuntur. Nec quispiam procul dubio eas leges, & præcepta amplecti obligatur, quæ in loco, ubi habitat, a populo non obseruantur, iuxta illud *Gratiani* in corpore Iuris Canonici

æ Dist. 4. can.
in istis. 55.
Leges.

nonici conscriptum, *Leges instituntur, cum promulgantur, firmantur, cum moribus utentium approbantur.* Et hac opinio, ait *Iean. Azorins,* ^h cum quo *Nanarrus,* ⁱ *Co-*
uarruias, ^k *Valentia,* ^l *Sayrus,* ^m *Salas,*
ⁿ *Suarez* ^o & alij consentiunt, *communis*
est Canonici, & civilis Iuris Interpretum,
& Iuri Canonico, & civili consentanea,
nempe legem ^l tam Ecclesiasticam, quàm
ciuilem vñu non receptam vi carere,
quàmuis sit autoritate Principis consti-
tuta, & legitimè promulgata.

^h Tom. 1. insti.
lib. 5. cap. 4.
ⁱ In Summa
cap. 23. nu. 4.
^k 1 lib. 2. varia-
rum resolut.
cap. 16. nu. 6.
^l Tom. 2. disp.
7. q. 5. punct.
5. q. 4.
^m 1 lib. 3. the-
sauri. cap. 5.
nu. 24.
ⁿ Disp. 13. de
Legib. sec. 1.
^o Lib. 4. de
Legib. cap. 16
Conclus. 2.
^p Cap. 3. sec. 3
nu. 13.

26 Atque ita regnum, & Prælati *Francia,* quædam Concilij Tridentini decreta recipere noluerunt, ex quibus illud erat superius * commemoratum, in quo permissio duelli Regibus interdicitur, sub pœna amittendi ciuitatem, aut locum, in quo singulare certamen iniri permitterent: *Hic articulus,* inquiunt, *est contra autoritatem Regis, qui non potest priuari suo dominio temporali, respectu cuius nullum omnino Superiorem recognoscit.*

27 Ob has autem causas, vt opinor, illi *Francia* Prælati, qui istud Concilij decretum non solum Principes, qui Ecclesiæ essent feudatarij, sed etiam absolutos, qualis est *Rex Francia,* comprehendere opinati sunt, in quo etiam sensu plures alij illum locum intelligunt, illud recipere

recipere noluerunt, vel quod putauerint Concilium decretum illud edidisse, non absolute, sed ex præsumpta, vel sperata Principum ratihabitione, atque adeo sub conditione, si Principes tali decreto consensum præbere velient; vel, quod probabilius credo, quoniam existimârunt, Concilium in decreto isto sanciendo, probabili tantum opinionioni de potestate spiritali de temporalibus, propter bonum spirituale, disponendi, innixum esse; quam opinionem, cum probabilis tantum esset, atque in maximam Regis Christianissimi, aliorumque Principum præiudicium cederet, prælati *Franciae* sequi non tenebantur. Attamen, quænam causæ censendæ sint iustæ, & legitimæ, ob quas Regnum aliquod, aut Provincia, Concilij generalis decreta recipere non teneantur, non est præsentis instituti examinare; hoc satis sit, apud omnes Theologos, & Iurisconsultos in confesso esse, quod, tametsi aliqua fortassis culpa ab ijs committi possit, qui decretum Concilij debite promulgatum in principio non admittunt, postea tamen, si permissione, vel contraria consuetudine non punita non seruetur, nullam vim obligandi habeat.

28 *Postremo*, quæ de definitionibus,

& decretis Conciliorum generalium dicta sunt, multo potiori ratione ad definitiones, & decreta Summorum Pontificum, atque Conciliorum Prouincialium, cum proportionem applicari possunt: cum præsertim plures Theologi eruditi, ut alibi diximus, & inferius quoque repetemus, vnà cum tota fere Parisiensi Schola existiment, Summorum Pontificum definitiones, & decreta, si absque Concilio generali definiant, errori obnoxias esse, atque infallibilem Spiritus sancti assistentiam S. Petro, eiusque Successoribus promissam esse, in quantum ipse tanquam caput vnà, cum vniuerso Ecclesie corpore, quod Concilium generale repræsentat, in rebus fidei definiendis concurrit. Atque hæc de Responsione ad hanc tertiam nostratum objectionem dicta sufficiant.

In Præf. ad Resp. Apol. nu. 27. & seq. Cap. 10. sec. 2. nu. 27.

SECTIO Quarta.

I Quarto aliqui obijciunt contra illa verba *[neque alia persona quacunque potestatem habet me ab hoc iuramento, aut aliqua eius parte absolueri, qua verba, cum generalia sint, quascunque personas, & consequenter ipsum Regem excludere videntur. Quapropter iuxta hæc verba iurare teneor, quod neque Papa, neque Rex noster potesta-*

tem

tem habeat me ab hoc iuramento, aut aliqua eius parte absolventi, quod profectò veritati omnino repugnat, cum eadem potestas, quæ legem aliquam condit, in eadem quoque dispensare, seu ab eius obligatione absolvere queat, igitur hæc clausula absque manifesto peruiurio suscipi non potest.

2 Cap. 1. Sec.
2. & seq.

2 Ad hanc obiectionem, supposito, quòd iuxta regulas superius assignatas, verus, & communis sensus verborum cuiuscunque legis ex materia subiecta, ex circumstantijs, ex fine ipsius legis, & præcipuè ex mente Legislatoris sumi debeat, Respondetur primò, quotiescunque lex aliqua verbis generalibus quas- cunque personas ad eam obseruandam constringit, de illis tantum personis, quæ Legislatoris imperio subduntur, & non de alijs personis eius Iurisdictioni non subiectis, neque de ipsomet Legislatore, ea verba in communi sermone intelligenda esse: propterea quòd, iuxta certissimam regulam, & ab omnibus Theologis, ac Iurisperitis approbatam, potestas præcipiendi, aut leges ferendi, est in Superiore respectu sui inferioris, & consequenter non respectu sui ipsius, aut æqualis. Ita etiam, quando lex aliqua generalibus verbis affirmat, quòd nulla persona quæcunque possit vllò vnquam tempore

Cap. 6. de Iuramento fidelitatis.

tempore in ea lege dispensare, seu ab ea quemquam absolvere, de illis tantum personis, quæ Legislatore inferiores sunt, & non de ipso Legislatore, eiusque Successore, qui æqualem cum ipso auctoritatem habet, ea verba in communi sermone intelligenda sunt. Vterque enim horum, sicut potestatem habent legem condendi, & abrogandi, ita etiam iuxta communem hominum intelligentiam potestatem habent in ea dispensandi, aut aliquem ab obligatione eius absolviendi: Vnde, ut recte dixit ¹ Salas superius citatus, in generali sermone semper intelligitur excepta persona loquens.

¹ Cap. I. sec. 3
nu. 4.

3 Quapropter, in hoc fidelitatis iuramento, quod ex decreto Regis constitutum est, verba illa [*neque alia persona quacunque potestatem habet me ab hoc iuramento absolviendi*] in communi sermone ita intelligi debent, quod nulla persona, Rege excepto, potestatem habeat me ab isto iuramento absolviendi. Nam alioquin, si verba illa [*nec alia persona quacunque*] in tota sua latitudine absque vlla exceptione intelligi deberent, liceret hinc colligere, quod vi huius clausulæ iurare teneamur, nullam personam, neque humanam, neque diuinam, potestatem habere me ab

hoc iuramento, vel aliqua eius parte absoluendi. Et nihilominus iuxta approbatam Iurisprudentium doctrinam, quotiescunque verba legis ita sonant, ut in bono, & malo sensu accipi possint, ad eum sensum, tametsi alioquin improprius sit, accommodari debent, in quo lex nullam iniustitiam, aut absurditatem continet: hæc enim præsumitur esse mens Legislatoris, qui veram Legem condere intendit, cum tamen lex iniusta, absurda, aut irrationabilis, vera lex censenda non sit. Vnde *in ambigua voce*

Leg. in ambigua voce, ait Lex, ² ea potius accipienda est significatio, quæ vitio caret, cum præsertim etiam voluntas legis ex hoc colligi possit.

4 Secundò si, singulas huius Iuramenti voces cum tanto rigore, quo severi isti *Aristarchi* eas detorquent, interpretari velimus, licitum est etiam iurare, quòd, sicut Rex solus absque Parlamento, iuxta usitatum huius Regni morem, leges condendi potestatem non habet; ita neque ipsimet soli absque Parlamento a legibus absoluendi potestas competat, sed hanc potestatem solus Legislator, qui est Rex cum Parlamento, habeat. Porro nam quidem a lege impositam remittere potest,

test, sed legem ipsam iuxta huius Regni consuetudinem relaxare non valet. Atque ita ipse a pœna lege constituta, eos, qui Iuramentum præstare abnuunt, absoluerè potest, sed a iuramenti semel suscepti obligatione ipse simul Nu. 6. & 7. cum Parlamento, quin potius neque ipse, neque Parliamentum, vt inferius patebit, absoluendi potestatem habet. Iam, per illa verba, *neque alia persona quacunque*, solum singulares personæ, & non Communitas, quale est Parliamentum, propriè intelliguntur. Sicut Veteres Theologi Parisienses verba illa, *Prima Sedes a nemine iudicatur*, ita interpretantur, vt nulla particularis persona primam Sedem iudicare possit, quod tamen nihil impedire inquit, quo minùs prima Sedes a Concilio generali iudicari queat.

§ Dixi superius iuxta *visitationem huius Regni morem*, quoniam non est mihi animus de Regia prærogatiua, atque absoluta eius potestate aliquid affirmare, vel negare, sed solum, vt præsentì obiectioni satisfacerem; quænam sit præsens Regni consuetudo leges sancienti, paucis insinuare mihi est institutum. Unde autem hæc consuetudo primò processerit, vtrum a libera Regum con-

cessione, vel a Republica Regiam potestatem determinante, alijs discutendum relinquo. Hoc solum in presenti commemorare sufficiat, quod *Ioannes Stou*, Historicus Anglus, in suis *Annalibus* scriptum reliquit. *Hoc anno. 1116.*

* In vita Henrici primi anno regni eius 16. & anno Domini. 1116.

ait *Stou*, ¹ die decima nona Aprilis, Rex *Henricus* omnes Regni Ordines, Prælatos, Proceres, & plebem, *Sarum* ad Concilium vocavit, ut de bono Reipublica regimine, & de gravissimis Regni negotijs consultaret: quod Concilium, nomen suum a Gallis accipiens, *Parliamentum* appellatur. Atque hoc primum in Anglia fuisse *Parliamentum* Historici observant, & quod Reges ante hoc tempus, nullum ex populo, aut plebe, ad consultandum, aut leges condendas, convocare consueverant &c.

6 Tertio, manifestum est, eos, qui hanc obiectionem adeo urgent, capciosè potius altercari, quàm solidè contra hanc clausulam argumentari velle. Nam, iuxta communem eorum opinionem, qui Iuramentum istud tam vehementer impugnant, cum Iuramentum, sacrum, & spirituale vinculum sit, spectat solum ad spirituales potestatem, utpote ad Episcopos, ab eo absolvere, & spirituales obligationem directè relaxare, in qua relaxatione dispensationem,

& absolutionem Iuramentorum propriè consistere isti Doctores volunt. Igitur, si propriè, & iuxta communem eorum, qui hanc obiectionem vrgent, intelligentiam loqui velimus, neque Rex ipse iuxta horum doctrinam ab aliquo iuramento absoluendi, id est, spiritualem illius obligationem directè tollendi, potestatem habet. Potest quidem iuramentum illi factum, auferendo materiam iuramenti, relaxare, eo modo, quo Parentes filiorum, Tutores pupillorum, Superiores Religiosi inferiorum iuramenta remittunt, & quilibet privatus iuramentum sibi factum condonare potest: sed a iuramenti absoluendi, seu in eis dispensandi (accipiendo absolutionem, & dispensationem in eo sensu, quo isti iuramenti impugnatore sumunt,) nulla temporalis potestas auctoritatem habet. Vnde Theologi inter dispensationem, & absolutionem iuramenti, atque irritationem, & relaxationem eiusdem, magnum discrimen constituunt, atque affirmant, ad irritandum, & relaxandum iuramentum, temporalem potestatem sufficere, sed ad dispensandum, atque ab eo absolvendum, Iurisdictionem spirituales ex necessitate requiri.

7 *Quarto*, supposito, quod communis sensus horum verborum, *me ab hoc iuramento absolventi*, non sit mecum dispensandi, ne iuramentum istud suscipiam, sed me ab obligatione ea adimplendi, quæ adimplere iureiurando pollicitus sum, Responderi etiam potest, quod, tametsi concederetur, posse Regem me absolvere ab obligatione iuramentum istud suscipiendi, attamen neque Rex, neque Parliamentū, me ab hoc iuramento semel suscepto absolventi potestatem habeat, seu, quod idem est, possit mihi licentiam impertiri non præstandi ea, quæ me præstiturum esse iureiurando promisi. Et ratio est evidens, quoniam tria tantum, ut superius ⁷ dixi, in hoc iuramento continentur, quæ iurans se adimpleturum spondet; nimirum fidelitatem, et veram obedientiam suæ Majestati præstare, ipsum contra omnes proditioes defendere, easque, cum ad eius notitiam pervenerint, revelare: sed horum singula lex Dei, et Naturæ, subditis præscribit: igitur neque Rex, neque Parliamentum potestatem habent me ab his tribus exequendis exonerandi, seu, quod idem est, licentiam mihi concedendi, ne Regi veram obedientiam præstem, ne ipsum a proditioibus defendā,

⁷ In hoc capite
sec. prima
nu. 9.

ne eas, quando inde grave periculum suæ personæ, aut dignitati imminere queat, suæ Maiestati revelem, cùm ipse me ab obligatione legis Dei, et naturæ absolvendi potestatem nullam habeat.

SECTIO Quinta.

1 *Quinta*, et postrema obiectio, quæ ab Antonio Capello² insinuat, est² Pag. 24. contra prima illa huius clausulæ verba, (*Credo, et in conscientia mea resolvor, quod neq. Papa &c*) quæ verba divinam, & supernaturalem fidem denotare videntur, quæ fide nihil credendum est, quod non ut certissimum ab Ecclesia Catholica est definitum: sed quòd Papa potestatem non habeat me ab hoc iuramento absolvendi, ad fidem non pertinet, sed potius contrarium, si Card. Bellarmino, Gretzero, et Lessio fides adhibenda sit, ad fidem Catholicam spectat: igitur absque peritrio iurare non possum, quod Papa non habeat potestatem me ab hoc iuramento absolvendi.

2 Ad hanc obiectionem Respondeatur, negando, verbum illud (*credo*) pro fide supernaturali, sed tantum pro credulitate, et persuasione morali, de qua in communi sermone intelligi solet, in hac clausula usurpari, Et hoc partim ex toto Iuramenti scopo, atque tenore satis ap-

paret, in quo a nobis tantum exigitur vera, & sincera testificatio, recognitio, & declaratio, qualem habeamus in conscientijs nostris persuasionem *de potestate Summi Pontificis Regem nostrum deponendi, de dominijs suis disponendi, eius subditos ab eorum obedientia liberandi, meque ab hoc iuramento absolvendi &c.* partim ex verbis sequentibus, [*& in conscientia mea resolvi*] est manifestum, quæ priorum sensum declarant, atque omnino superflua, & planè otiosa essent, si aliquid minus, quàm verbum [*credo*] significarent; perinde ac si quis diceret, *ille est homo, & est animal: Certissimè scio, atque etiam opinor.* Quemadmodum enim iuxta Anglicanum idioma, *non resolvi in conscientia*, de re aliqua dicenda, vel facienda, ad summum significat propensionem quandam illud dicendi, vel faciendi, cum quadam hæsitatione, & dubietate coniunctam, sed non plenum assensum, & persuasionem denotat: ita *in conscientia resolvi* de tali doctrina amplectenda solum significat plenum assensum, & approbationem talis doctrinæ, quæ moralem tantum credulitatem postulat, neque fidem supernaturalem, aut claram aliquam illius demonstrationem requirit.

3 Præterea, quotiescunque verbum aliquod

aliquod, in lege contentum, dubiam, & ambiguum significationem habet, ad dignoscendum in quo sensu accipi debeat, plures regulæ a Iurisperitis assignantur, circa quas, vt superius * diximus, finis, & materia legis, circumstantiæ antecessentes, & consequentes, atque intentio Legislatoris considerandæ sunt. Finis huius iuramenti lege Regia stabiliti, qui in proximo illius, sicut aliarum legum fines solent, exprimitur, est *ad discernendū quomodo subditi, quod ad debitam eorū fidelitatem spectat, erga Maiestatem suam afficiantur*, quæ eorum affectio morali credulitate satis declarari potest, si nimirum credant, & absque vlla hæsitacione sibi persuadeant, seu, quod idem est, in conscientijs suis resolvantur, hancq; suam synceram credulitatē, persuasionem, atq; resolutionē iureiurando confirmēt, quod Papa non habeat potestatem Regem deponendi, subditos ab eorum fidelitate liberandi, seque ab hoc Iuramento, aut aliqua eius parte absolvendi &c, Materia, seu res illa, quam credere in hac iuramenti clausula compellimur, nempe, *quod Papa non habeat potestatem ne ab hoc iuramento, aut aliqua eius parte absolvendi*, ad fidem Catholicam non spectat, sed de ea inter Catholicos controversiam esse

Rex

* cap. 1° sec. 2

Rex ipse, & Parliamentum optimè norunt. Et propterea iuxta certam, & approbatam leges interpretandi regulam, semper præsumendum est, nisi contrarium manifestè appareat, noluisse Legislatorem nos ad illud supernaturali fide credendum, iureiurando obligare, quod fide divina credendum non est, sed hoc solum desiderasse, ut de sincera nostra persuasione, & firma resolutione, quod ad hanc iuramenti clausulam attinet, securus reddi queat. Quam regulam generalem, ut scilicet verba legis in nullo illicito, aut absurdo sensu, si fieri possit, interpretemur, ita Theologi omnes, & Iurisperiti intelligunt, ut si verba legis in proprio sensu accepta aliquod illicitum, aut inconueniens contineant, ad improprium, & metaphoricum sensum transferri debeant, quoniam semper, quantum fieri potest, præsumendum est, Legislatorem ad aliquod illicitum nos obligare noluisse. Et certè si illi, qui iuramentum tam acriter impugnant, hanc regulam diligenter, & debitè considerassent, favorabiliorem profectò plurimorum verborum, quæ in hoc iuramento continentur, interpretationem facere potuissent: contra quæ maiori, quàm par est, severitate, & minori, quàm viris
tam

ram insigniter eruditis congruit, soliditate, eos obieciſſe nimis manifestum eſt.

CAPVT Septimum.

Sexta Iuramenti clauſula.

Q*uod Iuramentum agnosco rectâ, ac plena authoritate, eſſe mihi legitime miniſtratum, omnibuſque indulgentiſ, ac diſpenſationibuſ in contrarium renunci.*

SECTIO Prima.

I Adverſus hanc clauſulam plurima opponi ſolent, quæ omnia ad quinque potiſſimum capita reuocari poſſunt. Primum eſt, quòd *Rex non habeat rectam, & plenam authoritatem præcipiendi Subdiſiſ, ut illicitum, & falſum iuramentum ſuſcipiant: ſed hoc iuramentum illicitum eſt, & plures falſas aſſertiones continet, ut patet ex præcedentibuſ obiectionibuſ, & ex ſequentibuſ clariuſ etiam apparebit.*

Ad hanc obiectionem diſſolvendam, nulla alia Reſponſione opus eſt, quàm ſinguliſ argumentiſ ſatiſſaciendo, quæ adverſus ſingulaſ Iuramenti clauſulaſ aſſerri poſſunt, quorum maiorem partem iam ſuprà diſſolvimus, reliquiſ, Deo volente, ſuo ordine ſatiſſaciamuſ.

SECTIO ſecunda.

2 Secundum caput eſt, quòd *Rex noſter*
nullam

nullam rectam, & plenam in rebus spiritalibus auctoritatem habeat, nisi concedere velimus, eum esse supremum tam in causis Ecclesiasticis, quàm in temporalibus Ecclesia Anglicana caput, & Governatorem, sed in hoc Iuramento plurima res spirituales continentur: igitur &c.

Maiores probatione non eget, sed ut certa, & ab omnibus Catholicis concessa supponitur. Minor a diversis diversimodè comprobatur. Et primò Card. Bellarminus eam in hunc modum confirmat. *Quicumq;* inquit ille ^a, affirmat, hoc iuramentum sibi rectè, ac plena auctoritate legitime ministratum esse, simul affirmat, Regem suum, a quo Iuramentum propositum est, potestatem supremam habere in spiritualibus, cum agnoscat in illo plenam auctoritatem iubendi, ut Pontificia Excommunicatio, five declaratio contemnatur. Idem insinuat ^b Lessius, ut ex Anglico eius Recapitulatore superiùs retulimus.

^a In Respons.
ad Apolog.
pag. 11.

^b Cap. 4. sec. I
nu. 1.

^c In Còment. illa Gretzeri ^c argumenta, quibus pro Exeget. cap. 6. bare contendit, Catholicæ fidei abnegationem in hoc Iuramento manifestè includi.

pag. 102. &
seq.

Nam primum eius argumentum est, in hoc iuramento negari, Romano Pontifici aliquid esse iurisdictionis in Ecclesiis Anglicanas

glicanas, Scoticas, Hibernicas.

Secundum est, in eo affirmari, Regem Iacobum, & non Romanum Pontificem, esse Christianorum in Britannia supremum caput, etiam in Ecclesiasticis, & spiritualibus rebus.

Tertium est^d, in eo etiam negari, uni-
d Pag. 133.
 versa'em Ecclesia universalis Pastorem posse lupos gregem Domini invadentes coercere, cruentis sancibus dilacerantes, dispergentesque compescere, & coercere.

Quartum denique argumentum est^e,
e Pag. 105.
 in hoc iuramento affirmari, Regi Iacobo universis absque ulla exceptione in omnibus, que molitur, esse obtemperandum, etiamsi cum Apostolica, & Catholica religionis ex-
 itio coniuncta sint.

4 Et certè, si ista pronuntiata in hoc iuramento continerentur, uti *Gretzerus* nimis confidenter, ne quid amplius dicam, asseverat, nemo profectò dubitare posset, quin iuramentum istud tanquam impium, sacrilegum, & fidei Catholicæ manifestè repugnans, ab omnibus Catholicis proscribendum esset. Veruntamen, proh pudor, quatuor has falsissimas eius assertiones ex Principijs partim evidenter falsis, & partim plurimum controversis deducit, quæque si illi gratis concederentur, ad hæc quatuor sua pronuntiata

nunciata inferenda nequaquam sufficerent. Nimirum, quoniam in hoc iuramento ut ait ille, affirmatur, Pontificem nihil penitus habere iuris ullo in casu in ipsum Regem, vel in eius subditos, ita ut Regem nec deponere, neque excommunicare, neque subditos a fidelitatis vinculo solvere, neque ut excommunicationi iustè lata pareant, obligare queat, quicquid tandem in præiudicium, immo & in exitium Catholice, verèque Christiane, & Apostolicæ fidei agat. Nam hac est expressa Iuramenti mens, neque ullis verborum prastigijs ita obumbrari unquam poterit, ut non perspicuè emicet.

5 Miram sane hominis alioquin eruditi audaciam satis admitari non possum, qui tam apertè falsa tantâ confidentiâ, tantoque verborum impetu affirmare non pertimescit. Neque enim, ut superius ostendimus, hoc Iuramentum affirmat, Pontificem non habere potestatem Regem excommunicandi: aut quòd Subditi iustæ excommunicationi obedire non teneantur, & multo minùs quod eam contemnere liceat, ut ait card. Bellarminus, inter quæ duò, videlicet, non obedire iustæ excommunicationi, eamque contemnere, magnū discrimen constituendum est: Sed hoc solùm iuramentum affirmat, Regi, tametsi per Pontificem

tificem excommunicato, in rebus civilibus obediendum esse, eo quod excommunicatio, cum spiritualis tantum Censura sit, non habeat vim priuandi Principes temporalibus suis Regnis, atque dominijs, & consequenter, neq; tollendi temporalem obedientiam, quæ Principibus, iure diuino, & naturali debetur: deinde etiam asserit, penes Pontificem non esse Potestatem Principes depri-
uandi, & proinde neque etiam Subditos ab eorum fidelitate liberandi, aut aliquē ab hoc iuramento absolvendi : sed hoc non est negare fidem Catholicam, ut
partim superius, & partim alibi ^b copiosius commonstrauimus.

^a cap. 3. & 6.
^b In Apologia
& Respons. Apologet.

6 Præterea, *Gretzerus* in singulis suis quatuor argumentis Depositionem cum Excommunicatione artificiosè coniungit, quasi qui negat Pontifici potestatem Reges deponendi, consequenter etiam eius potestatem Reges excommunicandi negare teneatur, quod *Lessius*, ut alibi ⁱ vidimus, nimis audacter pronunciat, cum tamen plures doctissimi Theologi, & duo etiam celeberrimi Iesuitæ, *Suarez*, & *Becanus*, contrarium disertis verbis doceant, atque insuper quamplurimi sint Catholici, qui, tametsi potestatem Pontificis Reges excommunicandi inficiari non

ⁱ Cap. 4. sec. I. nu. 1. & 7.

nòn audeant, eius tamen potestatem Principes deponendi, & Subditos a temporali eorum fidelitate absoluendi, negare non reformidant. Et certè meo iudicio valdè mirandum est, quòd viri alioquin tam excellenter docti in rebus tam magni ponderis, nempe ad nova fidei dogmata stabilienda, atque ad subditos fideles a iuramento fidelitatis suscipiendo deterrendos, idque in perpetuam tum sui, tum posteritatis suæ subversionem temporalem, tam exorbitantia, paradoxa, & sophistica argumenta adducere non vercantur, quæ cuilibet vel mediocriter erudito debilissima esse evidenter apparent, adeò vt nostri contrarianei, qui iuramentum non improbant, in sua opinione magis inde confirmantur, & qui illud condemnant, & aliquid solidi, quod adversùs illud obiecerent, investigandi desiderio tenentur, de tam futilibus, pace illorum dixerim, argumentis quamplurimum erubescant.

7 Quis enim tam tardi ingenij homo est, qui horum argumentorum debilitatem primo aspectu non perspiciat?

In hoc Iuramento negatur Pontifici potestas excommunicandi, & deponendi Regem, ergo in eo negatur Romanum Pontificem aliquam habere iurisdictionem etiam spirituaalem

*spiritualem in Ecclesiis Anglicanas, Sco-
ticas, Hibernicas.*

*Secundo, in hoc iuramento affirmatur,
non posse Regem excommunicari, non posse
deponi, ergo in eo affirmatur, Regem Iaco-
bum, & non Romanum Pontificem, esse
Christianorum in Britannia supremum caput
etiam in Ecclesiasticis rebus:*

*Tertio, in hac iuramento negatur, Regem
posse excommunicari, posse deponi, ergo in eo
negatur, posse Pastorem Ecclesia Reges ha-
reticos compescere, & coercere.*

*Quarto, in hoc iuramento affirmatur,
Regem non posse excommunicari, non posse
deponi, ergo in eo affirmatur, Regi Iacobo
universim absque ulla exceptione in omni-
bus, que molitur, esse optemperandum, eti-
amsi cum Catholica religionis exitio con-
iuncta sit.*

8 Nam propositiones antecedentes,
quod ad potestatem excommunicandi
attinet, omnes evidenter falsas esse, su-
perius contra Card. Bellarminum clarif-
simè demonstravimus. Si autem de po-
testate deponendi tantum intelligantur,
(præterquam quòd hæc potestas depo-
nendi nulla solidà ratione certò confir-
mari potest) consequentias ex antece-
dentibus nequaquam sequi nimis etiam
manifestum est. In primo etonim Gret-

zeri argumento consequens ex antecedenti nullo modo deduci potest. Nam tamen si aliquis assereret, Reges peculiari Dei privilegio a potestate coercitiva Pontificis exemptos esse, non tamen inde sequeretur, Pontificem in reliquos Regis subditos nullam spiritualem iurisdictionem habere: neque enim Principem infidelem excommunicare Papa potest, & nihilominus in Christianos illi Principi subiectos iurisdictionem spiritualem exercet. Quanto magis, si de sola deponendi Principem potestate sermo sit, consequentia insufficiens erit? Deinde, consequentia etiam secundi argumenti non minus falsa est, si præsertim antecedens de potestate deponendi intelligatur. Et quantumvis antecedens, quoad potestatem etiam excommunicandi, verum esse concederemus, non tamen inde rectè deducitur, Regem, & non Pontificem, esse supremum Christianorum in Britannia caput, etiam in spiritualibus: Ut patet etiam in Principibus Ethnicis, qui excommunicari non possunt, & tamen Pontifex est supremus Pastor in spiritualibus omnium fidelium, qui illorum imperio subduntur.

9 Præterea, in tertio argumento propositio antecedens, quod ad potestatem deponendi

deponendi spectat, non rectè infert consequentem: est enim argumentatio fal-
lax a particulari ad vniversale. Vt, ver-
bi gratia, non potest Papa Reges hac pœ-
nâ punire, nempe, per depositionem;
ergò non potest Reges punire. Potest
quidem Summus Pontifex iuxta doctri-
nam Catholicam aliqua pœnâ, nempe
spirituali, Principes hæreticos coerce-
re, sed utrùm pœnis temporalibus eos
castigare poterit, est res ipsa, quæ iam in
controversiam vocatur. Denique, con-
sequentia quarti argumenti, tametsi pro-
positionem antecedentem quoad vtram-
que partem concedamus, tam evidenter
falsa, & absurda est, vt eam repetere præ
pudore vix queam, adeo vt mirum sit,
virum tam eruditum eam, ad rem tanti
ponderis comprobandam, toti Christia-
no orbi palam proponere non plurimum
erubuisse. Vellem etiam, vt *Gretzerus*
ingenuè responderet, utrùm eadem om-
ninò argumenta, quæ contra hoc iura-
mentum confinxit, aduersus doctrinam
illam Regni *Francia* superius * ex *Petro*
Pithæo relata, quòd *Regem Franciæ*
regno privare Papa non possit, & non obsta-
tibus quibuscunque excommunicationibus
&c. totidem planè verbis ad eam quo-
que vt apertè hæreticâ, & Catholicæ fi-

* Cap. 3. sec. 3
nu. 13.

dei abnegationem manifeste includentē, condemnandam adducere non potuisset.

IO Secundò, alij eandem Minorem propositionem hac ratione confirmant : *determinare, & definire quid Papa possit, vel non possit, in negotijs spiritualibus, quam potestatem habeat Principes deponendi, subditos ab obedientia liberandi, atque a iuramentis absolvendi, quam vim Excommunicatio habeat, & quem effectum operetur, quam denique positio sit hæretica, vel non hæretica, sunt omnes causa spirituales, sed Rex in hoc iuramento prædicta omnia determinat, atque definit, ergo in hoc iuramento plurima res spirituales continentur.* Hoc argumentum

¹nu. 25. sui libelli.

insinuatur a Doctore illo Anonimo,¹ qui meam Apologiam hæreseos atque Ethnicismi falsò insinuat, sed paulo fusiùs vrgetur a Lessio,^m ut ex Anglico eius Recapitulatoreⁿ colligitur.

^mnu 320.
ⁿ Pag. vltima
§. sexto.

II Respondetur, negando etiam Minorem. Neque enim Rex, & Parlamentum determinant, ac definiunt, quam potestatem spiritualement Christus Dominus S. Petro, eiusque Successoribus concessit, sed optimè norunt, de potestate Papali Principes deponendi, & subditos a iuramento fidelitatis absolvendi, magnam inter Catholicos controversiam esse, & aliquos affirmare, posse

Summum

Summum Pontificem, Reges deponere, & subditos ab eorum obedientia, licet iuramento firmata, liberare; alios autem hoc ipsū penitus denegare; aliquos item asserere, Excommunicationem, si non directè, saltem indirectè, & per consequentiam hunc habere effectum, ut Principes Iurisdictione sua temporali privet; alios vero cum maiori, & meliori Theologorum parte, hoc idem planè inficiari. Et quoniam prior opinio neque in praxi, neq; in speculatione (quantum ex illorum temporum monumentis coniectare licet) Ecclesiæ primitivæ cognita erat, & magnā præterea tam in hoc Regno, quā in alijs orbis Christiani partibus gravium tumultuum occasionem præbuit, visum est Regi, & Parlamēto, quod univēsum Reipublicæ corpus, & singula illius membra repræsentat, ad futuros tumultus, & conspirationes, quas alioquin probaliter orituras esse iudicabant, præcavendas, posteriorem opinionem ab omnibus Regis subditis sequendam, & amplectendam esse, & publicam, atq; synceram illius professionem, testificationem, & declarationem, iureiurando interposito, ab omnibus faciendam esse. Sicut etiam Doctores Parisienses, tametsi optimè noverint, inter Catho-

licos acriter hinc, illincque disceptari, An Beatissima *Virgo* in peccato originali concepta fuerit, nihilominus omnes Theologiæ Professores, sub quibusdam pœnis suæ communitati proprijs, obligarunt, ne publicè saltem prædicarent, aut docerent, ipsam peccatum originale contraxisse, neque propterea mens illorum erat hanc controversiam decidere, atque definire, sed solum se vnam opinionem ex corde approbare, & alteram quam maximè detestari, declarare intendebant.

° In comment
breui ad an-
num 1501.

12 Hoc Anno 1501 (ait Surius °) *Facultas Theologica Academia Moguntina imitata Synodi Basileensis decretum, itemque Parisienses, & Colonienses Theologos, omnino decrevit, & statuit sentiendum, Beatissimam Dei genitricem sine labe peccati originalis conceptam, idque singulari quodam privilegio; & graviter sancivit, deinceps neminem in ea Academia promoveri debere in sacra Theologia, nisi iuramento interposito prius fidem dederit, se diversam opinionem neque animo retenturum, neque quovis modo approbaturum. An igitur propterea concludere licebit, Doctores illos hanc suam opinionem, vt certam, definire voluisse, quam Sixtus Papa quartus*

quartus non multò antea singulari diplomate incertam, & controversam esse, & contrariam, absque peccato mortali defendi posse declaraverat, quamque innumeri tunc temporis Theologi minus probabilem esse, quàm oppositam, existimant?

13 Deinde, isti, qui hoc argumentum vrgent, vix, ut opinor, negabunt, Regem, & Parliamentum, ad probabilia futurarum conspirationum pericula devitanda, posse omnes Maiestatis suæ Subditos iureiurando constringere, ut profiteantur, testificentur, agnoscant, atque declarent, Summum Pontificem non esse ex Christi institutione directum huius Regni Dominum, neque Regem nostrum esse Summi Pontificis in temporalibus subditum, Vassallum, atque Vicarium; & nihilominus Canonistæ hoc directum dominium Summi Pontificis in temporalibus, non solum in hoc Regno, sed etiam in toto orbe Christiano tam mordicus tuentur, ut quidam
* ex illis istud negare planè hæreticum esse arbitrentur. Hinc tamen non rectè
colligi posset, Regem idcirco potestatem spirituales definiendi, quænam Iurisdicção spiritualis Summo Pontifici ex Christi institutione competat, sibi

* Bartholusff.
de requir. reis.
leg. 1. §. 1.

arrogare. Ex quibus luculentèr constat, *abnegationem illius Pontificia potestatis, quæ est res sacra, & cælitus data, quamque nullus mortalium tollere, vel minuire potest, in hoc iuramento minimè contineri,*

p In Respons.
ad Apolos.
pag. 8.

ut perperam asserit Card. Bellarminus: hæc enim potestas vel in scripto, vel in tradito Dei verbo expressè reperitur, vel ex eo evidenti consequutione deducitur, quamque idcirco ad fidem Catholicam pertinere omnes Catholici profitentur; sed illa tantum potestas Pontificia in hoc iuramento negatur, quæ absque ullo fidei præiudicio a viris Catholicis licitè abnegari potest. Sicut etiam potestatem illam Pontificiam, quam Canonistæ rem sacram, & cælitus datam esse mordiculis tuentur, Card. Bellarminus quæ ut rem profanam, & humanitus adinventam minuire, tollere, & penitus abnegare non reformidat.

q lib. 5. de R. d.
Pont. cap. 1.
& seq.

Iam, quod ad ultimam huius argumenti partem spectat, Respondemus, in hoc iuramento non determinari, aut definiri, quænam propositio sit hæretica, neque hanc positionem, *Principes per Papam excommunicati, vel deprivati possunt per suos Subditos, aliosve quoscunque deponi, ut hæreticam abiurari, sed in hoc iuramento, ut*
superius

superius ostendimus, hanc duntaxat ^{cap. 5. sec. 2.} positionem, videlicet quod in libera Subditorum, aut aliorum quorumvis potestate sit Principes per Papam excommunicatos, vel deprimatos deponere, aut si velint occidere, tanquam doctrinam hæreticam, & antea ab Ecclesia definitam, determinatam, atque condemnatam abhorere, detestari, atque abiurare compellimur.

Is Quod si quis replicet, non spectare ad civilem potestatem compellere quemquam, ut hæresim abiuret, cum crimen sit spirituale, & proinde ad spirituales tantum potestatem pertineat,

Respondetur primò, tamen si ad civilem potestatem non pertineat determinare, atque definire, quænam positio sit hæretica, vel non hæretica, aut pœnis spiritualibus in hæreticos animadvertere (hæ etenim merè spirituales causæ sunt) attamen negari non potest, spectare ad Principes Christianos, saltem ut Ecclesiæ Protectores a Deo constituti sunt, ^{r. 23. q. 5. can. Principes & Concil. Trid. sess. 25. cap. 20. de reform} medio gladio temporali, qui civili potestati congruit, hæreses extirpare, hæreticos castigare Ecclesiam a quibuscunque manifestis iniurijs, tam spiritualibus, quam temporalibus, protegere, eaque omnia præcipere, & procurare, quæ ad eam

* Lib. 5. de
Rom. Pont.
cap. 7. in quin-
ta ratione.

* Lib. I. ad-
uersus heres.
cap. 8.

eam conseruandum sunt necessaria, & nihilominus potestatis Ecclesiasticæ Iurisdictionem non propterea vsurpare dicentur. *Potest*, inquit Card. Bellarminus, *ac debet Pontifex omnibus Christianis ea iubere, ad qua quilibet secundum suum statum tenetur, id est, singulos cogere, ut eo modo Deo seruiant, quo secundum statum suum debent: debent autem Reges Deo seruire, defendendo Ecclesiam, puniendo hereticos, & schismaticos, ut Augustinus docet in epist. 50. ad Bonifacium, Leo epist. 75. ad Leonem Augustum, & Gregorius lib. 2. epist. 61. ad Mauritium.* Illud igitur, quod *Alphonsus de Castro* de Episcopo, Collegio, & Prouinciali Concilio affirmat, potest similiter, temporalium pœnarum proportionem seruata, temporalibus Principibus accommodari: *Ceterum etsi*, inquit ille, *Episcopus, aut Collegium, aut Prouinciale Concilium de rebus fidei non possit definire, in his, quæ merito dubitari possent, potest tamen in his, quæ iam definita sunt, aut euidentissimis Scripturæ sacre testimonijs absque ulla tergiversatione deprehendi possunt, ius dicere, & aduersus eiusdem assertionis pertinaces defensores animadvertere. Illud namque non est sententiam ferre, sed sententiam iam pridem latam exequi.*

16 Secundò, ad eandem Replicationem Respondetur, quodlibet peccatum, quantumvis spirituale, immò & ipsam hæresim, non vt res spiritualis est, & animarum saluti noxia, sed vt temporalis est iniuria communi ciuium quieti perniciofa, magnasque in Republica perturbationes afferre solet, temporalis potestatis Iurisdictioni subiectam esse, a qua pœnis temporalibus castigari potest; sicut & crimina secularia, non vt temporalia sunt, sed vt spirituali animarum saluti obsunt, spirituali potestati subdita esse, a qua supplicio spirituali affici poterunt. Cuius rei ratio a me alibi, ^x vbi eam fusiùs tractaui, ex *Victoria*, & *Ioanne Parisiensi* allata est, quoniam *Respublica temporalis est perfecta, & sibi sufficiens*, ergo propria authoritate ab iniuria cuiuscunque se defendere, & abusum gladij spiritualis, præcipue vbi vergit in malum *Reipublica*, cuius cura Regi incumbit, per gladium materiale repellere potest.

^x In mea Apolog. nu. 94. & seq. & nu. 153 & seq.

17 Cum matrimonium, ait ⁷ Dominicus Sotus, sic sit Sacramentum, vt sit etiam civilis contractus, nil vetat, quo minùs, vt priori ratione ad forum Ecclesiasticum spectat, posteriori, civilis etiam aliquatenus subdatur: Non quòd Principes ea possint, qua sunt de Matrimonij substantia, demutare, sed

⁷ In. 4. dist. 29. q. 1. ar. 4.

sed tamen quòd valeant contrahentes mul-
 ctare, ubi in bonum publicum contrahendo
 deliquerint : nam possunt delictis, quorum
 iudicium ad Ecclesiasticum tribunal perti-
 net, supplicia etiam, quatenus pacem Rei-
 publicæ perturbant, decernere. Quod qui-
 dem Soti pronunciatum pari omnino ra-
 tione ad hæresim applicari potest, quæ,
 cum sic spiritualis offensa sit, ut etiam
 Reipublicæ civilis pacem temporalem
 perturbet, nil vetat, quo minùs, ut priori
 ratione ad forum Ecclesiasticum spectat,
 posteriori, civili etiam aliquatenus sub-
 datur. Non quòd Principes possint, quid
 sit hæresis, determinare, sed tamen quòd
 valeant hæreticos mulctare, ubi in bo-
 num publicum hæreticas propositiones
 defendendo deliquerint ; nam possunt
 delictis, quorum iudicium ad Ecclesiasti-
 cum tribunal pertinet, supplicia etiam,
 quatenus pacem Reipublicæ perturbant,
 decernere. Atque ita Imperatores Chri-
 stiani plurima edicta * grauissimas pœnas
 continentia aduersus hæreticos conscrip-
 serunt, quòrum legibus Sacra Inquisitio
 nixa hæreticos pœna capitali etiam Ro-
 mæ castigat, ut ex literis Apostolicis In-
 nocentij quarti, Alexandri quarti, & Cle-
 mentis quarti aperte colligitur. Rex enim,
 ait Dominicus Bannes, * punit hæreticos, ut
 hostes

* Habentur
 inter literas
 Apostol. in fi-
 ne Directorij
 Inquisit. pag.
 18. 27. & 44

* 22x. q. II.
 ar. 4. q. I. in
 fine.

hostes seditiosissimos contra pacem Regni, quæ sine unitate religionis seruari non potest. Et paulò inferius, ex quo, inquit sequitur, quòd Rex Secularis posset condonare aliquando poenam capitis, & hæreticos punire alio modo.

SECTIO Tertia.

I Tertium caput exceptionis aduersus hanc sextam Iuramenti clausulam est, quoniam nulla potestas humana super internas mentis nostræ actiones plenam, & legitimam authoritatem habet, & propterea neque Rex, neque Parliamentum potestatem habet Subditos compellendi, ut hoc, vel illud interius opinentur, aut aliquem castigandi, quòd hanc, vel illam opinionem in mente sua defendat, vel non defendat, sed hoc iuramentum Subditos constringit, ut credant, agnoscant, profiteantur, atque in conscientijs suis resolvantur, quòd Papa nullam habeat potestatem Principes deponendi, Subditos ab eorum fidelitate liberandi, & ab hoc iuramento quemquam absoluen- di, atque in eos, qui non ita agnoscunt, profitentur, credunt, & in conscientijs suis resolvuntur, grauer animadver- tit: igitur Iuramentum istud non rectè, & plena authoritate legitime ministratum est.

2 Ad hanc obiectionem Responde- tur, quòd tametsi internæ animi nostri actiones

b Disp. 9. de
Legib. sec. 1.

c Lib. 3. The-
sauri cap. 6. in
fine.

actiones directè, & vt internæ sunt, hu-
manæ authoritatis imperio, & iurisdic-
tioni non subdantur, de qua tamen re in-
ter Theologos, & Iurisconsultos, quo-
rum nomina a *Ioanne Salas* Iesuita^b re-
censentur, plurimum disceptatur, in hoc
tamen omnes Doctores conueniunt, in-
ternas animi actiones, vt causæ sunt ex-
ternæ in Republica perturbationis, atque
ad externas actiones, de quibus humana
authoritas ob externum humani regimi-
nis commodum iudicandi, & determi-
nandi potestatem habet, per consequen-
tiam, & indirectè humanæ authoritati
subijci posse, tametsi ab ea puniri non
queant, donec indicio aliquo externo
satis manifestentur. Quapropter, ^e licet
Ecclesia, vt rectè ait *Sayrus*, cuius verba
de Republica etiam ciuili pari modo ve-
rificantur, potestatem non habeat in actus
interiores, si per se considerentur sine ulla re-
latione ad actus externos, habet tamen au-
thoritatem in actus etiam internos, si consi-
derentur, vt sunt conditiones actuum exte-
riorum, & ad eos referri possunt, de quibus
plenè, & perfectè potest *Ecclesia* cognoscere,
& statuere propter finem humana gubernationis.

3 Vnde in hoc Regno firmum propo-
situm prodicionem aliquam in Maiestate
tem

tem Regiam machinandi, si signo aliquo
externo manifestum fiat, consuetâ per-
duellionis pœnâ castigatur; & capitale
inter ciues odium, licet internum, quate-
nus externas in Republica seditiones,
tumultus, & perturbationes ciere aptum
est, a Principe Seculari prohiberi, atque
etiam, si exterius manifestum fiat, pœna
etiam temporali coerceri potest: ita eti-
am internam huius, vel illius opinionis
defensionem, prout vel ad communem
Reipublicæ pacem conseruandam valde
necessaria, vel probabilis futuræ in Re-
publica seditionis causa prudenter iudi-
cabitur, a Principe temporali sub pœnis
temporalibus præcipi, vel prohiberi
posse, meo quidem iudicio manifestum
est. Iam, quod interna harum positio-
num propugnatio, videlicet, quod *Papa*
potestatem habeat Principes deponendi, sub-
ditos ab eorum fidelitate absoluedi, atque
licentiam illis concedendi, ut veram obedi-
entiam sua Maiestati non exhibeant, ut ip-
sam a proditionibus non defendant, atque ut
eas, cum ad notitiam eorum peruenierint, non
reuelent, & quod Principes per Papam ex-
communicati, vel deprivati, possint per suos
Subditos, aliosue quoscunque deponi, aut si
velint, occidi, probabilis occasio futura sit
tumultus in hoc Regno excitandi, pro-
ditiones

ditiones, & proditorias conspirationes contra Maiestatis suæ personam, coronam, ac dignitatem, si Pontifex eum excommunicare, & depriuare voluerit, machinandi, viris prudentibus, qui præteritorum tēporum Annales vel cursim perlegerint, adeo manifestum est, vt de ea re dubitandi nulla apparens ratio assignari queat.

21 Quoniam igitur Rex, & Parliamentum, in hoc iureiurando *internam* prædictarum positionum abnegationem directè non præcipiunt, sed subditos duntaxat cogunt, vt synceram earundem positionum detestationis *interna* professionem, agnitionem, & declarationem *externam* faciant, eo quòd cum Maiestatis suæ salute, & Reipublicæ tranquillitate, a Subditis, nisi ad beneplacitum Summi Pontificis, *interius* defendi nequeant, euident meo quidem iudicio est, Regem, & Parliamentum, iuxta approbata Theologorum, & Iurisconsultorum principia, rectam, & plenam auctoritatem habere Subditis præcipiendi, vt veram, & synceram *interna* suæ prædictarum positionum displicentiæ, ac detestationis professionem, agnitionem, atque declarationem *externam* faciant, cum eiusmodi positiones sint, quas improbare,

bare, ac detestari liceat, earumque detestatio, rebus omnibus prudenter perpensis, ad *externam* Regis, & Reipublicæ salutem moraliter necessaria esse videatur; quandoquidem *interna* actiones, ut ad *externas* referuntur, earumque causæ, & occasiones existunt, potestatis civilis Iurisdictioni subijciantur, tametsi ab ea puniri nequeant, donec per signum aliquod *externum* satis innotescant.

SECTIO Quarta.

I *Quintum* caput exceptionis contra hanc sextam Iuramenti clausulam est, quoniam *Secularis Magistratus* nullam refert, & plenam in *Clericos* auctoritatem habet, cum ipsi a Iurisdictione, & tribunalibus *Secularium Magistratum* exempti sint, igitur, tametsi concederetur, iuramentum istud in se licitum esse, & proinde auctoritate Regia imponi posse *Laicis*, attamen ratione *Ecclesiastica immunitatis* non habet Rex ullam rectam, & plenam auctoritatem compellendi *Clericos*, ut absque Pontificis licentia illud suscipiant.

2 Ad hanc obiectionem Respondetur primò, Subditos quoscunque tam *Clericos*, quàm *Laicos* ad fidelitatem, & subiectionem in eo gradu subiectionis, a qua exempti non sunt, obligatos

Q. esse.

esse. Quoniam igitur Clerici, tametsi Priuilegijs Principum, & Ecclesiasticis sanctionibus, etiam in temporalibus causis a Magistratuum Secularium tribunalibus in aliquo gradu exempti sint, neque ab eis in ius vocari absque Episcopi licentia possint, attamen, ut sunt vera membra, & partes Reipublicæ ciuilis, & veri etiam subditi non minùs, quàm Laici, neque a vera subiectione, & fidelitate suo Principi debita, exempti sunt, sed non minùs, quàm cæteri subditi in veræ perduellionis crimen incurere possunt, ad veram etiam fidelitatem suo Principi præstandam obligantur, & si causa iusta id exigat, possunt, sicut reliqua Reipublicæ membra, cæterique Regis subditi, a principe pœnis temporalibus compelli ad suam fidelitatem, vel nuda sponsione, vel interposito iureiurando, prout Princeps suæ salutis magis expedire prudenter iudicauerit, syncerè confirmandam. Neque satis est, quòd Subditi verbis tantùm generalibus fidelitatem spondeant, ità enim ad nullam certam iuramenti formulam suscipiendam tenerentur, sed quamcunque sibi magis gratam eligere possent, quod tamen ratio ipsa, & communis hæc fidelitatis iuramenta imponendi mos falsum,

& inconueniens esse demonstrant, sed talem fidelitatis suæ securitatem exhibere, & tale ad illam confirmandam iuramentum suscipere obligantur, quod, dummodo in se licitum sit, Princeps maturâ præhabita deliberatione, ad suam salutem, & Reipublicæ quietem conseruandam, necessarium esse iudicabit.

3 Quocirca, si Rex, & Parliamentum rationibus verè prudentibus, ac probabilibus moti, necessarium esse iudicauerint, pro salute sui, atque Reipublicæ tuenda, quoscunque Maiestatis suæ Subditos, etiam Clericos, vt subditi sunt, iureiurando constringere, vt Maiestatem suam de vera, ac constanti sua fidelitate, atque subiectione securam reddant, licitum erit, immò quandoque necessarium esse potest, ob quasdam, quæ occurrunt, occasiones, maiorem securitatem a Clericis, quàm a Laicis exigere, si Clericorum fidelitas principi ob rationes verè probabiles magis suspecta fuerit. Neque Rex iuramentum istud fidelitatis Clericis *imponit*, quà Clerici sunt, sed quà subditi, & Reipublicæ temporalis vera membra, partes, & ciues existunt.

4 Quo etiam modo Episcopos ad Parliamentum venire compellit, non tamen quatenus Episcopi, sed vt Regis priuile-

gio Barones, & Proceres Regni constituti sunt. Quia Episcopi, ait Ioannes Azorius ad Tom. i. Inst. Iesuita, ⁴ solent esse Regni Proceres, & Principes, Regum est precipere, ut tanquam tales, non quatenus Episcopi sunt, una cum alijs conuocentur ob communem Regni salutem, & bonum. Quod quidem si aut facere recusauerint, aut illud fidelitatis iuramentum, ad quod præstandum cæteri Barones obligantur, suscipere abnuerint, Rex plenam, & legitimam habet autoritatē eos, non quidem spiritali aliqua, quam a Christo acceperunt, iurisdictione priuandi, sed temporali illa dignitate, qua Regis priuilegio fungebantur, spoliandi.

* Surius ad
annum 1545

Vnde legimus, ⁴ Carolus quintus Imperatorem præcepisse Archiepiscopo Colonien- si, cum Princeps Imperij esset, ut intra tricesimum Diem ad se veniret, & accusationibus, quæ aduersus illum adducerentur, responderet, quod idem Paulus Pontifex fecit, illum, ut erat Episcopus, intra sexagesimum diem ad se venire iubens.

5 Secundò Respondetur, quòd tamen si concederetur, Clericos non solum ab imperio, & potestate inferiorum Magistratum Secularium, verum etiam ab autoritate, & Iurisdictione Regum (qui nisi nominatim exprimantur, inter Magistratus Seculares annumerandi non sunt,

sunt, vt ex pluribus Iuris Canonici locis
 colligi potest) in causis quibuscunque
 exemptos esse, nihilominus quando Iu-
 dicem spirituales conueniendi vel po-
 testas Principi non est, vt ab eo licentia
 Clericos coram Magistratu Seculari ob
 perduellionem, aut alia enormia scelera
 Secularia in ius vocandi impetretur, vel
 moraliter certū est, eum talem licentiam
 non concessurum, tunc Princeps Secula-
 ris in casu necessitatis plenam, & suffici-
 entem ex Dei, legisque naturæ præscrip-
 to authoritatem habet, se, suumq; regnū
 a quibuscunq; iniurijs præsentibus, aut
 probabiliter futuris defendendi, & pro-
 curandi non solum per modum defensio-
 nis, sed etiam *authoritative*, vt loquitur
Victoria, omnia media licita civili pote-
 stati accommodata, quæ necessaria sunt
 ad sui, suiq; Regni salutē conseruandam,
 & ad omnia probabilia pericula præca-
 uenda, quæ a quacunq; spirituali persona
 illi inferri possūt, vt *Ioan. Parisiensis*, *Victoria*,
Conarrubias, & plerique alij di-
 fertē asseuerant.

SECTIO Quinta.

I Quintum, & postremum caput ex-
 ceptionis contra hanc sextam Iuramenti
 clausulam, quia non exiguum periculum
 obijcientibus creare posset, solum in an-

*Cap. Gene-
 rabilem de
 Exceptioni-
 bus cap. ad au-
 bolendam de
 hæreticis.*

*De potest.
 Regia & Pap.
 cap. 21. ad 37
 Relect. 1. de
 potest. Eccle-
 siæ sect. 7. §.
 octaua propo-
 sitio.
 Practic. quæ.
 cap. 35.*

gulis a quibusdam mussitatur, qui suam obiectionem in eo fundant, quòd per plurimos annos, nempe a tempore, quo Episcopi Catholici e suis Sedibus expulsi sunt, nullum verum Parliamentum, ut ipsi putant, in hoc Regno celebratum fuerit. Itaque in hunc modum ratiocinantur.

*Nulla leges, qua in hoc Regno vim obligandi habent, absque auctoritate veri, & legitimi Parliamenti sanciri possunt: sed Parliamentum illud, quod hanc legem de ministrando hoc fidelitatis iuramento sancivit, non erat verum, & legitimum Parliamentum; ergo Iuramentum istud non est recta, & legitima auctoritate ministratum. Maior propositio ab omnibus huius Regni Iurisperitis admittitur. Minor probatur: quoniam quodlibet verum, & legitimum Parliamentum constare debet ex tribus Regni Ordinibus, Episcopis nempe, Magnatibus, & Plebe: sed Protestantes Episcopi non sunt veri, & legitimi Episcopi; ergo Parliamentum horum temporum non sunt vera, & legitima Parliamentum. A quo enim consecrati estis, ait Becanus * Episcopos Angliæ alloquens? An a Rege? At is consecrandi potestatem non habet. An ab Archiepiscopo Cantuariensi, vel ab aliquo simili? Ne id quidem. Nam Thomas Cranmerus qui*

* In contro-
vers. Anglica-
na cap. 4. q. 9.
nu. 6. pag.
170.

qui sub Henrico octavo Cantuariensem Archiepiscopatum obtinuit, non fuit consecratus ab ullo Episcopo, sed a solo Rege intrusus, & designatus: Igitur quotquot ab eo postea consecrati sunt, non legitime, sed ex præsumptione consecrati sunt.

2 Qui hanc obiectionem vrgent, vt inde ostendāt, iuramentum istud Catholicæ fidei abnegationem in se continere, ad hanc controuersiam, vtrum scilicet Protestantes huius Regni Episcopi sint veri, & legitimi Episcopi, necne, confugere plurimum desiderant. Nam hac saltē ratione se demonstrare existimant, in hoc iuramento non solam civilem obedientiam, sed quædam alia ad Religionē Catholicam, vtpote ad Sacramentum Ordinis ritē perficiendū spectantia, euidenter includi. Veruntamen huic controuersix, vtrum Protestantes huius Regni Episcopi veram habeant Ordinationem, & consequenter veri sint Episcopi, necne, id est, vtrum a principio, & ita deinceps a veris Episcopis ordinati fuerint, & vtrum illi Episcopi, & reliqui deinceps debitam illam formam, & materiam adhibuerint, quæ ex Christi institutione ad Sacerdotalem, & Episcopalem characterem imprimendum necessariò requiritur (quandoquidem tū quæstio facti

fit, de qua certam aliquam notitiam habetenus non habeo, tum ad præsentem obiectionem dissoluendam omnino impertinens existat) me in præsentem immiscere nolo.

3 De duobus tamen, antequam ad obiectionem dissoluendam accedam, Lectorem præmonitum esse velim: Primum est, inter verum, & legitimum Episcopum magnum discrimen constituendum esse. Nam, ut aliquis sit verus Episcopus, requiritur tantum vera Ordinatio, per quam character Episcopalis imprimitur, quiq; indelebilis est, semperque permanet, siue hæreticus, siue *Judaus*, siue *Turca* euadat. Atque ita Episcopi *Arriani*, tametsi hæretici essent, quia tamen sacris verè initiabantur, verè etiam Episcopi erant, neque denuò consecrabantur, quando ad Ecclesiæ unitatem redibant. Ut autem aliquis legitimus sit Episcopus, præter veram Ordinationem etiam necessaria est legitima missio, atque Jurisdictio, quæ ex Christi institutione vera, & Orthodoxa Christi Ecclesia solummodò deriuatur.

4 Alterum est, *Becanum* temerè admodum, & absque vlla probabili rationis, vel autoritatis specie, & contra expressas huius regni tabulas affirmare

mare, *Cranmerium* a nullo vero Episcopo consecratum, sed a Rege duntaxat designatum fuisse. Nam (præterquam quod *Henricus* octavus eo tempore, quo *Cranmerus* Archiepiscopus factus est, nempe anno regni sui vigesimo quarto, a communione Sedis Apostolicæ non planè desciverat, cuius Sedis autoritate tum electio *Cranmeri* in Archiepiscopum confirmata est, tum ipse in sui consecratione Romano Pontifici obedientiam iurciurando promisit, quod eius factum postea quidam illius adversarij illi probro verterunt, & proinde dubitari nequaquam potest, quin iuxta antiquos canones cum omnibus Catholicis ritibus ab alijs Episcopis consecratus fuerat) hoc solum argumentum ad convincendum *Becanum* sufficere posset, quod Rex anno sequenti, nimirum vigesimo quinto sui Regni, legē in publicis Regni Comitijstulit, ut quilibet Archiepiscopus & Episcopus huius Regni a Rege, suisq; hæredibus, & Successoribus præsentaretur, atque nominaretur, sed ut cum omnibus benedictionibus, & cerimonijs ad id requisitis ab vno Archiepiscopo & duobus Episcopis, vel a quatuor Episcopis a Rege designatis consecraretur, quæ consuetudo ad hunc usque diem in eligendis, & consecrandis

consecrandis Episcopis vsurpatur. Nam primò Rex literas suas ad Sedis vacantis Capitulum mittit, in quibus licentiam illis concedit Episcopum eligendi, vnumque, vel alterum ab illis eligendum præsentat, ac nominat, quo electo Rex electionem confirmat: postea literas suas ad tres ad minimum Episcopos dirigit, vt ipsum in Episcopum consecrent. Vnde miror a quo *Becanus*, vir alioqui pereruditus, figmentum adeo manifestum mutatus fuerit, cum vix credibile sit, eum ex proprio suo cerebro illud excogitasse,

5 His igitur præmonitis, vt prædictæ obiectioni satisfaciamus, quatuor supponenda sunt. Primum est, consuetudinem illam, quam Regnum quodcunque habet, ne vllæ leges absque consilio, & consensu trium Regni Ordinum condipossint, vcl solo Rege primùm introductam esse, qui, vt tranquillius, & pacatiùs Subditos gubernaret, hoc illis Privilegium gratis concessit, vt nullæ leges absque trium Regni Ordinum consilio, & consensu conderentur: vel a tota Republica originem accepisse, quæ in Principio, quando adhuc nulli supremo, & absoluto Principi subdita erat, sed suprema dominandi, & gubernandi potestas in seipsa sola residebat, Regem cum

Cap. 7. de Iuramento fidelitatis.

cum hac conditione, ac limitatione sibi in Principem elegit, ut nullam auctoritatem leges ferendi haberet, nisi tota Respublica, quam Parliamentum repræsentat, simul etiam cum ipso concurreret; sed tunc necessario fatendum est, Regem illum non esse omni ex parte Principem absolutum, cum leges condendi nullam auctoritatem habeat; quæ tamen potestate Principes quoscunque absolutos potiri, apud omnes Theologos, & Iurisconsultos indubitatum est: vel denique, & a Rege, & a Republica simul, ob aliquod pactum inter eos conventum, primitus derivatam esse,

6 Secundum est, nullam legem humanam tam firmam vim obligandi habere, quin Legislatores, aut eius Successores, qui æqualem cum ipso auctoritatem habet, eam penitus tollere, & abrogare possint. Et tametsi Legislatores legem iustam, & communi bono consentaneam, absque iusta causa rescindens graviter fortasse delinquant, legis tamen illius abrogationem validam esse, neque legem illam vim obligandi ulterius habere, Doctores omnes unanimi consensu profitentur. Cuius rei rationem reddunt, quia quælibet res per easdem causas dissolvitur, per quas constituitur: sed voluntas Legislatoris

toris subditos sua lege obligare intendens, cum sit causa potissima, immo & anima ipsius legis, ad placitum mutari, atque revocari potest; atque ita lex tamdiu, & non diutius lex est, quàm Legislator, aut eius Successor eam pro lege haberi volunt : neque in potestate Legislatoris est ita Successorem suum obligare, quin semper liberam habeat facultatem legem illam, quando voluerit, abrogandi, iuxta illud non minus verum, quàm vulgatum; *Par in parem non habet imperium*. Neque enim Successor Principis a persona Principis, cui succedit, sed ab officio, in in quo illi succedit, ferendi leges auctoritatem habet. Et quod diximus de abrogatione legum, idem etiam cum proportionem de pactorum, & contractuum revocatione intelligendum est, nimirum, quamlibet pactiōem, seu conventionem, ex mutuo partium consensu vel ex parte variari, vel ex toto irritam reddi posse.

7 Tertiò supponendum est, eandem planè civilem potestatem, & auctoritatem leges condendi in hoc Angliæ Regno permanere, quæ in illo erat, priusquàm consuetudo hæc leges cum Parliamenti consilio, atque consensu faciendi, in hoc Regno increbuerat. Neque
vlla

Cap. 7. de Iuramento fidelitatis.

vlla Religionis mutatio Regnum, aut Rempublicam, suprema illa authoritate politica, quam non a Religione, sed ex naturæ, & gentium iure accepit, privare poterit. Adeo vt, si Regnum aliquod Christianum a fide Christi deficeret, atq; in hæresim, aut Ethnicismum prolaberetur, non minùs tamen plena, & sufficiens potestas, atque authoritas se civiliter gubernandi, legesque politicas sancienti illi competeret, quàm si Christi fidem, ac religionem nunquam suscepisset. Ratio est, quoniam sicut Respublica temporalis per fidem Christi nullum temporalem dominatum, Regnum, aut Iurisdictionem capeffit, sed ius tantùm ad Regnum cæleste per debita media consequendum acquirit, ita ex defectu fidei spirituale solummodò illud ius deperdit, & non temporalem illam Iurisdictionem amittit, quæ absolutis Rebus publicis, quancunque Religionem profiteantur, iure gentium, ac naturæ conceditur.

8 Quartò supponendum est, in hoc Regno duas tantum distingui Domos, vt loquimur, Parlamenti, in quibus omnes illi, qui suffragia ferunt, considerare solent; vna domus Inferior dicitur, quæ viros ex plebe selectos duntaxat continet: altera Superior appellatur, quæ Op-

Optimates, seu Barones Regni comprehendit, quicumque illi sint, five Archiepiscopi, Episcopi, Duces, Marchiones, Comites, five alio nomine nuncupati, aut tantum Baronum titulis, insigniti fuerint. Singuli tamen hoc solo nomine, quod Barones Regni Regis privilegio constituti sint, & non quod Archiepiscopi, Episcopi, Duces, Marchiones, aut Comites sint, suffragia in Parlamento ferunt. Quo fit, ut in hac superiori Domo, quæ una tantum est ex Baronibus Regni composita, & non duæ ex Dominis spiritualibus, & temporalibus conflatur, vota Baronum ad legem condendam indiscriminatim numerentur, nullo habito respectu, quod spirituales Domini, aut temporales existant. Quocirca contingere potest, & aliquoties etiam contigit, ut lex aliqua auctoritate Regis, & Parlamento stabilietur, atque a toto Regno pro firmo, & valido decreto habeatur, tametsi omnes ad unum Episcopi, & domini spirituales reclamant, dummodò maior pars Baronum, five spirituales Domini, five temporales sint, consensum suum præbeat,

9 Atque hinc perspicua ad prædictam obiectionem Responsio facillimè colligitur. Nam siue concedamus, hanc consuetudinem

suetudinem, privilegium, aut conventionem nullas leges absque trium Regni Ordinum consilio, & consensu stabilendi, a solo Rege vel a Republica, vel ab utroque primum dimanasse, attamen negari non potest, quin ex mutuo Regis, & Reipublicæ consensu, vel ex parte variari, vel ex toto revocari possit. Concedimus igitur nullam legem civilem, iuxta præsentem huius Regni consuetudinem, vim obligandi habere, nisi auctoritate veri, & legitimi Parliamenti, quod ex Prælati, seu Episcopis, Magnatibus, & populo consistit, stabilita fuerit: Nihilominus tamen affirmamus, quòd sicut in potestate Regis, & Reipublicæ, quam Parliamentum repræsentat, est statuere, quòd leges politicæ vel sola Regis auctoritate absque Prælatorum, Optimatum, aut populi suffragijs, vel cum eorum consensu sanciantur, ita in potestate Regis, & Reipublicæ est declarare, quænam personæ nomine Prælatorum, Optimatum, & Plebis intelligendæ sint, quorum suffragia ad leges in Parlamento condendas postulare oportet. Et propterea, sicut olim Episcopi Catholici, atque etiam Abbates, Regum privilegijs Proceres Regni, seu Barones constituti sunt, illisque cum cæteris

cæteris Regni Baronibus in superiori Parlamento domo communia fuerunt suffragia, ita etiam Regia Maiestas eandem dignitatem, & authoritatem Decanis, Archidiaconis, alijsve quibuscunque suis subditis concedere pari modo posset.

10 Quoniam itaque Protestantes huius Regni Episcopi authoritate Regis, & Reipublicæ, Domini spirituales, seu Barones Regni constituti sunt, & a toto Regno ut tales habiti, dubitari nullatenus potest, quin plenam cum cæteris Regni Baronibus authoritatem habeant leges civiles a Rege confirmatas toti Regno præscribendi: cum præsertim in Parlamento suffragia non habeant, quatenus veri Episcopi reipsa existunt, sed quatenus a Rege, & Republica ut tales æstimati Regis privilegio Barones ordinati sunt, & cum cæteris Regni Baronibus locum, & dignitatem in Parlamento tenent. Quod autem Protestantes Episcopi authoritate Regis, & reipublicæ Barones Regni constituti sint, constat ex decreto Parliamenti anno primo Reginæ Elizabethæ stabilito, quod verum esse Parliamentum negari non potest (cum in eo Catholici Episcopi præsentessent, & suffragia sua cum cæteris Regni

* Ita Hardin-
gas loco sta-
tim citando.

Regni Baronibus ferrent) in quo decretum est, *ut qui deinceps ad munus Archiepiscopale a Regia Maiestate eligerentur, & iuxta ritus, & ceremonias anno quinto Edwardi sexti ex decreto Parliamenti prescriptas consecrarentur, auctoritatem haberent ea omnia faciendi, & exequendi, quod ad nomen, titulum, gradum, & dignitatem Archiepiscopi, & Episcopi spectat, qua ulli huius Regni Archiepiscopi, & Episcopi praecedentibus temporibus facere potuerunt.* Et tamen ad hanc legem sancendam nullus Episcopus, vno duntaxat dempto, *ut refert Hurdinus,*¹ assensum suum prae-
buerit, hoc tamen, *ut supradictis constat,*¹ contra Apo-
nihil impedit, quo minus ceterorum Baro-
logiam Iucii
part. 6. cap. 2.
num suffragia, ad temporale privilegium, qualis est dignitas temporalis, Regis beneficio conferendum, praeponderare, & praevalere nequeant. Atque hinc constat, generalia Regni Comitia his temporibus in hoc Regno celebrata, esse vera, & propria Parliamenta, & proinde leges civiles ab illis latae, & a Rege confirmatas, rectâ, plenâ, & legitima auctoritate sancitas esse. Idque nunc a fortiori dicendum est, cum nulli iam supersint catholici Episcopi, qui suffragia in Parlamento vindicare queunt.

II Atque hæc satis sint ad singula

R

argu-

argumenta, quæ adversus hanc sextam Iuramenti clausulam afferri solent, dissoluenda. Neque enim contra ultima illa verba [*omnibusque indulgentiis, & dispensationibus in contrarium renuncio*] supposito, quod Papa nullam habeat potestatem mecum in hoc iuramento, aut aliqua eius parte dispensandi, de quo superius satis disputavimus, aliquid momenti, quod obijci possit, excogitare valeo. Nam quod aliqui imperiti, audito hoc *indulgentiarum* nomine, nimis imperitè imaginantur, in hac clausula negari Pontifici auctoritatem *indulgentias* conferendi, frivolum sanè, & perridiculum est; cum nomine *indulgentiarum* nihil aliud in hoc iuramento significetur, quàm Papam non habere potestatem mecum in hoc iuramento, aut in aliqua eius parte dispensandi, seu me ab illo absolvendi, & consequenter neque mihi *indulgentiis*, seu quod idem est, licentiam concedendi, ut suæ Maiestati fidelitatem, & veram obedientiam non præstem, ut illum ab omnibus prodicionibus, & proditorijs Conspirationibus pro viribus non defendam, atq; ut eas, quando ad meam notitiam pervenerint, Maiestati suæ manifestas non faciam, quibus *indulgentiis*, seu dispensationibus renunciare quemli-

quemlibet subditum iure posse, sup-
positis ijs, quæ diximus, satis manife-
stum est.

CAPVT OCTAVVM.

Septima Iuramenti clausula.

HÆcque omnia planè, ac sincere ag-
nosco, & iuro iuxta hæc expressa ver-
ba a me prolata, & iuxta planum, ac com-
munem sensum, & intellectum eorundem
verborum, absque vlla equivocatione, aut
mentali evasione, aut secreta reservatione
quacunque.

SECTIO Prima.

I Aduersus hanc clausulam dux ob-
iectiones confici solent. Prima, quam
Lessius^a, vt Anglicus eius Recapitulator ^{anu. 216.}
b refert, insinuat, est contra illud verbum ^{b Pag. 51.}
[iuro] in primis illis huius clausulæ verbis
comprehensum [*Hæcque omnia planè, ac
sincere agnosco, & iuro*] ex quibus verbis
apertè deduci videtur, me non solum ag-
noscere, sed etiam iurare omnes præcedentes
clausulas, & consequenter me iurare, quòd
Papa non habeat potestatem Regem deponen-
di, aut subditos ab eorum fidelitate absoluen-
di. Quoniam igitur nulli Catholico absque
periurij periculo iurare licet, illud verum
esse, de cuius veritate apud Catholicos non
R 2 constat,

1 consistat, nullusque Catholicus inficiari poterit, quin ad minimum incertum sit, & apud Theologos controversum, an predictæ duæ positiones veritatem, an falsitatem contineant, non licet profectò ulli Catholico absque periurij periculo iurare, quòd Papa talem deponendi Principes, & subditos a fidelitate absolvendi auctoritatem non habeat, tametsi ille, qui talem opinionem agnoscit, & profiteatur, absque ulla periurij periculo agnitionem, & professionem suæ opinionis iuramento firmare possit.

2 Ad hanc objectionem Respondetur primò, verum, & proprium illorum verborum [agnosco, & iuro] sensum non esse, me quolibet huius Iuramenti clausulas, & particulas, & omnia in ijs contenta non solum agnoscere, verum etiam iurare, cum contrarium, quod ad quasdam illius partes attinet, expressè deducatur, in quibus duntaxat veram, & synceram meæ opinionis declarationem iureiurando confirmo. ut tum ex præcedenti Iuramenti clausula [Quod Iuramentum agnosco &c.] tum ex primis illis Iuramenti verbis [Ego A. B. verè, & sincere agnosco, profiteor, testificor, & declaro &c.] tum ex quinta clausula [Et ulterius credo & in conscientia mea resolvor, quòd nec Papa &c.] tum etiam ex pos-

sirema

strema clausula [*Hancque recognitionem, & agnitionem facio cordialiter, voluntarie & vere in vera fide (Christiani viri)*] evidenter apparet. Ex his etenim verbis manifestum est, immediatum obiectum multarum assertionum, quæ in hoc Iuramento continentur, seu quod idem est, illud, quod in multis Iuramenti clausulis immediatè iuratur, & præsertim in illis positionibus, quæ in obiectione nominantur, nempe, quòd *Papa non habeat potestatem Regem deponendi, aut Subditos ab eorum fidelitate exonerandi*, esse tantum veram, & sinceram meæ opinionis professionem, agnitionem, & declarationem, adeo ut non prædictarum positionum veritatem in seipsis, sed veram, & sinceram opinionis meæ declarationem, seu quid de earum veritate sentiam, hoc iureiurando confirmem.

3 Quapropter planus, & proprius horum verborum intellectus, [*Hæcque omnia planè, ac sincerè agnosco, & iuro iuxta hæc expressè verba a me prolata, & iuxta planum, ac communem sensum &c.*] est, quòd omnia hæc, quæ agnosco, planè, ac sincerè agnosco iuxta hæc expressa verba &c. Et omnia hæc, quæ iuro, planè, ac sincerè iuro iuxta hæc expressa verba &c. Ita ut hæc verba [*& iuro*]

referri non debeant ad illa [*Hacq̃, omnia*] quasi illa omnia superius a me prolata iurare oporteret, sed ad illa [*planè, ac syncerè*] referenda sunt, ut sensus sit, me ea omnia quæ iuro, planè, & syncerè iuxta communem verborum sensum absque vlla omnino æquivocatione iurare. Et quòd iste sit planus, & apertus horum verborum sensus, quilibet, qui hanc iuramenti clausulam cum cæteris illius partibus syncerè conferet, planè, & apertè perspiciet; alioquin enim tum primis, tum postremis, tum etiam medijs Iuramenti verbis apertissimè contradicerent. Quis autem Theologus, aut Iurisconsultus contra communes, & approbatas interpretandi leges regulas affirmabit, quòd, si in aliqua lege, aut decreto publica auctoritate stabilito, sententia aliqua contineatur, quæ duo habet significata, quorum vnum nihil absurditatis involvit, & alterum absurdum est, & reliquis eiusdem decreti verbis, & sententijs manifestè repugnans, deterior sensus sit eligendus, et ille, qui nihil absurdi continet, relinquendus? Atque hoc idem pro solutione duarum sequentium obiectionum observare oportet.

SECTIO Secunda.

1 Secundò, obijci solet contra illa verba [*iuxta hac expressa verba a me prolata, & iuxta planum, & communem sensum; & intellectum eorundem verborum, absque ulla equivocatione &c.*] Videtur enim, quod iurans hac verba necessario periurus fiat: quandoquidem hoc iuramentum plura equivoca verba, & plures communes sensus eorundem verborum in se involvat; ut exempli causa, deponere Regem, tum significat Regem regnandi iure privare, tum Regem e Regni possessione extrudere; Absolvere ab hoc iuramento vel significat absolvere ab hac re iurata, vel solum, ab hac re ut iurata: Successor tum legitimus, tum illegitimus Successorem denotat: tanquam hæreticam, vel usurpari potest, pro hæretica quoad identitatem, vel tantum quoad similitudinem, atque ita de alijs: Igitur, qui iuxta hac expressa verba iuramentum suscipit, & prædicta equivoca verba iurat, ex necessitate aliqua equivocatione uti debet, & consequenter periurus efficietur, cum iuret se nulla omnino equivocatione uti velle.

2 Ad hanc obiectionem Respondetur primò, quòd tametsi in hoc iura-

a Cap. I. sec. 2.
& seq.

mento multa contineantur verba æquivoca, & multi communes sensus eorundem verborum, si nudè, & per se sola accipiantur; provt tamen in hoc iuramento cum alijs verbis iunguntur, & cum illis vnam integram sententiam componunt, non sunt ita æquivoca, vt omnibus circumstantijs ritè perpensis, iuxta regulas interpretandi verba legum superius^a assignatas, duas æquè proprias significationes iuxta communem intelligendi modum habeant, quod propriè est esse æquivocum.

3 Neque inusitatum est, vocem aliquam per se sumptam esse æquivocam, quæ tamen in sententia, seu propositione posita omnibus circumstantijs consideratis, non sit æquivoca. Veluti hoc nomen [*canis*] per se sumptum multiplex significatum habet; si quis tamen dierum canicularium tempore de immoderata cœli intemperie cum altero loquens diceret, Ego *canem* plurimum timeo, iam hoc nomen [*canis*] ex temporis circumstantia, cæterisque verbis præcedentibus ad sy-
dus cœleste, & non ad terrestrem canem significandum satis determinaretur. Et tamen si in hoc iuramento plures essent communes sensus eiusdem
sententiæ

sententiæ, seu propositionis, quod tamen verum non est, ut ad particularia argumenta respondentes superius ostendimus, licitum tamen esset iuxta regulas antea assignatas, si nihil aliud obstaret, illum communem sensum accipere, qui iuranti magis commodus est, dummodò nullam absurditatem contineat, neque menti, & voluntati *Legislatoris* aduersetur.

4 *Secundò* Respondetur; posteriora hæc verba [*absque vlla æquivocatione &c.*] tantum declarare illa priora, *Hæcque omnia planè, ac sincerè agnosco, & iuro iuxta hæc expressa verba a me prolata, & iuxta communem sensum &c.* ita ut solum significent, me planè, & sincerè, absque vlla fraude, & dolo procedere, neque in alio sensu verba accipere, quam communis sensus, & intellectus eorundem patiatur. Et propterea, tametsi nonnulla sint æquivoca verba in hoc iuramento, si per se sumantur, ut in obiectione dictum est, nego tamen, me propterea, dum verba illa profero, vlla æquivocatione uti. Nam in primis aliud est uti verbis æquivocis, quod materialis æquivocatio dici potest, & aliud æquivocare, seu formali æquivocatione uti. Propriè enim æquivocare, seu uti æquivocatione,

tionem, ut in hoc Regno communiter accipi solet, est uti verbis æquivocis, aut secreta aliqua reservatione, de industria ad auditorem decipiendum, ita ut, qui verba audit, in alio sensu, quam qui profert, ea intelligat, atque non planum, & non syncerum procedendi modum denotat. Et propterea, si aliquis nos interroget, Dic verè, & syncerè utrùm æquivoces, vel non? omnes communiter ita intelligunt, Dic verè, utrùm inecum syncerè agas, neque verba in alio sensu accipias, quam quæ in communi modo loquendi accipi soleant? Quapropter fieri potest, Regem, & Parliamentum illa verba [*absque vlla æquivocatione &c.*] ob eum potissimum finem apposuisse, ut si forsitan plures cōmunes sensus eiusdem sententiæ, & propositionis essent, nos in illo communi sensu eam acciperemus, in quo Legislatorem illam intelligere putarem; hæc enim præcipua eius mens, atque intentio est, ut cum illo planè, & syncerè absque vlla fraude, dolo, aut secreta reservatione ageremus.

§ Deinde, tametsi concederemus, in hoc Iuramento plures esse non solum voces, sed etiam sententias æquivocas, non tamen proinde sequitur, nos Iuramentum istud suscipientes aliqua æquivocatione

Cap. 8. *de Iuramento fidelitatis.*

vocatione uti oportere, sed potius colligere oporteret, nos vi huius clausulæ obligatos esse, si fortè iuxta communem intellectum verborum aliquæ sententiæ æquivocæ in hoc iuramento reperiantur, publicè declarare, in quo communi sensu sententiam illam, quam æquivocam esse apprehendimus, accipiamus, dummodò sensus noster menti Legislatoris nequaquàm aduersetur, atque hoc ad summum prædicta obiectio probare potest. Quapropter si quis existimet, verba illa, *deponere, Successores, tanquam hereticam*, aliaue similia verba, omnibus circumstantijs consideratis, esse æquivoca, potest palàm declarare, in quo sensu verbis illis utatur, atque ita omnem æquivocationem, & omne periurij periculum, quod huius clausulæ susceptio illi creare potest, facillimè deuitabit.

CAPVT Nonum.

Octava, & ultima Iuramenti clausula.

Hancque recognitionem, & agnitionem facio cordialiter, voluntariè, & verè, in vera fide Christiani viri: Sic me Deus adiuvet.

I Si hæc postrema clausula cum prima, & pluribus alijs conferatur, facile apparebit, quænam sit materia huic Iuramento

ramento subiecta, seu quod idem est quænam sit res illa, quam potissimum hoc iureiurando immediatè confirmos est enim mea recognitio, agnitio, & declaratio veritatis, aut falsitatis omnium ferme positionum, quæ in hoc iuramento continentur, & non ipsamet veritas, aut falsitas earundemmet positionum in semetipsis spectata; ita quod non iuror Papam non habere potestatem Regem deponendi, aut Subditos ab eorum obedientia liberandi, & ita de plarisque alijs sed me recognoscere, profiteri, testificari credere, in conscientia mea resolui, atq; declarare, Papam non habere talem potestatem Regem deponendi, Subditos ab eorum obedientia exonerandi, & ita de reliquis.

SECTIO Vnica.

2 Sed contra hanc clausulam a quibusdam in hunc modum obijci solet *Illud Iuramentum non potest dici susceptum esse cordialiter, & voluntarie, quod contra voluntatem ab aliquo suscipitur, & ab eo coactum extorquetur: sed hoc Iuramentum plarisque contra eorum voluntatem suscipitur, & si in libera eorum potestate, & electione esset, nequaquam illud prestarent, & præterea ob metum, ne alioquin libertate, bonis*

quis

est que omnibus temporalibus in perpetuum spo-
 nuntur, ab illis extorquetur, ergo non verè
 iurare possunt, se illud cordialiter, & volun-
 tatiè suscipere. Hanc obiectionem mul-
 tum virget P. Robertus Parsonius in libro
 suo Anglico, cuius titulus est, *Iudicium*
Angli Catholici in exilio degentis circa li-
bram, qui inscribitur, Triplici nodo triplex
crucis, seu Apologia pro Iuramento fidelita-
tis, in quo libro probare contendit, ^a in ^a Pag. 13: nu.
 hoc Iuramento præter civilem obedi- 21.
 alijs quam quasdam clausulas comprehendì,
 quarum Catholice Religioni aduersantur:
 atque quatuor distinctis vijs manifestum
 reddi posse confidenter asseuerat.

3 Prima, inquit, ^b via ex desertis Iu- ^b Nu. 22.
 ramenti verbis desumitur, in quibus præter
 obedientiam civilem teneor quadam iurare,
 qua ad limitationem potestatis Summi Pon-
 tificis spectant, nempe, quam habeat in Prin-
 cipes in nonnullis casibus auctoritatem, vult
 licere, An Principes deponere, & Sub-
 ditos ab eorum fidelitate absoluerè possit
 &c. qua questio ad doctrinam, fidemque
 Catholicam spectat, de sufficienti potestate
 Pastoralis, quam Christus in sua Ecclesia
 Petro, eiusque Successoribus ad inconue-
 nientia quacunque emendanda reliquit. Atq;
 præterea una via est ad hanc questionem eluci-
 dandam.

4 Sed profectò hæc via non satis aperta, sed abstrusa admodum, varijsque difficultatibus implicata est. Neque enim quæstio hæc de potestate Papali Principes deponendi, & Subditos ab eorum fidelitate absoluendi ad fidem, doctrinamve Catholicam pertinet, vt alibi copiosè commonstrauimus, sed potestas hæc absq; vllò fidei abnegandæ periculo a viris Catholicis tutà conscientia negari potest. Esse quidem Summum Pontificem totius Ecclesiæ Catholicæ Pastorem, omnemque potestatem spirituales sufficientem, & necessariam ad gregem Domini gubernandum, Catholici omnes profitentur, sed vtrum spiritualis hæc Summi Pontificis potestas ad Reges deponendos, & subditos a temporali fidelitate absoluendos extendi debeat, *certant Scholaſtici, & adhuc sub Iudice lis est, vt dixit Trithemius, an Papa possit Imperatorem deponere.*

• Nu. 23.

5 Altera, inquit, *via ex Breuibz Summi Pontificis desumitur, in quibus declaratur, in rationem istud multa continere, qua Catholica fidei, & saluti animarum aperte aduersantur.* Atque hæc via ex parte quidem aperta est; clarum enim, & apertum est, Summum Pontificem in suis Breuibz ita declarasse, sed nobis adhuc

adhuc incognitum est, quænam sint illa multa, quæ fidei Catholicæ, atque animarum salutis ita apertè repugnent, quæque si *P. Parsonius*, ut Catholici Angli expectabant, declarasset, quæstionem hanc satis quidè clarè elucidasset. Sed de istis Breuibz inferiùs^d plura dicemus. d Cap. seq. sec.

6 *Tertium*, inquit, ^e *argumentum ex literis Card. Bellarmini desumitur*, qui postquam naturam huius Iuramenti cum alijs viris doctis diligenter expendisset, idcirco illicitum esse existimat, quòd ex rebus temporalibus, & spiritualibus, cumli nempe obedientia, & Pontificia potestatis abiuratione, artificiose componatur. Sed hæc via non est clarior, sed obscurior potius quàm præcedens; nam licèt Card. *Bellarminus* illud quidem affirmet, id tamen, ut ex supradictis constat, rationibus adeo debilibus corroborat, ut eos, qui Iuramentum licitum esse, nihilque Catholicæ fidei repugnans continere opinantur, in sua opinione potius inde confirmet, quàm ab ea vllatenùs dimoueant. Vide etiam quæ superiùs diximus cap. 7. sec. 2. nu. 13. ^e Pag. 15. nu. 25.

7 Quarta via, quam iste Author ad hanc quæstionem elucidandam excogitavit, est alterius Iuramenti efformatio, ut scilicet quilibet *Anglus Catholicus ad Maiestati*

Maieſtati ſua, qua civilem ſuam fidelitatem tam vehementer urget, plenius ſatisfaciendum, illi manifeſtum faciat, ſe paratum eſſe iurare, & voluntarie agnoſcere omnes illas Iuramenti partes, & clauſulas, qua aliquo modo ad civilem, & temporalem obedientiam ſua Maieſtati debitam ſpectant, quæ agnoſcit eſſe ſuum verum, ac legitimum Regem, & omnium ſuorum Dominiorum Dominum ſupremum; illique omnem illam ebedientiam ſe iureiurando polliciturum, quam ullus unquam Catholicus huius Regni ſubditus præteritis temporibus, ante Henrici octavi a Romano Pontifice defectionem, Regi ſuo legitimo iureiurando promiſit, aut quam ſubditus quicumque extraneus cuiumque Catholico Principi debet, illique iurare tutâ conſcientiâ poteſt.

8 Sed primò hæc via præſentem quaſtionem, An ſcilicet hoc iuramentum ſit illicitum, fideique Catholicæ repugnans, necne, nullo modo dilucidat. Quid enim refert ad probandum in iuramento iſto aliquid præter civilem obedientiam contineri, vel non contineri, quòd Catholici ea omnia, quæ ad civilem obedientiam in generali ſpectant, libenti animo iurare voluerint? Deinde iurabunt quidem Catholici omnes in generali, Regem *Iacobum* eſſe legitimum Regem

Regem nostrum, & supremum Dominum in temporalibus, illique obedientiam promittent, sed in particulari, ad quantum temporis spacium Rex erit futurus, illique obedientiam se præstituros spondebunt, an scilicet in perpetuum, vel ad certum duntaxat tempus, donec per Pontificem deponatur, & subditi ab obedientia absoluantur, non omnes Catholici eius subditi forsitan iurabunt.

9 Tertiò, Rex noster Serenissimus nihil aliud in hoc iuramento contineri contendit, quàm civilem obedientiam, & fidelitatem illam temporalem, quam extraneus quicumque Subditus, si Princeps iustus de causis illam ab eo exigeret, iurare tutà conscientia potest, & debet. Immo nihil aliud reipsa ab Anglis suis subditis in hoc iuramento efflagitat, quàm quod Regnum *Francia* Regi suo Christianissimo debitum esse publicè proficitur: nempe, non posse Papam Regem *Franciæ* suo Regno privare, & non obstantibus monitionibus, excommunicationibus, vel interdictionibus, quæ per Papam ferri possunt, Subditos tamen obedientiam pro temporalibus debitam Regi præstare teneri, neque in ea per Papam dispensari, aut absolui posse. An forsitan *P. Parsonius*, si in viuis iam esset, etiam affirmaret, hanc asser-

assertionem fidei, doctrinaeque Catholicae repugnare, eo quod quaedam contineat, quae ad limitationem Summi Pontificis tendunt, aut cum Card. Bellarmino assereret, eam ex re spirituali, nempe potestatis Pontificiae abnegatione compositam esse?

10 Postremum denique argumentum, quod P. Parsonius ad iuramentum istud impugnandum quasi obiter adducit, est obiectio illa in principio huius Sectionis a nobis relata, de qua tantopere sibi complacere videtur, ut in Maiestatem suam insultandi inde, ut videbimus, occasionem arripiat.

11 Ut igitur huic obiectioni satisfaciamus, supponendum in primis est ex S. Thoma,ⁱ quod sicut Philosophus² & Gregorius Nyssenus^h dicunt, huiusmodi, quae per metum aguntur, mixta sunt ex voluntario, & inuoluntario: id enim, quod per metum agitur, in se consideratum non est voluntarium, sed voluntarium in casu, scilicet ad vitandum malum, quod timetur. Sed si quis recte consideret, magis sunt huiusmodi voluntaria, quam inuoluntaria, sunt enim voluntaria simpliciter, inuoluntaria autem secundum quid. Vnumquodque enim simpliciter esse dicitur secundum quod est in actu, secundum autem quod est in apprehensione

ⁱ 1a 2a. q. 6.
ar. 6.

² Lib. 3. Ethic.
cap. 1.

^h Lib. 5. de.
homine cap. 1.

apprehensione non est simpliciter, sed secundum quid; hoc autem quod per metum agitur, secundum hoc est in actu, secundum quod fit. Cum enim actus in singularibus sint, singulare autem, in quantum huiusmodi est hic & nunc; secundum hoc, id quod fit, est in actu, secundum quod hic est & nunc sub alijs conditionibus individualibus: Sic autem in hoc, quod fit per metum, est voluntarium, in quantum scilicet est hic & nunc; prout scilicet in hoc casu est impedimentum maioris mali, quod timebatur, sicut proiectio mercium in mare fit voluntarium tempore tempestatis, propter timorem periculi: Vade manifestum est, quod simpliciter voluntarium est, unde & competit ei ratio voluntarii, quia principium eius est intra, sed quod accipiat id, quod per metum fit, ut extra hunc casum existens, prout repugnat voluntati, hoc non est nisi secundum rationem tantum, & ideo est involuntarium secundum quid, id est, prout consideratur extra hunc casum existens. Haecenus 3. Thomas.

12 Ex his ad obiectionem facile Respondetur. Cum enim ea, quae ob metum fiunt, plus de voluntario, quam de involuntario participant, & propterea simpliciter voluntaria dici debeant, eo quod tum actu a voluntate eligantur,

tum etiam, quia omnes actiones a fine potissimum denominantur, finis autem harum actionum, quæ ob metum eliguntur, qui est ad maius malum evitandum, est magis voluntarius, & expectendus; proinde actiones ipsæ simpliciter, & absolute voluntariæ dicendæ sunt, iuxta vulgatum illud Axioma, *Denominatio fit a maiori parte, aut etiam a prædominante.* Atque ita lex aliqua a maiori parte Concilij, aut Parlamenti lata, ab ipso Concilio, aut Parlamento absolute lata dicitur. Ex quo consequitur, quod tametsi concederemus, quosdam Catholicos, partim quia moralem huius Iuramenti bonitatem non percipiunt, aut partim ob aliquem alium humanum respectum ad illud suscipiendum timore pœnæ impellantur, atque ita quadamtenus illud suscipere non vellent, videlicet sub conditione, si iuramentum illud ex decreto Parlamenti sub pœnis tam grauibus illis impositum non fuisset, de facto tamen, lege iam lata, & iuramento illis oblato, quod absque maximis incommodis recusare non possunt, illud hic, & nunc ob rationem ex S. *Thoma* allatam, cordialiter, & voluntarie re quidem vera suscipiunt. Quinimò, ut inferius

rius clarissimè i apparebit, nemo est, qui, si voluerit, hoc iuramentum cordialissimè, libentissimè, & admodum voluntariè, absque vlla omnino renitentia, displicentia, timore, vel coactione suscipere non possit. i Nu. 10

13 Quapropter non satis mirari possum, ob quam causam P. *Parsonus*, cum concedat *protectionem mercium in mare tempore tempestatis ob metum submersionis esse iuxta doctrinam Catholicorum Theologorum inuoluntariam solum ex parte, & simpliciter voluntariam, eo quòd circumstantiis omnibus consideratis demum resoluit melius esse merces projicere, & seipsum liberare, nihilominus, ut illa Majestatis suæ verba, tanquam non satis inter se coherentia, redarguat dicentis [permultos suos Subditos erga Pontificem benè affectos, tam Sacerdotes, quàm Laicos, hoc fidelitatis iuramento se liberè obstrinxisse] tam confidenter affirmare præsumat, quòd omnes in hoc consentiant, per hanc passionis metus compulsionem libertatem tolli, eo quòd libertas, seu perfectè voluntarium, Anglicè freedome plenam postulat libertatem utrumlibet extremarum, seu obiectorum, quæ proponuntur, eligendi, quòd tamen in casu nostro non reperitur, quandoquidem Principis indignatio, i Nu. 29 pag 17.*

bonorum, & libertatis deperditio, eversio familiae, terror, & persuasio amicorum gravia sunt pondera, & ex una parte plurimum praeponderant, & consequenter mentio huius libertatis prae-termitti potuisset, propterea quod nulla coactio humana voluntatis maior esse possit, quam sit ista; & nihilominus in iuramento affirmatur, se id debere facere voluntarie, & cordialiter, & sicut in conscientia credit. Iudicet discretus Lector, quanam coherencia in eorum fabula reperiatur. Hæc P. Parsonius.

14 Sed imprimis, nisi turpiter æquiuocare velimus, & aperte falsum, & Catholicorum Theologorum doctrinæ repugnans, atque etiam in fide erroneum est, asserere, quod libertas per metus compulsionem ex toto tollatur, cum, non obstante metu, plenam, & perfectam habeamus libertatem, quamcunque voluerimus partem, quæ proponitur eligendi; nam alioquin qui ob metum illicita quævis perpetraret, a peccato liber esset, cū iuxta P. Parsonij doctrinam non habeat plenam, & perfectam libertatem, quæ tamen ad graviter peccandum necessario requiritur, ut

Theologi omnes unanimi assensu fatetur.

15 Quatuor igitur libertatis genera a Theologis assignari solent:¹ Prima libertas est, quæ quis est liber a peccato, de qua

Apostolus

¹ Vide Magistrum in 2°. dist. 25. & A. 2° tom. 1. Instit. lib. I. cap. 2.

Apostolus ait, ^m ubi Spiritus Domini, ibi ^m 2. Cor. 3.
libertas; & Christus in Euangelio, ⁿ Si vos ⁿ Ioh. 8.

filius liberauerit, verè liberi eritis; & hæc libertas a seruitute peccati liberat, & seruos iustitiæ facit, sicut e conuerso seruitus peccati liberos iustitiæ facit, iuxta illud Apostoli, ^o Liberati a peccato serui facti ^o Rom. 6.

estis iustitie, & iterū, Cum serui essetis peccati liberi fuistis iustitia: atque hanc libertatem peccādo homo amisit. Secunda libertas est, quā quis liber est a miseria, & pœna, de qua Apostolus ait, ^p Et ipsa creatura liberabitur a seruitute corruptionis in libertatem gloria filiorum Dei: hancque libertatem habuit homo ante peccatum, quia omni carebat miseria, & nulla tangebatur molestia, & plenius habebit in futura beatitudine, vbi miser esse non poterit. Tertia libertas est, quā quis liber est a necessitate, quæq; in hoc cōsistit, vt ea causa dicatur liberè agere, quæ positis omnibus conditionibus ad agendum requisitis possit agere, aut nō agere, & hæc libertas ad peccandum requiritur, & ad quamlibet actionem, quæ laudem, aut vituperium, præmium, & pœnam meretur, iuxta illud S. Augustini ^q de Lucifero lo- ^q Tom. 1. de

quentis, Sine necessitate id fecisset, nullo peccati ^{vera religione}
vinculo teneretur. Atq; hæc libertas in om- ^{cap. 14.}

nibus est siue bonis, siue malis, & a necessi-

tate, vt ait Magister, *tum ante peccatum, tum post, aq̃e liberam est nostrum arbitrium.*

16 *Quarta* libertas est, quā quis a violentia liber esse dicitur, ratione cuius libertatis nulla creatura siue rationalis, siue rationis expers, in aliqua actione vim pati dicitur, nisi actio illa ab aliquo externo principio contra naturalem illius propensionem proueniat; vt descensio lapidis deorsum a violentia libera est, quia ab intrinseca, & naturali lapidis grauit. 2 dimanat; sed proiectio lapidis sursum est plane violenta, quia ab externa projicientis impressione contra naturale lapidis pondus, & inclinationem procedit.

17 Ita etiam homo iuxta communem omnium Theologorum, & Philosophorum sententiam, in omnibus illis actionibus voluntatis, quæ non ab exteriori principio contra illius voluntatem efficiuntur, a violentia, seu coactione liber esse dicitur. Atque hoc genus violentiæ, seu coactionis, cum actionem non ex parte tantum, sed ex toto inuoluntariam reddat, in actionibus voluntarijs reperiri non potest. Neque potest voluntas nostra in proprijs suis actionibus, vt velle, aut nolle rem aliquam

aliquam sibi propositam, hac violentia cogi, quia eodem tempore, quo ad aliquid volendum contra suum velle, seu voluntatem coereretur, simul vellet, & non vellet, quod apertam contradictionem involvit. Certissimum nihilominus est, ut rectè advertit Azorius, *flecti posse voluntatem magnis precibus, persuasionibus, terroribus, & minis incussis, & tunc voluntas vulgò dicitur trahi, atque adeo compelli,* non quia verè, & propriè sit vis, sed quia alioqui voluntas non vellet, nisi hac & alia similia adfuissent. Atque hæ sunt generantes libertatis acceptiones, ad quas quæcunque aliæ libertates in particulari, ut esse liberum ab ægritudine, a carcere, a servitute, a metu, & sexcentis huiusmodi revocari possunt.

Tom. I. Inf.
stit. lib. I. cap.
9 ad finem.

18 Ex his facile perspicui potest, immeritò *P. Parsinium* verba illa suæ Maiestatis vellicasse, nempe, quòd *per multis Catholicis hoc iureiurando se liberè obstrinxissent*, cum non obstante, quòd metu duntaxat pœnæ, & Regiæ indignationis incurrendæ illud suscepissent (ad eum modum, quo mercatores tempestatis tempore ob metum vitæ deperdendæ bona sua in mare proijciunt,) verissimè tamen, ut iam ostendimus, dici possit, eos cordialiter, voluntariè, atque etiam liberè

liberè (tametsi hæc vox [*liberè*] in iuramento non habeatur) de factò illud suscepisse, quemadmodum vox hæc *liberum* seu perfectè voluntarium, tum a Theologis, tum in communi modo loquendi usurpari solet.

19. Et tametsi in aliquibus aliquid *liberè* agere, idem significet, quod non ob metum illud operari, hoc tamen non omnibus operationibus commune, sed quibusdam tantum, utpote donationibus, & gratuitis munerum largitionibus proprium, & peculiare est, ad quorum substantiam hæc particularis conditio requiritur, ut gratuitò, liberaliter, absq; metu, coactione, aut interna displicentia fiant, in quo sensu *liberè* idem planè quòd *liberaliter* significat: sed propria, & usitata *libertatis* acceptio, ut Theologi, & Philosophi *libertatem* sumunt, non alia est præter quatuor præcedentes, quas ex *Azorio* assignavimus: Quæ *libertas* sive a necessitate, sive a coactione (nam reliqua duo *libertatis* significata ad rem nostram non pertinent) quantumvis per metum aliquantulum diminuat, non tamen omninò tollitur, aut ita diminuitur, quin actiones, quæ ob metum fiunt, plus de voluntario, & libero, quàm de involuntario, & non libero habeant,

habeant, & propterea absolute, & simpliciter ex doctrina *Aristotelis* & Theologorum, teste etiam *P. Parsonio*, voluntariè, & liberè factæ esse dicuntur. Ex quo perspicuè constat, hanc primam Responſionem præfatæ obiectioni abundè satisfacere.

20 Veruntamen, ut huic *P. Parsonij* argumento superabundè satisficiamus, atque illius debilitatem clarissimè com-
monſtrems, demus illi disputationis gratia, sensum illorum verborum, *Hancque recognitionem facio cordialiter, & voluntariè*, addamus etiam *liberè*, esse illum, quem ipse desiderat, videlicet, me, ob nullum alicuius pœnæ metum, hoc iusciurandum suscipere, Respondemus secundò, & principaliter, (supposito, quòd reliquæ omnes præcedentes huius iuramenti clausulæ licitè, tutæque conscientia suscipi possint, quod in præſenti supponendum est, quodque præfatis omnibus obiectionibus plenè satisfaciendo sufficienter meo iudicio comprobavimus) neminem esse, qui hanc iuramenti clausulam tutò suscipere non possit, atque adeo verissimè iurare, se hanc recognitionem, atque agnitionem maximè cordialiter, voluntariè, ac liberrimè absque ullo planè metu, aut displicentia
facere,

facere, si ad eam faciendam non pœnæ alicuius metu, sed ob probitatem, atque honestatem huius actionis sincere inducatur.

21 An non, obsecro, fieri potest, ut aliquis maxime cordialiter, voluntarie, & liberrime ob Dei duntaxat amorem, & non ob pœnæ timorem, eius præcepta servet, tametsi pœnæ gravissimæ ea violentibus a Deo constitutæ sint? An non ex lege Dei teneamur, ipsum ex toto corde, ex tota anima, & ex omnibus viribus, id est condialissime, maxime voluntarie, & liberrime diligere, & nihilominus Deus sempiterna gehennæ tormenta præter cœlestis Regni amissionem cum non diligentibus præparavit? Nonne cœlesti Regno privari, atque in horrendum inferni carcerem cum Dæmonibus in perpetuum detrudi, graviora sunt pondéra, quam momentanea libertate, & bonis quibusdam transitorijs ad breve tempus spoliari? Ob quam igitur causam non possum ego hoc fidelitatis iuramentum, posito quod sit licitum, cordialiter, voluntarie, & liberè suscipere, tametsi sub pœna libertatis, & temporarium bonorum amissionis ex decreto Regis mihi imponatur, æquè ac, debitam servando proportionem, possum toto corde

corde Deum diligere, eiusque mandatis voluntariè, ac libere obtemperare, quæ tamen non servantibus Rex cœlestis multo acerbiora supplicia in sacris literis comminatur?

22 Quapropter nulla omnino repugnantia est, quicquid dixerit *P. Parsonius*, quin maxima potius est coherentia inter hæc duo, quòd pœnæ gravissimæ illis, qui hoc iuramento se obstringere abnuunt, lege Regia constituentur, & nihilo minus, quòd iuramentum istud absque villo illarum pœnarum metu suscipi a quovis possit, si nimirum non ob vllum supplicij timorem, sed ob facti duntaxat honestatem, ad illud suscipiendum moveatur, non tam quærens iuramentum præstando pœnas illas evadere, quàm iusto legitimi sui Principis imperio obedire in rebus illis, in quibus ipse imperandi plenam, & legitimam potestatem habet. Atque hoc potissimum videtur esse Regis, & Parliamenti institutum, dum istud iuramentum his verbis, *cordialiter, & voluntariè*, concludunt, (cuius rationem infra * assignabimus) ut tamen * n. 26. si pœnæ gravissimæ in Subditos, qui illo obstringi renuunt, constitutæ sint (ut in omnibus legibus, quæ rem magni ponderis iubent, aut prohibent, fieri solet)

Subditi

Subditi tamen non ob illarum pœnarum metum, sed merè, & syncerè ob probitatem actionis, quæ lege præcipitur, isto iureiurando semetipsos obligarent, quod devotus quilibet Subditus, & erga Maiestatem suam benè affectus, qui hoc iuramentum licitum esse existimat, licitè præstare potest, & debet.

23 Nam vt rectè observant *Gabriel* 1° 2° 3° disp. 31. cap. 3. & *Vasquez*, & alij Theologi ex *Aristotele*, ad hoc, vt actus virtutis sit moraliter studiosus, non solum requiritur, vt sit circa bonum obiectum, sed debet directè ferri in ipsam obiecti honestatem propter ipsam, non propter alium finem, vel propter aliam rationem motivam. Nam alioquin, si quis exercet opera virtutum, vt iustitiæ, aut temperantiæ, non intuitu iustitiæ, aut temperantiæ, sed ob alium finem, vtputà ob lucrum, vanam gloriam, pœnæ metum, aut aliud quodecunq; motivum, faciet iusta, aut temperantia, ait *Aristoteles*, sed non iustè, aut temperanter, neque ob illas actiones vir iustus, aut temperans reputabitur. Quod *Aristoteles* explicat hoc exemplo: Aliud enim est, inquit ille, facere aliquid Grammaticum, & Grammaticè: nam si quis casu, vel alio suggerente, orationem aliquam rectè componat, nullam Grammaticæ artis notitiam habens

bens, facit quidem Grammaticum, sed non Grammaticè; at verò si ex arte illam componat, facit Grammaticum, & Grammaticè, quia sciens, & ex arte, qua in ipso est, illam facit. Sicut autem in artibus artis peritia requiritur, ut aliquid artificiosè, seu secundum artem fiat, ita iuxta Aristotelem in virtutibus studiosa intentio (nam ad virtutes, ait ille, cognitio, parum, aut nihil valet) actum ob virtutis amorem exercendi necessaria est, ut opus studiosè, seu secundum virtutem fiat.

24 Quocirca, ut rectè docet S. Thomas^u, sicut lex de ratione sui duo habet, pri-^u 1a2.2.q.96
mò, quòd sit regula humanorum actuum, ar. 5.
secundo, quòd habeat vim coactivam, ita
potest aliquis dupliciter esse legi subiectus, v-
no modo sicut regulatum regula, & hoc mo-
do omnes illi, qui subduntur potestati, sub-
duntur legi, quam fert potestas, alio modo
sicut coactum subditur cogenti, & hoc modo
homines virtuosì, & iusti non subduntur le-
gi, sed soli mali. Ac si dicat, homines iusti,
& virtuosì subduntur legi, quoad vim
directivam, sed non coactivam; seu quod
idem est, iusti legem observant non ob
pœnæ metum, ut impij faciunt, sed amo-
re virtutis, in qua ex vi legis præcipientis
diriguntur, & non ad quam metu pœ-
næ compelluntur, adeo ut in lege, non
sub

* Tom. 8. in
illud Psal. 1.
Sed in lege de-
mini &c.

sub lege esse dicantur : *Aliud enim est,*
inquit S. Augustinus *, *esse in lege, aliud*
esse sub lege; qui est in lege, secundum legem
agit, qui est sub lege, secundum legem agitur,
ac si diceret, agitur, movetur, & compellitur ad legem observandam vt servus. Et hanc differentiam inter bonos, & malos in legibus observandis, rectè declaravit Poeta illis versibus.

Oderunt peccare boni virtutis amore,
Oderunt peccare mali formidine pœnae:

25 Igitur, vt hanc Responſionem concludamus, falsum est, quod affirmat
7 nu. 29. citò. P. Parſonius *, non aliam libertatem in hoc iuramento preſtando reperiri, quàm est in mercatore, qui tempeſtatis tempore bona ſua ob metum, ne ſubmergatur, in mare priuocit. Sola enim ratio, ob quam iſte movetur ad bona ſua proijcienda, est ad periculum ſubmerſionis devitandum, quod ſi non eſſet, bona ſua proijcere illi omnino diſpliceret : ſed ſola ratio motiva, quæ fidelem ſubditum, & erga ſuam Maiestatem benè affectum, ad ſe Iuramento iſto obſtringendum impellere debet, non eſt timor pœnarum, ſed amor iuſto, & honeſto Principis ſui imperio obſequendi, cui obedire paratus eſt, tametiſi nulla pœna legem ſuam violantibus imponeretur,

retur. Comparatio Patris *Parsonij* inter susceptionem huius Iuramenti, & projectionem mercium in mare ob metum submersionis, satis quidem apta, & idonea esset, si iuramentum istud ex se illicitum esset; tunc enim solus pœnarum, & indignationis Regiæ incurrendæ timor, Subditos ad illud suscipiendum movere posset, sed nisi hoc prius probetur, quod sanè præcedentes obiectiones hactenus non comprobant, non magna coherrentia in istius Authoris discursu reperitur, neque præfata eius obiectio contra hanc clausulam iuramenti facta illud illicitum esse vilatenus demonstrat. Quod si non obstantibus ijs omnibus, quæ diximus, reperiatur aliquis, cui isto iureiurando obstringi omnino displiceat, ipsemet viderit; satis est, posse eum, si ea, quæ diximus, oculo attento perlegere, & æquo animo perpendere voluerit, clarissimè perspicere, iuramentum istud nihil falsi, aut illiciti in se continere, & consequenter posse eum cordialiter, voluntariè, libere, & absque omni coactione, seu pœnarum metu sese illo obligare.

26 Deniq; multo maior, & vrgentior Regi, & Parlamento ratio erat Subditis præcipiendi, ut potius Iusiurandum illud cordialiter, & voluntariè susciperent

ciperent, quàm vt cæteras Regni leges cordialiter, & voluntariè adimplerent; quoniam præcipuus finis, & intentio Regis in alijs legibus sancendis est, vt solum exterius observentur, neque ipse multum est sollicitus, quo animo aliquis, quoue affectu præceptis eius externis obtemperet, cum ad pacem publicam exterius conservandam sufficere arbitretur, quòd leges ipsius exterius custodiantur: Istud autem iuramentum ea potissimum de causa excogitatum est, vt Rex experimentum faciat, quo animo Subditi, in ijs, quæ ad fidelitatem spectant, erga Maiestatem suam afficiantur, vt ita de eorum constanti obedientia securus, & a futurarum conspirationum periculo, quantum fieri potest, tutus reddi queat. *Opiniones enim furiosæ, & sanguinariæ, vt optimè dixit Rex noster, coniurationem etiam sanguinariam, qualis erat nitrati pulveris nonnunquam pariunt.* Et propterea necesse erat, vt Subditos omnes compelleret, ad singulas huius Iuramenti fidelitatis clausulas non solum ore tenus, verum etiam sincere, ex corde, voluntarie, verèque ex animo suscipiendas. Atq; hæc de præcipuis objectionibus, quæ contra particulares Iuramenti clausulas fieri solent, dicta sufficiant, Reliquum iam

* In Præfat.
Monitoria
non longe a
Principio.

iam est, ut pari modo potissima argumenta, quæ contra Iuramentum in generali obijci consueverunt, diligenter examinemus.

CAPVT Decimum. & ultimum.

SECTIO Prima.

I Primò igitur Card. Bellarminus^a, ^a In Respons. ad Apolog. pag. 7. & 13. b Nu. 2. 15 c pag. 47. & Lessius^b, ut c Anglicus eius Recapitulatur^c recenset, adversus Iuramentum in generali obijciunt, quòd etiam ex sententia Regis, & Parliamenti, & ex fine, cuius gratia iuramentum istud excogitatum est, concludi possit, quòd non contineat solam civilem obedientiam, & temporalem fidelitatem, ut sua Maiestas prætendit, & sub cuius colore illud Catholicis imponit. Hæc igitur tota sui argumenti vis, & substantia est.

2 Illud iuramentum non potest ex sententia eorum solam temporalem fidelitatẽ continere, quod ab illis solum excogitatum est, ad detegendos, & reprimendos Pontificios Recusantes, sed hoc iuramentum a Rege, & Parlamento solum excogitatum est ad detegendos, & reprimendos Pontificios Recusantes, ergo ex sententia Regis & Parliamenti hoc iuramentum solam temporalem fidelitatem continere non potest.

Maior propositio clara est, quoniam

non potest illud indicari esse aptum medium ad detegendos, seu manifestandos Pontificios Recusantes, quod a què commune est Protestantibus, atque Pontificijs Recusantibus, alioquin non esset medium aptum ad hos potius, quam ad illos detegendos, sed temporalem fidelitatem iurare a què commune est Protestantibus, atque Pontificijs Recusantibus; ergo iurare temporalem fidelitatem non potest a Rege, & Parlamento indicari aptum medium ad detegendos Pontificios Recusantes.

3 Minor evidenter constat, tum ex titulo ipsius Decreti; in quo iuramentum istud sancitum est, qui est Decretum ad melius detegendos, & reprimendos Pontificios Recusantes; tum ex Rege ipso, qui in sua Apologia pro iuramento fidelitatis id ipsum, ut ex Card. Bellarmino videbimus, affirmare videtur. Probamus, inquit Card. d Loco citato. Bellarminus, hoc iuramentum tantummodo civilem obedientiam non attingere subditorum erga Principem in causis merè temporalibus, ut Rex in sua Apologia affirmat: Primum ex Edicto Regio, in quo huius Iuramenti formula continetur atq; praescribitur. Nam titulus Edicti hic est, Ad detegendos, & reprimendos Papistas, Cur non dicitur ad detegendos, & reprimendos rebelles? nisi quia finis, cuius gratia excogitatum est iuramentum, non est detectio negantium civilem obedientiam

entiam, quod rebellibus convenit, sed detectio
 regantium Primatum spirituales Regis, &
 consuetudinum Primatum spirituales Sum-
 mi Pontificis, quod Catholicorum, quos vos
 Papistas appellatis, proprium esse dignoscitur.
 Ad id postremo confirmationem * ex verbis * Bellarm.
 huius Authoris, nempe ipsius Regis; loco lxx. pag.
 quamvis enim millies repetierit, non conti- 12.
 neret nisi civilem obedientiam, tamen pag. 88
 excidit illi, hoc Iuramentum institutum esse,
 quo populus arceretur, ne ita alie amarum
 illud poculum ebiberet Antichristianarum
 scortationum. Quid enim vocare solent Ad-
 versarij Antichristianas fornicationes, nisi
 venerationem Pontificia potestatis? Non
 ergo sola civilis obedientia, sed etiam dete-
 statio spiritualis obedientia hoc Iuramento
 continetur.

4 Huic obiectioni iamdudum tam co-
 piose, & abunde satisfactum est in Tor-
 tura Torti¹ seu in Responsione ad Card. [†] Pag. 13. &
 Bellarmini librum aduersus Regis Apo- ^{seq.}
 logiam pro Iuramento fidelitatis sub
 Mathas Torti nomine tunc evulgatum,
 ut mirum sit, qua audacia eruditus Lessius,
 si prædictam eius Responsionem viderit,
 & præsertim Anglicus Lessij Recapitu-
 lator, (qui, cum eo tempore, quo Res-
 ponsio illa edita est in hoc Regno dege-
 ret, eam, ut verisimile est, & viderit, &

perlegerit) illam denuò tam nudè inculcare ausi sint,

5 Tota igitur huius argumenti vis in nudo Edicti titulo, in quo Iuramentum istud præscribitur, duntaxat fundata est. Veruntamen, si Card. *Bellarminus*, & *Lessius*, non solum Edicti titulum, verum etiam totum Edictum inspexissent, (quod procul dubio iuxta receptam legis civilis regulam, in primo capite * relata, facere debuissent, priusquam vel de toto Iuramento, vel de aliqua eius parte sententiam suam protulissent, propterea

* Sec. 2. nu. 2.

† *Leg. Incivile* quod *incivile est*, ait lex, & *nisi tota lege perscrutari* de legibus.

spec. a vna aliqua eius parte proposita indidicare, vel respondere,) clarissimè intellexissent, quem finem, quodque institutum Rex, & Parliamentum in hoc Iuramento excogitando præ oculis habuerunt, & quod hæc ipsorum obiectio ex fine, & ratione Iurishurandi desumpta vana, friuola, & nullius planè momenti sit.

‡ Pag. 34.

6 Inprimis enim constat, in hoc Edicto multas leges sancitas esse, & ipsemet Card. *Bellarminus* ^h quatuordecim enumerat, quarum pars longè maior ad Iuramenti susceptionem nequaquam pertinet, sed solum ad detegendos, & reprimendos Pontificios Recusantes in rebus ad Religionem pertinentibus spectat, & propterea

propterea titulus ipsius Ediſti optima ratione eo modo inſcribi poterat, nomenclatura ex maiori parte eorum, quæ in Ediſto continentur, deſumpta, iuxta illud vulgatum, *Denominatio fit ex maiori parte*. Quapropter ex ipsius Ediſti titulo non poteſt ſolidum aliquod peti argumentum ad probandum, ipſum Iuramentum, quod minima pars eſt eorum decretorum, quæ in illo Ediſto continentur, excogitatum eſſe, vel ad detegendos, & reprimendos Pontificios Reſuſantes, vel aliquid amplius, quàm ciuilem obedientiam in ſe comprehendere.

7 Verùm, ſi Card. *Bellarminus* non ſolum totius Ediſti titulum, ſed etiam ipſuſinet decreti, de Iuramento ſuſcipiendo præmium, quod illius titulum implicite includit, diligenter attendiſſet, facillimè perſpexiſſet, quinam erat finis, cuius gratia Iuramentum iſtud a Parlamento conſectum eſt; his enim verbis præmium ad Iuramenti ſuſceptionem ſtabiliendam expreſſè continetur; *Atque ad melius dignoſcendum, quo animo Maieſtatis ſuæ ſubditi, quod ad eorum fidelitatem, & debitam obedientiam ſpectat, affecti manent, eadem authoritate etiam decernatur &c.* Hæc igitur vera Regis, & Parliamenti in hoc Iuramento excogitando mens,

institurumque erat, ad experimentum capiendum, quinam Catholici fideles subditi, & quinam perfidi essent. Non deerant illis media aperta, & manifesta alijs legibus iamdudum stabilita, ut puta Iuramentum Primatus Regij, & abnegatio Primatus Pontificij in causis Ecclesiasticis, atque decreta de templis Protestantium quovis mense adeundis, & plura alia ad detegendos Catholicos, quos Papistas, & Pontificios Recusantes vocant, in rebus, quæ ad Religionem pertinent, absque eo, quòd medium tam ineptum, & penitus insufficiens, quale est istud fidelitatis iuramentum, meditentur.

8 Secundò, ut euidenter appareat, quàm infirma sit hæc ratio ex nudo Edicti titulo petita ad probandum, Iuramentum istud aliquid amplius, quàm civilem obedientiam attingere, verum esto, quod isti asserunt, titulum non solum ipsius Edicti, in quo tamen, ut iam diximus, plures leges ad Religionem pertinentes continentur, sed titulum etiam ipsius Iuramenti esse ad detegendos, & reprimendos Pontificios Recusantes, quid tamen hinc rectè ad iuramentum improbandum inferri possit, ego penitus non video. Quod si quærat Card. Bellar-

minus, si Iuramentum istud nihil præter civilem obedientiam attingat, quare igitur titulus Iuramenti inscribitur, ad detegendos, & reprimendos Papistas, & non potius ad detegendos rebelles, eosque, qui civilem obedientiam negant, quod rebellibus proprium est? Huic quæsito tum ab ipso Parlamento, tum a Rege nostro Serenissimo abundè satisfactum esse facile quivis perspiciet, qui verba parliamenti titulum Edicti proximè sequentia, Regisque Apologiam vel oscitanter perlegerit. Et quoniam Edicti verba, quod ad rem ipsam attinet, cum ijs, quæ Rex noster Serenissimus toti Christiano orbi pervulgavit, conveniunt, satis erit hac vice Regis verba ad rem hanc demonstrandam in medium proferre.

In Apologia
parum a
Oratio 10.

9 *Quamvis*, inquit, *conjurati non aliam concepti furoris rationem redderent, quam quod Romane Religioni impense vellent, nemo tamen Pontificius ea de causa deinceps diutius unquam habitus, ut ex Edicto nostro clementissimo, post detectam coniurationem edito, apertissimè constat. Tantum proximo Ordinum conventu lata sunt leges, quibus tam atrocibus in posterum sceleribus melius occurreretur; in quibus concepta erat Sacramenti quedam formula, in quam Subditi mei liquidi iurarent, se in fide, & obedi-*

tia mihi lege nascendi debita constanter permansuros. Nec in alium finem constitutum est Iuramentum, quàm ut non modo inter fideles subditos, & perfidos proditores discrimen aliquod extaret, sed etiam inter illos, qui quàmvis caterò qui Pontificia religioni faverent, retinerent tamen impressa pristini officij in cordibus vestigia, & inter hos, qui eodem fanatico superstitionis zelo perciti, quo nitrati pulveris proditores, abriperentur extra debitas fidelitatis metas, crederentque disparem Religionis cultum iustissimum esse prætextum contra Regem coniurandi. Et in Præfatione Monitoria non longe etiam a Principio, Huius, inquit, iurifurandi unus ille finis erat, ut Pontificij nequaquam turbulenti, cateraque boni cives, ab eis dignoscerentur, quorum animis opiniones illa furiosa, & sanguinaria inhaerant, quæ coniurationem nitrati pulveris pepererunt.

Io Quo fit, ut gratis Card. Bellarmino concedere possimus, eam Regi, & Parlamento in hoc iureiurando conficiendo mentem fuisse, ut Pontificios Recusantes, seu Papistas detegerent, sed tales Recusantes, qui fidelitatem Regi debitam præstare recusarent; tales papistas, qui nefandis barbarorum sulphurei pulveris proditorum opinionibus, de Rege Religionis ergò interimendo, adhærescerent;

cerent; tales Papistas, qui fidei Catholice non repugnare arbitrarentur, impios Principes per Papam excommunicatos, vel deprivatos posse per suos Subditos, aliosve quoscunque deponi, aut si velint, occidi; tales Papistas, qui firmiter crederent, posse Principes autoritate Pontificis spirituali e Regno, quod legitime possident, exturbari, hancq; doctrinam tam certam esse, ut nullus Catholicus tutam conscientiam, & absque fidei Catholice abnegatione contrariam opinionem tueri, eamque iureiurando, si opus fuerit, confirmare possit. Atque hinc evidens est sensus verborum Regis, quæ Card. Bellarminus in ipsum Regem nimis contortè, pace eius dixerim, retorfit; quin & mediam ferè verborum partem, quæ reliquorum sensum apertum redderent, turpiter sanè detrueavit. Ita enim ait Rex.

II Et nostrum hoc iuramentum præsertim tam iusta premiente occasione natum, pro certa mea, meorumque posterorum incolumitate, quò populus arceretur, ne amaram illud poculum Antichristianarum scortationum ** Card. Bella. ista ebiberet, * quin tantulum modò mellis in verbis illa, quæ cordibus retineret, quantum satis esset ad tantulum, & arguendum, eos desponsatos mihi manere sequentia cum in coniunctissimo illo obedientia vinculo. priora explicant, præter-*
Neque misit.

Neque enim his verbis aliud Rex docet, quàm quæ alibi sæpiùs repetijt, neque verba ista illi exciderunt, sed cautè & maturo consilio ab eo prolata sunt; institutum scilicet esse hoc iuramentum, non quò Catholici eius Subditi arcerentur, ne potestatem Pontificis spirituales omnino venerarentur, sed ne ita venerarentur, *quin Regi in coniunctissimo obedientia temporalis vinculo desponsati manerent*: ne ita venerarentur, vt a Pontifice licentiam sumant arma contra Regem gerendi, tumultus seminandi, prodiciones non revelandi; ipsum denique, tametsi per Papam excommunicatum, vel deprivatum deponendi, & si voluerint, occidendi: ne ita venerarentur, vt obedientiam temporalem, constantemque fidelitatem cuius legitimo Principi, quantumvis hæretico, ex lege Dei, & naturæ debitam, cum Religione Catholica, & obedientia spirituali Summo Pontifici ex lege Christi exhibenda simul stare non posse existimarent.

12 Ad obiectionem igitur in forma Respondetur declarando Maiorem propositionem, ex cuius explicatione sensus etiam Minoris facillimè innotescet. Nam, tametsi Iuramentum illud, quod tam Protestantibus, quàm Pontificijs Renuſan-

Recusantibus commune est, non possit iudicari medium aptum ad detegendos Pontificios Recusantes in rebus, quæ ad Religionem spectant, potest tamen esse medium aptissimum ad detegendos Pontificios Recusantes, eosque abinvicem distinguendos; seu ad dignoscendum, quomodo in rebus, quæ ad fidelitatem pertinent, erga suam Maiestatem affecti maneant; quod potissimum, immò solum Regis, & Parliamenti in hoc iuramento excogitando institutum erat, & non ad distinguendos Catholicos a Protestantibus in rebus, quæ Religionem attingunt. Et tametsi etiam veram fidelitatem Principi temporali iurare tam Protestantibus, quam Catholicis commune sit, utpote Principibus legitimis, quamcunque Religionem profiteantur, ab omnibus suis Subditis ex lege Dei, & naturæ exhibendam, nihilominus, sicut de illis rebus, quæ ad civilem obedientiam, veramque fidelitatem requiruntur, magna tum inrer ipsos Catholicos, tum etiam inter Protestantes opinionum diversitas esse potest, ut, exempli causa, vtrum obedientia civilis Principi debeatur, postquam per Papam excommunicatus, vel deprivatus fuerit? vtrum potestas spiritualis possit Principes

Principes non solum dominij, verum etiam vita priuare? vtrum Summus Pontifex sit Supremus Rex temporalis, directusque Dominus in temporalibus totius Orbis Christiani, & huiusmodi? ita etiam de illis rebus, quæ a Principibus ad veram fidelitatem iureiurando confirmandam præcipi possunt, magna inter utrosque dissensio esse potest.

13 Et profectò princeps temporalis plenam potestatem, & auctoritatem habet, non solum verbis generatibus fidelitatis Iuramentum a suis Subditis exigendi, sed tale etiam Iuramentum in particulari, quod, dummodo in se licitum sit, Rex, & Parliamentum ad futuris conspirationibus, & perturbationibus in Republica obuiam eundum, atque ad Subditorum animos, in rebus, quæ ad fidelitatem spectant, malè affectos detegendos necessarium esse prudenter, ac probabiliter iudicabunt. Et quoniam eo tempore, quo Iuramentum istud conceptum erat, plures, & vrgentiores causæ (ob barbaram illam, & prorsus inhumanam nitrati pulueris conspirationem tunc recens detectam) Regi nostro Serenissimo oblatae fuerunt, quibus meritò induci poterat, ut Catholicorum potius, qui nefandissimæ illius proditoris Du-

culum timeri potest: Sed utrum Iuramentum istud licite, & absque fidei Catholica abneganda periculo suscipi possit, saltem res dubia, & disputabilis est, & minus peccandi periculum in eo non suscipiendo, quam in suscipiendo timeri potest, ergo quilibet Catholicus illud potius non suscipere, quam suscipere in conscientia tenetur.

3. Maior propositio evidens est ex illo vulgato Iuris Canonici¹ axiomate, & ab omnibus Theologis, & Iurisconsultis approbato, quod in dubijs tutior pars sit eligenda. Minor etiam cuiuslibet Catholico satis manifesta est, Nam primò nullus Catholicus negare potest, quin ad minimum res dubia sit, an Iuramentum istud licite, & absque per-
¹ In cap. ad au-
dientiam & in
cap. signifi-
casti 1. & 2.
de homicidio
& in cap. Iu-
venis de spon-
salibus.

jurio prestare queat, quandoquidem non solum clarissimi horum temporum Theologi, uti Card. Bellarminus, Gretzerus, Lessius, Becanus, & alij complures publicis suis scriptis illud ut impium, sacrilegum, & Catholica fidei, animarumque saluti aperte repugnans condemnarunt, verum etiam Supremus Ecclesia Pastor illud ipsum, ut Lessius, ^m & quidam alij affirmant, ^m Pag. ultima. suis Braviis expresse definiuit, & quod a nemine negari potest, omnibus Catholicis stricte precepit, ne illud susciperent, eo quod multa contineat, qua fidei, & saluti aperte aduersantur.

4 Secundo, quod vel nullum omnino periculum, vel saltem minus peccandi periculum in non praestando, quam in praestando iuramento esse potest, ex eodem principio evidenter apparet. Nam, iuxta notam rectae rationis normam, ille Catholicus minus peccandi periculum incurrit, qui in rebus spiritualibus, & quae ad aeternam animae suae salutem spectant, ut quænam positio sit hæretica, vel non hæretica, quodnam Iuramentum sit licitum, vel sacrilegum, quænam actio Dei iram increatur, vel non increatur, non solum illius directionem, atque imperium sequitur, quem Deus animæ suæ ductorem, directorem, atque in spiritualibus gubernatorem constituit, sed universalem præterea consensum Catholicorum Theologorum, qui Iuramentum istud ut impium, & fidei Catholica aduersarium condemnant, quam qui sequitur consilium, & imperium temporalis duntaxat Principis, & Parliamenti, (qui præsertim Catholici non sunt, & quibus, si Catholici essent, animarum cura a Deo concredita non est, neque ullam in spiritualibus auctoritatem habent) & singularem unius, vel alterius Catholici Sacerdotis opinionem, qui etiam præ timore potius, quam ex corde, utpote vel in carcere detenti, vel ob temporalem aliquem respectum, veluti

ad complacendum Principi, aut se ab angustijs temporum liberandos, quàm sufficienti aliqua ratione moti Iuramentum istud licitum, esse proficiuntur.

5 Præterea, periculum cæleste Regnum in perpetuum amittendi multo maius est, quàm periculum quacunque temporalia commoda deperdendi: sed in suscipiendo Iuramento ingens periculum est periurij, & abnegationis fidei Catholica, & consequenter Regnum cæleste amittendi: in non suscipiendo periculum duntaxat est temporalis bona, & libertatem ad tempus deperdendi, cum lex ista de Iuramento præstando mere pœnalis sit; ergo in eo suscipiendo longè maius periculum, quàm in non suscipiendo reperitur.

6 Hæc obiectio imperitorum hominum conscientias plurimum discruciat, qui, propterea quòd in studijs literarum, præsertim Theologicarum, non fuerint versati, quam opinionem tuta conscientia sequi possint, quando inter ipsos Catholicos opinionum est diuersitas, dignoscere non valent. Et proinde, ut timoratis conscientijs plenè satisfaciam, in hac obiectioe examinanda paulo diutius immorari necessarium esse duxi, atque ex doctrina Theologorum quosdam generales regulas in

medium proferre, quibus ritè obseruatis quilibet Catholicus siue doctus, siue ignarus planè perspiciet, quomodo absque villo temeritatis, alteriusve criminis periculo, hanc, vel illam opinionem, de qua inter Catholicos est controuersia, tum speculatiuè amplecti, tum etiam practicè secundum illam operari tutà conscientia queat. In his autem regulis assignandis *Gabrielem Vasquez* eruditissimum Societatis Iesu Theologum præ cæteris sequendum ea potissimum de causa selegimus, quoniam eius doctrinam, quod ad rem istam attinet, tum ob singularem illius eruditionem, tum ob religiosum vitam, quam sequitur, institutum, præcipui huius Iuramenti impugnatores, Patres nempe Iesuitæ, vt improbablem procul dubio non improbabunt.

n 1^a 22 disp.
62. cap. 1.
nu. 1.

7 Inprimis igitur *Vasquez* ⁿ obseruat, inter opiniones, quandam esse tutiorem, quandam verò minùs tutam, dicitur autem tutior, non quia sit probabilior, sed quia, qui illam sequetur, non potest peccare: vt si sint opiniones contraria de restitutione facienda, ea, qua dicit restituendum aliquid esse, tutior dicitur, quia in facienda restitutione non potest esse peccatum; contraria verò est minùs tutia, quia in

non facienda restitutione potest esse peccatum, & sic in alijs materijs. Pari ratione tutior pars ° censeri debet, in qua minus peccatum esset, quàm in opposita, quando necessarium est alteram eligere ex illis duabus, in quibus est peccatum. Nam quoties duo mala ita occurrunt, ut necesse sit alterum eligere, illud sanè eligendum est, quod aliàs minus esset, & consequenter in eo eligendo nullum prorsus peccatum esse potest. Et ratio manifesta id confirmat, nam, cum in nullo casu concedi debeat aliquem necessario esse ita perplexum, ut non possit aliquam partem sine peccato eligere, & ex duobus malis, si alterum necessario eligendum est, maior sit ratio, ut eligatur id, quod minus est, sequitur illud sine peccato eligi posse, & quod aliàs absolute consideratum ex se malum esset, tunc non esse peccatum, ac proinde eam partem esse tutiorem, si eligatur, occurrente alio maiori malo, iuxta illud vulgatum, Minus malum comparatione maioris bonum quoddam est. Huius rei exemplum vide in Vasquez loco proximè citato.

8 Præterea, & inter opiniones alia & Vasquez est probabilior, alia minus probabilis: probabilior est, qua meliora habet fundamenta; 1. nu. 1. minus verò probabilis, qua licet non habeat fundamenta meliora, tamen funda-

menta illius non sunt sufficiente probabilitate destituta. Contingere ergo potest, ut minus tuta opinio sit probabilior; hoc est, ut ea pars, in qua forsitan posset esse peccatum, sit probabilior; contra vero ea pars, in qua nullum potest esse peccatum, sit minus probabilis; ut in exemplo posito de restitutione facienda, ea pars qua dicit non debere fieri restitutionem, potest esse probabilior, hoc est, potest meliora habere fundamenta, & tamen ea est minus tuta; contra vero ea, qua dicit faciendam esse restitutionem, qua est magis tuta, potest multo debiliores habere rationes, immo etiam interdum potest esse omni probabilitatis momento destituta.

9 Disp. 62.
cap. 3. nu. 8.
& d. sp. 79.
cap. 3. nu.
13. 14.

9 Secundò obseruat, 9 quòd assentiri alicui opinioni, seu propositioni, nihil aliud est, quam cognoscere maiorem convenientiam predicati cum subiecto in una parte contradictionis, quam in alia, seu, quod idem est, iudicare illam opinionem, aut propositionem esse veram; dissentiri, nihil aliud est, quam cognoscere maiorem disconvenientiam predicati cum subiecto in una parte contradictionis, quam in altera, seu, quod idem est, iudicare opinionem illam, aut propositionem esse falsam; dubitare, seu dubium esse de utraque parte, aut opinione, est

est neque cognoscere maiorem convenientiam, neque maiorem disconvenientiam in una parte, quam in alia, seu, quod idem est, neque iudicare aliquam partem esse veram, neque falsam, sed iudicium de utraque parte suspendere; quod ex eo provenit, quoniam rationes pro una, vel altera parte non sufficientes sunt ad maiorem convenientiam, quam disconvenientiam, seu ad veritatem potius quam ad falsitatem alterius partis ostendendam: tunc enim haret intellectus, neque uni parti magis quam alteri assentitur, ut, cum ignoranti numerum stellarum hac questio proponitur, utrum astra paria sint, vel imparia, anceps manet, neque de ea fert iudicium, eo quod non cognoscat predicatum convenire subiecto, aut repugnare.

IO Tertiò observat, ^{Disp. 62.} eum, qui habet assensum unius opinionis per propria, ^{cap. 3. nu. 10.} & intrinseca principia, seu, quod idem est, iudicat opinionem illam esse veram, etiamsi assensus ille sit tantum probabilis (nam quandoque assensus potest esse evidens, quando rationes evidentes sunt, & aliquando tantum probabilis, quando rationes sunt tantum probabiles) non posse habere assensum contrariae opinionis per intrinseca, & propria principia; bene ta-

men posse per extrinseca principia existimare contrariam opinionem esse probabilem. Propria, & intrinseca principia vocamus, aut causam rei, aut effectus illius, aut absurda, & impossibilia, ad quae deducuntur, qui contrariam opinionem defendunt: Hac enim omnia, & singula eorum ostendunt propriam convenientiam praedicati cum subiecto in seipsis, seu, quod idem est, ostendunt propositionem esse magis veram, quam oppositam. Extrinseca vero principia sunt auctoritas tantum eorum, qui contrarium opinantur, ratione cuius de contraria parte habemus hoc iudicium, quod sit probabilis opinio. Et sicut repugnat, quod aliquis eodem tempore duabus contrariis opinionibus per propria, & intrinseca principia assentiatur, ita enim de eadem re simul haberet duos assensus contradictorios, quod est impossibile, ita non repugnat habere assensum proprium unius partis per propria principia, & per extrinseca principia, nempe per auctoritatem Doctorum, qui contrariam partem sequuntur actu reflexo indicare oppositam partem esse probabilem: Hi enim assensus non sunt de eadem re, & propterea nec contradictorii; nam prior per intrinseca Principia est de veritate propositionis

positionis in se, seu de propositione absoluta, vt in hac, *Papa non potest deponere Regem*, alter vero assensus per extrinseca Principia est de probabilitate propositionis, seu de propositione modalis, vt in hac, *probabile est Papam non posse Regem deponere*. Sicut autem posterior hac propositio non est contradictoria priori, ita etiam assensus de illa non est contradictorius assensui de priori.

II His observatis Vasquez¹ affirmat^s cap. 4. nu. 12
 priuò, si aliquis vir doctus, qui non parum in studijs laborauerit, quique optimè viderit rationes contrariae partis, easque omnes examinans, & expendens indicauerit contra ceteros, qui ipsum praecesserunt, Scriptores, suam opinionem probabiliorē esse, etiamsi illa minùs tuta sit, posse eam amplecti, & secundum illam rectè operari. Et hanc suam doctrinam ex communi consensu Doctōrum colligit. Ratio verò est manifesta, quia si aliquis pollet ingenij acumine, & maturitate consilij, & rationis omnes contrariae partis diligenter vidit, & expendit, easque indicauit minùs sufficientes, non videtur imprudenter operari secundum suam opinionem, quia in rebus moralibus, quae certa non sunt, sed sub opinione, ipse etiam maturè iudicat. Negare enim non possumus, turbam Doctōrum aliquando amplecti unam opinionem absque delectu

delecturationum, aut saltem non tam exacte rationibus ponderatis, contra quos deinde alius Doctor magna auctoritatis opinionem aliquam maturè excogitatam in Scholas introducere potest.

cap. 4. nu. 13 12 Quòd si quis levi aliqua ratione, nec maturè considerata amplectatur opinionem minus tutam contra ceteros Doctores, peccabit sanè, non quia contra conscientiam operatur (ut quidam existimant) sed quia leviter, & temerè de re illa indicavit,

u In cap. Si ut rectè Navarrus^u tradit. Quando vero quis de hœni. censeri debeat temerarius, & leve fundamenta dist. 7. mentum in indicando, arbitrio prudentis re- nu. 50. 5 1. 52

linguitur. Nec enim censeri debet temeraria opinio unius Doctoris contra reliquos in re obscura, & opinabili, si maturo fundamento excogitata sit. Nam, ut rectè admonet Corduba,^x temeraria opinio est absolute censenda, non quæ communi sensui Doctorum Scholasticorum contraria est, sed quæ absque sufficienti ratione, & fundamento excogitata est, nam multe opiniones initio excogitatae, & in Scholas invelle sunt, quæ communes tunc non fuerunt. Verùm in hac re, nempe in novis opinionibus excogitandis, maturè satis procedendum est.

Cap. 4. nu. 14 13 Secundò affirmat, simulque asserit, esse iam in Scholis, & multo antè com-

maiorem opinionem, licitum esse viro docto
 contra suam opinionem, quam probabiliorem
 arbitratur, operari secundum opinionem
 aliorum, tametsi opinio aliorum sit minus
 tuta, & suo iudicio minus probabilis, dum
 tamen ratione, & probabilitate destituta non
 sit. Nihilominus² ut aliquis rectè operetur² Cap. 4. nu. 11
 relicta propria opinione, & sequendo alienam,² Cap. 4. nu.
 debet formare sibi iudicium, seu dictamen a- 14.
 liquod conscientie singulare, quo determina-
 to assensu credat, & existimet, licitum esse
 sibi in eo casu sequendo opinionem aliorum
 operari, alioquin si hoc iudicium non habe-
 ret, operaretur contra conscientiam, quod
 nulla ratione licet. Hoc autem iudicium
 singulare conscientie non poterit quis colli-
 gere per propria Principia, si perseveret in
 sua opinione, quia cum universali iudicio,
 quo quis per propria Principia credit ali-
 quam actionem in universali esse illicitam,
 impossibile est habere iudicium singulare per
 propria etiam Principia, quo credat hanc
 actionem singularem sub illa universali
 comprehensam esse licitam. Oportet igitur,
 ut hoc singulare conscientie dictamen, quo
 sibi persuadet licitum esse sibi hic, & nunc,
 contra propriam opinionem in universali o-
 perari sequendo alienam, habeat per extrin-
 seca Principia, ex eo nimirum, quod credit
 opinionem contrariam esse probabilem ob
 auctori

authoritatem eorum, qui eam sequuntur.

a cap. 4. nu. 14

14. Atque hanc assertionem Vasquez a probat, quoniam hoc ipso quod opinio aliqua probabilis sit, & a peritis in illa arte defenditur, & probabili ratione fundatur, fient absque ulla reprehensione possumus eam speculative amplecti, & defendere, sic etiam intà conscientia possumus secundum eam operari: Sicut enim in speculativo^b potest aliquis absque ulla nota erroris relicta propria opinione opinioni peritorum in illa arte adherescere, ita etiam in moralibus, seu in rebus agendis potest quis absque ulla peccati, aut imprudentis macula, secundum opinionem prudentium, ac peritorum contra propriam operari.

b Medina 12.

2x. q. 19. ar. 6

c cap. 4. nu. 17

d Nu. 11.

15. Ceterum, ut cognoscamus, quando opinio aliorum sufficienter probabilis est, ut vir doctus secundum eam contra propriam operari possit (nam si aliorum opinio caret probabilitate, nemo dixerit posse aliquem secundum illam operari) Vasquez^c notat primò, non debere esse opinionem unius tantum Doctoris, & singularem. Nam si talis opinio unius tantum Doctoris ex propriis fundamentis considerata mihi non probatur, sed opposita, & eam video tantum niti auctoritate unius Doctoris, non videtur mihi censenda probabilis ad hunc effectum, ut secundum illam prudenter possim operari contra

contra propriam, & communem omnium sententiam. Dixi ad hunc effectum &c. nam quamvis opposita opinio suo Authori possit esse probabilis iuxta superius dicta, tamen mihi, qui oppositam credo veram, censeri non debet probabilis, ut secundum eam prudenter possim operari. Secundo talis debet esse opinio, quam vir doctus contra propriam licite sequi possit, ut communiter existimetur non continere errorem, sed adhuc probabilitatem habere, atque adeo non esse antiquatam, & e Scholis penitus explosam. Tertiò tunc demum multo magis possumus secundum opinionem aliorum contra propriam operari, quando videmus fundamenta omnia, & rationes nostras Doctores opposita sententia vidisse, & considerasse, & ad eas aliquo modo respondisse, nec eis convictos fuisse. Tunc enim iure arbitrari debemus, operari nos posse rectè, & prudenter, sequentes aliorum sententiam contra propriam opinionem, neque existimare debemus, nostras rationes esse demonstrationes evidentes, quæ opposita opinioni probabilitatem auferant.

16 Observandum tamen maximè est, ait Vasquez. * interdum contingere, ut antiqui Scriptores, quorum opiniones modo sunt in controversia, non attenderunt rationem aliquam, legem, seu decretum, quod contra ipsorum opinionem maximam vim habet;

contra

* Cap. 4. m.
18.

contra verorecentiores Doctores ea ratione, vel lege convictos iam asserere contrarium. Si ergo aliquis videns legem, aut decretum, vel considerans rationem illam novam, contra antiquos Doctores opinetur cum recentioribus, non poterit contra suam opinionem operari iuxta opinionem antiquorum, quia iam non debet censeri probabilis antiquorum opinio, qui decretum illud, aut rationem non consideravit. Quod si difficultatem ortam contra opinionem antiquorum ex illa lege, & decreto, recentiores aliqui notarunt, & corati sunt eam dissolvere, non debemus existimare antiquorum opinionem carere probabilitate, ut eam sequi non possimus. Eodem modo, si quis solum consideravit rationem aliquam peculiarem contra oppositam sententiam, quae sibi videatur omnino solvi non posse, non propterea censere debet oppositam opinionem improbabilem, ut eam sequi non possit, quia solo suo iudicio non debet aliorum sententiam improbabilem indicare.

f Cap. 4. nu.
18.19.

17 Propter eandem etiam rationem non solum potest vir doctus operari contra propriam opinionem iuxta aliorum opinionem probabilem, quando suae opinionis assensum habet determinatum, verum etiam si per intrinseca Principia neutrius partis assensum habeat, sed inter utramque dubium

maneat

reaneat; immo etiam in hoc casu multo melius potest operari secundum opinionem aliorum probabilem, in quam partem ipse voluerit, etiam si ea minus tuta sit, ita, tamen, ut per extrinseca Principia habeat indicium conscientiae; quod sibi liceat eam sequi, quia videt utramque partem suos habere Auctores, & Patronos doctos, & prudentes, quicam, ut probabilem, amplectuntur. Si enim licet contra propriam opinionem, cuius determinatum habemus assensum, iuxta aliorum opinionem operari, quia oppositam partem per extrinseca Principia existimamus probabilem esse, multo magis licebit, dum per intrinseca Principia nullum habemus assensum contrarium, iuxta opinionem aliorum operari.

18 Tertiò affirmat * ad hoc ut vir * Cap. 5. nu. doctus secundum propriam, vel aliorum 25. opinionem operetur, non est necesse nullam habere formidinem opposita partis, contra quam operatur, sed posse eum rectè operari cum assensu tantum probabili, etiam si habeat formidinem opposita partis, nec tantum formidinem habeat per intrinseca Principia, sed etiam per extrinseca. Data opera, dixit, cum formidine opposita partis, non autem dixit, cum dubitatione, & hesitatione, quia si aliquis dubius esset circa aliquod genus operationis, non posset salvà conscientia

Disp. 65.

conscientiâ operari, quia non posset habere iudicium conscientia singulare cum assensu, sed circa singulare etiam dubitaret, cum dubia autem conscientia non licet operari, ut ipse inferius ^b ostendit, & omnes confitentur.

Disp. 62. cap.
nu. 26.

* nu. 9.

1 Disp. 65. cap.
1 & Disp. 66.
cap. 1.m Eccles. cap.
3.

19 Cuius rei explicandæ gratia notat ¹ aliud esse formidinem, aliud verò hesitationem, & dubitationem: dubitare enim, & hesitare, ut ² suprâ etiam dixi, est intellectum pendere inter utramq; partem contradictionis, & nulli illarum determinatè assensum præbere, quia in nulla illarum apparet convenientia prædicati cum subiecto: & cum hac hesitatione, seu dubia conscientia non potest quis recte ¹ operari, nisi partem tutiorem sequatur, alioquin enim in sua conscientia exponeret se periculo Deum offendendi, & consequenter in sua conscientia peccaret iuxta illud Sapientis, ^m Qui amat periculum peribit in illo. Nam sicut ille, qui facit aliquid cum conscientia dubia, an sit contra voluntatem amici, facit contra legem amicitie, & plus videtur illum diligere, cuius gratia illud facit, quàm amicum de quo dubitat, an illud ei placere velit, ita etiam qui facit aliquid dubitans an sit peccatum, & proinde an sit contra Dei voluntatem, contra legem amicitie erga Deum facit, & plus videtur diligere illum cuius gratia

gratiâ illud facit, quàm Deum, contra quem dubitat illud esse.

20. Formido autem unius partis ⁿ non ⁿ Disp. 62. cap
excludit assensum determinatum alterius, §. nu. 26.
sed formido in eo posita est, ut aliquis per actum reflexum iudicet, rationes illius partis, cuius habet assensum, non esse evidentes, sed tantum probabiles, & ideo putet fieri posse, ut in re ipsa opposita pars vera sit, cum tamen rationes illius id non ostendant. Quo fit, ut dubitatio nullum planè assensum includat, formido autem duos assensus supponat. Primus est, quo quis iudicat opinionem, quàm sequitur, esse re ipsa veram; alter quo iudicat posse esse re ipsa falsam, eo quòd rationes illius probabiles tantum, & non convincentes sunt. Cum igitur hac formido, etiam expressa, unius partis non excludat assensum determinatum alterius partis, & cum quovis assensu probabili, qui non attingit evidentiam, formido esse possit, sequitur cum hac formidine posse quemlibet operari, cum iuxta omnium Theologorum doctrinam non semper ad rectè operandum necessarius sit assensus evidens, qui in rebus moralibus vix repetiri potest.

21 Et quod diximus de viro docto,

X

posse

posse scilicet eum cum formidine alterius partis tutâ conscientiâ operari, idem propter eandem planè rationem de illiterato intelligi debet, qui, dum videt diversas esse de eadem quæstione Doctorum opiniones, necessariò aliquam formidinem habere debet, tametsi per extrinseca Principia vni parti absq; vlla dubitatione determinatè assentiat. Quapropter vulgatum illud Theologorum, & Canonistarum axioma, *In dubijs tutior pars est eligenda*, intelligit Vasquez de veris dubijs, quorum nullus determinatus habetur assensus, seu conscientie dictamen etiam probabile, nam in rebus disputabilibus, & quæ in controversia versantur, quas vulgus interdum dubias appellant, (accipientes dubium pro omni eo, quod non est certum, & evidens) sufficit sequi partem tutam, seu quod idem est, opinionem probabilem, neque necesse est partem tutiorem, seu opinionem probabiliorem, aut communio rem sequi, ut ex doctrina ipsius modò tradidimus. Sicut enim, ut rectè ait Bartholomæus Firmus^m in sua Aurea armilla, *non tenetur homo semper agere quod melius est, sed sufficit agere quod bonum est, ita non tenetur sequi semper opinionem meliorem,*

^m Verbo opinionum, 2.

rem, sed sufficit sequatur illam, quam aliqui Doctores periti indicant veram.

22 Quartò denique affirmat^a (in quo etiam pronunciato Theologi communiter consentiunt) viro imperito, & illiterato, qui ex se nescit momenta rationum pro aliqua opinione expendere, neque propria Principia earum quaestionum, quæ apud Doctores Catholicos in controversia versantur, examinare, satis esse, si sequatur opinionem, quam ipse putat esse probabilem, & quam videt doceri a probis, & peritis in ea arte, etiamsi illa nec sit magis tuta, nec magis communis.

Dixit, peritis in ea arte, non enim, ut rectè advertit Michael Salon, eo quòd aliquis in Theologia, vel Iure Canonico sit Graduatus, iam opinio eius censenda est probabilis, cum accadat, nonnullos etiam ex his esse imperitos. Ratio autem, quam pro hac assertionem affert Vasquez, est, quia si quisque doctus, & probus potest sequi opinionem suam, relicta aliorum opinione, etiamsi pars illa sit minùs tuta, cur etiam non poterit iuxta eam operari illiteratus, qui doctrine illius, & moribus merito fidere debet? Etenim quicumque illiteratus rectè advertit Doctorem illum esse probum, & tutà conscientia sequi eam d-

ⁿ Disp. 62. cap. 3. nu. 42.

^o 212. q. 63. ar. 4. contro-
vers. 2a. in con-
clus. 4.

pinionem in operando, & in prebendo alijs consilium, ergo etiam ipse illiteratus colligere potest inde singulare iudicium, quo credat sibi etiam licere, quod indicat licitum esse probo, & docto viro.

Atque ex his etiam colligit Vasquez, licet Doctor ille, quem homo illiteratus consulit, dicat magis communem sententiam esse oppositam ei, quam ipse sequitur, & quam sequendam illiterato proponit, nihilominus posse illiteratum opinionem illius in operando sequi; ratio enim superius allata in hoc etiam casu idem omnino probat.

p Cap. 3. sec.
3. nu. 14.

Et propterea optimè Navarrus supra p relatus asseruit, in foro conscientia ad effectum non peccandi sufficit eligere pro vera eius opinionem, quem meritò censemus esse virum idonea ad id conscientia, & conscientia pradiatum.

23 Ex hac doctrina a Vasquez tradita sequitur primò, quod si vir doctus, & in studijs literarum diu versatus licitè sequi possit propriam opinionem, & secundum illam tutà conscientia operari contra communem cæterorum omnium Theologorum opinionem, a fortiori posse eum suam opinionem licitè sequi, & secundum illam operari, quando plures viri eruditi in eadem opinione secum consentiunt.

24 Sequitur secundò, aliud esse sequi opinionem aliquam, & secundùm illam operari, iudicando esse veram, & aliud esse sequi opinionem illam, & secundùm eam operari iudicando solùm esse probabilem : fieri enim potest ut aliquis verè dubitet, & per propria Principia nullum determinatum assensum habeat, an opinio aliqua sit vera, vel falsa, & tamen moraliter certus esse potest, opinionem illam esse probabilem, eo quòd videat eam a viris probis, & eruditis propugnatam esse.

25 Sequitur tertio, eruditos illos Catholicos, aut alios minùs doctos, qui eruditorum probitati, & doctrinæ fi-
dunt, eorum opinionem sequuntur, & secundùm illam operantur, non esse illico hæreses erroris, aut temeritatis nota invrendos, quando a magis communi, a magis probabili, a magis tuta aliorum Catholicorum Doctorem opinionone discedunt, immo etiam tametsi hæc communis opinio fundari videatur in aliquâ lege, decreto, aut canone Summi Pontificis, vel Concilij Generalis, quam legem, decretum, aut canonem eruditi illi Theologi viderunt, examinarunt, & ad illam responderunt, quantumvis eorum Responsio contrariæ

partinequaquam satisficiat.

1. Disp. 79.
cap. 1. & disp.
86.

26 Quapropter idem *Vasquez* 7 paulo inferius consentaneè doctrinæ, quam hic tradit, controversiam de infusis habitibus bifariam disputat, primò de questione absoluta, an scilicet iuxta propriam eius opinionem verum sit inesse nobis quosdam habitus a solo Deo infusos, & secundò de questione modali, an scilicet certum sit, vel tantum probabile dari tales habitus a solo Deo infusos, & Respondet, esse

1. Disp. 86. cap.
1. qu. 1. & 2.

constantem Scholasticorum, indubitatam, & cura controversiam opinionem, quam ipse etiam sequitur, esse quosdam virtutes, quas Theologicas vocamus, nempe fidem, spem, & charitatem a sola Deo suapte natura, & per se infusas, & nihilominus affirmat, hanc opinionem esse dumtaxat probabiliorem, tametsi quidam Doctores eam de fide certam esse opinentur. Et eadem questionibus de virtutibus moralibus ibidem disputans asserit, esse magis probabilem, & magis communem apud Doctores Scholasticos opinionem, & cui ipse cum iisdem Doctoribus subscribit, dari etiam virtutes morales a solo Deo suapte natura, & per se infusas, & nihilominus quosdam Thomistas reprehendit, quod contrariam opinionem ut

2. Disp. 79. cap.
1. & disp. 86.
cap. 1.

1. Disp. 86. cap.
1.

tenerariam

temerariam condemnent, *Ceterum*, inquit, ¹ *licet hanc opinionem existimem probabiliorē, eique cum allegatis Doctoribus subscribam, nonnullorum tamen Thomistarum severitas, ne dicam, audacia, mihi nulla ratione probatur, qui ita huic opinioni consentiunt, ut levibus, & infirmis nixi fundamentis opposita sententia notam temeritatis invere non vereantur.* Ex quibus apertè deducitur, posse iuxta hanc *Vasquez* doctrinam, constantem, communem, indubitatam, & extra controversiam Scholasticorum Theologorum opinionem nonnunquam absque temeritatis nota impugnari, cum interdum contraria opinio probabilis esse queat.

² Disp. 86. cap. 2.

27 Ut igitur ad obiectionem propositam propius accedamus, que ex duobus membris principalibus componitur, primum, quod Summus Pontifex Iuramentum istud, tanquam multa continens, quæ fidei, & saluti animarum apertè adversantur, suis Brevibus condemnaverit; alterum, quod præcipui etiam huius temporis Theologi illud, ut eadem censura dignum, scriptis publicis proscripserint, Supponendum est primò, tamen si his diebus magis communis apud Scriptores Catholicos opinio sit,

Summum Pontificem esse supra Concilium generale, neque posse cum in suis definitionibus errare, quando aliquid, ut necessario de fide credendum, toti Ecclesiae praescribit, eo quod ab infallibili Spiritus sancti assistentia in eiusmodi definitionibus dirigatur, ita ut quidam Theologi, inter quos est Card. *Bellarminus* *

* Lib. 4. de Rom. pont. cap. 2. in fine.

contrariam opinionem omnino erroneam, & heresi proximam, & fere de fide, atque a magna temeritate excusari non posse, & qui eam defendunt, se parum Catholicos

† Lib. 2. de Concil. cap. 17.

ostendere, † satis audacter asseverent, his tamen nimium rigidis Censuris non obstantibus contraria opinio non omni

‡ In q. de confirm.

probabilitate caret, cum a gravissimis,

§ De authorit. Eccles.

pijssimis, doctissimis, & antiquis Theologis, ac Iurisperitis acerrimè propugnetur, nempe ab Adriano Papa sexto ‡,

¶ De concord. Catholica lib. 2. cap. ult.

Cardinale *Cameracensi* §, Cardinale *Cusano*, ¶ Card. *Panormitano* † alias dicto

‡ Ca. signifi-

Abbate *Panormitano*, Cardinale *Florentino* §

casti extra de electione.

‡ Panormitani magistro, *Alphonso*

¶ Ibidem.

Tostato *Abulensi* Episcopo, † *Ioanne Ger-*

‡ In cap. 18.

sonio, *Ioanne Maiore*, *Ioanne Parisiensi*,

Marth. q. 108.

Iacobo Almains, † & alijs.

& in defensorio part. 2.

28 Quod si quis replicet, sicut quen-

cap. 69.

dam conterraneum nostrum respondisse

‡ In suis tractatibus de po-

audiui, olim quidem hanc secundam o-

test, Eccles.

pinionem ob rationem dictam probabi-

lem

lein fuisse, nunc tamen, cum torrenti Scholasticorum Theologorum repugnans sit, eam omni prorsus probabilitate destitui, neque ab vilo Catholico absque aliqua ad minimum temeritatis nota defendi posse; Audi quid de hac re scribat *Franciscus de Victoria* Ordinis S. Dominici Religiosus, doctissimus huius seculi Theologus, & in *Salmantica Vniuersitate* publicus, ac quidem eximius Theologus Professor, vt *Possennius* Iesuita cum appellat; De comparatione, inquit, potestatis Papa est duplex sententia, altera est S. Thomæ, & sequacium multorum, & aliorum Doctorum, tam in Theologia, quam in Iure Canonico peritorum, quod Papa est supra Concilium, altera est communis sententia Parisiensium, & multorum etiam Doctorum in Theologia, & Canonibus, vt *Panormitani*, & aliorum contraria, quod Concilium est supra Papam. Non est locus nunc disputandi qua illarum sit verior: Puto utramque esse probabilem opinionem. Vide etiam, quæ ex *Nauarro* celeberrimo nostri temporis Scriptore in præfatione Apologeticæ nostræ Responsionis ad hoc idem retulimus.

^b Obijt enim anno Domini 1546.
^h Verbo *Franc Victoria.*
ⁱ Relect. 4. de potest. Papæ & Concil.
propositio 32.

29 Quin etiam ipsemet Card. *Bellarminus* in eo quidem iudicio in hac re non satis sibi constans, tametsi Concilium *Florentinum*

Florentinum, & Lateranense sub Leone decimo adduxerit ad probandum, Summum Pontificem esse supra Concilium generale, quæ duo Concilia meâ certè sententia sunt fortissima omnium argumenta, quæ ab ipso ad illud confirmandum proferuntur, hoc ipsum tamen, quod nos asserimus, satis apertè his verbis confirmat: Et quamvis postea, inquit, ¹ in Concilio Florentino, & Lateranensi ultimo videatur questio definita, tamen quia Florentinum Concilium non ita expressè hoc definiuit, & de Concilio Lateranensi, quod expressissimè rem definiuit, nonnulli dubitant, an fuerit verè generale, ideo usque ad hanc diem questio superest etiam inter Catholicos. Non est profecto Christianæ charitati vllatenus consentaneum viros Catholicos pios, ac eruditos manifesto errore, magna temeritate, & hac graui censura, quòd parum sint Catholici ob leuia fundamenta notare. Nobis quidem, inquit doctissimus Canus, ^m Schola nostra magnam licentiam dat, ut quodcumque maximè probabile occurrat, id nostro iure liceat defendere, sed non licet tamen eos, qui nobis sunt aduersi, temerè, ac leniter condemnare.

¹ Lib. 2. de
Concil, cap.
23.

^m Lib. 8. de
locis cap. 4. ex
Cicerone lib.
3. de Officijs.

30 Hanc autem suppositionem non idcirco hic posuimus, quòd eam ad præ-
senti

senti obiectioni plenè satisfaciendum necessariam esse iudicemus, sed ad reprimendam paucorum quorundam nationis nostræ Catholicorum audaciam, qui indiscreto erga Sedem Apostolicam zelo, in Sedis tamen Apostolicæ opprobrium, & Catholicæ Religionis contumeliam palam asserere non verentur, quod libet Breue Pontificium rem illam, quam præscribit, tanquam de fide credendam determinare, illisque Catholicis, qui quacunque de causa, quovisue prætextu illis literis non optemperant, inobedientiæ, schismatis, quin & hæreses notas inurere non pertimescunt; atque etiam ad ostendendum, ex Breuium, seu literarum Apostolicarum auctoritate, ut etiam infra clariùs apparebit, sufficiens argumentum peti non posse ad probandum, rem illam, quam inibi declarant, præcipiunt, aut prohibent, ad fidem Catholicam pertinere; & consequenter neque hoc Iuramentum eatantum de causa fidei Catholicæ repugnans esse, quòd Summus Pontifex suis Breuibz, seu literis illud fidei apertè aduersari disertis verbis pronunciauerit, tamen si etiam gratis concederemus, Pontificem suis Breuibz non solum opinionem suam declarasse, sed etiam

etiam rem ipsam ex Cathedra defini-
visse; cum plures docti, & pij Catho-
lici non improbabiler existiment, defi-
nitiones Summi Pontificis errori ob-
noxias esse, si absque Concilio gene-
rali definiat, eo quod secundum istos
Doctores spiritum veritatis illi Christus
non promiserit ad aliquid vniuersæ Ec-
clesiæ infallibiliter præscribendum, nisi
quatenus ipse, vt vniuersæ Ecclesiæ ca-
put cum mystico Christi corpore, seu
vniuersis Ecclesiæ membris, quod Con-
cilium vniuersale repræsentat, ad dog-
mata fidei vniuersæ Ecclesiæ proponen-
da concurrat: & quod Christus pro
S. Petro Patrem deprecans, vt fides eius
non deficeret, non pro persona Petri, sed
pro Ecclesia vniuersa, quam Petrus re-
præsentabat, rogauerit, ² iuxta illud
S. Augustini ^a in corpore Iuris Cano-
nici ^b relatum, Petrus, quando clauis ac-
cepit, Ecclesiam sanctam representauit.
Et iterum ² *Quedam dicuntur, quæ ad
Apostolum Petrum pertinere videntur, nec
tamen habent illustrem intellectum, nisi
cum referuntur ad Ecclesiam, cuius ille
agnoscitur in figura gestasse personam prop-
ter primatum, quem in discipulos habuit,
sicuti est. Tibi dabo clauis regni cælo-
rum, & si qua huiusmodi.*

^a Petrus de
Aliato de au-
thorit. Eccles.
part. 3. cap. I.
^a Mayor de au-
thorit. Concil.
parum a prin-
cipio.

Almatius
de potest.

Eccles. q. I.
cap. 16.

^a Tract. 50.

in Isam. ad

cap. 12 non
longe a fine, &

serm. 15. de

Apost. Petro

& Paulo.

^b 22. q. 1. can.

quodcunque.

^c In psal. 108.

31 Secundò Supponendum est, Bre-
uia Apostolica, (quæ, vt notat Hugoli-
nus ^d nihil aliud sunt, quàm literæ illæ A- d Part. 2. de
postolica, quæ a solis Secretarijs conficiun- Censuris cap.
tur, & per Papam signantur in cera rubra 6. in Principio
sub annulo Piscatoris, eandemque vim ha-
bent, quam Rescripta, & Breuia inde dicta
sunt, quoniam breuibz verbis, id est, paucis
scribuntur, cum Bulla Apostolica ^e dicta e Rebuff. in
sint ex eo, quòd sigillo plumbeo, in quo effigies praxi benefic.
Apostolorum Petri, & Pauli imprimitur, 3 a. part. nu. 4.
bullantur, id est, signantur) nihil aliud & seq. Archi-
momenti quàm vnum ex his tribus in se diac. & Gemi-
continere posse. Nam vel Primò, pon- nian. in cap.
tifex in eiusmodi literis rem aliquam vt quis nesciat
de fide ab illos, ad quos scribit; necessa- dist. 11.
riò credendam ex Cathedra definit, vel
secundò, aliquid ab illis obseruandum
præcipit, vel tertio, solùm hortando, &
admonendo consilium suum præbet, &
opinionem declarat, aliquid ab illis vel
credendum, vel obseruandum esse.

32 Atque, vt a primo ordiamur,
Card. Bellarminus, ¹ Melchior Canus, ² & e lib. 4. de
reliqui Theologi, qui docent, Summum Rom. Pont.
Pontificem in publicis suis definitioni- cap. 4. & 5. &
bus errare non posse, tametsi absque lib. 2. de Con-
Concilio generali definiat, simul etiam cil. cap. 12.
affirmant, ad hoc, vt Pontificum defini- 2 Lib. 5. de lo-
tiones in rebus, quæ ad doctrinam spec- cis cap. 5. q. 4.
tant,

tant, sint infallibiter veræ, neque errori obnoxia, duo potissimum requiri; primum, ut Pontificum decreta, in quibus aliquid ut de fide credendum præscribitur, ad totam Ecclesiam dirigantur; alterum, intentionem etiam habeant obligandi omnes fideles, ut illis tanquam certissimis fidei dogmatibus indubitata fidem adhibeant, quorum si alterum desit, Pontificum decreta, iuxta constantem Theologorum omnium sententiam, rem de fide certam non facient. Nam in particularibus suis iudicijs, opinionibus, atque decretis, quæ non ad totam Ecclesiam, sed ad aliquas priuatas personas, Episcopos, aut particulares Ecclesias spectant, posse Pontifices errare Theologi omnes confitentur.

¶ Loco citò.

33 Illud item damus, ac libenter quidem, ait Canus, ^h non statim si quicquam Iuris Canonici volumine continetur, fidei dogma esse credendum. Id verò tum maxime, cum aut verbis opinandi vtuntur Indices, aut responsa non ad totam vniuersalem Ecclesiam, sed ad priuatas Ecclesias, & Episcopos referuntur. Intelligendi sunt enim eo tantum casu de fide pronunciare, ubi iudicium in omnes Christi fideles spectat, omnes ligat. Certitudo quippe fidei Iudicibus a Deo constitutis non propter Ecclesiarum priuatas

natas

natas promissa, & concessa est, quæ singule errare possunt, sed propter Ecclesiam universalem, quæ errare non potest. Itaque Summorum Pontificum, Conciliorumque doctrina, si toti Ecclesie proponatur, si cum obligatione etiam credendi proponatur, tum verò de fidei causa iudicium est. Quapropter etiam in Concilijs generalibus, ait Card. Bellarminus, ¹ maxima pars actorum ad fidem non pertinet. Non enim sunt de fide ^{i Lib. 2. de Concil. cap. 12.} disputationes, quæ præmittuntur, neque rationes, quæ adduntur, neque ea, quæ ad explicandum, & illustrandum adferuntur, sed tantum ipsa nuda decreta, & ea non omnia, sed tantum, quæ proponuntur tanquam de fide.

34 Nam in decretis Pontificijs, inquit Canus, ² duo distinguenda sunt, unum est, ^{k Lib. 6. de loc. cap. 8. ad 4.} tanquam intentio, conclusioque decreti, alterum, quasi ratio, & causa a Pontifice reddita eius rei, quam constituerit. Atque in conclusione Pontifices Summi errare nequeunt, si fidei questionem ex Apostolico tribunali decernant. Sin verò Pontificum rationes necessaria non sunt, ne dicam, aptæ, probabiles, idoneæ, in his nihil est videlicet immorandum. Non enim semper Patres in fidei questione causas afferunt necessarias, sed interdum verosimiles. Facile autem est dignoscere, aiunt præfati Authores, ¹ ex ^{1 Canus lib. 5. q. 4. & Sec. lib. 2. de Rom. Pont. cap. 12.} verbis

* Dixi *senti-*
entes, fieri
 enim potest,
 ut ad scanda-
 la, & schisma-
 ta vitanda Ex-
 communica-
 tio tam a
 Concilio ge-
 nerali, quam
 a Papa fera-
 tur aduersus
 eos omnes
 Christi fideles,

qui talem
 doctrinam do-
 cent, aut præ-
 dicant, absque
 eo quod doc-
 trina illa, ut
 de fide certo
 tenenda, defi-
 niatur, aut illi,
 qui contrari-
 am animo
 pertinaci do-
 cent, vel præ-
 dicant, pro
 hæreticis ha-

verbis Concilij, aut Pontificis, quando
 decretum aliquod tanquam de fide cre-
 dendum fidelibus proponitur; *ut, si*
contrarium sentientes * *excommunicaren-*
tur, vel pro hæreticis indarentur, vel si
quicquam expresse, & propriè a fidelibus
firmiter credendum, aut tanquam dogma
fidei Catholica accipiendum dicatur, vel
alijs similibus verbis aliquid esse Euangelio,
doctrinæ Apostolorum contrarium; Di-
catur, inquam, ait Canus, non ex opinione,
sed certo, & firmo decreto: quando autem
nihil horum dicitur, non est certum rem esse
de fide.

35 Iam ex expressis harum litera-
 rum Apostolicarum verbis euidenter ap-
 paret, non fuisse mentem Summi Pon-
 tificis in istis suis Breuib. publico ali-
 quo decreto definire, & determinare ut
 doctrinam infallibilem, & ab omnibus
 fidelibus de fide firmiter credendam, Iu-
 ramentum istud multa in se continere;
 quæ fidei, & saluti animarum apertè ad-
 uersantur; tum quia ad Catholicos tan-
 tum huius Regni conscribuntur, ob
 quam
 De quare vide *Canum* loco iam citato circa doctrinam
Caletani de præparatione ad Eucharistiam, & *Suarez. tom. 2. in 3*
part. disp. 3. sec. 6. in fine circa doctrinam illorum, qui pertinaci-
 ter assererent, alterutram ex his sententijs, nempe, quod *B. m.*
Virgo vel a peccato originali præseruata, vel in eo concepta fuerit,
 de fide tenendam esse.

quam causam a *Ioanne Endamone* ^m *Je-* ^m In Præfat.
suis *privata litera* rectè appellantur, & Paraleli Torti.
propterea iuxta doctrinam *Card. Bellar-*
mini errori obnoxia essent, tametsi ex-
pressam, & manifestam definitionem
continerent, tum etiam quia nullum om-
nino vocabulum in Breuibz illis com-
prehenditur, quod tale fidei decretum,
seu definitionem significare valet.

36 Et tametsi in primo Breui, ad
quod cætera duo referuntur, Summus
Pontifex Catholicis Anglis præcipiat,
ne iuramentum istud suscipiant, eo
quod multa contineat, quæ fidei, & sa-
luti apertè aduersantur, hoc tamen præ-
cepto non obstante, cum non fidei de-
cretum sit, de quo nunc loquimur, sed præ-
ceptum ad mores spectans, de quo statim
erit sermo, & insuper verba illa, *cum*
multa contineat, quæ fidei, & saluti apertè
aduersantur, sint tantum ratio huius de-
creti, quæ ratio iuxta prædictam *Card.*
Bellarmini, & *Canis* doctrinam etiam in
decretis fidei, quæ a Concilijs generali-
bus toti Ecclesiæ proponuntur, falsa esse
potest, quantumvis ipsum decretum in-
fallibiliter verum sit, propterea quod
Concilia rationem decreti iuxta fallibi-
lem eorum opinionem adducere possint,
ipsum autem fidei decretum in certissimo

eorum iudicio, seu in assistentia Spiritus sancti infallibili fundamentum habeat, manifestissimum est ex verbis ipsius Brevis, in eo definitionem fidei infallibilem nequaquam contineri, tametsi non probabile duntaxat, sed certissimum esse concederemus, Summum Pontificem in suis definitionibus errare non posse, & Breue istud non solum ad Catholicos Anglos, sed ad vniuersam etiam Ecclesiam conscriptum esse.

37 Quod attinet ad Secundum, nempe pontificis præceptum, quo Catholici Angli prohibentur, ne Iuramentum suscipiant, eo quòd multa contineat, *quæ fidei, & saluti aperte aduersantur*, vt cognoscamus quantam vim obligandi istud præceptum habeat, Supponendum est imprimis, illud idem, quod iam diximus, de Pontificum definitionibus in rebus fidei, & quæ credenda sunt, determinandis, pari proportionem intelligendum esse de decretis morum, seu de præceptis, & legibus, quas obseruandas esse iubet. Et primò, sicut opinio illa non est omnino improbabilis, quæ docet, Summum Pontificem in fidei definitionibus, seu in rebus, quas toti Ecclesiæ vt de fide credendas proponit, errare posse, si absq; Ecclesiæ vniuersalis, aut Concilij generalis

ralis, quod totam Ecclesiam repræsentat, approbatione definiat, cum a gravissimis, pijsissimis, & doctissimis Theologis propugnetur, ita etiam non esse improbabilem illam opinionem, quæ asserit, posse Summum Pontificem errare in decretis, legibus, & præceptis morum, seu in rebus, quas toti Ecclesiæ, ut ab ea necessario obleruandas præscribit, si absque approbatione vniuersalis Ecclesiæ, aut Concilij generalis, quod vniuersam Ecclesiam repræsentat, leges constituat, cum grauissimi, pijsissimi, & doctissimi Theologi hanc opinionem defendant.

38 Secundò, hanc suppositionem non idcirco nos hic apponere, quòd eam ad præsentì obiectiõni satisfaciendum necessariam esse iudicemus, sed ad reprimendam paucorum quorundam nostræ nationis Catholicorù audaciam, qui illos Catholicos, qui cuilibet Breui Pontificio non obtemperant, inobedienciæ, schismatis, quin & hæreses notis aspergere non reformidant, atque etiam ad ostendendum, ex Breuium authoritate, seu ex Pontificis præcepto, sufficiens argumentum peti non posse ad probandum Catholicos illos, qui vel iuramentum susceperunt, vel tuta conscientia suscipi posse arbitrantur, non esse in

Catholicorum numero collocandos, tametsi Iuramentum istud in eo sensu, quo Pontifex illud improbat, approbarent, quod tamen nequaquam faciunt, ut infra ⁿ clarius ostendemus, cum plures docti, & pii Catholici non improbabili-
ⁿ Nu. 51 & seq. liter sentiant, Summum Pontificem non minùs in præceptis morum toti Ecclesiæ præscribendis, quàm in decretis fidei proponendis errare posse, si absque vniuersalis Ecclesiæ, aut Cóncilij generalis approbatione definiat, legesue præscribat.

39 Sed supposito impræsentiarum, opinionem istam de infallibili Summi Pontificis iudicio tam in præceptis morum toti Ecclesiæ imponendis, quàm in decretis fidei stabiliendis, non solum magis communem, & magis probabilem sententiam esse, verum etiam esse certam, & fidei proximam, ut Card. *Bellarminus* immeritò affirmat, attamen iuxta præfatam eiusdem Card. *Bellarmini*, *Cani*, aliorumque Catholicorum doctrinam, hoc intelligendum est solum in casu quo leges toti Ecclesiæ præscribit; nã in iudicijs particularibus, & in decretis morum, quæ non toti Ecclesiæ sed priuatis tantum personis, aut Ecclesijs imponit, concedunt, non solum Summum Pontificem, sed Concilium etiam Generale per ignorantiam

rantiā errare posse, dico, ait *Canus*, ° non ° Lib. 5. cap. solum in iudicio rerum gestarum (ut utrum 5. q. 5. con- talis sit promouendus ad Episcopatum, clui. 3.

an iure promotus fuerit, an tale peccatum commiserit, an facultatibus priuatus fuerit, & huiusmodi) sed in ipsis etiam priuatis preceptis, & legibus. Vera autem, & idonea huius pronunciati ratio affertur ab Innocentio papa tertio ? in quodam Iuris Canonici decreto: *Iudicium*, inquit, *Dei* veritati, quæ non fallit, nec fallitur, semper inuititur, iudicium autem Ecclesia nonnunquam opinionem sequitur, quam & fallere saepe contingit, & falli, propter quod contingit interdum, ut qui ligatus est apud Deum, apud Ecclesiam sit solutus, & qui liber est apud Deum, Ecclesiastica sit sententia innodatus. Quapropter non ego, ait *Canus*, ° omnes Ecclesie leges approbo, non vniuersas pœnas, censuras, excommunicationes, suspensiones, irregularitates, interdicta commendo. Scio nonnullas eiusmodi leges esse, in quibus, si non aliud præterea quicquam, at prudentiam certè, modumque desideres.

p Can. a nobis
2. de sent. Ex-
communic.

9 q. 5. concl. 2

40 Hoc nihilominus diligenter obseruandum est, quod tamen maxime probabile sit, posse Summum Pontificem in priuatis suis iudicijs, legibus, decretis, atq; præceptis falli, & tam per malitiam r q. 5. in fine ait *Canus*, ° quàm ignorantiam errare, & concl. 12.

clauum abuti potestate, protinus tamen absq; maxima, & sufficienti ratione asserere, eum in suis priuatis legibus, & decretis, errasse, est temerarium, scandalosum, & irreligiosum: Sicut etiam dubitari non potest, quin Principes Seculares in legibus temporalibus sanciendo aliquando errare possint, & nihilominus qui absq; maxima, & sufficienti ratione affirmaret, Principem in hac, vel illa lege condenda errasse, temerarius, scandalosus, & seditiosus meritissimè habendus esset. Hoc tamen posito, quòd Summus Pontifex in suis definitionibus, legibus, & decretis, quæ non toti Ecclesiæ, sed priuatis tantum personis, aut Ecclesijs præscribuntur, errare possit, si quis rationem maximè efficaci motus assereret, eum in hac, vel illa re definienda, præcipienda, aut prohibenda errasse, & per ignorantiam, inconsiderantiam, malamue informationem deceptum fuisse, non propterea temeritatis, scandali, alteriusue criminis condemnandus esset.

41 Secundo Supponendum est ex doctrina *Snarez* superius ¹relata, quodlibet Summi Pontificis, aut Concilij decretum ad mores spectans vel esse præceptum merè constitutivum, quod scilicet actionem, quam prohibet, illicitam facit, hac solum

solum de causa, quod præcepto illo prohibeatur, cuius generis sunt carnes in quadragesima comedere, aut opera seruilia diebus Dominicis exercere, quæ si lege Ecclesiastica non prohiberentur, nequaquam illicita essent; vel præceptum esse declarativum, quod non constituit nouam legem, sed priorem duntaxat confirmat; & non facit, sed supponit actum, quem prohibet, esse alioquin illicitum, utpote per aliam legem antea interdictum. præceptum constitutivum humanæ potestatis, tametsi nonnunquam cum periculo magnæ temporalis iacturæ ut bonorum, libertatis, & interdum etiam cum vitæ discrimine obligare possit, lex tamen Ecclesiastica seclulo scandalo, & contemptu, quæ lege diuina, & naturali prohibentur, rarò, aut nunquam cū graui incommodo temporali obligare solet. Et propterea non tenemur in quadragesima a carnibus abstinere, aut in die Dominico opera seruilia non exercere, quæ Ecclesiæ legibus præcepta sunt, quotiescunque probabile aliquod periculum magni temporalis damni nobis inde proueniet.

42 Præceptum declarativum, ut rectè notat *Swarez*, ex ratione, ob quam actio præcipitur, aut prohibetur, & ab obligatione prioris præcepti solummodo de-

pendet, adeo ut, si ratio illa, ob quam præceptum imponitur, vera non sit, neq; eiusmodi præcedens lex, qualis in præcepto declaratio esse asseritur, reperiatur præceptum illud declarativum nullius planè roboris est, neq; ullam vim obligandi habet. Ut, exempli causa, prohibet Summus Pontifex, ne Catholici Angli istud fidelitatis Iuramentum suscipiant, eo quòd multa contineat, quæ fidei, & saluti apertè aduersantur: si igitur in hoc iuramento nihil reperiri queat, quod fidei, aut saluti aduersatur, hæc declaratio Summi pontificis prohibitio, quæ in ratione ista fundatur, iuxta doctrinam *Suarez* nulla est, neq; Catholicos Anglos ad illam observandam obligare potest.

43 Veruntamen observandum est, rationem, seu declarationem Summi Pontificis, vel posse esse definitivam, per quã Catholicos Anglos obligare intendit, ad firmiter ut de fide credendum, rationem eius, seu declarationem esse verã, & tunc eadem certitudine tenemur credere, rationem eius, & declarationem veram esse qua credere tenemur, eum infallibiliter definiendi potestatem habere, vel tantum esse opinativam, nempe in opinione sua fundatam, per quam probabiliter iudicat, rationem illam, quam
affert,

affert, veram esse, & tale præceptum, quod supponit, revera præcessisse; & tunc declarativum eius præceptum non magis, quàm ratio, & opinio illius obligare potest, & consequenter non magis tenemur declarativo eius præcepto obedire, quàm obligemur illius opinionem sequi, a qua declarativum eius præceptum tantummodò dependet.

4+ Inprimis igitur certum est, hoc Summi Pontificis decretum, in quo Catholicis præcipit, ne iuramentum istud suscipiant, esse præceptum merè declarativum, ut ex verbis primi Brevis, ad quod duo postrema referuntur, evidenter apparet. Nam postquam sua Sanctitas totum Iuramentum ad verbum recitasset, ita subiungit: *Qua cum ita sint, vobis ex verbis ipsis perspicuum esse debet, quòd huiusmodi iuramentum salva fide Catholica, & salute animarum vestrarum, præstari non potest, cum multa contineat, qua fidei, & saluti aperte adversantur. Propterea admonemus vos, ut ab hoc, atque similibus Iuramentis præstandis omnino caveatis, quod quidem eo acrius exigimus a vobis, quia experti vestre fidei constantiam &c.* adeo ut perspicuum sit, solam causam, ob quam Summus Pontifex huius Iuramenti susceptionem prohibet, esse,

esse, eo quòd evistimet, multa in eo contineri, quæ fidei, & salutis apertè adversantur, & consequenter prohibitionem hanc non constitutivam, sed merè declarativam esse.

45 *¶* Secundò etiam certum est, tale esse declarativum præceptum, quod non in aliqua infallibili Summi Pontificis definitione, per quam decernit, rationem, quam adducit, certissimam esse, utpote de fide credendam, ut suprà^t ostensum est, sed in opinativo suo iudicio duntaxat fundari, quo probabiliter existimat, rationem, quam affert, veritati consonam esse, & iuramentum multa in se continere, quæ fidei, & salutis apertè adversantur. Quæ cum ita sint, clarissimè constat, nos non magis obligari ad istud Summi Pontificis præceptum adimplendum, quàm teneamur sequi eius opinionem, a qua præceptum eius duntaxat dependet. Quocirca, si iuramentum istud ex se illicitum non sit, neque aliquid contineat, quod fidei, & salutis adversatur, in eo præsertim sensu, in quo Catholici Angli illud præstant, & in quo verba iuramenti iuxta proprietatem sermonis, & communem loquendi modum intelligi solent, sed temporalem duntaxat fidelitatem, quam quilibet Princeps temporalis

poralis a suis Subditis, si opus fuerit, licitè exigere potest, ut, singulas Iuramenti clausulas enodando, sufficienter, ut opinor, comprobavi, minimè perfectò dubitari potest, quin non obstante Breui Apostolico quilibet Catholicus Anglus illud tutà conscientiâ, & absque ullo Catholicæ fidei præiudicio suscipere possit. Atque hæc de Summi Pontificis particulari præcepto dicta sufficiant.

46 Jam, quod ad tertium illud attinet, nempe Summi Pontificis iudicium, opinionem, & consilium, quod præter eius definitionem, & præceptum in quolibet Breui contineri posse diximus, certissimum est, neminem obligari ad eius iudicia, opiniones, monita, consilia, aut hortamenta sequenda. Potest quivis, si velit, eius monita, & consilia sequi, quotiescunque nihil iniustum, aut illicitum, consulit, sed quòd in rebus licitis eius consilium sequi teneamur, rationi penitus adversatur, ut ex Consilij Evangelicis, quæ Pontificijs nullatenus inferiora sunt, luculenter apparet. Iudicium, & opinionem Summi Pontificis, quando probabili aliorum eruditorum Catholicorum opinioni repugnat, licitè rejicere quivis potest, eoque magis, si eam sequi in maximum sui, aut aliorum præiudiciū cederet,

cederet, atque etiam si levibus fundamentis, & falsis informationibus innitatur, ut partim superius, quàm levia sint argumenta contra Iuramentum allata, ^{¶ nisi & seq.} commonstravimus, & partim inferius ^a non fuisse Summum Pontificem de vero Iuramenti sensu recte informatum ex literis *P. Parsonij* ostendemus. Et certè ea omnia, quæ Pontifex improbat, improbare, & quæcunque approbat, approbare, omnemque illam authoritatem, quam aliqui Summi Pontifices sibi vel arrogarunt, vel arrogare possunt, absque debito examine illis concedere, immodicam potiùs adulationem, quàm moderatam discretionem sapere videtur, cuius rei plurima Summorum Pontificum exempla amplissimum testimonium perhibent; adeo quòd Card. *Bellarminus* in suis Controversijs, ut nonnullos Summos Pontifices non solum de credendo, verum etiam de manifestam hæresim publicè docendo excuset, plurimum enitatur; & nihilominus aliquos Pontifices, tametsi non apertam hæresim, falsam tamen doctrinam palam docuisse, & propugnasse liberè profitetur.

^a De conf. dist.
4. can. a quodam
Iudeo.

47 Nonne *Nicolaus* Papa primus in Epistola Decretali, quæ in corpore Iuris Canonici ^a, & Sacrorum Conciliorum voluminibus

⁊ voluminibus refertur, publicè docuit, Baptismum in nomine tantum Christi collatum absque expressione trium personarum esse ratum? Quam doctrinam Card. Bellarminus existimat esse falsam; 104.

& propterea, ut Nicolaum excuset, asserit, *⁊ eum non definiendo questionem de fide illud dixisse, sed solum ut Doctorem particularem exposuisse obiter opinionem suam.* Nonne Celestinus Papa tertius in Epistola Decretali, quæ olim in corpore Iuris Canonici inter Decretales Sum-

morum Pontificum epistolas extabat, publicè docuit, & iuxta Alphonsum de Castro etiam ut Papa declaravit, per hæresim ita Matrimonium solvi, ut liceat

et aliud coniugium inire, cuius prior coniunx in hæresim lapsus sit? quæ tamen doctrina iam in Concilio Tridentino aperte condemnata est: & Card.

Bellarminus, ut Celestinum a culpa liberet, affirmat, eum nihil de eare certi statuisse, sed respondisse, quod sibi probabilius videbatur. Et tamen si, ait Card. Bellarminus, hanc epistolam Celestini fuisse aliquando inter epistolas decretales verum quidem sit, non potest tamen inde colligi factum esse a Celestino decretum planè Apostolicum, & ex Cathedra, cum constet, multa esse alia in epistolis Decretalibus, quæ

⁊ In cap. Lm-
dabilem de
convers. con-
iugat.
⁊ Lib. 1. de
hæresib. cap. 4
⁊ Sess. 24. de
Reform. can. 5

⁊ 3. Tom.
Concil. in Re-
sponsus Nico-
lai ad consulta
Bulgar. cap.
104.
⁊ Lib. 4. de
Rom. pont.
cap. 12.
⁊ In cap. Lm-
dabilem de
convers. con-
iugat.
⁊ Lib. 1. de
hæresib. cap. 4
⁊ Sess. 24. de
Reform. can. 5

non faciunt rem aliquam esse de fide, sed solum opinioniones Pontificum de ea re nobis declarant.

48 An non Ioannes Papa vigesimus secundus palam docuit, & si morte præfatus non fuisset, illud definire decrevit, ^d animas Beatorum non visuras Deum ante resurrectionem. Nonne Bonifacius Papa octavus scribens ad Philippum Pulchrum Regem Francorum affirmavit, ^e se eos hæreticos reputare, qui non credunt, dictum Regem sibi in spiritualibus & temporalibus esse subiectum, adeo ut Ioannes Tilius Episcopus Melduensis in suo Chronico de Regibus Francorum audacter affirmat, tam miram Bonifacii fuisse impudentiam, ut Regnum Gallie Pontificie Maiestatis beneficium asserere ausus esset. Mitto quædam alia recentiora exempla, eo quod non tam publica sunt, commemorare. Neque prædicta, tametsi notissima, ob reverentiam Sedis Apostolicæ recensuissem, cupiens cum Sem, & Iapheth parentum imperfectiones occultare, nisi quidam Catholici nimio amaritudinis zelo commoti tam atrociam inobedientiæ, erroris, fideique abnegationis crimina in fratres suos Catholicos iniuriöse, parum Christianè, nimisque inconsideratè intendentes, me

ad ista in eorum defensionem memoranda compulissent.

49 Iam an, obsecro, adversarij, si illorum Pontificū temporibus vixissent, tam acriter in eos Catholicos qui illorum opiniones, & literas Decretales, seu Brevia Apostolica improbassent, tanquā parum Catholicos, & de fide Catholica non rectē sentientes invehi voluissent? Quid facere voluissent Deus scit, certē eos id facere non debuisse nimis manifestum est. Cur igitur a charitate Christiana tam alieni sunt, ut pios, ac eruditos Catholicos insectari, eosque hæreseos, fideique abnegationis condemnare non verentur, qui rationibus validis & efficacibus moti, quasque doctissimi eorum adversarij firmis argumentis convincere non valent (& si valent illos, ut id faciant, atq; timoratas conscientias non tam minis, & nefandis verborum contumelijs distorquere, quā rationibus, & argumentis solidis pacatas reddere studeant, per viscera misericordiæ Iesu Christi suppliciter obsecramus) in re tam gravi, quæ ad debitam eorum fidelitatem, & temporalem sui, totiusque familiaris suæ interitum spectant, literis Apostolicis in privata duntaxat sua opinione, quæ proinde futuris temporibus (ut memoratæ

memorata illarum Nicolai, (Celestini, Ioannis, & Bonifacii) opiniones reiectae sunt) forsitan impugnabitur, & non in aliqua Summi Pontificis publica definitione fundatis non obediunt; cum praesertim vijs omnibus probabilibus cum cum omni filiali reverentia excusare conentur, & non protervè, atque indecenter se illi opponere praesumant. Si quicquid Summus Pontifex affirmat, a Catholicis affirmandum esse, & quicquid negat, indiscriminatim negandum esse velint, audiant, quæso, attentè (nam verba seipsos quàm intime attingunt) quid scribat *Melchior Canus* Ordinis S. Dominici religiosus, doctissimus horum temporum Scriptor, & primariæ Cathedræ in Academia Salmanticensi suo tempore Praefectus, *Qui*

lib. 5. cap. 5. Summi, inquit & Pontificis omne de re prope finem.

quacunque indicium temerè, ac sine delectu defendunt, eos Sedis Apostolica auctoritatem labefactare, non fovere, evertere, non firmare. Nam quid tandem adversum haereticos disputando ille proficiet, quem viderint non iudicio, sed affectu patrocinium auctoritatis Pontificiae suscipere, nec id agere, ut disputationis suae vi lucem, ac veritatem eliciat, sed ut se ad alterius sensum voluntatemq; convertat? Non eget Petrus mendacio nostro, nostra adulatione non eget.

50 Ut igitur iam tandem Responsio-
nem nostram ad singula Brevia, atque
adeo ad totam objectionem in compen-
dium redigamus: Ad primum Breve
Apostolicum, a quo reliqua duo depen-
dent, Respondetur primò, quòd tametsi
Summus Pontifex existimans, & in opi-
nionem suam supponens, iuramentum istud
esse ex se illicitum, & multa continere,
quæ fidei, & salutem adversantur, Catho-
lico Anglos per has suas literas prohibea-
at, ne illud omnino suscipiant, attamen
cum hæc prohibitio, ut superius ^b osten-
dimus, sit tantum iuris declarativa, &
in privato suæ Sanctitatis iudicio, & o-
pinione fundata, sicut non tenemur Sum-
mi Pontificis opinioni adversus proba-
bilem aliorum Theologorum sententiam
adhærere (tunc præsertim, quando max-
ima incommoda nobis ipsis, aliisque plu-
rimis inde provenirent, & quando rati-
ones, & argumenta pro eius opinione
allata non satis firma ab omnibus ferme
iudicantur, qualia sunt ea fere omnia,
quæ doctissimi adversarij adversus Iura-
mentum adduxere) ita neque obedire
tenemur declarativo Summi Pontificis
præcepto in opinione sua, & ratione quâ
assert, fundato, quod iuxta præfatam
Francisci Suarez doctrinam non maio-

^b Nu. 44. &
seq.

rem vim habet obligandi, quàm habeat ratio, & opinio illius, a qua præceptum hoc declarativum ex toto dependet.

§ I Secundo Respondetur, nullum esse Catholicum Anglum, qui, si benè instructus fuerit, in eo sensu iuramentum vel suscipiet, vel ut licitum approbabit, in quo sua Sanctitas, ut probabiliter coniectare licet, illud condemnavit. Verisimile enim, & meo quidem iudicio moraliter certum est, suam Sanctitatem in eo sensu verba Iuramenti intellexisse, in quo Romani Theologi ea concepere, & præsertim Card. *Bellarminus*, cuius consilium, & opinionem in hac tam gravi Theologica controversia, quam in tam ingens huius Regni vel commodum, vel detrimentum cedere necesse erat, sua Sanctitas, ut maximè probabile videtur, & postulavit, atque etiam sequutus est; qui propterea ex mente Summi Pontificis, eiusque permissu adversus suæ Maiestatis pro Iuramento Apologiam in Breuium suorum defensionem conscripsit: Sed Card. *Bellarminus* in eo sensu Iuramentum intellexit, quasi negaret *Præstatum Summi Pontificis in spiritualibus, eius potestatem excommunicandi, ligandi, & solvendi, atq; etiam in Iuramentis dispensandi*, in quo profectò sensu negari non potest,

potest, quin multa contineat, quæ fidei, & salutis apertè adversantur, neque in hoc sensu ab ullo Catholico Iuramentum aut suscipi, aut ut licitum approbari nimis manifestum est.

52 Præterea, quòd Sanctitas sua existimaverit, spirituales eius infligendi Censuras auctoritatem in hoc Iuramento negari, apertè colligitur ex literis quibusdam *P. Parsonii*, qui Summum Pontificem ad Brevia sua huc mittenda plurimum sollicitavit, ut tum Iesuitæ quidam apud nos ingenuè fatentur, tum a nemine, qui, quomodò res Anglicanæ Romæ, suo præsertim tempore, agebantur, vel parum expertus est, in dubitationem vocari potest. Hoc igitur verum literarum apographum est, quas *P. Parsonius*, antequam ullum Pontificis Breve huc mitteretur, ad quendam hic in Anglia commorantem conscripsit, quas ipse statim pluribus ostendit, illisque licentiam impartitus est, ut eas exscriberent, cæterisque Catholicis quibuscunque communicarent.

53 Quatuor, vel quinque, circiter abhinc menses habita est consultatio septem, aut octo doctissimorum, qui reperiri possent, Theologorum, qui suas sententias de eo (Iuramento) tulere. Rationes sunt plurimæ.

sed omnes ad hanc revocantur, quòd de fide sit, Summum Pontificem Principes iusta de causa castigandi potestatem habere, & consequenter, quando in controversiam vocatur, absq; fidei abnegatione negari non posse, neq; penes Summum Pontificem, aut aliam quancunq; auctoritatem in hoc dispensandi potestatem esse.

54 Si enim quaestio esset de facto, & non de iure, utrum scilicet Papa in hoc, vel illo casu hunc, vel illum Principem illis, vel illis de causis excommunicare, aut deponere possit, aut utrum Priores Pontifices in hoc rectè an secus fecerint, tunc quadà ex rationibus illis, quas ab amicis vestris adductas esse asseritis, in considerationē admitti possent, nempe, utrum in adificationem, vel destructionem foret, incommodum, aut commodum afferret, utile, vel nocivum esset, aut utrum causa esset sufficiens, an non; (nam absque iusta causa Summum Pontificem posse deponere nemo tuetur) aut utrum debita admonitio, cuius in vestris literis mentio habetur, facta esset. Sed quandoquidem quaestio est de iure, de potestate Sedis Apostolica, quid contra Principem quemcunque iusta de causa facere possit, considerationes illae temporales damni locum habere non possunt.

55 Praterèa ego cum Card. Bellarmino, aliisque nonnullis magna eruditionis, & conscientia

conscientia viris rem ipsam communicavi, qui omnes in eadem sunt sententia, quòd formula Iuramenti, ut iacet, hæretica sit, neq, ab aliquo, qui fidem Catholicam abnegare noluerit, ullo modo admitti possit.

56 Bis mihi cum sua Sanctitate colloquendi occasio data est, prima vice in præsentia D Thomæ Fitzherberti, quo tempore quosdam mitigationis modos proposuimus, qui ab amicis suggererantur &c. quibus sua Sanctitas Respondit, se adversus suam Maiestatem Censuris actum non procedere, quin potius omni humanitate uti, in animo habuisse, sed quod ad auctoritatem Sedis Apostolica (videlicet Censuris procedendi) spectat, firmum illi esse propositum, & potius mortem se obire velle, quam iota unum concedere: Altera vice cum certior factus fuisset, quosdam Sacerdotes erga susceptionem iuramenti propensos esse, Respondit, se eiusmodi pro Catholicis habere non posse &c.

57 Ex quibus manifestum est primò, rationes omnes, propter quas Theologi Romani Iuramentum istud improbarunt, ad hanc reduci, quòd de fide sit, penes Romanum Pontificem esse potestatem Principes iusta de causa castigandi, & consequenter non posse, quando in controversiam vocatur, ab ullo negari, qui fidem Catholicam
 L 3 abnegare

abnegare noluerit, neq; Papam, nec quacunq; aliam auctoritatem in hoc dispensare posse. Secundò etiam manifestum est, suam Sanctitatem existimasse, in hoc Iuramento negari eius auctoritatem Censuris procedendi, & propterea Sacerdotes illos, qui ad Iuramentum suscipiendum propensi essent, ab illo Catholicos reputari non posse. Quasi vero Catholici Angli Iuramentum suscipientes inficientur, penes Pontificem esse potestatem Censuras infligendi, aut Principes iusta de causa castigandi, cum tamen clarissimè constet, nihil tale in hoc Iuramento negari, ut ex responsionibus, quas ad argumenta Car. Bellarmini adduxi, evidentissimè, ut opinor, evici; nisi fortasse velit, ut contra receptas Dialecticorum regulas hunc vitiosum argumentandi modum, ex particulari universale concludere, ut bonum, & legitimum approbaremus; ut exempli causa, *Papa non potest castigare Principes privando eos dominijs temporalibus, aut vita, ergo Papa non potest castigare Principes.* Concedimus, posse Sūmum Pontificem castigare Principes utendo Censuris Ecclesiasticis, quod quidem in hoc Iuramento non abnegatur, sed quòd privare Principes suis dominijs, aut vita, & disponere de temporalibus, in spiritualibus, seu,

seu, Ecclesiasticis Censuris annumeranda sint, penitus inficiamur.

58 Quapropter Card. Bellarminus, P. Parsonius, & illi alij Theologi Romani tam captiosis videntes collectionibus ad probandum, multa in Iuramento contineri, quæ fidei, & salutis apertè repugnant, apertissimè allucinati sunt. Et si Summus Pontifex ipsorum eruditioni, & probitati confusus, ad Iuramentum ea de causa proscribendum instigatus erat, cum in magnam Sedis Apostolicæ ignominiam, grave Protestantium scandalum, & ultimam plurimorum Catholicorum ruinam temporalem delusum esse, nimis, proh dolor, manifestum est. Quis enim non videt, (ut tredecim illorum Sacerdotum Anglorum protestationem missam faciam) ex illa positione, quam Petrus Pirhæus supra citatus ait, esse approbatam Regni Franciæ doctrinam, nimirum, non posse Summum Pontificem Regem Francia suo Regno privare; & non obstantibus quibuscunque Excommunicationibus, quæ per Papam ferri possunt, Subditos nihilominus ad obedientiam pro temporalibus debitam Regi præstandam teneri, nec in ea per Papam dispensari, aut absolvi posse; pari omnino ratione potuisse Card. Bellarminum, P. Parsonium, cæterosque Theologos Ro-

Cap. 3. sec. 3.
nu. 13.

manos inferre, in ea negari primatum Summi Pontificis in spiritualibus, potestatem excommunicandi, ligandi, & solvendi, dispensandi, & absolvendi; & nihilominus procul dubio pertimescent Regno Franciæ hærescos, aut abnegationis fidei crimen propterea impingere, quòd talem doctrinam de Rege Franciæ per authoritatem Papalem non deprivando constanter tueantur. Curigitur Catholicos Anglos idcirco hærescos, & abnegationis fidei nota aspergere non verentur, quòd illud idem de Rege Angliæ non deprivando in hoc Iuramento profiteantur, quod Catholici Galli absque vilo hærescos, aut erroris periculo de Rege suo non deprivando indubitanter asseverant? Atque hæc de primo Brevi dicta sufficiant.

59 In Secundo Brevi solum declaratur, priores Pontificis literas Apostolicas de prohibitione Iuramenti (*in quibus, ait Pontifex, se strictè præcepisse Catholicis, ne Iuramentum illud vilo modo præstarent*) non fuisse falsas, & surreptitias, sed scriptas, non solum ex certa sua scientia, & proprio motu, & voluntate (quibus tamen verbis non negare intendit, se in ijs conscribendis aliorum consilio, & opinione

vsum

vsu esse) verum etiam post longam, & gravem deliberationem de omnibus, quæ in illis continentur, adhibitam, & ob id teneri eos illas omnino observare, omni interpretatione secus suadente rejecta. Quæ ultima verba ita intelligenda sunt, ut vel nulla friuola earum literarum interpretatio fieret, vel ut nulla talis fieret interpretatio, per quam aliquis existimaret, aut in dubium vocaret, eas non ex certa sua scientia, & propria voluntate conscriptas esse. Nam, ut rectè observant Ioannes Salas, & Emanuel Sa^l Societatis Iesu & Theologi, possunt Doctores non quidem in-
 terpretatione necessaria, publica, aut iuridica, sed privata, & non obligante leges
 omnes interpretari, etiamsi Princeps dicat, Nemini liceat hanc nostram paginam aliter interpretari; nam tunc solum prohibet interpretationes frivolas, & quæ plane sunt contra mentem ipsius: Quod potiori ratione intelligendum est de declarativo Pontificis præcepto, quod præsumptioni duntaxat immititur, & propriæ suæ opinionioni, privatoque iudicio, quo sibi persuadet, rem illam, quam prohibet, esse alioquin illicitam, utpote priori aliqua lege interdictam: Cuius opinio, atque etiam præceptum in sua opinione solummodo fundatum, quando probabili alio-
 rum

Disp. 21. de

leg. sec. 2.

Verbo interpretatio nu. 5.

rum Theologorum sententiæ repugnat, non solum explicari, verum etiam contradici potest. Quoniam igitur hoc secundum Breue Apostolicum priores eius literas duntaxat confirmat, nullam aliam vim obligandi habere potest, quam habuerunt priores eius literæ, ad quas solum confirmandas a Pontifice conscriptum est.

60 Tertium Breue Pontificium ad Magistrum Georgium Birketum missum est, in quo Summus Pontifex eum Sacerdotum Anglorum Apostolicorum Seminariariorum Archipresbyterum in locum Magistri Georgij Blacueilli substituit, & subrogat, illique iniungit, & mandat, ac specialem facultatem ad hoc tribuit, ut autoritate sua omnes, & singulos Sacerdotes Anglos, qui quoddam Iuramentum (in quo multa continentur, qua fidei, & salutis animarum aperte aduersantur, & tenoris subsequenti, videlicet, Ego A. B. verè, & sincerè agnosco &c.) prastiterunt; aut qui illud licite prastari possedocuerunt, & docent, admonere curet, ut ab huiusmodi errore resipiscant, & abstineant. Quod si intra tempus (extrajudicialiter tamen) arbitrio suo illis prastandum hoc facere distulerint, illos, seu illum facultatibus, & privilegijs omnibus ab Apostolica Sede, seu

illius auctoritate a quocunque alio illis, vel cuius illorum concessis, eadem auctoritate priuget, ac priuatos esse declarat.

61 Circa hoc tertium Breue quinque obseruanda sunt. Primum est, in illo Breui partim constitutivum, & partim declarativum præceptum, seu potius prioris præcepti declarationem contineri. Præceptum declarativum, seu potius prioris præcepti declaratio in eo consistit, quod Pontifex suo præcepto non faciat, sed supponat, & declarat, Iuramentum esse ex se illicitum. Et tamen hæc Pontificis declaratio implicite in se præceptum inuolueret, ideo est, quia supponit, & præsumit multa in iuramento contineri, quæ fidei, & saluti aperte aduersantur. Quæ declaratio, aut implicita prohibicio, cum præsumptione nitatur, & in opinione Pontificis solummodo fundetur, non magis astringit Catholicos ad credendum, Iuramentum istud esse ex se illicitum, & multa continere, quæ fidei, & saluti aperte repugnant, quam obliget eius opinio, quando probabili aliorum Catholicorum sententia aduersatur, qui percipere non valent, aliquid prorsus in Iuramento contineri, quod fidei, aut saluti vel obscure repugnat, in eo præsertim sensu, in quo Iuramentum

mentum suscipiunt, & licitum esse opinantur, & quem propriæ, & vſitatæ verborum ſignificationi, mentiſque Legislatoris conſentaneum eſſe arbitrantur. Et propterea, ſicut non tenemur, vt ſuprà diximus, opinabili Pontificis iudicio adhæreſcere, quando alij eruditi Catholici ab eo diſſentiunt, ita neque obligamur præcepto eius declaratio obediſſe, & multo minùs nudam ipſius declarationem admittere, quando ex opinabili eius iudicio tantummodo dependet.

62 Præceptum Pontificis conſtitutivum in hoc conſiſtit, quòd Domino Archipreſbytero præcipiat, vt, quibuſdam ſervatis conditionibus, Sacerdotes illos, qui aut Iuramentum præſtiterunt, aut illud licitè præſtari poſſe docuerunt, & docent, eorum facultatibus priuet, ac priuatos eſſe declaret. Et huiusmodi præceptum, cum ſit conſtitutio merè pœnalis reſpectu Sacerdotum, qui Iuramentum præſtiterunt, aut illud licitè præſtari poſſe docuerunt, & docent, non ex ſe prohibet Iuramenti ſuſceptionem, ſed eam alias prohibitam eſſe ſupponit. Et propterea ex iſto Breui non validius quin potiùs multo debilius argumentum quàm ex duobus præcedentibus trahi poteſt ad probandum, Iuramentum iſtud eſſe

esse illicitum, & multa continere, quæ fidei, & salutis apertè aduersantur. Veruntamen respectu Domini Archipræsbyteri non est constitutio merè pœnalis, sed verum, & proprium præceptum constitutivum, ipsumque astringens (vt verba illa, *tibi que iniungimus, & mandamus*, indicant) ad omne illud, quod in hoc Breui illi iniungitur, adimplendum: adeo vt tam facile ipse in Pontificis præceptum committere possit, si auctoritatem sibi concessam excedat, nempe, si Sacerdotes illos facultatibus suis priuet, quos priuandi facultatem non habet, atque si Pontificis iussum exequi non satagar, eosque priuare negligat, ad quos priuandos Pontifex suo mandato illum astringit.

63. Secundò obseruandum est, tamen si quidam indoctiores aliquam fortassis ansam ex hoc Breui arripere possint existimandi, Summum Pontificem firmo decreto definisse, Iuramentum istud multa in se continere, quæ fidei, & salutis apertè aduersantur, propterea quòd, si, iuxta regulas ex *Melchiorre Cano*, & *Card. Bellarmino* superiùs ^m assignatas, ^m Nu. 34.

Summus Pontifex omnes illos excommunicasset, qui illud licite præstari posse ⁿ Vide ibi quam euidentem argumentum decerent, euidens ⁿ ianè summi de fide decreti, fuisset.

creti, & definitionis argumentum fuisset, cur igitur iam non rectè colligi possit, Summum Pontificem hoc suo Breui illud idem definiuisse, cum in eos omnes Sacerdotes Anglos, qui Iuramentum istud licitè præstari posse docent, tam grauem Ecclesiasticam Censuram, utpote excommunicationi ferme proximam, nempe Suspensionem a Iurisdictione, seu priuationem omnium facultatum decernat?

64. Hæc tamen obiectio omnino friuola est. Nam inprimis inter Excommunicationem, & Suspensionem, seu priuationem facultatum, longe dispar ratio est, ut ex ijs firma Conciliorum, aut pontificum de fide decreta internosci queant. Quando enim Summi Pontifices, aut Concilia aliquid ut de fide definiunt, eos omnes, qui contrarium credere præsumunt, pro hæreticis habere, & a fidelium, recteque credentium cœtu segregare intendunt, quæ segregatio a fidelium cœtu optimè per Excommunicationem, non autem per Suspensionem exprimitur, cum possit aliquis facultatibus omnibus priuari, & ab officio, & beneficio suspendi, & nihilominus cum cæteris Christi fidelibus participes fieri in illis diuinis ritibus, cerimonijs, & gratijs

tijs spiritualibus, quæ omnibus Christianis, recteque de fide Catholica sentientibus communia sunt. Quapropter nullus vnquam Theologus, quem legi, affirmavit, priuationem facultatum, aut Suspensionem esse notas sufficientes, quibus Conciliorum, aut Pontificum firma de fide iudicia discerni possint.

65 Deinde, tametsi Papa Sacerdotes illos Anglos, qui iuramentum licite præstari posse docuerunt, non solum facultatibus priuasset, verum etiam sententiam Excommunicationis in eos fulminasset, non posset tamen inde rectè concludi, cum firmo fidei decreto Iuramentum condemnasse, cum ex doctrina *Melchioris Cani*, Card. *Bellarmini*, & aliorum superius ° relata, vt definitiones ° Nu. 32. Pontificum sint infallibiles, & de fide credendæ, oporteat, quòd Ecclesiæ vniuersæ, & non priuatis Episcopis, aut Ecclesijs proponantur; *intelligendi sunt enim*, ait Canus, *in eo tantum casu de fide pronunciare, ubi iudicium in omnes Christi fideles spectat, omnes ligat.* Sed hoc tertium Breue ad vnum solum Archipræbyterum dirigitur, cum hoc expresso mandato, vt non omnes vnius etiam Regni Catholicos excommunicet, aut alio modo coerceat, sed vt eos solum Sacerdotes,

Sacerdotes, qui Iuramentum præstiterunt, aut licitè præstari posse docuerunt, & docent, illis facultatibus priuet, quas ex speciali Sedis Apostolicæ priuilegio acceperunt: Et proinde ex hoc Breui definitionem Apostolicam de Iuramento non præstando colligere, est vanum, frivolum, & planè ridiculum. Quapropter, non ea Summi Pontificis mens erat, ut per has suas literas Catholicos Anglos ad iuramentum non præstandum magis, quàm per præcedentes, quin potius minus obligaret: propterea quòd in prioribus literis Catholicos, ne Iuramentum susciperent, per præceptum declarativum expressè prohibeat, at in isto Breui nulla expressa prohibitio continetur, sed duntaxat supponitur, & pœnam tantummodo non in omnes Catholicos, sed in solos Sacerdotes, qui iuramentum præstiterunt, aut licite præstari posse docuerunt, & docent, Pontifex decernit: Igitur ex isto Breui longè debilius argumentum, quàm ex præcedentibus duci potest, ad Iuramentum istud, ut illicitum, improbandum.

66 Tertiò observandum est, non esse idem Sacerdotem aliquem suis facultatibus priuare, atque illi interdicare, ne Missam celebret, alijsque ne in rebus sacris

facris cum illo participant, vt quidam
rudiores per ignorantiam imaginantur,
existimantes, Sacerdotem illum, qui fa-
cultatibus priuatus est, ab Altaris quo-
que ministerio eo ipso suspensum esse.
Sicut enim plurimi Sacerdotes in trans-
marinis partibus degentes, tamen si nul-
lis omnino facultatibus gaudeant, ne-
que confessiones audiendi authorita-
tem habeant, nihilominus Sacrum quo-
tidie celebrant, alijque præsentes ad-
sunt, ita etiam facultatum ablatio, si
nihil aliud obstat, neque illos a Sacris
conficiendis, neque alios ab illis au-
diendis arcere potest. Sed quoniam
nulli Sacerdoti vi Ordinis sacri plena
competit authoritas Sacramentum Pœ-
nitentiæ administrandi, aut vllum spi-
ritualis Iurisdictionis actum exercen-
di, veluti excommunicandi, in votis,
aut iuramenti dispensandi, & ita de
cæteris, tamen si Sacrum celebrandi,
ad quod Iurisdictione non requiritur, ple-
na authoritate præditus sit; sicut con-
cessio facultatum in hoc consistit, quòd
alicui Sacerdoti plena tribuatur potestas,
licentia, & facultas Sacramentum pœni-
tentiæ licite, & cum effectu administran-
di, vel aliquam aliam spiritualem Iurisdic-
tionem exercendi, prout plures, vel

pauciores, maiores, vel minores facultates illi concessæ sunt; ita ablatio facultatum in hoc consistit, quòd Sacerdos aliquis spiritali illa Iurisdictione, quam ex Ecclesiæ priuilegio accepit, priuatus sit: quo fit, vt priuatio facultatum sit partialis quædam Suspendio, vt Theologi loquuntur, non quidem ab Ordine, illisque functionibus obeundis, quæ ad Ordinem spectant, sed a Iurisdictione, illisque munijs exequendis, quæ ab illa dependent.

67 Quartò obseruandum est, non solere Ecclesiam, & fortassis non posse aliquem maiori Excommunicatione, aut Suspendione, nisi ob culpam mortalem suspendere, aut excommunicare; cum huiusmodi Censuræ sint pœnæ quædam, & medicinæ, quæ præcedens aliquod peccatum, & spirituales morbum semper supponunt. Et propterea generale, certumque principium est, vt rectè ait Suarez, *pro culpa, pro qua imponenda Censura est, debere esse proportionatam tali Censura; quia, vt ratio naturalis dicitur, pœna debet esse commensurata culpa, & e contrario. Nam contra iustitiam commutatiuam est grauem pœnam pro leui culpa imponere. Quapropter certum est, Censuram grauem, id est, quæ priuat bonis maioris momenti,*

De Censuris
disp. 4. sec. 4.

& ex se magnum infert nocumentum, & ideo posset non incongruè Censura maior appellari, ad minimum supponere peccatum mortale, ut iuste ferri possit. Quoniam igitur iudicia, & opiniones Summorum Pontificum, ut rectè dixit Innocentius ⁹ q. Supra relatus nu. 39. non semper veritate nituntur, & proinde possunt nonnunquam iudicare, illud peccatum esse, quod reuera peccatum non est, & aliquem illud crimen commisisse, quod reuera non commisit, contingere etiam aliquando potest, ut aliquis in exteriori Ecclesiæ foro excommunicatus, vel suspensus fuerit, qui tamen coram Deo, cuius iudicium non in presumptione, sed in veritate fundatur, re quidem vera, neque excommunicatus, neque suspensus sit.

68 Itaq; cum priuatio facultatum ob culpam inflicta, & quæ verè, & propriè pœna est (nam de absoluta reuocatione priuilegij, facultatis, aut Iurisdictionis alia est ratio) maior quædam Suspendio sit, non quidem ab Ordinis officio, sed a Iurisdictionis exercitio, rectè supponere licet, suæ Sanctitati animum non fuisse, Sacerdotes illos, qui Iuramentum præstiterunt, aut licitè præstari posse docuerunt, & docent, tam graui pœna, qualis est facultatum priuatio, mulctare, nisi

quia firmiter sibi persuadebat, eos graue periurij crimen perpetrasse; ita quòd si tale crimen reuera non commiserint, neque Pontificem eos facultatum priuationis pœna castigare voluisse, & consequenter neq; eos reuera facultatibus priuatos esse meritò præsumi potest; tamen si ob scandalum illorum, quibus eorum innocentia non adhuc satis perspecta est, non debeant palam, & coram illis, ne Ecclesiæ clauis contemnere videantur, suis facultatibus uti (supposito, quòd D. Archipræsbyter, legitimè, & iuxta auctoritatem sibi delegatam aduersus illos processerit,) sed reuera sacramentales eorum absolutiones, dispensationes, & similes Iurisdictionis effectus validos esse, suamq; vim habere nemo dubitare potest, qui hanc facultatum priuationem, ut propriè pœnam ob culpam Sacerdotibus illis inflictam esse, fateri voluerit.

2 Disp. 4. de
Censur. l. c. 7.
nu. 2. 4. 23.
& seq.

69 Nam, ut rectè affirmat Suarez,¹ *Censura, qua in solo exteriori foro, seu in facie Ecclesiæ iusta est, nempe quia crimen, ob quod Censura imponitur, probabiliter præsumitur, & in iudicio sufficienter probatur, non habet vim quantum ad forum internum, seu in re ipsa auferendi, seu suspendendi eius Iurisdictionem, qui tale crimen reuera non commisit. Itaque absolutio sacramentalis*

*ramentalis data ab huiusmodi excommu-
nicatio, vel suspensio est valida, quantum est
ex hoc capite, & idem est de absolutione a
Censura, & de dispensatione in voto, & si-
milibus. Vnde iuxta communem Do-
ctorum sententiam secretò, & sine scan-
dalo, vel in præsentia eorum, quibus & ^{suarez} loco
eius innocentia cognita est, omnes, & citò.
singulos suæ Iurisdictionis actus exerce-
re potest; & propterea rectè dixit Na-
narius, talem Censuram re quidem ve-^{In sum. cap.}
ra iniustam valere parum plus nihilo, nisi ^{27 nu. 3.}
in foro exteriori, & ad scandalum vi-
tandum.*

70 Quartò observandum est, authori-
tatem, quam sua Sanctitas Domino Ar-
chipræsbytero delegavit, Sacerdotes
Anglos suis facultatibus privandi, non
absolutè, & simpliciter, sed cum quibus-
dam limitatis conditionibus illi conce-
ssam esse, quas si observare negligat,
certum est, eum authoritatem sibi com-
missam excedere, gravem Sacerdotibus,
contra quos procedit, iniuriam inferre,
& omnes eius sententias, aut declaratio-
nes, quibus eos facultatibus suis privat
aut privatos esse declarat, ex de-
fectu Iurisdictionis omnino irritas esse.

Quia delegatus, ut rectè ait Suarez, ^{non}
potest excedere formam, & concessionem

^{Disp. 2. de}
Censur. sec.
^{12 nu. 6.}

sibi factam, alias nihil facit, cum nullam potestatem habeat nisi a delegante cap. dilecta de Rescriptis, & cap. Pisanis de restitut. spoliat.

71 His observatis imprimis certum est, concessam esse D. Archipræsbytero, ut ipse etiam disertè fatetur, vi huius Brevis, facultatem eos duntaxat Sacerdotes, nimirum, Seculares, in quos auctoritatem habet, facultatibus privandi, & non Sacerdotes Regulares, qui a Iurisdictione Ordinariorum exempti sunt, & immediate Sedi Apostolicæ, suisque Superioribus subijciuntur. Nam, præterquam quòd in suis exemptionum privilegijs a Summo Pontifice concessis speciatim exprimi soleat, illi animum non esse per verba generalia ipsorum privilegijs derogare, illosve Ordinariorum Iurisdictioni submittere, consuetus etiam, & approbatus totius Orbis Christiani mos est, quotiescunque Summus Pontifex Locorum Ordinarijs præceptum imponit, ut Sacerdotes quoscunque taliter delinquentes pœna aliqua extraordinaria a se constituta castigare non negligat, Sacerdotes Regulares, nisi expressè nominentur, nequaquam includi, cum eos Superiorum suorum castigationi, nisi aliter exprima-

exprimatur relinquere consueſcat. Atq; hoc in Concilijs generalibus vt plurimum obſeruatur, vt quodocunque in aliquo Reformationis decreto omnes Sacerdotes, tam Regulares, quàm Seculares comprehendendi velint, his expreſſis verbis vtantur, *Quilibet Sacerdos tam Regularis, quàm Secularis &c.* Et tametſi nomen *Sacerdos* quemcunque Sacerdotem, ſiue Regularem, ſiue Secularem generatim ſignificet, & nomen *Monachus* tam Abbatibus, quam priuatis monachis commune ſit, & nomen *Diaconus*, atq; etiam *Episcopus* pro omnibus Diaconis, & *Episcopis*, tam Cardinalibus, quàm non Cardinalibus accipi poſſit, attamen in legibus pœnalibus ſicut neq; *Diaconus*, & *Episcopus* *Cardinalis* nomine tantum *Diaconi*, & *Episcopi*, neque *Abbas* nomine *monachi*, intelligi ſolent, ita neque in ijsdem legibus pœnalibus, quarum præſertim executio *Ordinarijs* locorum, a quorum Iuriſdictione *Religioſi* liberi ſunt, committitur, Sacerdotes Regulares ſub nudo Sacerdotis nomine comprehendendi non debent.

72 Secundò etiam certum eſt, neceſſariam eſſe D. Archipræſbytero vi huius Breuis authoritatem, eos duntaxat Sacerdotes Seculares ſuis facultatibus pri-

vandi, qui *Iuramentum præsiterunt*, aut licitè præstari posse docuerunt, & docent, hæc enim sunt expressa ipsarum literarum verba. Quo fit, vt duo tantum Sacerdotum genera in hoc Breui comprehendantur; primò *Iuramentum præstantes*, & hi non omnes, sed solum qui *Iuramentum præsiterunt*, secundò docentes *Iuramentum licitè præstari posse*, & illi, non solum qui docuerunt, verum etiam qui docent, illud licitè præstari posse Ex quibus constat suam Sanctitatem multo seuerius in docentes *Iuramentum licitè præstari posse*, quàm in *Iuramentum suscipientes animaduertisse*. Et certè supposito, quòd Summus pontifex existimauerit, *Iuramentum istud licitè præstari non posse*, non desunt rationes probabiles, quibus prudenter induci posset, ad seuerius eos, qui docent, quàm qui præstant, castigandos, atque ad auctoritatem D. Archipræsbytero concedendam, vt eos Sacerdotes, qui *Iuramentum iam susceperunt*, facultatibus priuaret, reliquorum verò Sacerdotum, qui in futurum hoc Iureiurando se obstringerent, castigationem sibi met-ipsi, prout deinceps magis expedire iudicauerit, reseruaret.

73 Hinc etiam tertio certum est, quòd
supposito

supposito in legibus pœnalibus verba non extendi, sed restringi debeant, quæ est regula certissima, & ab omnibus Iurisconsultis approbata, si aliquis Sacerdos Secularis neque Iuramentum præstiterit, neque licitè præstari posse docuerit, nec docet, tametsi interius existimaret, seu crederet, satis probabile esse, illud licitè præstari posse, & propterea exterius negativè tantùm se gereret, neque illud positivè defenderet, neque positivè condemnaret, non est concessa D. Archipræsbytero vi huius Brevis auctoritas talem Sacerdotem facultatibus privandi. Ratio est evidens, quia *dicere* Iuramentum esse licitum, est illud positivè defendere, atque exterius approbare. iste autem neque iuramentum exterius defendit, neq; condemnat, sed exterius negativè tantùm se habet; & proinde neque *docet*, illud licitè præstari posse, aut non posse.

34 Ex quo etiam consequitur, quòd, tametsi talis Sacerdos omnia argumenta contra Iuramenti susceptionem allata diligenter expendens, eorumque imbecillitatem clarissimè, ut sibi videtur, perspiciciens, illos Catholicos, qui Iuramentum præstiterunt, & licitè præstari posse docuerunt, peccati mortalis condemnare non

non audeat, atque idcirco tales Catholicos in foro Pœnitentiæ a cæteris suis peccatis, quæ confessi, & de quibus contriti sunt, absolvat, non eos examinans, utrùm Iuramentum præstiterunt, aut licitè præstari posse docuerunt, sed proprijs suis conscientijs, quod ad rem illam spectat, se ipsos relinquens, non est concessa D. Archipræsbytero vi huius Brevis autoritas talem Sacerdotem suis facultatibus privandi. Non enim iuxta sermonis proprietatem, ultra quam in legibus pœnalibus verba extendenda non sunt, rectè dici potest, cum *docere*, Iuramentum licitè præstari posse, cum hac in re merè negativè se habeat, neque vllum positivum *docendi*, aut defendendi actum exerceat. Quapropter inter prædicantes, *docentes*, & credentes hæresim, tametsi interna hæc eorum opinio exterius manifestetur, magnum discrimen assignari debet, ut ex *Bulla* Cœnæ eiusq; Expositoribus manifestè constat, neque, si pœna aliqua in hæresim prædicantes, aut docentes decernatur, vllus Theologus, aut Iurisconsultus affirmabit, solos credentes, tametsi signo aliquo externo mentem suam expresserint, etiam comprehendendi. Neque ex vlllo planè vocabulo in hoc Brevi contento colligi potest,

teneri Sacerdotes sub pœna amissionis facultatem ad Iuramenti susceptionem positivè condemnandam, tametsi ad non docendam, illud licitè præstari posse Summus Pontifex his suis literis eos astringat.

75 Quartò certum est, non esse concessam D. Archipræsbytero vi istius Brevis auctoritatem eos Sacerdotes Seculares, qui Iuramentum præstiterunt, aut licitè præstari posse docuerunt, & docent, facultatibus suis privandi, nisi prius omnes, & singulos admonere curet, (hæc enim sunt expressa ipsius Brevis verba) *ut ab huiusmodi errore resipiscant, & abstineant* : adeo ut non solum omnes illos Sacerdotes, qui Iuramentum præstiterunt, aut licitè præstari posse docuerunt, & docent, sed etiam singulos eorum admonere debeat. Quapropter eruditi Iurisconsulti, qui de hac re rogati sententiam suam tulere, non satis esse arbitrantur, quòd D. Archipræsbyter generali tantum admonitione omnes Seculares Sacerdotes, qui Iuramentum præstiterunt, aut licitè præstari posse docuerunt, & docent, admonere curet, sed præterea oportet, ut sigillatim, seu singulos admoneat, alioquin limites potestatis sibi concessæ excedit, illique non levem iniuriam

iniuriam irrogat, si eos generaliter tantum admonitos facultatibus privet, ac privatos esse declaret, & eius declaratio invalida planè, & omnino irrita censeri debet.

Quintò denique certum esse mihi videtur, Seculares illos Sacerdotes, qui Iuramentum præstiterunt, aut licitè præstari posse docuerunt, & docent, non esse per sententiam D. Archipræsbyteri, ex autoritate vi huius Brevis illi concessa, contra eos latam, suis facultatibus privatos, si ipse eos privatos esse solummodo declaret, & non revera privet. Oportet enim (ut ex mandato Summi Pontificis D. Archipræsbytero imposito, & facultate sibi ad id concessa apertissimè constat) quòd tales Sacerdotes facultatibus suis privet, ac privatos esse declaret.

x Cap. 1. sec. 3

Quapropter, cum iuxta superius & dicta in pœnalibus verba extendenda non sint, quin potius restringenda, neque delegatus, ut rectè dixit Suarez¹, potest excedere formam, & concessionem sibi factam, aliàs nihil facit, si D. Archipræsbyter Sacerdotes aliquos, qui Iuramentum præstiterunt, facultatibus suis privatos esse solum denuntiaret, & non revera privaret, autoritatem sibi delegatam excederet, & Sacerdotes illi vi talis declarationis

clarationis neque in foro conscientie, neque in foro exteriori suis facultatibus privati essent. Et huius fundamento potissimum nituntur quidam Sacerdotes, qui tametsi facultatibus suis per sententiam D. Archipræsbyteri privati esse a nonnullis existimantur, eas nihilominus publicè exercere non dubitant, quòd D. Archipræsbyter, ut ipsi asserunt, nunquam eos facultatibus suis re quidem vera privaverit, sed eos illis privandos, aut ad summum privatos esse palam denuntiaverit.

** Vide D. Warmington in Apologia sua pro Iuramento fidelitatis. pag. 159. & seq.*

77 Mitto iam examinare, quænam promulgatio, & notitia aut literarum Apostolicarum, aut alicuius Pontificiæ earundem declarationis, necessaria sit, ut Sacerdotes Seculares, qui Iuramentum præstiterunt, aut licitè præstari posse docuerunt, & docent, talibus Brevibus, aut Pontificijs earum declarationibus, in quibus conceditur alicui potestas eos facultatibus suis privandi, aut privatos esse declarandi, fidem adhibere teneantur: vtrum scilicet necessarium sit, quòd illorum Brevium, aut declarationis eorundem exemplar aliquod authenticum illis exhibeatur, propterea quòd tam verba ipsorum Brevium, quàm Pontificiæ illorum declarationis varias nonnunquam

nunquam difficultates patiantur, & a diversis diversimodè intelligi possint, vel utrùm in materia odiosa, & in re tanti ponderis, qualis est facultatum omnium per sententiam iuridicam ob crimen aliquod perpetratum privatio, vni, vel alteri Sacerdoti, sive Regulari, sive Seculari Romæ, aut alibi commoranti, qui scribunt, tale esse Breve Pontificium, talemque illius Brevis declarationem Apostolicam, vel ipsi Sacerdotes, vel ipsemet Archipræbyter, aut alia quævis persona, absque eo quòd authenticum Brevis, tum declarationis ipsius exscriptum videant, indubitatam fidem in tam grave Venerandorum Sacerdotum præiudicium tribuere obligentur. Atq; hæc de priori parte obiectionis ex Brevis Summi Pontificis petitæ dicta sufficiant.

¶ Nu. II.

78 Ad Secundam partem ex testimonio eruditissimorum huius temporis Scriptorum deductam facillimè Respondetur. Nam, vt superius^a ex doctrina *Gabrielis Vasquez*, & aliorum ostendimus, multitudo Theologorum non efficit, vt opinio, quam sequuntur, certissimè vera sit, & contraria aliorum Catholicorum, tametsi longè pauciorum, sit omni probabilitate destituta, nisi rationes

nes, & argumenta, quæ ad doctrinam suam confirmandam adducunt, adeo valida, & firma sint, ut contrariam omnino improbabilem reddant. Iam, quòd rationes, & argumenta, quæ isti eruditissimi Theologi attulerunt, ad iuramentum istud, tanquam illicitum, & fidei Catholice apertè repugnans, condemnandum, prout sua Sanctitas declaravit, & ob quam solam causam Iuramenti susceptionem prohibuit, sint nimis infirma, & quæ, meo iudicio, eruditionem tantorum Theologorum minimè deceant, satis manifestum est, tum ex Responsionibus, quas illis adhibuimus, tum ex confessionibus omnium fere nostratium etiam Card. *Bellarmino* faventium, qui argumenta illius debilissima esse non sine aliquo rubore profitentur.

79 Quapropter, etiam ab autoritate eruditissimorum huius temporis Theologorum, potest e contrario probabile duci argumentum, ad probandum Iuramentum non esse illicitum, neque multa continere, quæ fidei apertè adversantur. Si enim in Iuramento tam multa continerentur fidei apertè contraria, ut Summus Pontifex in suis Brevibus affirmavit, & eruditissimi isti Theologi in suis libris confirmarunt, procul dubio aliquis isto-

rum

rum tam singulari eruditione prædito-
rum vnum saltem e multis in medium
protulisset, at ne unicam quidem propo-
sitionem in hoc iuramento contentam,
quæ fidei contraria sit, adduxerunt. Sig-
num igitur apertissimum est, Theologos
istos non rectè sensum Iuramenti intel-
lexisse, sed incertas suas, ne falsas dicam,
collectiones pro indubitatis fidei dog-
matibus mundo evulgasse, & aliquos
illorum, tum suam Sanctitatem, quæ
eorum eruditioni, & conscientiæ fidem
habuit, de recta iuramenti intelligentiæ
haud rectè informasse, tum eius impug-
nationem affectu potius, quàm solida
ratione motos in se suscepisse, sibi met
forsan in Principio persuadentes, quòd
quidam apud nos Iesuita ingenuè affir-
mavit, nullum Catholicum illis tam in-
signiter eruditis, & suprema Summi
Pontificis autoritate communis con-
tradicare aut potuisse, aut certè ausos
esse. Sed *magna est veritas, & prevalet*,
oppugnari nonnunquam, sed expugnari
nunquam potest.

80 Catholici igitur Angli, qui Iura-
mentum præstiterunt, tam per intrinseca,
quàm per extrinseca Principia, id est,
& propter rationem sufficientem, & ob
probabilem autoritatem, ad illud susci-
piendum

piendum a principio moti erant, prudenter sibi met persuadentes, illud licitè, & tutà conscientià præstari posse. Ratio erat: quoniam existimabant, se lege Dei obligatos esse, ut iusto Principis sui legitimi præcepto obtemperarent, quamdiu percipere non poterant, eum aliquid illicitum sibi præcepisse. Catholici autem illi nunquam perspicere potuerunt, in hoc iuramento positionem aliquam hæreticam, erroneam, aut improbabilem contineri, & postea seriò perpenderes, quàm frigidè, & insufficienter, viri tam eruditi illud impugnassent, in opinione sua magis confirmabantur. Auctoritas erat: propterea quòd quamplurimi, si non maior pars eruditorum huius Regni Sacerdotum, atque etiam D. Archipræsbyteri, Iuramenti susceptionem vel approbabant, vel ut illicitam condemnare non audebant. Et tametsi quidam ex illis eruditis Sacerdotibus, qui in principio, antequam aliquod Breve Pontificium ad illud condemnandum huc mitteretur, illius susceptionem, ut licitam, totis viribus propugnabant, postea tamen, cum illud a Pontifice prohibitum esse perspexissent, reclamare viderentur, nihilominus quamplurimos, non solum in custodia detentos, sed extra

carcerem etiam degentes, in pristina sua opinione, quam, ne Pontificis indignationem incurrerent, palam tueri formidabant, permansisse, apud nos tam manifestum est, ut illud pluribus testimonijs, si opus esset, comprobare possemus, (vnde quidam ex illis apprimè doctus appositè dixit, Summum Pontificem suis Brevibus linguas nostras ligasse, sed mentibus non satisfecisse;) permulti tamen & pij, & eruditi Sacerdotes Iuramenti susceptionem, ut licitam, etiam nunc vel palam defendere non verentur; vel quantumvis eam, ne privationis facultatum periculum incurrant, ut licitam exterius approbare non audeant, quicquid interius in corde sentiant, se tamen, neque etiam eam, ut illicitam, condemnare velle, publice fateri, non pertimescunt; & proinde ita se gerunt, ut neque id præstandum, vel non præstandum, alicui suadere, aut dissuadere audeant, ne vel Brevi Apostolico contradicere censeantur, vel ruinæ temporali vllius Catholici, in re tam incerta, ac disputabili, causam præbere iudicentur.

§ I. Quod verò in obiectione dicitur, *unum, vel alterum tantum Sacerdotem Iuramenti susceptionem approbare, idque præ timore potius ad complacendum Principi,*

& se ab angustiis temporum liberandos, vel ob aliquem alium temporalem respectum, & non ex corde, aut sufficienti aliqua ratione motos, partim falsissimum est, cum rationibus firmissis, & efficacibus eos motos esse ex dictis perspicue constet, partim ad calumniam magis, quam ad solidam argumentationem spectat; & idem prorsus argumentum eadem plane facilitate in seipsos retorqueri potest. Nam, ut verbis utar Ioannis Parisiensis, ^b dicere, quod tales viri scripserunt aut locuti sunt contra conscientiam suam in favorem Principum, vel ob timorem eorum, est ponere os in cælum. Magis autem probabiliter posset e contrario dici; quod tales Doctores, qui indebite ampliavit auctoritatem Papæ, loquuntur timore, vel favore ipsius, cum sint persona Ecclesiastica, qui magis possunt per ipsum promoveri. Et precipue, cum ipsi dicant, licet male, quod Summus Pontifex gratiose amplectitur suam potestatem extendentes, & reprimunt obloquentes.

^b De potest. Regia & Pap. cap. 21 ad 41

82 Itaque, ut iam tandem huius Responsionis finem faciamus, atque prædictæ obiectioni in forma satisficiamus: Dicimus primò, Maiorem propositionem, videlicet, *In rebus dubiis, & disputabilibus tutior pars est eligenda, esse æquivocam.* Si enim per rem dubiam intelli-

§ Nu. 21.

gatur illa, cui intellectus nullum omnino assensum, vel dissensum præbet, seu quod idem est, quam neque veram, neque falsam esse opinatur, concedimus Maiorem, nam in eiusmodi dubijs tutiorem partem esse eligendam superius ostendimus. Si autem *per rem dubiam* res disputabilis intelligatur, quæ nimirum certa non est, sed apud Catholicos hinc inde probabiliter disceptatur, in quo sensu *dubium* a vulgo plerumque accipi solet, negamus Maiorem: In huiusmodi enim dubijs, quorum veritas, licet certa non sit, est tamen probabilis, tutior pars non est ex necessitate eligenda, sed, ut ex supradictis constat, satis est opinionem tutam, seu probabilem sequi, quam nimirum viri prudentes, atque eruditi sequuntur, tametsi maior pars Theologorum, immo & ipsemet Summus Pontifex contrariam tueantur; neque qui talem opinionem probabilem contra magis communem, & magis probabilem etiam Summi Pontificis opinionem sequitur, villo imprudentiæ, temeritatis, alteriusve criminis periculo sese exponit.

82 Secundò ad Minorem facilis etiam est Responsio. Autoritas enim eruditorum istius temporis Theologorum, qui Iuramentum illicitum esse, & multa fidei adversantia

adversantia in se continere arbitrantur, non efficit, ut opinio eorum sit certa, aut dubia, sed solum disputabilis, & ad summum magis probabilis, quam opposita, si Principia tantum extrinseca, & non intrinseca respiciamus. Neque Summus Pontifex suis Brevibus rem definivit, sed opinionem suam duntaxat declarans affirmavit, illud tuta conscientia præstari non posse, cum multa contineat, quæ fidei aperte adversantur; ob quam causam Catholicis præcepit, ne illud susciperent. Constat autem ex supradictis, præceptum Pontificis declarativum in propria sua, aut probabili aliorum opinione fundatum errori obnoxium esse, neque maiorem vim habere obligandi, quam habeat ratio, seu opinio illius, a qua tantummodo dependet. Neque tenentur Catholici opinionem Pontificis, tametsi longe probabiliorem, sequi, aut præcepto eius declarativo in opinione sua fundato parere, quando aliorum Catholicorum opinioni, licet minus probabili, repugnat: & tunc potissimum, quando eius iudicio adhærere in maximum sui, aut aliorum damnum vergeret, sicut in hoc Iuramento contingit, cum illud non præstare, posito quod nihil illicitum in se contineat, sit Catholicis maxime

nocivum, & suæ Maiestati suæ inu-
riofum.

84 Reliquæ obiectiōnis partes, in quibus probari videtur, maius esse peccandi periculum in suscipiendo, quàm in non suscipiendo iuramento, parvi momenti sunt: maius enim, vel minus periculum aliquod periculum supponit, at nullum planè esse periurij aut alterius criminis periculum in Iuramento præstando superius comprobavimus, cum eius susceptio a Principe nostro legitimo præcipiatur, & a viris pijs, & eruditis nihil illicitum in se continere ob rationes probabiles iudicetur. Atque ita Edictum hoc de Iuramento fidelitatis præstando, non est lex purè pœnalis ad pœnam duntaxat, & non ad culpam obligans, sed conscientias etiam Subditorum constringens, qui iustum Principis sui præceptum, in rebus præsertim quæ ad fidelitatem iure naturali, & divino, illi debitam spectare probabiliter iudicantur, adimplere tenentur. Neque Catholici eam ob causam Iuramentum præstant, aut illud licitum esse existimant, quia Protestantes id præcipiunt, aut licitum esse opinantur, quasi Catholici in rebus, quæ ad Religionem quodammodo spectant, qualis est religiosa huius

huius iuramenti susceptio, opinionem Protestantium iudicio Catholicorum, & Summi fidelium omnium Pastoris sententiæ anteponant: Sed quoniam Rex noster Serenissimus, qui, quamcunque Religionem profiteatur, est Princeps noster legitimus, & supremus in temporalibus Dominus, Subditis suis præcepit, ut istud fidelitatis Iuramentum susciperent, quod verè fidelitatis Iuramentum esse, nihilque fidei Catholicæ, aut animarum saluti contrarium in se continere, pij & eruditi Catholici rationabiliter arbitrantur; idcirco Catholici, ut legitimo sui Principis præcepto obediant, Iuramentum hoc suscipiunt.

§5 Et certè, si Rex, & Parliamentum Subditis præciperent, ut Iureiurando profiterentur, Summum Pontificem non esse directum huius Regni in temporalibus Dominum, neque ullam directam potestatem habere Regem deponendi (quod tamen ad Primatum Summi Pontificis pertinere asserunt Canonistæ) & non obstante quacunque deprivationis sententia contra illum vi huius directæ potestatis a Summo Pontifice facta, aut facienda, se tamen veram obedientiam, & fidelitatem Regi præstituros &c. neq;

Summum Pontificem vi huius directæ in temporalibus potestatis vllam habere authoritatem se ab hoc Iuramento, aut aliqua eius parte absolvendi, & ita deinceps, atque Summus Pontifex opinionem Canonistarum sequens (qui hanc directam eius in temporalibus in toto Christiano orbe potestatem tam mordicus tuentur, vt contrariam opinionem hæreticam esse arbitrentur) istud Iuramentum suis Brevibus prohiberet, & multa fidei adversantia, vt Canonistæ imaginantur, in se continere declararet, & eruditi etiam huius temporis Theologi illud ipsum Iuramentum easdem ob causas condemnaret, eadem planè obiectio totidem omnino verbis, nempe, *In rebus dubijs, & disputabilibus, &c.* quam contra Iuramentum lege Regia stabilitum adduximus, adversus istud Iuramentum, si a Rege constitutum esset, afferri posset. Et nihilominus procul dubio Card. *Bellarminus*, cæterique eruditi Theologi, qui opinionem Canonistarum rejciunt, facillimo negotio eodem modo, quo nos præsentī obiectiōni iam respondimus, illi alteri satisfacerent. Et propterea hæc præsens obiectio ex authoritate Summi Pontificis, & eruditorum huius temporis Theologorum in re disputabili,

disputabili, & de qua inter Catholicos hinc, illincque non absque probabilitate disceptatur, etiam iuxta mentem Card. Bellar. magnam vim habere non potest.

Atque de hac obiectione satis, in qua examinanda paulo prolixior fui, ut timoratis conscientijs plenè satisfacerem, atque ut homines etiam imperiti facilè dignoscerent, quantam vim obligandi Breuia Apostolica in probabili Summi Pontificis, atque aliorum etiam Theologorum opinione fundata, habere possint.

SECTIO Tertia.

I Tertia obiectio, quam mouet Leonardus Lessius, ^d ut Anglicus eius Reca- ^d Nu. 214. pitulator ^e recenset, deducitur ex graui- ^{pag. 46. &} scandalo, quod ex Iuramenti susce- ^{seq.} ptione merito oriri potest. Et quamuis ipse Lessius hanc obiectionem ita vrgeat, ut potius supponat, quàm probet, Iuramentum istud iuxta communem verborum intelligentiam esse ex se illicitum, atque Iurantem illud cum quadam mentis reservatione in aliquo vero, & legitimo sensu illud suscipere, quia tamen hæc obiectio, ut diximus, non probat, sed supponit illud esse ex se sacrilegum, potest ulterius istiusmodi confici argumentum.

1^a 1^a Thess. 5.

2 Iuxta doctrinam S. Pauli ¹ non solum a malo, sed ab omni specie mali abstinendum est, sed quod Iuramentum istud, precedentibus obiectionibus rite perpensis, magnam pra se ferat speciem mali, & abnegationis fides Catholica, nullum vir prudens ambigere potest, ergo ab eo suscipiendo omnino abstinendum est.

3 Ad primam obiectionis partem, quam Lessius urget, facile Respondetur. Supponit etiam ipse, externum Iuramentum iuxta communem verborum intelligentiam esse ex se illicitum, & nonnulla alia praeter civilem obedientiam in se continere, atque iurantem, aut secreta mentis reservatione, aut publica protestatione illud eatenus suscipere, quatenus civilem tantum obedientiam comprehendit. Quae quidem iuramenti susceptio, si ex se mala, & sacrilega est, per nullam internam mentis reservationem, aut externam protestationem, quae ipsis Iuramenti verbis repugnat, licita reddi potest. Quemadmodum ait Lessius, ² si iubente Magistratu Ethnico quispiam poneret ihu Idolo, etsi id faceret non animo honorandi Idoli, sed Dei veri, qui ubique praesens, nihilominus exterius veram Idololatriam committeret; quia spectatis circumstantiis loci, temporis, & persona imperantis

2ª Num. 215.

perantis censeretur externus ille actus Idoli cultus, etsi intentio agentis aliò illum referat.

4 Sed hoc exemplum, & plura alia a *Lessio* ad hoc propositum allata, supponunt, actionem externam, omnibus circumstantijs ritè perpenſis, eſſe ex ſe illicitam, & aliquid aliud præter civilem obedientiam in ſe continere; conſtat autem ex ſupradictis, hoc externum, de quo agimus, iuramentum ex nullis verborum, temporis, loci, aut perſonarum circumſtantijs fieri illicitum, aut aliquid, quod fidei, aut ſaluti animarum repugnet, in ſe comprehendere; & propterea hæc obiection de huius generis ſcandalo eſt planè otioſa. Quinimò ſuppoſito, quod Iuramentum iſtud nihil aliud in ſe complectatur, quàm quod ad civilem obedientiã pertinere non poſſit, & inſuper iuſto Principis imperio ſub pœnis grauiffimis præcipiatur, illud non ſuſcipere eſſet religioni Catholicæ valde ſcandalolum, Regi noſtro Sereniſſimo maximè iniurioſum, & tam ſpiritali, quàm temporali eorum, qui id non præſtant, ſaluti ſummè pernicioſum, nemo in dubium reuocare poſeſt.

5 Ad Secundam partem obiectionis ex authoritate *S. Pauli* deſumptam
Reſponde-

Respondetur primò, si verba illa in eo sensu intelligenda sunt, quo in obiectione accipi videntur, ex ijs euidenter conuinci, nemini licitum esse, operari secundum opinionem Doctorum magis communem, minùsque probabilem, si contraria opinio, quæ est minùs probabilis, sit magis tuta; quod tamen, vt ex *Vasquez* vidimus, communi Theologorum sententiæ repugnat. Ratio in promptu est: nam supposito, quòd illa opinio, quæ est minùs probabilis, sed magis tuta, non omni probabilitate careat, necesse est, vt Authores, qui eam sequuntur, aliquas rationes probabiles afferant, quæ in ea parte minùs tuta, quam communis Doctorum opinio amplectitur, aliquam mali speciem inesse ostendant; & consequenter, si hæc obiectio valida esset, ab ea parte magis probabili, sed minùs tuta, vtpote aliquam mali speciem in se habente, abstinere oporteret. Vt exempli causa, communis iam, & magis probabilis opinio Theologorum est, tametsi contrariam multi Doctores, præsertim Canonistæ, sequantur, non esse vsuram mentalem ob mutuas pecunias lucrum aliquod sperare, & expectare, dummodo non ex debito ciuili, sed ex sola amicitia, beneuolentia, & gratitudine

dine lucrum illud expectetur, & nihilo-
minus iuxta hanc obiectionem tale lu-
crum ex sola gratitudine debitum spera-
re illicitum omnino esset, cum in tali
expectatione aliqua vsuræ species existat
vt constat tum ex rationibus, quas con-
traria opinio aduersus hanc communem
sententiam adducit, tum ex illis Christi
Domini verbis ^b *Mutuum date, nihil inde* ^b Luc. 6.
sperantes.

6 Deinde, sicut argumenta contra
Iuramentum allata aliquam mali, & ab-
negationis fidei Catholicæ speciem in
eo esse commonstrant, ita Responsiones,
quas illis adhibuimus, magnam mali, &
inobedientiæ ciuilibus speciem in Iura-
mento non præstando, cum iuxta Prin-
cipis lege præcipiatur, contineri euiden-
ter ostendunt, & propterea hic textus
Sacre Scripturæ tam ad Iuramentum
præstandum, quàm ad non præstandum
ad duci potest.

7 Quapropter prædicta S. Pauli
verba, *ab omni specie mala abstinete vos*,
vno ex his duobus modis intelligenda
sunt; primò, vt significant, *ab omni specie*
mala, id est, ab omni re mala, seu ab om-
ni genere mali abstinendum esse, propterea
vocabulum *species* a Dialecticis sumitur,
atque in sacra Scriptura nonnunquam
vsurpatur:

¹ Verſ. 12. 21. vſurpatur: vt Gen. 1. ¹ Producat terra
24. 25.

animam viuentem in genere ſuo, iumenta,
& reptilia, & beſtias terra ſecundum ſpecies
ſuas; & Eccleſiaſt. 25. tres ſpecies odinit
anima mea, pauperem ſuperbum, diuitem
mendacem, ſenem fatuum, & inſenſatum:
Vt ſenſus horum verborum ſit, *Omnia
probate*, ſcilicet quæ ſunt dubia, vt *S. Tho-
mas* ibidem exponit, manifeſta enim exa-
minatione non indigent, quod bonum eſt
tenete, ab omni ſpecie mala, id eſt, ab omni
re mala, ſeu ab omni genere mali, & in
verbis, & in operibus, & in ſcriptis, tam
quæ ad doctrinam, quàm quæ ad mores
pertinent, *abſtinete vos*. Atque hæc ex-
poſitio conſona eſſe videtur ijs, quæ ali-
qui ex Sanctis Patribus ſcribunt in eum
locum: *Probate*, ait *Hieronymus*, ſi legi
ſunt contraria, que dicuntur, ſi quid tale
fuerit, *refutate*. Et *Theophylactus*, neque
enim hoc, illone abſtinendum indicit, ſed ab
omni re prorsus, ſiue *Propheta* quouis falſo,
& commentitio, ſiue prauis quibuſuis faci-
noribus.

8 Vel ſecundò, ſenſus verborum
Apoſtoli eſt, vt ad ſcandalum vitandum,
non ſolùm ab omni re mala, ſed etiam
ab omni eo, quod mali ſpecimen in ſe
habet, abſtinendum ſit, vt *S. Anſelmus*,
S. Thomas, *Lyranus* & alij recentiores
commu-

communiter interpretantur, & tunc prædictum Apostoli consilium, aut præceptum, vel ita accipiendum est, ut ab omni specie mali abstinere oporteat, quando abstinendo nullum etiam scandalum oriri potest; nam alioquin hic textus tam contra non præstantes, quam contra præstantes Iuramentum allegari posset, cum non solum in suscipiendo, verum etiam in eo non suscipiendo, non exigua, ut diximus, mali species appareat: vel, ut non solum a malo, sed ab eo, quod mali speciem prætendit, abstinendum sit, *quousque declaratur illud esse licitum*, ut Glossa in eum locum hæc verba interpretatur; at Iuramentum istud licitè præstari posse satis iam Catholicis manifestum esse potest, tum quia pauci sunt iam Catholici Laici, qui illud, si a Magistratu illis deferatur, non suscipiunt, & ubi vnus illud præstare abnuit, viginti fere illud præstant, & tutâ conscientiam præstari posse arbitrantur, tum præsertim, quia, nulla particularis Iuramenti clausula assignari potest, quæ aliquid fidei, aut salutis aduersarium in se contineat, ut per singulas discurrendo perspicuè demonstrauimus. Protestantibus autem prædictæ friuolæ Card. Bellarmini, Gretzeri, & aliorum aduersus Iuramentum exceptiones

exceptiones magnam scandali occasionem præbent, qui propterea existimant, doctrinam, quam Card. Bellarminus Catholicam esse opinatur, proditiōis Seminarium esse, neque iuxta eam ullum Principem iniquum, aut qui Catholicus non est, de vera, & constanti Catholicorum subditorum fidelitate securum reddi posse, quod, utrū iustam scandali, & fidei Catholicæ non propagandæ causam exhibeat, penes prudentem Lectorem iudicium esto.

9 Postremò, & principaliter Respondetur, prædictum, & similes Sacræ Scripturæ textus, in quibus prohibemur, nedicto, factoue malo, aut mali speciem habente, scandalum præbeamus, iuxta receptam Theologorum sententiam, ut alibi * etiam insinuauimus, non de passiuo, ut loquuntur, seu de accepto, sed de actiuo tantum, & dato scandalo intelligendos esse; nimirum, ut neque verbo, nec opere, ullam offensionis causam proximo tribuamus: quod si aliquis actione nostra bona scandalum, ubi datum non est, accipere voluerit, id non nobis, sed sibi met duntaxat vitio vertendum est. In hoc tamen omnes pariter conueniunt, nullam planè actionem, siue ad mores spectantem, quæ lege iusta præcipitur,

* In Respon.
Apolog. et.
nu. 87. & in
Præfat. nu.
31.

præcipitur, veram, & sufficientem scandalum occasionem esse posse, & si aliquis forsan inde scandalizetur, non ætivum, sed passivum, acceptum, non datum scandalum a Theologis reputatur.

10 Quapropter Salmeron¹ in illud Tom. 8. trac. 29. in Euang.
Euangelij, *Sinite illos, cæci sunt &c.* ita scribit: Hoc verbo instruimur, scandala ex malitia propria accepta (que passiva vocamus) a nobis minime esse curanda, & citius scandalum nasci permittitur, quam veritatem fidei, vel vita, vel iustitia relinqui. Dicuntur enim huiusmodi scandala (ut diximus) passiva, que alius ex bona vita, aut ex fide, & iustitia a macula, ob propriam suam imbecillitatem accipit. Scandalum vero infirmorum, seu pusillorum vitandū est, quemadmodum Christus præcepit, cum dixit, Qui scandalizaverit unum de pusillis istis &c. Suo etiam exemplo illud hic docuit; quia scandalum Phariseorum his verbis docuit non esse curandum, alias Christus non esset predicatus, neq; veritates Catholice contra hæreticos, qui scandalizabantur, defuisset. Turbam verò ad se vocavit, illamq; instruxit, & erudit, ne scandalizarentur. Quod si interdum quidam sint minus veritatis capaces, tunc doctrina, aut actio, que scandalizet, si non est necessaria, aut valde opportuna, atq; utilis, dandum
Cc

dandum est nonnihil imbecillitati pusillorum. Si verò hoc scandalum maiores accipiant, & doctrina sit utilis, mittendi sunt, sunt enim insanabiles, quia cæci sunt, id est, nolunt videre, & intelligere, quod eis inspirat Deus &c.

II Iuxta hanc igitur *Salmeronis* doctrinam, quæ reliquorum etiam Theologorum communis est, ut argumentum hoc ex natura scandali desumptum aliquid roboris habeat, (*nempe Iuramentum, tametsi ex se malum non sit, non lenem tamen mali speciem in se continere, & proinde iuxta doctrinam Apostoli ab eo præstando abstinendum esse,*) oportet prius comprobetur, illius susceptionem, & doctrinam, quæ in eo agnoscitur, & declaratur, neq; necessariam, neq; valde utilem Catholicis esse, quod sanè, supposito quod Iuramentum sit ex se licitum, & ex præcepto Principis sub pœna gravissima subditis impositum, nunquam aduersarij demonstrare poterunt. Quanta enim incommoda Catholicis proveniant, si illud non præstent, & quàm graue scandalum, tam debilis illius impugnatio Catholicæ fidei aduersarijs subministret, satis superius indicatum est.

12 Et profectò, si semel supponamus, Iuramentum istud nihil illicitum, neque fidei,

fidei, aut salutis contrarium in se complecti, non video cum qua probabilitatis specie hoc argumentum ex scandalo ductum vrgeri queat, cum iam maior Catholicorum pars illud suscipiat, neque illius susceptio aliam iustam Catholicis causam offensionis præbere possit, quàm quoddam cæteri illorum exempla sequentes se illo obstringant, quod si semel id licitum esse ponamus, nullam peccandi occasionem alijs exhibere potest. Si autem maiores aliqui Iuramenti sensum sinistrè interpretantes, detractionibus, conuitijs, iudicij sue suis temerarijs peccandi occasionem sumant, dum temerè iudicant, & palam asserere non formidant, idq; populo rudiori persuadere pertendant, eos Catholicos, qui Iuramentum præstiterunt, fidem abnegasse, a religione Catholica desecisse, neque inter bonos Catholicos numerandos esse, non Iuramenti susceptio, sed propria ipsorum vel ignoràtia, vel malitia illis delinquendi causa est. Et propterea, vt rectè dixit *Salmeron*, tanquam cæci, & insanabiles mittendi sunt. Aliorum quidem bonam nominis existimationem grauius lædunt, sed vulnus multo grauius proprijs conscientijs infligunt, eosq; meminisse oportet, non dimitti peccatum, nisi restituatur ablatum;

& iuxta certissimam Charitatis regulam ab omnibus Theologis approbatam, res dubias, & quas in bono sensu interpretari possunt, non esse in deteriorem partem accipiendas, & multo minùs in pessimam detorquendas, quod iam, proh dolor, apud quosdam nostrates nimis frequens habetur, qui statim atque animadverunt, aliquem opinionibus suis, aut actionibus sese opponere, illisue non fauere, in eum toto impetu insurgere, graues contumelias iacere, crimina quævis nefaria intendere, eaque, tametsi ex leui aliquo rumore, aut propria suspitione originem trahant, in vulgus spargere non pertimescunt. Hæc sunt scandala illa, a quibus abstinendum esse monet Apostolus, quæ non solum mali speciem prætendunt, sed pessima mala sunt, quæque tam iustitiæ, quàm charitatis legibus apertè aduersantur, ex quibus Religio Catholica in opprobrium vertitur, & apud fidei aduersarios non parùm blasphematur.

SECTIO *Quarta.*

I Quarta obiectio ex aduersa fortuna, maloque successu illorum Sacerdotum, qui Iuramentum præstiterunt, & licitè præstari posse docuerunt, de
sumitur

sumitur. Nam primus illorum Dux Dominus Blackwellus subitanea, ac improvise morte extinctus est, atque etiam errorem suum in hora mortis, ut quidam ferunt, retractavit; alterum pestis de repente absumpsit; duo alij a fide descinerunt, & quintus in adibus Episcopi Wintoniensis vitam ducit; & quid tandem de illo fiet, merito dubitari potest; quorum exemplis cæteri præmoneri possunt, ut sibi caveant, ne nefarium hoc iuramentum aut præstent, aut licetè præstari posse defendant.

2 Ad hanc obiectionem Respondetur primò, sicut non est sufficiens argumentum ad probandum, doctrinam aliquam esse falsam, aut actionem aliquam esse illicitam, propterea quòd ab hæreticis propugnetur, quando præsertim viri Orthodoxi eandem quoque defendunt, cum nullus hæreticus in omnibus de fide credendis ab Orthodoxis dissentiat, ita etiam non est sufficiens argumentum ad probandum, iuramentum istud, aut aliam actionem quamcunque esse illicitam, propterea quòd quidam Sacerdotes, qui tunc Catholici erant, illud tutati sunt, sed postea a fide Catholica defecerunt, si præsertim alij Catholici, in fide Catholica persistentes, illud ipsum totis viribus

bus tueantur.

3 Secundò, si aduersa fortuna paucorum quorundam Sacerdotum, qui Iuramentum propugnauere, sufficiens causa est, illud vt illicitum condemnandi, per argumentum a contrario, etiam aduersa fortuna quorundam Sacerdotum, qui illud oppugnauere, sufficiens causa erit, illud vt licitum approbandi: at non solùm quidam Sacerdotes, qui Iuramentum licitum esse docuere, verùm quidam etiam, qui illud miris clamoribus insectati sunt, non satis prosperos successus habuere, vt constat de tribus Sacerdotibus, vt plurimos Laicos taceam, qui in partibus Septentrionibus vitam egere; quorum vnus, alioquin vir sanus, morbo exitiali tam subitò correptus est, vt ante sexdecim horas nec mortem, nec agritudinem vllam pertimesceret; alter e sublimiori cubiculo per scalas descendens, pedeque lapsus in terram corruit, collumque confregit; tertius, qui contra Iuramentum fidelitatis tam acriter inuectus est, quamprimum a satellitibus captus, atque a Magistratu examinatus esset, non solùm Iuramentum Primatus Regij in spiritualibus suscepit, verùm etiam a fide Catho-

lica,

lica, quam per multos annos professus est, quasi in momento, priusquam in carcerem conijceretur, cum ingenti omnium admiratione defecit.

4 Tertiò, si infœlix successus quorundam Sacerdotum, qui Iuramentum licitè præstari posse docuerunt, sufficiens ratio est ad illud, ut illicitum, improbandum, per argumentum etiam a contrario, fœlix successus quorundam Sacerdotum, qui illud licitè præstari posse docuerunt, sufficiens ratio erit ad illud, ut licitum, approbandum: at non negabunt, ut opinor, aduersarij, Dominum *Druvæum*, & Patrem *Robertum*, alterum Sacerdotem Secularem, alterum Ordinis *S. Benedicti* Regularem, extremam huius vitæ horam morte fœlici, atque fortunata clausisse, & nihilominus notissimum est, Dominum *Druvæum* ab ipso editi Iuramenti principio ad mortem usque illud licitè præstari posse palam docuisse, hocque ipsum, cum pro tribunali sistetur, coram Magistratu, cœterisque astantibus, quorum ingens multitudo erat, publicè protestatum esse, tametsi ipsemet ob causam illam, ob

quam a Iudice condemnatus erat, mori desiderans, illud ad vitam propriam redimendam, quæ sibi a Magistratu sponte oblata erat, si iuramentum susciperet, præstare recusauerit; firmiter sibi persuadens, neque se, neque alios Sacerdotes (nam de Laicis aliter sentiebat) propter diuersitatem opinionum, quæ tunc quasi recens inter Catholicos de Iuramento agitantur, ad illud suscipiendum obligatos esse, quantumuis illud ab omnibus licitè præstari potuisse constanter asseueraret.

5 Similiter certum etiam est, P. *Robertum*, tametsi Iuramentum istud nihil illiciti in se continere publicè non docuerit, cum Summus Pontifex suis literis contrarium declarasset, & Sacerdotes Anglos, ne illud licitè præstari posse docerent, strictè prohibuisset, in hac tamen sententia, quòd scilicet Iuramentum nihil fidei, aut salutis contrarium in se contineret, usque ad mortem permanuisse, neque spiritualibus eius filiis vllum de eo non præstando scrupulum iniicere voluisse. Rationes autem (vt & mihi, & alijs sæpius confessus est) quibus commotus Iuramentum istud licitè præstari posse opinabatur,

opinabatur, dux illi prae ceteris erant. Prima, quod in iuramento nihil fidei, aut saluti adversarium, a doctissimis eius impugnatoribus hactenus assignatum esse percipere poterat: Altera, quod, cum Parisijs aliquamdiu moratus, duorum doctissimorum nationis *Gallicanae* Theologorum de hoc Iuramento sententias Summis precibus postulaverat, ab illis tandem responsum istud accepit, se nihil in eo Iuramento reprehensione dignum hactenus animadvertisse, neque vix ullum, ut putabant, Regis Christianissimi subditum tale Iuramentum auctoritate publica sub poenis tam gravissimis stabilitum recusare voluisse: hocque verissimum esse, tum mihi, tum alijs plurimis non semel protestatus est; eiusque literae propria manu conscriptae, quae hucusque asservantur, plenum huius rei testimonium, si opus fuerit, exhibere possunt.

6 Quarto denique, ut de singulis personis in Iuramento tactis, aliquid summatim dicamus, falsum imprimis est, D. *Blackwellum* sententiam suam de Iuramento licite praestando unquam retraxisse, sed ut statim apparebit, in ea usque ad ultimum perseverasse. Potest quidem mors eius quadantenus subitanea dici, propterea

propterea quòd paucissimis sanè horis lecto teneretur, neque certum aliquem discessus sui diem, aut mensem, ante extremam ferme obitus sui horam expectaret; Sed quoniam tùm propter senectutem, viresq; exhaustas, malamque corporis constitutionem, tùm præcipuè propter defectum anthelitus, variasque obstructions, quibus continuò premebatur, & mihi, & alijs seriò, & scripius affirmavit, se morte subitanea ob dictas causas correptum fore, & propterea se eam prae oculis semper habere, mors eius repentina certè erat, sed improvisa dici non debet. In hunc igitur modum e vita emigravit. Die quadam Sabbati, a camera descendit, ad peccata sua, ut mos illi erat confitenda, quo peracto e Confessarij cubiculo decedens defectiorem animi sibi ingruere pensavit, sed puriorem, & apertiozem aerem ingrediente, deliquium evanuit. Postquam proprium cubiculum ingressus est, iterum subitanea lipopsychia corripì cæpit, sed industria eorum Sacerdotum, qui confestim aderant, ad semetipsum denuò reversus, & vestibus exutus, atque in lecto positus, illico ritus illos Ecclesiasticos, qui extremè ægrotantibus conferri solent, ut sibi ab illis, si ita expedire iudicaret,

* Die 25. Ianuarij Anno.
Domini.
1612.

rent, adhiberentur, humiliter postulavit. Atque a quodam Sacerdote interrogatus, quid de Iuramento iam sentiret, respondit, se illud fecisse, quod sibi probabilius videbatur, se contra conscientiam nihil egisse, atque in eadem sententia de Iuramento licitè præstando, quam antea propugnavit, se adhuc etiam perseverare. Postea pluribus Sacerdotibus, audita eius infirmitate, ad cubiculum eius confluentibus, ipse totum mundum, singulosq; qui aderant, & nominatim vnum, cum quo illi antea gravior controversia erat, instanter rogabat, ut sibi, si eos in aliquo offendisset, ignoscerent, se Ecclesiæ Catholicæ filium esse, atq; ita mori protestatus est; quod ad opiniones attinet, se conscientiam suam, idque quod iustum, & probabile sibi videbatur, sequutum esse; si tamen in aliquo Deum offendisset, se ab eo veniam humiliter deprecari: quo eius sermone expleto, non multò post pristina lipothymia correptus extremum vitæ spiritum exhalavit. Ex qua eius deprecatione nequaquam colligitur, se dubiam aliquam, sed piam potius ac timoratam conscientiam habuisse, cum *bonarum mentium sit*, teste * S. Gregorio, *ibi etiam aliquo modo culpam agnoscere, ubi culpa non est, quam tamen culpam* ipse

* Lib. 12. c. pist. 31.

ipse non absolutè agnovit, cum nihil sibi conscius esset, sed ex hypothesi, si forsan deliquisset, ab occultis suis mundari obnixè supplicavit. Taceo quàm religiosa, & sine querela eius conversatio fuerit, postquam Iuramentum suscepit: de hac enim omnes, qui cum illo vitam in carcere duxère, plenum testimonium exhibere possunt.

6 Quod ad D. *Iacsonum* attinet, verum quidem est, eum peste extinctum esse, sed nunquid non plurimi etiam alij viri pijsissimi, vt Sanctus *Ludovicus* Francorum Rex, eodem mortis genere interiêre? Quid autem si pio aliquo opere exercendo, vti S. *Ludovicus* in expeditione contra Sarracenos, morbum illum contraxerit, an licet hinc inferre, actionem illam, ratione mali eventus, si malus dici debeat, inde sequuti, illicitam fuisse? Mortuus est, vt creditur, ex illa infirmitate, sed mors illi improvisa non erat: diem enim ex die expectabat, quando vitam cum morte cominutaret, & omnibus Ecclesiæ Sacramentis munitus singulis momentis ad moriendum se præparabat.

7 Quod spectat ad D. *Warmingtonum*, ita res se habet. Postquam librum in defensionem Iuramenti conscripserat, communi

communi illa eleemosyna, quæ ex quorundam benignitate, ad illos, qui in carcere detinebantur, mitti solebat, omnino privatus erat, qua illi adempta, cum nihil aliud, ad ea, quæ ad viuendum homini necessaria sunt, comparanda, præter gratuitam piorum beneficentiam, sibi suppeteret, clarissimè perspexit, summum, si in ergastulo longiusculè vitam duceret, periculum fore, ne fame interiret; neq; in transmarinis partibus vitam agere tutum sibi existimabat, (tamen si forsan, ut in exilium mitteretur, a Regia Maiestate impetrasset) cum ab istis Iuramenti impugnatoribus ut schismaticus, hæreticus, & Apostata habitus esset. In his igitur angustiis positus, atque insuper sibi persuadens, se neque Iuramentum suscipiendo, neque illud ut licitum defendendo, crimen aliquod perpetrasse, non aliud remedium, quo se a summa mendicitate liberaret, sibi reliquum esse arbitrabatur, quàm ut Regem Serenissimum humillimè supplicaret, ut ex Regia commiseratione aliquid sibi elargiri dignaretur, quo extrema eius indigentia utcunque sublevaretur, cum præsertim potissima suæ miseriæ, & egestatis causa hæc esset, quòd se verbo, & scripto fidelem, & constantem subditum esse palam

palam professus esset. Cuius petitioni misericorditer Rex annuens, literas suas ad Wintoniensem Episcopum direxit, ut in ædibus suis, ea quæ ad victum, & vestitum necessaria essent, illi subministraret. Quæ Responsione accepta, D. *Warmingtonius*, ut ipse pluribus protestatus est, quàm maximè cruciabatur, dubitans, ne eius in Episcopi ædibus commoratio aliquod pusillis Catholicis scandalum generaret. Sed re maturè considerata, & secum vetus illud proverbium sedulò perpendens, oportet mendicos, quod offeritur, accipere, non, quod volunt, eligere, ne hoc, & illo pariter frustrentur, ex duobus malis, quod minus sibi videbatur, eligere decrevit, nempe oblatam sibi a Rege, atque Episcopo conditionem acceptare, vitamque propriam, quam vijs licitis teneri ius naturæ concedit, eo modo conservare, quàm inedia miserabili, quæ mors diuturna est, in carcere sensim absorberi: indubitanter, cum communi Theologorum opinione tenens, rem ex se licitam, & necessariam, quin etiam, ut dixit *Salmeron*, valde utilem nullam dati scandali occasionem præbere posse.

8 Quapropter, tametsi illa S. *Chrysostomi* sententia, nemo laeditur nisi a seipso, verissima

verissima sit, & quilibet quascunq; potius calamitates perpeti, quam a fide deficere debet, si tamen aliquod infortunium, siue spirituale, siue temporale, ijs, qui Iuramentum præstiterunt, postea obvenit, illud non Iuramenti susceptioni, quæ, cum ex se licita sit, ut ostendimus, & iusta lege præcipiatur, nulla ruinæ, præsertim spiritualis, causa esse potest; quin potius immoderatis detractionibus, maledictijs, persecutionibus, factisque a Christiana charitate penitus alienis, quibus aliqui eos Sacerdotes, qui Iuramentum præstiterunt, & licite præstari posse docuerunt, insectati sunt, tanquam causis magis propinquis adscribendum est. Et certè, si hoc argumentum ex adversa fortuna petatum, validum esset, pari ratione comprobari posset, quamlibet actionem iustam, si quis ob eam persecutiones pateretur, & in magnas calamitates redigeretur, ac tandem a fide deficeret, malam, & iniustam esse. Ut si aliquis, exempli causa, Sacerdos a suo Episcopo iniuste oppressus ad Metropolitanum legitime appellaret, atque ad Curiam veniens non solum ob Episcopi sibi adversantis potentiam, & sinistram contra ipsum informationem factam, nullum omnino levamen reperiret,

riret, verum etiam durius ibi tractaretur, in carcerem conijceretur, & tandem ab Ordine, & beneficio suspensus in aliquem illius provinciae angulum relegeretur, atque ipse præ nimia desperatione a fide deficeret, & ad Ecclesie Catholice adversarios confugeret, an licet, obsecro, hinc inferre, appellationem istius Sacerdotis, ratione mali successus, iniquam fuisse, aut eius a fide defectionem iustæ appellationi, vel potius Episcopi cum persequentis iniquitati attribuendam esse? Potissimam procul dubio suæ Apostasie causam, vel propriam infirmitatem, vel malitiam esse existimamus, sed non exigua etiam sui lapsus occasio iniusta illa vexatio merito censeri debet, neque legitima eius appellatio vlla prorsus suæ a fide defectionis causa æstimanda est. Atque hoc ipsum Sacerdotibus illis, qui, postquam Iuramentum præstiterunt, & licite præstari posse docuerunt, innumeris calumnijs lacerati, ut Apostatae iudicati, & subsidijs communibus ad vivendum necessarijs spoliati, a fide tandem descivere, quadam ratione accomodari potest. Postremo, totum, quod ex infortunio aliquorum Sacerdotum, qui Iuramentum præstiterunt, ad summum deduci potest, istud est, ut quilibet,

libet, qui de licita illius susceptione aliquam dubitationem habet, illud, singulasque illius clausulas diligentius examinet, sed quod Iuramentum sit ex se illicitum, turâque conscientiam præstari nequeat, nullum profectò ex malo successu efficax argumentum concludi potest.

SECTIO Quinta, & ultima.

I Quinta, & ultima obiectio est, quod Iuramentum istud esse illicitum non solum rationibus, & autoritatibus supradictis sufficienter comprobatum sit, verum etiam superna revelatione confirmatum fuerit. Nam, ut incertos, & non credibiles de quibusdam visionibus rumores præteream, notum est, & per vulgatum, Iuvenem quendam Catholicum, Thomam Newtonum nomine, constanter referre, (quam suam relationem tum verbo sæpius confirmavit, tum ad sempiternam rei memoriam scriptis commendavit) Beatam Virginem Mariam nocte quadam sibi in lecto cum alio Iuvene Protestante, qui Eduardus Suttonus appellatur, decumbenti apparuisse, illique Iuramenti susceptione omnino interdixisse, & hanc apparitionem veram fuisse, testimonio etiam istius iuvenis Protestantis comprobatur, qui Newtonum dormientem suis clamoribus suscitavit,

^m Nempe 4°. die Septembris anni præcedentis. 1612. circa horam octis undecimam.

eumque nihil tale cogitantem de futura
visione pramonuit, pariter etiam exclamans,
se ob hanc solam causam damnatum esse,
quòd se isto Iureiurando obstrinxisset. Cum
igitur doctrina hæc de licita Iuramenti sus-
ceptione tot firmissimis rationibus fuerit
confutata, a tot doctissimis horum temporum
Theologis impugnata, a Summo Pontifice
in suis Brevibus condemnata, & nunc de-
mum caelesti B^m Dei Genitricis voce in-
terdicta, quis Catholicus nisi planè decipiat,
affirmare audeat, illud a viris Catholicis, his
omnibus non obstantibus, tua conscientia
præstari posse.

2 Hæc obiectio imperitiorem homi-
num turbam, & personas nimium cre-
dulas, quæ vagos quoscunque rumores,
qui ipsorum proposito deserviunt, mag-
ni æstimare solent, aliquantulum for-
tasse commovere potest, sed apud viros
prudentes, atque eruditos, qui optimè
norunt, quàm difficillima res sit dignos-
cere, quinam spiritus a Deo sint, & quæ-
nam apparitio, tametsi vera & non con-
ficta, a bono, vel a malo spiritu, qui se
nonnunquam in Angelum lucis transfi-
gurat, processerit, nihil proflus pon-
deris, aut momenti habet. Nam, quod
ad visiones, & apparitiones attinet,
sicut non omnium, ut ait Gerson, ° est
propheta re

° In tract. de
probatione
spirituum ver-
sus principium

prophetare, nec evangelizare omnium est, nec omnium interpretari sermones, sed aliquorum ex officio usque in finem seculi; sic non omnium est probare spiritus si ex Deo sunt, sed quibus datum est, quales sunt spirituales, quos vultus docet de omnibus, qui & de omnibus indicant etiam inter diem, & diem.

3 Inprimis igitur, tametsi ponamus apparitionem aliquam esse veram, non commentitiam, realem, non imaginariam (quandoque enim etiam vigilantes, ex vehementi imaginatione vere contigisse arbitrantur, que sola imaginatione perfecta fuerunt) propter quotidianas tamen etiam spiritualium personarum illusiones, difficile est ei, cui facta est revelatio, certo cognoscere, utrum divina, an diabolica fuerit, cum sæpius spiritus nequam, quando sub specie boni aliquem ad malum inducere intendit, in forma Angeli, aliusve Sancti, atque nonnunquam Christi Domini, & quod audire aures horrent, etiam crucifici appareat, cuius rei Martinus Delrius 9, Societatis Iesu Theologus, plurima exempla commemorat; ego tria duntaxat ex illis recensabo.

P. De rivulib. 4.
Disquit. Magicar. cap. 1. q. 3. in principio

9 Cap. 1. q. 3. sec. 5.

4 Primum est de Secundello Diacono,

^r Lib. de vitis de quo Gregorius Turonensis^r ita scribit : *Sanctus Friardus cum Secundello Diacono in Vindunna insula stetit immobilis, habebat tamen uterque eorum propriam cellulam, sed proculinter se positam, cumque strenuè in oratione persisterent, nocte Secundello Diacono apparuit tentator in specie Domini, dicens, Ego sum Christus, quem continuo deprecaris, iam enim sanctus es, & nomen tuum in libro vite cum reliquis Sanctis meis adscripsi : egredere^r nunc ab hac insula, & vadens fac sanitates in populis. His & ille illectus deceptionibus discessit ab insula, nec socio nunciavit, tamen, cum infirmis in nomine Christi manus imponeret, sanabantur : neque se a tentatore delusum esse, nisi post multum temporis ad insulam reversus, precibus & monitis S. Friardi intellexit.*

5 Secundum exemplum refert ex *Iacobo Vitriaco*, qui ita scribit^r, *Quidam ex amicis eius (B. Mariæ Oeniacenæ) precipuis, a demonio meridiano perambulante in tenebris, aliquando tanto periculosius, quanto subtilius, infestabatur. Callidus enim hostis transfigurans se in angelum lucis, sub specie pietatis ei familiariter in somnis apparebat,*

^r Lib. I. vitæ
B. Mariæ Oeniacenæ. cap.
9.

parebat, nonnunquam eius quadam vitia reprehendens, ad quadam etiam facienda bona eum fraudulenter adhortans, ut prius tanquam antidoti cuiusdam falsa specie oblata, postea occultius venenum instillaret, & mellitâ linguâ blanditèr exertâ, postmodum dentem infingeret, & ad extremum caudam suam quasi cedrum stringeret. Cum enim iam illi fides ceu veraci haberetur, tum instar Sophistæ, & impostoris, veris quibusdam proditor ille falsa permiscebat, bonorum intermixtione falsis quandam umbram insidiosè pratexens. Tandem suis machinis eo perduxit fratrem illum, ut res eius pessimum exitum fuerint habitura, si non ancilla Christi, revelante spiritu sancto, callidi veteratoris fraudes didicisset &c.

6 Tertium recenset ex Francisco Bentio¹, qui scribit, In oppido quodam suburbano prope Aronam, cuidam virgini demonem noctu se ostendisse, imagine B. Ursulæ, crucis vexillum preferentem cum multarum virginum comitatu, atque ita locum esse, videt Deus, amatque tuum istud studium tuendæ pudicitix: sed quoniam difficile admodum est in paterna domo in tanto strepitu occurrentium, & periculorum obiectu, non contaminari mentem ali-

¹ Ex annuis litteris Iesuitarum provinciarum Mediolanensis anno 1590

qua ex parte, nos allegavit, ut te duceremus in canobium sacrarum virginum, omissis curis omnibus, ipsius nunini studiosè famulantium. *Hic virguncula Deo adspirante cum vovens Diaboli insidias dexteram duxisset manum a capite in pectus, moxque a sinistra produxisset in dexteram, ut efformaret crucem, se talibus visis, tantoque honore indignissimam esse profitebatur.* Neque verò vobis, ait, habeo magnam fidem, timeo & in speciosis consilijs fictos dolos, quòd si Dei legatione fungimini, has Sanctorum reliquias (*habebat reliquias adalligatas ad collum*) humiliter veneramini. *Mirum dictum, procubuerunt in genna larve venerabunda, & tanto magis urgent, ut maturet profectioem.* At illa, mihi non licet quicquam gravius statuere mei patris spiritualis iniussu, neque ad eum adire decet nocte intempestia: convenite vos illum, & exponite mandatum Dei, ubi diluxerit, ego accedam, & utar consilio illius. *Hoc responso, demones abiecta omni simulatione in suas se tenebras abdiderunt, cum fremitu in iridentem puellam, quod lingua solum bellarent, gratesque agentem suppliciter Deo, contumelias, & probra certatim ingerentes*

ingerentes. Hactenus Bentius. Ex quibus aperte colligitur, quam ardua res sit personis etiam spiritualibus, & multo magis in spirituali vita parum, aut nihil exercitatis, discernere, quænam apparitio, Deo revelante, vel Dæmone illudente, his præsertim temporibus, alicui facta fuerit: *Olim enim, ut ait Delrius, visiones divine frequentiores* ^{q. 3. cit. sec. 1} *fuere, quia magis necessaria: hodie quo minus necessaria, hoc infrequentiores sunt, & suspectiores habenda; ut non immerito debeant, & a Magistratu Ecclesiastico discuti, & a privatis vitari.* De quibus visionibus, *Ioannes Gerson* ², *Del-* ² *rius*, & alij ab isto citati copiose agunt, & plurimas regulas ad probandos spiritus si ex Deo sint, assignant, ex quibus ego nonnullas observatu digniores in medium producam.

² Loc. cit. 0 & intrañ. de distinct. verarum visionum a falsis. Lib. 4. cap. 1 q. 3.

7 Velitaque, ut ait Delrius ², aliquis indicat de apparitione propria, vel de aliena, & plus periculi est in prior casu, utroque oportet sit persona spiritualis, & devota, nam animalis homo non percipit ea quæ spiritus sunt. Ad propriam autem apparitionem discernendam, potest considerari quasi duplex modus, unus experimentalis, qui cum ipsa revelatione propria infunditur illi,

² q. 3. cit. sec. 1.

[cui facta revelatio, qui modus, ut ait Gerlon, fit per inspirationem intimam, seu internum saporem, sive per experimentalem quandam dulcedinem, sive per illustrationem a montibus aeternis effugantem omnes tenebras dubietatis.] Hic modus rarus est, & paucis concessus; & quibus concessus non est, illi non possunt suo iudicio in proprijs revelationibus stare; quibus vero concessus a Deo fuerit, illi tamen uti eo non possunt, ad discernendas aliorum revelationes, quia sicut nemo novit quae sunt spiritus, nisi spiritus ipsemet, sic nemo cognoscit infallibili certitudine per experimentalem hunc sensum ea, quae in alieno sunt animo.

8 Alter est modus discernendi spiritus, quem vocant doctrinalem, qui etiam alienis visionibus dignoscendis ex parte communis est, per diligentem, & piam sacrae scripturae tractationem, quae regulas praebeat falsos prophetas a veris discernendi: lectio quoque Sanctorum Patrum, & historia Ecclesiastica, multum confert, ut illusiones, & revelationes signis, ac notis peculiaribus queant iudicari. His si adiungatur observatio virorum spiritualium, & experientia, & in ambiguis, obscurisque consulantur viri docti, & pii, & in via spi-

ritus longe progressi, in militia verò contra demonum astus exercitati, veteranique, sperandum est posse deceptiones sic sentiri, & vitari. Planè ad hunc secundum iudicii ferendi modum non sufficit sola doctrina, sed accedat oportet ad illam experientiam propriam, ut quis sit doctus, & contemplativus, ut & Scripturam, & reliquam Theologiam non leniter delibaret, & in semetipso expertus sit (ait Gerson) affectionum spiritualium pugnam, tanquam ascenderit nunc in cælos, nunc descenderit in abyssos, & viderit mirabilia Dei in profundo. Nam qui nauigant mare hoc mysticum diuersarum affectionum, quasi collidentium se fluctuum, enarrant mirabilia eius. Inexpertus autem talium quid nouit eorum? Ad hæc autem nulla magis necessaria dispositio reperitur, quàm solida humilitatis. Vt enim docet Moses apud Cassianum, solis humilibus a Deo hæc cognitio datur.

9 Denique, non est iudicium precipitandum, sed res Deo diligenter prius commendanda, & multiplex scrutinium mentis faciendum, quod a Delrio multorum Sanctorum testimonijs confirmatur, & præsertim Beatissimæ Dei Genitricis, quæ, priusquam Gabrieli Archangelo eam salutanti responderet, cogitat qualis esset illa saluatio, non id leniter, sed *δυναμίζοντο*
maturè

maturè, & diu animo, atque cogitatione
 voluebat, vtrum illa salutatio illusoria
 esset, & a Deo, an a Demone, vt optime
 Euthymius. Sanè quamdin res dubia est,
 longe tutius censetur potius eam pie cum hu-
 militate repudiare, quàm cupide, & confi-
 denter eam recipere, aut assentiri, vt testan-
 tur exempla Sanctorum Patrum, qui curio-
 sitatem huiusmodi visionum, vel miracu-
 lorum tanquam perniciosissimam, fallacissi-
 mamque refugerunt. Vt quidam Sancto-
 rum, dum sibi Demon transfiguratus in
 Christum diceret, Ego sum Christus, te per-
 sonaliter visitans, quia dignus es, con-
 festim clausit oculos suos utraque manu vo-
 ciferans, Nolo hic Christum videre, satis
 est ipsum in gloria si videro; statimque dis-
 paruit. Alter sub alijs verbis similem ser-
 uauit in huiusmodi illusione humilitatem;
 Vide, inquit, ad quem missus es. Ego certè
 talis non sum, quod dignus sum hic videre
 Christum. Et B. Virgo Coleta ipsi etiam
 Deo multa ei secreta reuelare volenti res-
 pondit, Domine Deus sufficit mihi te solum
 cognoscere, & peccata mea, eorumque abs
 te veniam obtinere. * Vide plura alia quæ
 prædicti Doctores in proprijs visionibus
 discutiendis obseruant.

a Stephanus
 Iulianus in
 eius vita cap. 5

IO Quod ad aliorum apparitiones
 examinandas attinet, vtrum a bono, vel

a malo spiritu processerint, plures regulæ ab iisdem assignantur. Si veniat aliquis, inquit Gerson, ^b qui se revelationem habuisse contendat, quemadmodum Zacharias, & alij prophetarum cognoscuntur ex historia sacra recepisse, quid agemus, quo pacto nos habebimus? Si statim negemus omnia, vel irrideamus, vel inculpemus, v^o debimur infirmare auctoritatem a^uinae revelationis, quamvis ut olim potens est, neque enim manus eius abbreviata est, ut revelare non possit. Scandalizabimus etiam simplices dicentes, quod ita de universis ^c revelationibus, & prophetiis potuerunt esse calumnia, & confecta erunt phantasia, vel illusiones. Tenebimus ergo medium, & secundum Apostoli Ioannis ^d documentum, Non credemus omni spiritui, sed probabimus spiritus si ex Deo sint, & obedientes Apostolo, ^e quod bonum est, teneamus.

^b Tract. de distinct. verarum vision. a falsis parum a principio.

^c Credo legendum divina vel, Universis non visum.

^d 1. Ioan. 4.

^e 1. Thess. 5.

II Inprimis igitur examinatur harum visionum debet esse Theologus, arte pariter, vsuque peritus, non quales sunt, qui semper addiscentes nunquam ad scientiam veritatis perveniunt, quales garrulosi, verbosi, protervi, contentiosi &c. Apud tales enim nona qualibet divina revelatio sic incognita est, & barbara, ut confestim ad se deductam cum grandi cachinno, & indignatione rejiciant, irrideant, & accensent.

Alij

Alij sunt, nec nego, qui ex aduerso in oppositum ruunt vitium, qui superstitiosa etiam, & vana, & illusoria deliriorum hominum facta, & somnia, nec non agrotantium, & melancholicorum portentosas cogitationes reuelationibus ascribunt. Istis leue cor nimis ad credendum, alijs nimium intractabile, & asperum esse videns, scio certissimum esse, quod apud Nasonem scribitur medio tutissimus ibis.

12 Et quoniam quamplurima sunt signa, quibus diuina reuelatio a diabolica illusione dignosci queat, Ioannes Gerson¹ (cuius in similibus magna sacre, ait Delrius, ² est auctoritas) ea omnia confusionis vitandæ gratia ad sex quasi capita coarctat, quæ hoc versu continentur.

Tu quis, quid, quare, cui, qualiter, unde require. Quis est cui fiat reuelatio, quid ipsa continet, & loquitur, quare fieri dicitur, cui pro consilio detegitur, qualiter viuere, & unde venire reperitur.

13 Probatio spirituum dum queritur fieri, consideretur imprimis persona suscipiens visiones, si sit boni, & discreti iudicii rationis naturalis, quia laeso cerebro turbatur iudicium rationis. Si ob valetudinem parum firmam, redundantiam bilis atra, inediam, vel insomniam, aut imaginatio-

¹ Tract. de probatione spirituum.
² q. 3. Cit. sec. 1.

¹ Delrius sec. 2. cit. nu. 4.

nem turbidam lascius phantasias patiatur, non magnopere querendum est, a quo spiritu veniant melancholica, illusoriaque visiones, ut patet in phræneticis, in agrotis varijs, qui vigilantes se talia videre putant, audire, gustare &c. qualia somniantes patiuntur. Habet præterea qualibet passio profundata suam lesionem, suam ebrietatem, suum, ut Origenes loquitur, demonium. Patet in philocaptis, in zelotypis, & iracundis, in invidis, & avaris, Unde Poeta, qui amant, sibi somnia fingunt: huiusmodi enim, qui laeso sunt cerebro, & nimium apprehensivis, aut imaginationis turbide, & æquo Delirius loc. vehementioris, damnum facile imponit, quia citò falsarum rerum imaginibus obversantibus tenaciter adherant, & assentiuntur.

14 Querendum est etiam si persona & Gerson. loc. sit nonitia in zelo fidei, & spiritali exercitio. & Delirius tatione, an veterana, quia nonitius servor nu. 7. cito fallitur, si regente caruerit, præsertim in adolescentibus & fæminis, quarum est ardor nimius, avidus, varius, effrænis, ideoque suspectus Hoc iudicio Franciscus Picus, ait Delirius, primò detexit falsitatem cuiusdam revelationis, visionisque: post & alia indicia accesserunt, ut quod vana quedam bonis mixta Diabolus in forma Christi Domini caput suadere. Rursus plurimum Gerson, loc. refert attendere, qualis sit, & fuerit persona, citò qualiter

qualiter erudita, quibus assueta, quibus delectata, cum quibus conuersata, si dimes, vel egea, in prima superbiam, vel secretam voluptatem, in altera fictionem timebimus.

• Delirius sec.
2. nu. 6.

Neque aetatis, & sexus differentia negligenda est. Nam si caeca sit, & caduca aetas, delirii periculum est; si puerilis, lenitatis, & morbi imuginosi, quia humidiores, quam par est, sunt pueri cerebro, & pleni vaporibus, qui paruo negotio commouentur. Quare & per eos, ut aptiores suis conatibus, de ratione olim amabant oracula fundere, sed & hodie saltitant in christallomantia, & hydromantia. De famineo sexu constat hunc esse suspectiorem.

15 Hoc super omnia conueniet obseruare, ne lateat interior superbia spiritalis, quam Bernardus verè nominat subtile malum, quoniam & hac de humilitatione sua nascitur, de sordibus, & cilicio, de ieiunijs, & virginitate, immo & de sua morte, suoq; contrario trahit originem. Quid igitur erit

Tantum a superbia, cum nec ipsa virtus intra sit ab ea? Est autem superbus quidam in intellectu, dum non vult subijci alieno iudicio, sed innititur proprio, quidam in voluntate, dum renuit obedire, & hac citius deprehenditur, ideoque facilius corrigitur, quam prima.

16 Secundò, probatio spirituum respec-

cit ne lum personam, qua visiones patitur, sed visionum qualitatem, si vera sunt omnia etiam usque ad minimam propositionem, quoniam in spiritu veritatis falsitas non est, in spiritu autem mendacij mille quandoque sunt veritates aperta, ut in unica latenti falsitate decipiat. Hac ratione prohibuerunt a testimonio veritatis, quam fatebantur, Christus demoniacos, & Paulus Pythonissam. Si praterea sit in visionibus sapientia qua desursus est, cum suis titulis quos Iacobus enumerat, primum, inquit, pudica est, deinde pacifica, modesta &c.

17 Tertiò, probatio spirituum requirit, ut persona, cui visiones huiusmodi recitantur, habeat se prudenter, & cautissimè, præsertim in principio consideret acriter, quare mouetur hæc persona secretum suum pandere: super quo fiet ista consideratio. Cane ergo quisquis es auditor, aut consultor, ut non applaudas tali personæ, non obinde laudes eam, non mireris, quasi sanctam dignamque reuelationibus, atque miraculis. Obfiste potiùs, increpa dure, sperne eam cuius sic exaltatum est cor, & elati sunt oculi, ut ambulet in magnis, & mirabilibus super se, ut digna sibi videatur, quæ non humano aliorum more operetur salutem suam, per doctrinam scilicet Scripturarum, & Sanctorum, cum dictamine rationis naturalis.

lis. Talem admone non sublime sapere, sed sapere ad sobrietatem, quoniam verissime ait, qui dixit, Superbia meretur illudi, & spiritus sanctus, qui se dat humilibus, nequaquam ex humiliatione se subtrahet.

18 Quartò, probatio spirituum considerat, quare fieri dicuntur visiones, praesertim quo sine, nedum proximo, nedum aperto, sed occulto, & longinquo. Potest itaque finis primus apparere bonus, & salubris, & deuotus, ad adificationem aliorum, qui tandem prelabetur in simplex scandalum, dum vel non respondebunt ultima primis, vel aliud falsum, fictumqueprehendatur in personis, fuisse, quod reputabatur sanctitatis, & deuotionis. Rursus, dum aliquid fieri potest per humanam industriam, sit hoc in vita, sit in doctrina, quare necesse est vel querere vel expectare diuinam calitus allocutionem? hoc nempe tentationi Dei, quam honorationi apparet similis: quare si id quod reuelatum fuit, & humanam intelligentiam quis sine reuelatione potuerit assequi, suspecta esse debet ut supernacua, & minime necessaria. Ceterum finis etiam attendendus est, quare sit communicatio talium visionum alteri personae, utrum ad ostentationem, vel ad necessitatem; utrum ad dandum, vel recipiendum consilium; utrum fiat experto, vel inexperto talium. Quod si videatur
hac

¶ Delrinus sec.

5. S. orationem
fid. ratio.

hac persona querere tantummodo consilium
ne fallatur, videndum est, si paratam se
monstrat obedire consilio, alioquin iam de
curatione vix spes erit, quoniam, ut dicit
Ioannes Climachus, non iam eget damone
tentante se, quia factus est sibi demon. Et
profecto si visio ex Deo fuit, non dissipabitur
in humiliante se sub alieno iudicio propter
Deum, sed vigorabitur amplius, & vincet.

19 Quinto, Probatio spirituum con-
sidera, qualiter, & quomodo persona, qua
visiones se habere dicit, conuersatur, an in
secreto, vel in publico, an in vita actiua, vel
contemplatiua, an in deuotione nimia, qua
notam affert in vestimentis, & ceteris, aut
si communem habet conuersationem accom-
modam his, quibus conuiuitt. Hoc precipue
considerare necesse est, si sit mulier, qualiter
cum suis confessoribus conuersatur, & in-
structoribus, si colloctionibus intendit con-
tinuis sub obtentu nunc crebra confessionis,
nunc prolixa narrationis visionum suarum,
nunc alterius cuiuslibet confabulationis.
Expertis crede, praesertim Augustino, &
Domino Bonauenturae, vix est altera pe-
stis velesicior ad nocendum, vel insana-
bilio. Quod si nihil haberet aliud detri-
menti, nisi temporis pretiosi latissimam
hanc consumptionem, abunde diabolo sa-
tis esset.

20 Sextò, probatio spirituum confide-
 rat, unde spiritus veniat, aut quò vadat,
 & quomodo se ingerat. Nam proficientibus
 Delcius sec. 1 spiritus malus se durè, implacide, & vio-
 lenter quasi cum strepitu quodam, ut imber
 in saxa decidens, infundit: bonus verò is-
 dem leniter, placide, & suaviter, sicut aqua
 irrorat spongiam. Illis vero, qui in deterio-
 ribus proficiunt, experientia docet contra ve-
 nire. Itaque Bernardus testatur, hoc
 in se nunquam sciri datum esse, nempe unde
 spiritus veniat, aut quò vadat, qui tamen
 expertum se pluries asserit humiliter sancti
 spiritus presentiam ex intimo motu cordis,
 siue mentis. Mirabitur igitur fortassis ali-
 quis, quo pacto persona status inferioris di-
 cat, se frequenter agnoscere, unde spiritus
 veniat, præsertim cum dixerit Christus
 Nicodemo: Vocem, inquit, eius audis, &
 nescis unde veniat, aut quò vadat. Quid
 porro quod in spiritibus diversis, multa in
 inspirationibus inuenitur similitudo. Est
 enim spiritus Deus, spiritus angelus bonus,
 spiritus angelus malus, spiritus humanus,
 tam rationalis, quàm animalis. Potest an-
 tem similis visio spirari per quemlibet hunc
 spiritum suo modo, longèque tamen diverso,
 sed diversitatem faciliter percipi quadam
 similitudo non finit apud inexertos talium;
 qui neq, per seipsos ex acumine ingenij, neq,
 per

r Gerson loc.
 cit.

per eruditionem in theologicis, vel physicis disciplinis, neque per aliorum traditionem sciunt talia distinguere. Certè nec mirandū, cum paucissimos inueniamus, qui plenè sciunt secernere cogitationes, & affectiones sua rationalis anima, ut rationalis est, ab illis, quæ sunt animales, videlicet in sensu communi, vel organo phantasia. Quem inuenies, precor, ex timentibus Deum, peccataque fugientibus, qui semper, & in omnibus ad liquidum prospiciat, dum tentationes vigent, si sensus eorum sit tantummodo in imaginatione, vel consensus in ratione? Adeo non facile est discernere sensum a consensu. Quanto plus habet difficultatis probatio quadruplicis prænominati spiritus, dum videlicet instinctus unus, vel inspiratio vehemens tangit mentem, si sit a Deo, vel ab Angelo bono, aut malo, vel a proprio spiritu humano. Cuius rursus sensus portio duplex, superior, & inferior ascripta est, cuius sentire diuisionem perfectè dat illud verbum Dei, quod pertingit usq̃, ad diuisionem spiritus, & anima: qualem in se diuisionem passa erat, quæ exclamauit, Magnificat anima mea Dominum; dehinc secernens spiritum ab anima subiunxit Et exultauit spiritus meus in Deo salutari meo.

21 Postremò, ut probe inuenerim verum iste spiritus ex Deo veniat, discernenda

† Delcius sec. sunt ¹ cogitationes qua reuelationem subse-
 6. §. secundo, cula, vel praecefferunt. Nam ex preceden-
 tium imaginatione posset nasci phantastica
 illusio. Ad malis cogitationibus fluctuan-
 tem animum spiritus sanctus non accedit,
 nec vera reuelatio: Nec tamen semper bo-
 nam, & piam cogitationem vera reuelatio,
 & diuina subsequitur; in ipso namque ora-
 tionis fernore plarisque Diabolus conatus
 irrepere. Ad veram reuelationem semper
 sequuntur bona desideria, & effectus boni,
 ad illusoriam aliquando per accidens, & ad
 tempus boni, qui tamen a Diabolo in maius
 malum diriguntur. Notatum illud prius
 fuit ab Hucbaldo, ² qui cum recensuisset
 visiones S. Aldegundis, addit, In cunctis
 huiusmodi reuelationibus virgo prudens
 magis, magisq; se humiliabat, regno Dei
 propior fiebat, sponso caelesti feruenti-
 us inhærebat. Hic profecto genuinus est
 effectus verarum reuelationum; qui huic
 contrarij sunt, aperte docent illusoriam fuisse
 que praecefferat. Qui plura de hac re scire
 desiderat, cōsulat Martinum Delrium, &
 Ioan. Gersonem, ³ qui diuinam reuelatio-
 nem cum aurea moneta pulcherrimè cō-
 fert, ⁴ & quinq; virtutes aureæ monetæ
 proprietatibus persimiles describit, ex
 quibus numisma hoc diuinæ reuelationis
 ab adulterina dæmonis apparitione dig-
 nosci

¹ In vita sua
 cap. 2.

² Locis citatis

³ In tract de
 distinct. vera-
 rum visionum
 a falsis.

nosci queat, si nimirum habeat pondus humilitatis absq; curiositate, & tumoris vanitate, si flexibilitatem discretionis absq; superstitiosa estimatione, & abiectiōe consilii; si durabilitatem patientia in aduersis absq; remurmuratione, & ficta amulatione, si veritatis configurationem absq; mendosa, aut inepta assertione, si deniq; colorem vini- dum, & sincerum diuina charitatis absque carnalitati scoria, & face.

22 Ex his perspicuum est, maximam diligentiam adhibendam esse, & multiplex scrutinium faciendum tam ab eo, cui apparitio aliqua facta esse dicitur, quam ab alijs, quorum est de ea iudicare, priuquam reuelationem aliquam, si præsertim ad doctrinam aliquam confirmandam adhibeatur, vt diuinam publicemus; ne falsam, aut incertam doctrinam pro vera, aut indubitata procudamus, sænum, stipulam, & illusiones diabolicas, pro pretioso cælestis visionis numismate, venales habeamus, & populum deuotum, atq; ad visionibus, & miraculis credendum nimis procliuem, sub specioso pietatis colore in errores periculosos præcipitemus. Quanta autem industria, quibusue medijs vsi fuerint tum *Newtonus*, qui hanc visionem vidisse dicitur, tum alij, quibus eam communicauit, in illa

examinanda, vtrum scilicet fuerit vera apparitio, an phantastica imaginatio, diuina reuelatio, an diabolica illusio, mihi non constat. Certè si vera sunt, quæ famâ feruntur, in ea divulganda nimium præcipites fuere, cum & *Newtonus* socij sui *Suttoni* Protestantis hortatu, vt ipse ait, eam subito scriptis commendarit, alijsque monstrarit; tum illi, quibus eam indicauit, confestim, & sine mora vt veram reuelationem promulgare non dubitarint. Quomodocunque sit, non fuisse cœlestem reuelationem plura argumenta non infirma ex præfatis regulis petita satis probabiliter ostendunt.

* Surius ad
annum. 1509.

23 Atque inprimis, quantumuis fieri possit, vt aliquis ob lucrum, vanam gloriam, aut alium priuatû, vel publicum, suo iudicio, emolumentum, falsa miracula, & reuelationes de industria confingat, vt contigit *Bernæ* apud *Helneticos*,* vbi quidam primarij religiosi Ordinis Sacerdotes, quod quasdam reuelationes ad immaculatam Beatæ *Mariæ* Virginis Conceptionem impugnandam supposuissent, degradati sunt, atque flammis exvisti, absit tamen a me, vt vel leuem aliquam suspicionem habeam, *Newtonum* virum Catholicum tam grande facinus perpetrare voluisse. Hoc tamen certissime

tillimè mihi persuadeo, multa assignari posse, iuxta doctrinam suprapositam, indicia non obscura, ex quibus coniecturam probabilem facere licet, eam visionem, vel vehementi conturbati cerebri imaginationi tribuendam, vel meram illusionem reputandam esse.

24 Nam primò satis constat, utrosque hos iuvenes esse adolescentulos, atque, ut in relatione habetur, fuisse in carcere malè tractatos, & proinde tum ob mediā, tum insomniam, (cū per viginti quatuor horas nec cibum sumpserint, nec per plurimos dies in lecto obdormierant) aliquam phantasiæ lationem pati potuisse. Deinde constat, *Newtonum* Catholicum clamoribus socij sui *Suttoni* Protestantis, qui se damnatum esse vociferabatur, & qui antea infirmi cerebri, ne dicam, contracti, esse putabatur (nam paulo post, eum planè phreneticum fuisse ipsemet *Newtonus* fatetur) e somno de improviso expergescens fuisse; & propterea facillimum erat, ut *Newtonus* ex vehementi apprehensione visionis, quam statim futuram esse *Suttonus* illi vix plene expectato prædixit, imaginaretur se illud vidisse, & audiuisse, quod reuera nec vidit, nec audiuit, quod

vigilantibus nonnunquam contingere superius annotauimus. Et certè fuisse apparitionem illam duntaxat imaginariam, quæ ad verba, quæ *Newtonus* se audiuisse affirmat, ex ipsamet relatione perspicuum est. Nam tamen si dicat *Newtonus*, Beatam Virginem, atq; Sanctorum multitudinem sibi apparuisse; tamen quando verba, quæ locuti sunt, recenset, non absolutè ait, eos talia, aut talia dixisse, sed *cogitabam*, inquit, *B. Vnginem mihi in hunc modum loquentem fuisse: Ecce intueri, & crede me in corpore assumptam esse, & simul dixisse, ne suscipias iuramentum, quin potius omnia tormenta sustine* &c. & paulo post: *Existimabam*, ait, *Sanctos, & Martyres*, (qui apparuerunt) *mihi dixisse, Duplica deuotionem tuam erga Sanctos, nihil enim Deo magis acceptum est.* Adeo vt tota certitudo huius reuelationis ex vnius adolescentuli, nec Sancti, nec docti, nec in vita contemplatiua exercitati, sola cogitatione, & imaginatione dependeat, quale testimonium vt sciat Lector quantæ authoritatis sit, ad ea quæ ex *Gersono*, & *Delrio* superius retulimus, ipsum remitto.

25 Sed quomodocunque res se habeat, sit visio ista realis, sit imaginaria (nam utroque

utroque modo Deum hominibus vel per se immediatè, vel per Angelos, & Sanctos apparere posse indubitatum est) attamen plurima sunt signa non improbabilia, quæ, iuxta regulas supra positas, revelationem illam partim suspectam, partim non divinam, sed illusoriam esse satis evidenter commonstrant. Inprimis etenim notum est, *Suttonum*, qui *Newtono* prænuñciavit, se revelationem habiturum, atque ita primus fuit, cui revelatio ista facta est, non solum non fuisse Catholicum, verum etiam, ut ex ipsa *Newtoni* relatione colligitur, iuvenilibus vitijs irretitum; Constat etiam *Newtonum*, non tantum in vita spiritali fuisse novitium, sed nec in fide Catholica, ut apparet, admodum confirmatum; cum & de assumptione B^{ez}. Virginis, & de Sanctorum invocationibus titubare visus fuerit.

26 Deinde, plura in *Newtoni* relatione habentur, quæ non videntur veritati consentanea. Nam primò non videntur satis coherere, quæ de *Suttono* dicuntur, ipsum nimirum *testem futurum esse illius favoris, quem Deus Newtono præstare decreverat*, cum *Suttonus* nihil ferè illius revelationis aut viderit, aut audierit, de quo testimonium ferre posset; Ait enim *Newtonus*
in

in sua relatione, *Sutorum* timore perterritum in lecto se abscondisse, asserentem se *ausum* non esse *visionem* illam intueri, quam a Newtono aspicere oportet: Ea autem, quæ a B^{ea}. Virgine, & Sanctis, Newtono dicebantur, ipsemet non aure corporea, sed interna cogitatione excipiebat. *Cogitabam*, inquit, *B. Virginem mihi dixisse, ne suscipias Iuramentum &c. Cogitabam Sanctos, & Martyres mihi dixisse, Duplica devotionem tuam &c.*

27 Secundò falsum est illud aliud, quod per revelationem *Sutorum* cognovisse dicitur, se nempe damnatum esse, ea tantum de causa, quòd se iuramento obstrinxisset, cum ex ipsamet relatione constet, eum plura alia iuventutis delicta commisisse, ob quæ damnandus esset. Et tametsi in quibusdam exemplaribus vox illa (*tantum*) iam expuncta sit, certissimum tamen est, in primis exemplaribus, quorum plurima adhuc extant, vocabulum illud *tantum* expressè contineri.

Tertiò, verba illa, *Duplica devotionem tuam erga Sanctos*, nihil enim Deo magis acceptum est, ita generatim sumpta, nequaquam veritati consonant, cum perspicuum sit, devotionem erga Sanctos, Charitate, quæ est virtus Theologica, ut
alias

alias virtutes taceam, longè inferiorem,
& Deo minùs gratam & acceptam esse.
28 Quàrto, non fuisse revelationem hanc
divinam, sed illusoriam, ex effectù etiam
probatur: Nam (præterquam quòd de-
mentia, & insania divinas consolationes,
& revelationes rarò consequi solet, ut
contigit *Suttono*, nisi fateri quis velit, e-
um ante revelationem ipsi factam mente
captum esse, ex quo validius argumen-
tum ad revelationem hanc impugnandam
trahi potest) ipsemet etiam *Newtonus*
contra expressam B. Virginis prohibi-
tionem iuramentum suscepisse dicitur, ut
Episcopus *Petroburgensis*, qui Iuramen-
tum illi ministrabat, & plures alij qui a-
staban, constanter affirmant. Neque ve-
risimile est, Episcopum illum aut voluisse
aut ausum fuisse *Newtonum*, quem Comes
Exoniensis carceri mancipaverat, quòd
Iuramentum suscipere noluerit, liberum
dimittere, nisi priùs illud præstitisset. Et
certè altum *Newtoni* silentium, qui mo-
dum & condiciones, ob quas libertati
pristinæ restitutus est, tam leviter per-
transit, solùm asserens, se a Comite Exoni-
ensi *Lincolniensium terrarum Vicecomiti*
traditum, & a Vicecomite ad Episcopum
Petroburgensem adductum esse, atque ab
eo libertate donatum, cum tamen plura
minutiora,

minutiora, & levioris momenti recensere non negligat, non obscure indicat, aliquid humani sublatere, quod patere noluit *Newtonus*.

Cap. 12.

29 Postremò, illud aliud miraculū, quod *Newtonus* de seipso refert, nempe se coram Exoniensi Comite corpoream *B. Virginis* in cælos assumptionem confirmasse ex illo loco Apocalypsis, *Signum magnum in calo; quem locum*, inquit, *se ante id tempus nec legisse, nec audivisse, sed tunc tam expeditè illud protulisse, ac si præ oculis habuisset*, non satis probabile videtur: cum enim opera Dei miraculosa semper perfecta sint, verisimile non est, voluisse Spiritum sanctum per os *Newtoni* talem scripturæ textum ad *B. Virginis* Assumptionem comprobandam afferre, qui apud Theologos omnino convincens non esset; at constat ex communi Theologorum doctrinā, literalem illius loci sensum non de *B. Virgine*, sed de Christi Ecclesia intelligendum esse; sed ex solo sensu literalī, & non mystico, aut allegorico, nisi per alium Scripturæ textum declaretur, sufficiens argumentum duci potest ad dogma fidei stabilendum. Mitto, non tam perfectam humilitatem in hac *Newtoni* relatione elucere, quāta, iuxta regulas suprā traditas, in eo, cui

cui Deus verè se revelat, inesse deberet, cuilibet eam legentissimè apparebit.

30 Quapropter, si *Bartholomæus Medina* vir doctissimus, & religiosus, alijque nonnulli Theologi, ad revelationes mulierum Sanctarum, & miraculis illustrium pro immaculata *B^mx. Virginis* Conceptione confirmanda communiter citatas, & permissu Summorum Pontificum typis mandatas, respondere non verentur, eas non esse authenticas, neque authoritatis pondus habere, quanto magis hanc apparitionem, quæ in vnius adolescentuli, nec Sancti, nec eruditi, nec in vita contemplativa exercitati, sola authoritate fundatur, ob causas, & argumenta prædicta, non esse authenticam, meritò, & intrepidè responderi potest.

31 Atque hæc sunt quæ Iuramenti propugnatores ad prætentam hanc *Newtoni* revelationem respondent, quam quidem, cum particularium, & iam superstitum personarum facta attingat, examinare noluissem, nisi ipsemet *Newtonus* proprio suo scripto rem totam omnibus palam faciens, me ad argumenti illius ex sua revelatione petiti, quod multi ad Iuramentum impugnaudum maximopere urgent, atq; de eo plurimum gloriantur, debilitatem ostendendam omnino coegisset.

gisset. Ex quibus omnibus optimè concludi potest, nullum prorsus argumentum sufficiens, vel ex divina revelatione, vel alia quavis ratione, aut authoritate duci posse, quod certò, & evidenter demonstreret, præfatum fidelitatis iuramentum a nullo Catholico, probabili, & proinde tuta conscientia præstari posse, aut illos Catholicos, qui isto iureiurando se astringunt, a Christianorum, rectèque de fide sentientium consortio excludendos, aut ad Sacramentorum participationem haud admittendos esse.

23 Ecce B^{me} Pater, *potissima omnia argumenta, que tam contra Iuramenti susceptionem, quàm pro eo suscipiendo adduci solent; a me fideliter enarrata*: in quibus explicandis nihil ego ex propria sententia, sed ut personas eorum induens, qui Iuramentum vel licitè præstari posse, vel non posse, palam, & ex professo docent, affirmare decrevi, vestræ Sanctitatis paternæ sollicitudini relinquens, ut postquam de rationibus, ob quas Catholici Angli Regio decreto obtemperantes iuramentum istud præstare, plenè informata fuerit, eas quo diligenter examinaverit, illas particulatim approbet, vel condemnet; ut Catholici in hoc negotio gravissimo, quod vestra autoritas, & Regia dignitatis prerogativam tam

Cap. 10. de Iuramento fidelitatis.

intimè attingit, tum vestris præceptis obfistere formidantes, tum Regio mandato, quantum tutà conscientia possunt, parere cupientes clarè perspiciant, quas Iuramenti clausulas admittere, quasque reiicere teneantur; atque a vestra Sanctitate perspicuè, & absque ullis ambagibus, aut verborum integumentis edoceantur, quomodo tum proprijs conscientijs, tum vestra Beatitudini, tum Regia Maiestati circa singulas Iuramenti partes satisfacere queant. Sicut enim pro fide Catholica, qua verè fides Catholica esse, ab Ecclesia, cui munus hoc res fidei definiendi, & non privatis Doctoribus, qui fallere possunt, & falli, incumbit, declaratur, bona omnia temporalia, vitamque ipsam amittere paratissimi existant, ita pro opinionibus, tametsi a maiori, & meliori parte Theologorum propugnatis, dummodo alij, quantumvis paucissimi, non absque probabilitate reclamant, se, totamque familiam in apertum, extremumq; fortunarum omnium discrimen conijcere illubenter profectò vellent: Sed quemadmodum vestra Sanctitati in rebus spiritualibus, & in ijs, quæ absq; peccato prætermitti nequeunt, obedire toto corde desiderant, ita, si a temporali obedientia, qua Regi nostro Serenissimo ex lege Christi debetur, præstanda, absque sufficere ratione, his præsertim temporibus, crecentur,

*arcerentur, in quibus pro Religione Catho-
lica gravem iamdudum Principis sui con-
trariam profuturis indignationem in se
concitarunt, se paulo durius tractari, quàm
filij a parentibus solent, non immerito ex-
istimarent; illud Christi Domini praeceptum
prae oculis semper habentes, Reddite, quae
sunt Caesaris, Caesari, & quae sunt Dei, Deo.*

*Omnia, quae in hac Disputatione,
aut alibi scripsi, Ecclesiae Catholicae
Romanae iudicio humiliter subijcio; si
quid ex ignorantia elapsum, quod illi
non probetur, improbo, damno, &
pro non scripto haberi volo.*

*Rogerus Widdringtonus
Catholicus Anglicus.*

FINIS.

Rogeri Widdringtoni
Catholici Angli Apologeticæ
Responsionis ad Libellum cu-
jusdam Doct̃oris Theologi
Prefatio ad Lectorem.

EDidi non ita pri-
dem (*Christiane Lector*)
Apologiam pro Iure Prin-
cipum aduersus rationes
Card. Bellarmini, qui suam sententiam
pro potestate Papali Principes abdicandi,
vt rem de fide certam demonstrare, &
contrariam quorundam Catholicorum opi-
nionem tanquam hæreticam impugnare
contendit. Qua quidem Apologia (quam
ego, Deus mihi testis est, non studio contra-
dicendi, aut Card. Bellarminum, quem
plurimum veneror, traducendi, sed gratia
tantum veritatis inuestiganda, & quosdam
Catholicos pios, eruditos, atq; de Ecclesia
Catholica optime meritos, qui si in vinis
essent, aliorum patrocinio ad se defendendos
minimè indigerent, à fœdissima hæresis os

nota vindicarem, confeci) à nonnullis pessime excepta est, quæ eam miris clamoribus insectantur, & pueros, mulierculas, virosq, præsertim indoctos, & vix syllabam illius intelligentes inducunt, ut eam quibuscunq, maledictionibus, atq, execrandis contumelijs ignominiose laceessant. *Avunt enim (ut levioris momenti convitia præteream) esse librum temerarium, scandalosum, erroneum, quin & fidei Catholicæ ex toto repugnantem.*

2 Quæ enim, *inquiunt*, maior temeritas excogitari potest, quàm vnum, vel alterum obscuri nominis Auctorem, septuaginta Doctoribus clarissimis à Card. Bellarmino recensitis, quin etiam *ut ipse Bellarminus affirmat*, * Scriptoribus Catholicis omnibus, tum Theologis, tum sacrorum Canonum, ac civilium legum professoribus, sese opponere, & tanquam alterum *Goliath* aduersus acies omnium Catholicorum procedere ausos esse?

An non etiam incredibilis arrogantia est, tot virorum gravissimorum non doctrina tantum, sed sanctitate etiam illustrium, concordie sententiæ non solum non acquiescere, verum etiam in eos nefandam perduellious culpam impingere, *sicut Widdringtonum fecisse satis*
apertum

* In præfat.
 contra Bar-
 claium.

apertum esse aiunt, cum eos, qui potestatem Principes deponendi summo Pontifici attribuunt, gravissimam supremis Principibus iniuriam irrogare, & si subditi sint, in detestandum læsæ maiestatis crimen incurrere non semel, sed sæpius in sua Apologia asserere videatur?

3 Quod verò hæc *Widdringtoni* Apologia sit valde scandalosa, *nivis manifestum esse dicunt*, cum Principibus secularibus licentiam tribuat libros prohibendi, quod tamen ad hæreticæ pravitatis Inquisitores, Episcopos, summumque duntaxat Pontificem pertinere videtur: iisdemque Principibus ansam præbeat Ecclesiam impunè persequendi, & scelera quæcunque liberè, & absque pœnæ temporalis periculo perpetrandi; atque etiam Prædicatores ad fidem Catholicam dilatandam à summo Pontifice missos pro arbitrio repellendi, ex quibus profectò maxima sequutura esse scandala nemo inficiari potest. Quin etiam ipsum Card. *Bellarminum* potissimum hoc tempore Ecclesiæ Catholicæ adversus Sectarios propugnatorem insulsè admodum perstringere videtur, dum & titulum tam ignominiosum suæ Apologiæ apponit, & ipsum tanquam quæstionem hanc gra-

uissimam minus sincere pertractantem, & sibi metipsum in multis contradicentem ex suis met principiis confutare, & proprio gladio iugulare prætendit; quod sanè non absque gravi scandalo nimis amplam tum Catholicis occasionem dare videtur, ne reliquis suis controversiarum libris debitus ille honor, in quo hucusque ab omnibus sunt habitæ, deinceps deferatur: tum etiam Ecclesiæ Catholicæ adversariis, ne ad Ecclesiæ gremium tam citò reuertantur, dum Catholicos ipsos linguis suis, quasi gladiis quibusdam, se inuicem confodere, & calamos suos adeo hostiliter in se mutuò stringere conspiciunt.

4 *Demum*, quòd *Widdringtoni* liber sit planè hæreticus, et fidei Catholicæ omni ex parte repugnans, aut saltem à fide deuians, perspicuè probat Card. *Bellarminus* ex nouem Concilijs, quorum tria generalia sunt, à summo Pontifice approbatis; neque enim ab hæresi, aut errore saltem excusare posse videtur, qui vocem Ecclesiæ audire contemnit, & tot Concilijs, quæ doctrinam Catholicam apertè declarant, sciens, & volens contradicere præsumit.

5 Hæc sunt præcipua, quæ rigidi isti Censores ex nimio spiritus sui fervore adversus meam Apologiam obiectant, quæ omnia refellere, meque ab eo um calumniis vindicare non valde laboriosum esse reor. Quod si in istis Calumniis obsterendis nimium prolixus esse videar, & debita proportionis, quæ tam parvi libelli Præfationi congruit, modum excedam, supplex à te, Lector benevole, veniam peto; neque enim tam commodam me iniuste accusatum defendendi opportunitatem nactus, meam a pessimis hisce criminibus purificationem ulterius differendam esse duxi.

6 Atque, ut singula capita eodem, quo proposita sunt, ordine, eaque, qua possum, brevitæ percurram, imprimis definitionem temerarij, prout in præfenti à Theologis sumi solet (ut plures alias temeritatis acceptiones, quas iidem Theologi tradunt, nunc missas faciam) à Dominico Bannes à Theologo doctissimo, & qui nouissimè post Melchiorum Canum, quem ipse citat, de hac materia scripsit, accipiam: Si, inquit, definitionem nominis temerarij consideremus, omnis propositio hæretica, & erronea est satis temeraria. Sed tamen accipitur specialiter propositio temeraria, quando aliquis asserit quidpiam contra communem opinionem Ecclesiæ, aut Theo-

a 12. 2. q. 11.
ar. 2.

logorum sine magna auctoritate in materia graui. *Verum autem hac definitio temerarij propriè sumpti, quam Card. Bellarminus, ut opinor, admittet, vel saltem ut improbabilem non reijciet, Widdringtoni Apologia iure attribui possit, iam disquirendum est.*

7 Rem quidem, de qua nunc agitur, fateor esse grauissimam, vipote ad supremam potestatis Ecclesiasticae, & ciuilibis iura spectantem, neque de hoc vlla inter nos controversia existit. Itaque hac duo tantum examinanda restant; primum, *An quidpiam in Widdringtoni libro contineatur, quod communi Ecclesiae, aut theologorum opinioni aduersetur; secundum, an si tale quid inueniatur, illud sine magna auctoritate osseratur.* Si enim vel nihil comprehendat, quod communi Ecclesiae, aut Theologorum sententia repugnet, vel si tale aliquid assermet, illud non sine magna auctoritate asseneret, praedictam temeritatis culpam utique deuitabit, eamque potius in suos aduersarios iuxta legem talionis retorquebit.

8 Verum ante omnia attendere te oportet Lector erudite (ad te enim potissimum sermonem meum dirigo) quinam sit scopus, ad quem Widdringtonus suam pro Iure principum Apologiam collineat, & quidnam sit illud, de quo ipse cum Card. Bellarmino contendit;

tendit; hoc enim semel cognito, multo facilius
 dydicare poteris, utrum iure, vel iniuria
 predicta crimina illi obijciantur. Non igitur
 ea Widdringtoni mens est, ut quidam i-
 maginantur, communioem Theologorum
 sententiam, que potestatem Principes depo-
 nendi summo Pontifici attribuit, ut mani-
 festè falsam refellere, aut contrariam ut
 veram certissimis rationibus demonstrare;
 sed cum paucissimi quidam recentiores, &
 potissimum Card. Bellarminus, tam mordi-
 cius, tantòq; impetu auctoritatem hanc Pa-
 palem abdicandi Principes defendendam in
 se susceperint, ut eam evidentissimè convin-
 cere opinarentur, eosq; Catholicos, qui huic
 sententie non applaudunt, hereseos nota
 aspergere non formidarent, hoc solum mihi
 institutum erat, ut rationibus Card. Bellar-
 mini probabiliter saltem responderem, vi-
 rosq; Catholicos pios, ac eruditos, ab exe-
 crando hereseos crimine, quo immeritò no-
 tantur, vindicarem, adeòq; non certis, sed
 probabilibus rationibus ex eius Principijs
 monstrarem, sua argumenta non esse ita
 usquequaq; certa, ac demonstrativa, ut per-
 spicue demonstrarent, eos, qui talem auctori-
 tem inficiantur, non esse in fidelium catu
 numerandos, vel à sacramentorum partici-
 patione excludendos.

9 Quapropter prasens controuersia, que
 inter

inter me, & Card. Bellarminum iam agitur, non est de hac simplici enuntiatione, an Papa possit, vel non possit Princeps ob hæresim abdicare, sed de ista modalī, utrum adeo certum sit talem deponendi Principes auctoritatem summo Pontifici ex Christi institutione competere, ut qui contrariam opinionem tinentur, manifesto hæreseos, erroris, culpæve læthalis periculo sese exponant. Vnde, tametsi ego quadam argumenta ab incommodis desumpta, quæ dialectici ad impossibile appellant, in mea Apologia adduxerim, ad probandum, talem potestatem non esse à Christo Domino summo Pontifici communicatam, qui tamen eam diligenter inspexerit, statim persentiet, memor rationes certas, quæ assensum firmum, ac indubitatum gignunt, sed verisimiles duntaxat, & ex principiis credibilibus petitas, quæ persuasionem probabilem procreare valent, adducere voluisse.

10 *Atque hinc cuius liquidò constare potest, Widdringtonum nec Theologis omnibus, nec communi Ecclesia, aut doctorum opinioni, sed paucissimis duntaxat scriptoribus sese opponere, cum pauci admodum ex illis septuaginta Auctoribus à Bellarmino relatis inueniantur, qui, tametsi forsitan sentiant potestatem Principes suis Regnis ob enormia facinora privandi summo Pontifici à Christo*

à Christo Domino concessam esse, non tamen adeo tenaciter sua opinioni adherent, ut contrariam amplexantibus hæreseos notam inurant. Et nisi Card. Bellarminus in posterioribus suorum operum editionibus, nullam planè de nouo ad suam sententiam confirmandam rationem adducens, contrariam Catholicorum opinionem ut hæreticam condemnasset, sed enim in propria sua, quam veriore arbitraretur, opinione absq̃, hæreseos periculo persistere integrum permisisset, non habuisset profectò Widdringtonum, qui sibi aduersaretur, aut qui suas rationes, tanquam ad rem de fide certam demonstrandam minus sufficientes, exercere attentasset.

II Deinde, neque etiam sententia Barclaj communis Ecclesie, aut Doctorum opinioni aduersaria censenda est; nomine enim communis opinionis in definitione temerarij posita non intelligitur illa, quæ minus communis, sed quæ singulari opponitur. At constat sententiam Barclaj non esse unius, aut alterius singularem, quicquid Card. Bellarminus toties vnum Barclaium, solum Barclaium, tanquam alterum Goliath aduersus omnes Scriptores Catholicos ingeminans assereret; cum plurimos ego Auctores, quæ eam amplectuntur, in mea Apologia recensuerim, atque ut optime scribit

Trithemius

Trithemius, de hac re certant Scholaſtici, & adhuc ſub Iudice lis eſt, an Papa poſſit Imperatorem deponere; & propterea eius opinio ad hunc effectum, ut eam tunc ſequi liceat, communis dici poteſt.

b Lib. 8. de
locis, cap. 4.

12 Theologorum Scholaſticorum etiam multorum teſtimonium, ait *Canus*, b ſi alij contra pugnant viri docti, non plus valet ad faciendam fidem, quam vel ratio ipſorum, vel grauior etiam aucto-ritas comprobarit. Vnde in Scholaſtica diſputatione plurium aucto-ritas obruere Theologum non debet, ſed ſi paucos viros inodò graues ſecum habet, poterit ſanè aduerſus plurimos ſtare. Et pulchrè *Nannius*, c Non videtur, inquit, vna opinio appellanda communis ad effectum præiudicandi alteri, eo ſolo quòd plures eam ſequantur, tanquam aues aliz alias, quæ vnā volantem aliz omnes ſequuntur. Communior enim ad hoc exiſtimarem illam, quam ſex, vel ſeptem auctores claſſici rem ex profeſſo tractantes aſſerent, quam probatam à quinquaginta ſola fere aucto-ritate priorum ductis. Opinio enim communis non ex numero opinantium, ſed ex pondere aucto-ritatis fit. Quin & arbitror vtramque ad hoc poſſe dici communem, quando vtraque habet octo, vel decem aſſer tores

c In Manual.
c. 27. nu. 289.

assertores graues, & cum iudicio eam diligentes. *An non in generali Cbalcedonenſi Concilio circa primatum Romani Pontificis tres, quatuorve Episcopi, ſexcentis ferme Episcopis, totiſque Concilio ſeſe oppoſuere, quos tamen procul dubio non eſſe ea propter temeritatis nota aſpergendos Cardinal. Bellarminus conſtanter affirmabit? Iam ſi quis primam huius opinionis, qua poteſtatem Principes deponendi ſummo Pontifici attribuit, originem, & progreſſionem diligenter conſideret, facile inueniet, poſteriores huius opinionis aſſertores, non tam virationum motos, quàm priorum auctoritate tractos eam ſequutos eſſe.*

I; Neque etiam ſatis firmiter comprobari poteſt, opinionem hanc pro poteſtate Papali Principes abdicandi eſſe adeo communem, ut Card. Bellarminus tanquam certum ſupponit. Etenim non adeo clarum eſt, ſepuaginta illos Auctores, quos ipſe tanquam tot milites loricatedos in ſua opinionis patrocinium adducit, eoſque, ut maiorem aduerſario tot armatorum agmina in frontis ſpecie intuenti terrorem incutiat, ordine quaſi militari artiſcioſe diſponit, ſua ſententia omnimodò patrocinari. Nam, ut taceam plurimos ex illis non ſententiam Card. Bellarmini pro dominio ſummi Pontificis indirecè in temporalibus, quam ipſi acriter

d Vide infe-
rius nu. 190.

e Nu. 122.
mex Apolog

aeriter impugnant, propugnare, sed planè
directum dominium, quod ipse imprecatur,
magno applausu apprehendere; imprimis con-
stat Alexandrum Halensem Doctorem
sanè irrefragabilem^a utrumque dominium
tam directum, quam indirectum, expressissi-
mis verbis confutare, neque quid Almainus
senferit, est adhuc, ut alibi^a videmus, satis
exploratum.

14 Deinde, ex illis septuaginta quidam
tam generalibus verbis utuntur, quod ni-
mirum potestas spiritualis se extendat ad
temporalia, quod potestas temporalis
subdita sit spirituali, & quod gladius gla-
dio subijciatur, &c. ut de subiectione quoad
pœnas tantum spirituales, non temporales,
& de potestate imperandi temporalia, non
autem de temporalibus disponendi commodè
intelligi possint. Alij non de Regibus in
universum, sed de Imperatore tantum Ro-
mano apertissime loquuntur, de quo, an ca-
dem planè sit ratio, atque de alijs Regibus,
ob aliquod forsitan pactum inter ipsum, &
summum Pontificem initum, & ob Iura-
mentum fidelitatis, quod Papa prestat, in
disputationem vocari potest. Quid autem
Imperator vi illius Iuramenti, quod verè
fidelitatis esse Concilium Nîennense decer-
nit, pollicetur, & in quo fidelitas illi propriè
consistat, non est nostri instituti iam exa-
minare.

minare.

15 *Præterea, quid impedit, quo minus plurimi ex illis septuaginta Auctoribus qui docent Papam Reges, & Imperatores deponere posse, eodem modo explicari nequeant, quo Doctores illi in mea Apologia revelati unà cum Glossa aperta Gregorij septimi verba interpretantur, asserentis Romanum Pontificem Zachariam Regem Francorum à Regno deposuisse, id est, deponentibus consensisse, vel deponendum declarasse, seu eius depositionem ut licitam consensisse, suæque auctoritate approbasse?* Quod fit, ut pauci admodum ex illis septuaginta Auctoribus, nisi qui postremo hoc seculo de hac materia scripserunt, adeo aperte sententiam Card. Bellarmini sequantur, quin eorum verba ad aliquem ex præfatis sensibus optime accommodari possint.

16 *Verum esto, admittamus hanc Card. Bellarmini sententiam esse ab illis septuaginta, aliisque præterea Doctoribus communiter receptam; si quis tamen communi Ecclesie, aut Doctorum opinioni cum magna auctoritate refragatur, is nequaquam temerarius iuxta prædictam temerarij descriptionem existimandus est. Vtrum autem Widdringtonus rationes sufficientes attulerit, ad eos Catholicos à temeritatis vitio excusandos, qui talem deponendi Principes potestatem*

potestatem summo Pontifici non concedunt, prudens Lector ex eius Apologia facillimè iudicabit, in quantum prætensas Card. Bellarmini demonstrationes funditus evertit, tum plures sanctorum Patrum, summorum Pontificum, aliorumque Doctorum auctoritates producit, qui gladium duntaxat spiritualem, & non materiale, Ecclesiastica potestati competere, & Principes supremos à solo Deo pœnis temporalibus coercendos esse affirmant; tum etiam octo ad minimum Auctores graves (quin & totum Franciæ regnum si Petro Pithxo fides adhibenda sit) qui iuxta Nauarrî superius * citati doctrinam, opinionem illam, quam sequuntur, ad hunc effectum, ut eam tuiò amplecti possimus, communem reddere valent, contra prædictam Bellarmini sententiam, quæ communis dici solet, allegat: tum postremò diuersas causas assignat, quare hæc opinio, quæ potestati summi Pontificis in temporalibus fauet, adeo communis sit, & à primis suis primordiis ad hæc usque tempora tantopere increbnerit; quas eius rationes si quis seriò considerauerit, meritò profectò mirari poterit, quòd in libris Catholicorum ullum omnino iam extet monumentum, in quo hanc summi Pontificis potestatem temporalem à Doctoribus Scholasticis in controuersiam vocari vel subobscurè significetur.

* Nu. 12.

17 *At inquirunt aduersarij, neque Widdringtonum suis rationibus efficaciter demonstrasse, quodd prædicta Principes abdicandi potestas in summo Pontifice non resideat, neque etiam auctoritates Doctorum fideliter recensuisse, cum quidam ex illis, quos ipse pro sua sententia citat, & præsertim Gregorius Tholosanus, & Antonius de Rosellis, disertè affirmant, posse summum Pontificem Principes hæreticos suis Regnis exuere. Verum frivolas esse istas obiectiones cuilibet erudito eius Apologiam attentè perlegenti luculenter apparebit. Hoc enim potissimum Widdringtono institutum erat, ut argumentis Cardinalis Bellarmini probabiliter saltem responderet, & non rationes demonstrativas, quæ contrariam sententiam euidenter concludant, produceret. Sed quoniam argumentorum solutio nullum contraria opinionis positivum assensum ex se producere valet, tametsi ad assentiendum mentem utcunque disponat, visum est Widdringtono non solum rationes Card. Bellarmini refellere, verum etiam argumenta quadam probabilium ex principiis extrinsecis, tum ex intrinsecis petita contra opinionem communem in medium proferre, quæ, licet intellectum ad applaudendum non planè cogant, cum tamen ad assentiendum rationabiliter*

tionabiliter inclinens.

18 Idcirco autem Gregorium Tholosanum, & Antonium de Rosellis aduersus Bellarmini sententiam adducit, quia non solum Auctores, qui oppositam expresse sequantur, sed fautores etiam proferre intendit. Constat autem praefatos Doctores in eo Card. Bellarmini sententia apertissime aduersari, quod existiment non posse summum Pontificem Principes supremos ob crimina mere secularia, qua tamen bono spiritalis obsunt, deponere. Praterquam quod Antonius de Rosellis subdubitanter, & disiuunctiue affirmet, * posse summum Pontificem Imperatorem vel imperio priuare, vel priuandum declarare, adeo ut ipse in sententiam Ioan. Parisiensis, qui potestatem Principes deponendi non Pontifici, sed Reipublicae attribuit, propendere videatur.

* in sua monachica, parte
1. cap. 63.

b. Nu. 67. sup.
Apud 12.

19 Denique, secundum illud temeritatis crimen, quod Widdringtono obicitur, eum nimirum Doctoribus illis, qui hanc summi Pontificis deponendi Principes potestatem tuerentur, nefandum perduellionis crimen impingere, mera calumnia, & impostura est. Neque enim Widdringtonus in quinta suaratione, * quam isti calumniantur, alia confirmat, quam non posse sufficientem assignari rationem, qua motus quispiam

quispiam supremorum Principum colla, absque maxima ipsorum iniuria, alterius potestatis iugo subijcere queat; *sed* tales contra principum sceptrum ^{c Nu. 447.} chinationes esse ex se, suoque genere ^{sux Apologiæ} illicitas, & supremis Principibus summè iniurias, libere, & absque hesitatione, quod sibi probabilius videtur, pronunciat: & propterea, non satis adhuc sibi constare ^{d Nu. 471.} asserit, ^{sux Apologiæ} quamvis à perduellionis crimine excusari possint subditi, quamcunque opinionem circa potestatem pontificis temporalem speculatiue tueantur, qui practicè, sub prætextu forsan religionis, & deuotionis erga sedem Apostolicam, non æquè etiam perpendentes debitum suæ seruitutis erga Maiestatem Regiam obsequium, principem suum legitimum, non obstante quacunque Excommunicatione, aut deprivatione Papali, è Regni sui possessione, quamdiu lis hæc de Principum depositione sub Iudice existit, expellere niterentur.

20 Atque hanc ipsam sententiam sequi tenentur, ut factum suum legitimum reddant, tredecim illi Sacerdotes Angli, * om. Robert. Drury. D. Anton. Chamony. Ioan. Jackson Francis. Barne bey. Oswald Needham, Richard. Hurton Equibustres Sorbonica Schola Doctores Tredecim sunt, reliqui Sacerdotes graues, & exalati a Catholicis habentur.

* D. Gulielm. Bishop. Ioan. Colleton Ioan. Muffin Robert. Charnocke. D. Ioan. Bessendale. Anton. Hebborne. Rogerus Cadwallider.

nesque etiam nunc, duobus duntaxat demp-
tis, superstites, (quorum nomina, nisi
prius publicata fuissent, utique reticissem)
qui, ut Reginæ Elizabethæ fidelitatem
suam probarent, publico scripto pro-
testati sunt, & vniuerso Orbi Christiano
testatum fecerunt, eam, tametsi tunc no-
minatim excommunicatam, & per senten-
tiam summi Pontificis Pij quinti regnandi
auctoritate priuatam, non minùs tamen
plena auctoritate, potestate, & superio-
ritate in eos, reliquosque omnes huius
Regni subditos, quàm vnquam è ma-
ioribus suis quemlibet, dominari. Et
non obstante quauis auctoritate, vel
excommunicatione quacunque denun-
ciata, aut denuncianda vel contra ipsam
Reginam, vel contra Maiestatis suæ
subditos, qui ab eius, eiusve dominio-
rum defensione non recederent, seta-
men Principem, & patriam suam con-
tra quoscunque defensuros, omnem-
que in causis civilibus obedientiam
Maiestati suæ exhibituros esse publicè,
& solenniter promiserunt*.

* Extat hæc
fidelitatis pro-
fessio in siue
Examinatio-
nis M. Georgij
Blackwelli,
p. 103.

21 Hoc igitur primo temeritatis cri-
mine repulso, iam ad secundum de scan-
dalo propellendum veniamus. Quidam
hisce diebus propriarum opinionum adeo
tenaces sunt, ut, quicquid ipsi illicitum
esse

esse semel apud sese statuerunt, illico ab omnibus etiam cum maximo ipsorum incommodo temporali tanquam illicitum condemnandum esse vellent. Et si ab illis ratio exigatur, qua moueantur, ad talem actionem, ut illicitam, tam fidenter condemnandam, cum alij contrā sentientes eam nulla lege, naturali, vel diuina, Ecclesiastica, vel civili prohibitam esse opinentur, continuo ad scandalum, si alia ratio illis non suppetat, consurgere solent, & scandalum, scandalum, conclamitare assuescunt.

Scandalum esse dictum, vel factum minus rectum præbens alteri occasionem ruinæ Theologi¹ definiunt; in qua tamen definitione explicanda multum insudant, atque in singulis conditionibus, qua operationem aliquam scandalosam reddant, assignandis non adhuc inter se consentiunt. In hoc tamen omnes conveniunt, nullam omnino actionem, quæ lege præsertim naturali præcipitur, veram ruinæ occasionem præbere posse, & si inde aliquis peccandi ansam arripuit, non datum, sed acceptum esse scandalum uniuersi confitentur. Hinc fit, ut reddere unicuique quod suum est, & Cæsari, quæ sunt Cæsaris, & quæ sunt Dei, Deo, nemini occasionem ruinæ præbere queat, quin potius

SHieronymus, in cap. 18. 15.
Mato. 5. Thom
2. 2. q. 43. art.
1. & alij Theo
logi ibidem.

Principibus ius suum, quod lex natura illis concedit, eripere est valde scandalosum, & legi tum divina, tum naturali quàm maximè dissentaneum.

22 *Atque hinc singula de scandalo criminationes, quas seneri isti Aristarchi Widdringtono intentant, in seipsos facile retorqueri possunt. Constat enim apud omnes Theologos, penes rempublicam civilem esse auctoritatem sufficientem, qua vitia castigare, civium quieti consulere, seipsam conservare, & quamcunque iniuriam, aut imminens gladio visibili, qui potestati civili congruit, propulsare, aut illatam vilescei poterit. Ex quo principio vel ipso naturalis lumine notissimo evidentissimè colligitur, posse Rempublicam civilem libros quoscunque seditiosos, quàm seditiosi sunt, & intra Principum iniquè violant, sub pœnis temporalibus prohibere (sicut & summo Pontifici eosdem, ut salutis spirituali obsunt, pœnis spiritualibus profligare competit) atque Prædicatores tumultuosos, & statui suo politico verè aduersarios, quique alijs machinationibus illicitis, quàm ex pura Evangelij prædicatione, qua debito modo facta nemini iniuriam infert, temporalem suæ reipublicæ quietem illicitè perturbant, in Regnum suum non admittere, neque hac, meo quidem iudicio, absque*

absque maximo scandalo in dubitationem vocari possunt.

23 Neque Widdringtonus Principibus maiorem occasionem tribuit, aut Ecclesiam persequendi, aut licentius viuendi, quàm ceteri Doctores ab eo in sua Apologia relati, & praesertim Alexander Halensis vir insigni pietate, & eruditione praeclitus, (cuius Doctrina à summo Pontifice Alexandro quarto, & septuaginta Theologis & ut à veritate Catholica minime dissentiens approbata est) qui disertis verbis affirmat, Reges, si deliquerint, à solo Deo poenis temporalibus castigari posse; ex qua doctrina si aliqui forsitan Principes ansam peccandi sumant, illud non Doctorum vitio, sed humana Principum infirmitati ascribendum est. Denique, innocentes defendere, veritatem quasi per vim oppressam tueri, virosque Catholicos pios, & eruditos, qui suam innocentiam, cum in vinis non sint, propugnare non valent, à pessimo hærescos crimine vindicare, tametsi inde in eorum aggressores aliqua sua fama iactura forsitan resulteret, nullum iustam offensionis occasionem præbet.

8 Vide infra
nu. 190. in
margine.

24 Quod ad titulum attinet, quem ego, ut liber ipse & auidius perquireretur, & attentius perlegeretur, eo modo inscripsi,

cum fini, scopo, & materia ipsius libri consentiens sit, non magis, quàm liber ipse displicere potest. Si Illustrissimum Bellarminum in aliquo offenderim, dolco sanè plurimum; non enim nocendi animo, sed veritatem inuestigandi, atque viros innocentes à lethali noxa vindicandi gratia, quidquam ex instituto me conscripsisse Deum attestor. Et quantumvis tam Card. Bellarminus quàm plures alij Theologi Remp. Christianam suis commentarijs nutritive illustraverint, quo nomine maxime illis gratia à Catholicis omnibus agenda sunt, non tamen existimo, ullum omnino Doctorem Catholicum quantacunque doctrina, aut dignitate præpoll'eat, reperiri, qui tantam proprio suo iudicio certitudinem arrogat, ut, cum homo sit, & humana ignorantia subiectus, singulis suis opinionibus ab omnibus absque ulteriori examine indubitatam fidem adhibendam esse velit, quin potius maxime scandalosum, & non parvi erroris occasio illis esset, qui fidem suam, quæ ad æternam salutem consequendam necessaria est, super nudam cuiuscunque Doctoris asseverationem, tanquam firmissimum, atque immobile fundamentum, absque maiori disquisitione construeret.

25 Neque de illis rebus, de quibus Scholastici certant, & adhuc sub Iudice

lis est, probabiliter disceptare, vllum aut Catholicis, aut non Catholicis scandalum esse potest; quinimò probabiles Doctorum opiniones ut hæreticas condemnare nimis scandalosum est, & charitati Christianæ, cui scandalum ex diametro opponitur, valde aduersarium. Nobis quidem, inquit *Canus*, * Schola nostra magnam licentiam * Lib. 8. de lo
dat, ut quodcunque maximè probabile cis, cap. 4.
occurrat, id nostro iure liceat defendere, sed non licet tamen eos, qui nobis sunt aduersi, temerè, ac leuiter condemnare. Atque hac ad meam Apologiam à scandali suspitione expurgandam dicta sufficiant; nolo enim in presenti meritam scandali reprehensionem in aliorum libros retorquens eadem mensura, qua me mensi fuerint, & illis remetiri.

26 Demùm, ut à postremis, sed omnium grauissimis hæreseos, atque erroris criminibus me immunem reddam, notum est, & apud Theologos peruersatum, errorem ab hæresi ita distingui, quòd hæresis fidei diuina, cuius certitudo ex principijs diuinitus reuelatis ex toto dependet, aduersetur, error vero conclusioni Theologica, cuius veritas partim diuina reuelationi, partim lumini naturali innititur, repugnans sit; In hoc tamen omnes pariter conveniunt, quòd sicut tam

conclusio Theologica, quàm fides supernaturalis sint certe, & manifesta veritatis, ita tam error, quàm hæresis aperta, & indubitata falsitatem continent: quo fit, ut si doctrina hac de Principibus auctoritate Papali non abdicandis manifesta falsitatis convinci nequeat, neque hæresi, neque errore, iure notari queat.

27 Quanta igitur certitudo circa hanc summi Pontificis Principes deponendi potestatem ex Conciliis concludi queat, expendamus. Concilia omnia tam prouincialia, quàm generalia à summo Pontifice confirmata debita veneratione prosequor, non tamen virisque æqualem honorem deferendum esse censeo. Concilia enim generalia in suis definitionibus, Spiritu sancto illis assistente, errare non posse Catholici omnes profitentur; at prouincialia tam in decretis fidei, quàm morum errori obnoxia esse gravissimi Theologi constanter assueverant. Et tametsi viri quidam doctissimi affirmant, sententiam hanc de superioritate Concilii supra Pontificem, & de fallibili Pontificis iudicio, si absque Synodo generali definiat, malè audire apud Catholicos, ita ut passim censeatur erronea, & hæresi proxima, atque ab Ecclesia solummodo

inodò toleretur, meo quidem iudicio
 verbis nimium equivoce utuntur, ne-
 que quid sibi velint, satis perspicue decla-
 rant. Etenim hanc sententiam tum malè
 apud Catholicos, nimirum Romanos, tum
 benè apud Parisienses, aliosque Catho-
 licos audire, neque passim, id est, ubi-
 que, & apud omnes erroream, aut he-
 resi proximam reputari nimis manife-
 stum est.

28 Siquidem Nanarrus nostri tempo-
 ris scriptor, idemque Theologos insignis,
 & Iuris Canonici scientissimus, ^b aper-
 tissimè docet de hac re inter Romanos, &
 Parisienses adhuc probabiliter disceptari,
 neque ipse magis in unam, quàm in altè-
 ram partem inclinat. Est, inquit, ⁱ maxima
 discordia Romanorum, & Parisiensium;
 cui principaliter potestas Ecclesiastica
 fuerit à Christo collata, an Ecclesiæ toti;
 an verò ipsi Petro. Illi enim tenent, Petro
 & successoribus datam esse hanc pote-
 statem, atque ideo Papam Concilio esse
 superiore; ij verò, quibus Gerson ad-
 hæret, totam datam esse toti Ecclesiæ
 licet exercendam per unum; atque ideo
 in aliquot saltem casibus Concilium esse
 supra Papam. Quarum illa scilicet Ro-
 manorum videtur placuisse S. Thomæ,
 Thomæ à Vio, ubi alijs orationibus, &
 profundius

profundiùs hoc demonstrare conatur. Altera verò placuit Panormitano, qui pro Parisiensibus est, quem frequentius nostri sequuntur, vt tradit Decius. Quam mordicùs tuetur *Iacob. Almaynus* è Sorbona Theologus, qui respondit *Thoma* à Vio libello iusto, & *Ioannes Maior*, qui idem facit, aiens Romæ nemini permitti tenere Parisiensium, & Panormitani sententiam, nec rursus Academiam illam Parisiensem pati, vt contraria opinio asseratur in ea.

* Ita enim e-
um appellat
Zuchet in su-
is disputatio-
nibus de Ma-
trimonio, ix.
pissine.

¹ Relect. 4. de
potest. Papæ
& Conc. pro-
positione. 3.

29 *Et quamvis Additionator*, * vt ita loquar, *Navarri* ipsum ancipitem animi, & plurimum dubitantem de hac questione, An Papa sit supra Concilium, in sententiam Romanorum pertrahere studeat, calamo tamen, & atramento magis temperato scribit, & Parisiensium sententiam vt probabilem relinquit, tametsi Romanorum opinionem probabiliorem esse statuatur. Sed multo quidem clariùs, & modestius doctissimus *Victoria*, de comparatione, inquit, potestatis Papæ est duplex sententia, altera est *S. Thomæ*, & sequacium multorum, & aliorum doctorum tam in Theologia, quàm in Iure Canonico, quòd Papa est supra Concilium; altera est communis sententia Parisiensium, & multorum etiam Doctorum in Theologia,

gia, & Canonibus, ut Panormitani, & aliorum contraria, quòd Concilium est supra Papam: non tamen est locus nunc disputandi quæ illarum sit verior, quia non de hoc agitur. Puto utramque esse probabilem opinionem, & quia quælibet habet magnos assertores, non oportet in quæstione proposita procedere solum ex altera opinione, sed statuere quid dicendum, quamcunque sententiam sequamur.

30 Vellem igitur, ut rigidi isti Censores claris, atque apertis verbis sententiam suam proferant, neque artificioso sermonis involucro Lectorum animos arripites teneant, sed mentem suam candidè, & perspicuè manifestam reddant, atque ingenuè respondeant, num, qui opinionem Parisiensem ut probabilem defendunt, ita ab Ecclesia tollerentur, sicut meretrices, fœneratores, & eiusmodi publicè delinquentes nunquam ad maiora fugienda scandala in republica permittantur, qui tamen si pœnis legum ordinarijs sæpenumero non plectantur, à sacramentorum tamen participatione, quâdum in suis vitijs persistunt, omnino excluduntur; vel utrum qui Parisiensem opinionem adharere statuunt, absolutionis sacramentalis beneficio gaudere queant? Si enim postremum istud concedant, fateri compellentur,

pellentur, opinionem Parisiensem non solum ab Ecclesia tolerari, verum etiam ut probabilem, & qua absque ullo hæreseos, erroris, aut peccati læthalis periculo defendi possit, ab Ecclesia approbari.

31 Quod verò ad sacramenta Ecclesiastica eiusmodi Doctores admittantur, totius Ecclesiæ Gallicanæ praxis (quam ut temerariam, aut scandalosam absque gravi temeritatis, & scandali noxa nemo condemnare potest) nimis manifestum perhibet testimonium. Itaque charitati Christianæ multo magis, mea quidem sententia, consentaneum esse videtur, ut viri Catholici aliàs pii, & eruditi, ab errore, & hæresi, quantum fieri potest, excusentur; atque sinceritati Evangelicæ magis consentiens est, ut, quid in rebus quæ ad fidem pertinent, à quovis Christiano fide Catholica credendum sit, Doctores Theologi clarè, & perspicuè absque tot verborum integumentis fidelibus proponant, neque opiniones incertas, quæque absque fidei præiudicio defendi possunt, pro indubitatis fidei dogmatibus fideli populo tam facile obtrudant; Atque hinc constat, nullius Concilij Provincialis etiam à summo Pontifice approbati auctoritatem, si solitariè sumatur, posse Catholicis sufficiens præbere argumentum, ut eius definitionibus tam indubia fides adhibenda sit.

fit, quin illis absque ulla hereseòs aut erroris nota contradici queat.

32 Neque magni momenti est quod obijciunt aduersarij : Si Summus Pontifex extra Concilium generale definiens non facit rem omnino certam, sed errare possit, nihil certi de innumeris dogmatibus primis seculis haberi potuisset, in quibus plurimæ hæreses à summo Pontifice profligatæ sunt, ut patet in erroribus Priscillianistarum, *Vigilanti*, *Ioviniani*, manichæorum, & aliorum complurium. Non enim iuxta *Parisiensium* opinionem, præstata Priscillianistarum, caterorumque opiniones primis illis seculis ut hæretica ex eo præcise habenda sunt quod à summo Pontifice, aut Concilijs tantum Provincialibus condemnata fuerint, sed quoniam eiusmodi condemnationem tota Ecclesia receperit, atque approbaverit, quod in presenti (ut brevitati, quantum possum, consulam) viris eruditissimis insinuasse satis sit, illud fusius, si opus fuerit, alibi ostensurus.

33 Iam, quid certi ex Concilijs pro auctoritate Papali Principes deponendi colligi possit, paucis examinemus. Sex Concilia Provincialia, & tria Generalia, Card. Bellarminus pro hac sua opinione confirmanda adducit. Et tamen si Concilia Provincialia iuxta probabilem multorum opinionem, ut
iam

iam vidimus, rem de fide certam facere non valeant, & propterea nullum efficax argumentum ex illis peti possit ad doctrinam aliquam aut hereseos, aut erroris condemnandam; ut tamen veritas magis elucescat, demus disputationis gratia, ea in suis definitionibus errare non posse, & videamus, quàm solide Card. Bellarminus suam sententiam tanquam de fide certam ex illis confirmet.

■ Pag. 29.

■ Bertholdus
in anno 1080.
Et tom. 3.
Concil. part. 2

34 *Primum Concilium, quod à Card. Bellarmino producitur, est Romanum sub Gregorio septimo, anno Domini 1080. celebratum, in quo Gregorius, ut ait Bellarminus, ^m omnibus consentientibus, & laudantibus, publicè, & solenni ritu, ac cere monia, Henricum quartum Imperatorem excommunicavit, & imperio, regnoque priuavit. Legi e quidem Gregorium septimum in Synodo illa Romana Henricum deposuisse, seu potius in fine^a synodalis absolutionis Henrici depositionem annexuisse; Sed quòd à Synodo illa, aut quod Patribus omnibus consentientibus, & laudantibus depositus fuerit, nondum legi. In reliquis quinque Concilijs, Beneuentano sub Victore, Placentino sub Urbano, Romano sub Paschali, Coloniensi sub Gelasio, & Rheimenli sub Callisto, ne verbum quidem de Henrici depositione, nisi depositionem cum*

cum excommunicatione confundamus, reperio. Et tamen si Imperator non solum in sex Concilijs memoratis, verum etiam à sex illis Concilijs Imperio priuatus fuerit, hinc tamen nihil de fide certum deduci potest, cum depositio illa Henrici non res fidei, sed facti duntaxat esset, in quo tam Pontifices, quàm Patres illi proprias sequuti opiniones errare poterant, ut paulo inferius * in simili * Nu. 50. ad Lateranense Concilium responsione fusius explicabo.

35 Tria Concilia generalia à Card. Bellarmino proferuntur; Claromontanum, Lateranense, & Lugdunense. Ad Lugdunense satis in mea Apologia respondi, non posse nimirum sufficienter comprobari, depositionem illam Frederici à Synodo, sed solum à Pontifice in Synodo, neque Concilio approbante, sed presente tantum factam esse.

36 Ex Concilio Claromontano ita arguit Card. Bellarminus. Summus Pontifex, Urbanus secundus, in Concilio frequentissimo Claromontano Philippum priinum Francorum Regem, ob repudiatam legitimam uxorem, & adulteram in matrimonium acceptam, & admonitum obedire recusantem, excommunicauit, & corona Regni priuauit; ut testis est Sigebertus in Chronico anni 1095, & clariùs

clarius idem refert *Matthæus Paris* in *Willielmo* secundo ad annum 1095.

37 Verum neque ex hoc Concilio quidquam certi pro potestate Papali principes deponendi concludi potest. Nam esto, quod Urbanus, ut Sigebertus, & Matthæus Paris asserunt, Philippum ob dictam causam in Concilio Claromontano excommu-

a Lib. 3. in *Philippo pri* nicanerit, seu, ut ait Papyrius Massonius a, templi aitu, & sacrificio interdixerit (tametsi Andreas vetus historicus, ut refert

b Lib. 87. in *Paulus Æmilius*,^b scribat id ante Concilium Claromontanum, & Aimonius^c, primo.

c De gestis *Francorum* infuuet, illud post Concilium factum esse) quo tamen argumento efficaci ostendi poterit, Philippum in eo Concilio ab Urbano Regni corona priuatum esse?

38 Sed quod cum excommunicatione, ait Card. Bellarminus, intelligeretur priuatio Regiæ dignitatis, intelligi potest ex *Inone Carnotensi*, qui in epist. 28. ad Urbanum secundum Papam, sic loquitur: Qui ad vos venturi sunt in calliditate ingenio sui, & venustate lingue, impunitatem flagitij se impetraturos Regi a Sede Apostolica promiserunt, hac ratione ex parte vsuri, Regem cum Regno ab obedientia vestra discessurum, nisi coronam restitueritis, eumque ab anathemate absoluatis. Intelligi potest etiam ex historicis,

historicis, qui testantur, vetitum fuisse ab Urbano Pontifice, ne diadema Regium Philippo excommunicato imponeretur. Vide Chronicon Ioan. Naucleri, generat. 37. Paulum Aemilium lib. 3. in Rege 38. Papyrium Massonium Annal. lib. 3. Adde etiam quod scribitur in Summario, siue Compendio historiarum Francicarum Nicolai Vignerij, toto tempore, quo Philippus sub anathemate vixit, in publicis scripturis non fuisse positum de more, regnante Philippo, sed regnante Christo, quia videlicet Regem excommunicatum pro Rege populus non haberet.

39. *Veruntamen quomodo hinc Card. Bellarminus efficaciter deducat, Philippum vel à Concilio, vel in Concilio fuisse Regno priuatum, ego satis perspicere non valeo. Nam in primis dato, sed non concesso, Philippum ab Urbano corona Regia priuatum fuisse, non tamen proinde certo concluditur, priuationis sententiam in Concilio Claremont. non la. am esse, cum in decretis Concilij nulla illius sententia mentio habeatur, & vel antea, vel postea particulari aliquo decreto eam Pontifex fulminare potuisset.*

40. *Deinde, praterquam quòd omnes ferme Francia Episcopi sese Inoni opposuere, verba illa, Nisi coronam restitueris, sa-*

ris commodè exponi possunt, nempe, ut coro-
 nam restituatis, quā aliqui forsā ex populo,
 præsertim rudiori, per solam excommunica-
 tionis sententiam, vel omnino sublātam, vel
 magna ex parte diminiā esse arbitra-
 bantur; nam Regem excommunicatum, ait
 Bellarminus, pro Rege Populus non ha-
 bebat. Præterea excommunicatio Regis non
 exignam populo ad rebellionē præcipiti an-
 sam præbere poterat, v: Regnum aduersus
 Regem aliquar. tione commoueretur. At-
 que hunc sensum verba Iuonis habere posse
 satis insinuat Iurretus in suis obseruationi-
 bus ad Iuonis epistolas, ° Probabile est et-
 tiam, inquit, excommunicato Principe
 nonnullos è subditis recusasse honorem,
 ac obedientiam, alios coluisse, & obtem-
 perasse, & sic componi potest opinionum
 diuersitas. Et propterea non mirum si in
 publicis scriptis Ecclesiasticis ꝑ non fue-
 rat de more positum regnante Philippo, ne
 Ecclesiastici ea ratione cum Rege excom-
 municato participare viderentur, sed reg-
 nante Christo, quia videlicet Regem ex-
 communicatum pro Rege, omni scilicet ex
 parte absoluto, & cumquo in quibuscunque
 negotiis sicut prius communicare liceret,
 populus non habebat.

• In prædicta
 Iuonis verba.

ꝑ Auctor
 Chronici S.
 Dionysii apud
 Iurret. loco
 proxime cita-
 to.

41. Quod autem ipsemet Iuo, & popu-
 li pars maior in ea sententia fuerint, non
 fuisse

fuisse Philippum per excommunicationem, aut aliunde regnandi iure priuatum, constat, tum quia populus libenter Regi parebant, tum ipsemet suo literis ad Regem licet excommunicationis missis & vocat eum piissimum & magnificum Francorum Regem, suumq; Dominum, & se humilem Sublimitatis suæ clericum: Et aliam epistolam anno Domini 1095. ut testatur Baronius, eoque tempore, quo Philippus excommunicatus erat, conscriptam ita inscribit: Philippo Dei gratia Serenissimo Regi Francorū suo humilis Presbyter suus salutem, & sicut Domino, & Regi suo fidele seruitium; à quibus profecto Titulis prorsus abstinuisset: no, si Philippum Regio honore, ac dignitate ab Urbano priuatum esse existimasset. ¶ Epist. 31. 28.

42, Quod verò iussu Urbani Pontificis, seu potius sui duntaxat Legati, prohibitum erat Francia Episcopis, ne diadema Regium Regis, Reginaque capitibus imponerent, non probat Regem regnandi iure priuatum fuisse, sed hæc corona impositio ad solennitatem nuptiarum, & ad ceremoniam quandam Religiosam in die, quo Nuptie Regis solenniter celebrabantur, & plerumque inter Sacra adhiberi solitam pertinebat, quaque, cum præsertim matrimonium Philippi cum Bertrada contractum

confirmare videretur, iure optimo ab Urbano, eiusue Legato interdicti poterat.

Intra & contra
Barclaium.
pag. 30.

43. *Nunc restat ut ad Concilium Lateranense, in quo potissimum sententiam hanc de Principibus auctoritate Papali abdicandis fundatam esse aduersarii opinantur solidè respondeamus.* Ita enim ex hoc concilio arguit Card. Bellarminus*: In celeberrimo Concilio Lateranensi sub Innocentio tertio editus est Canon, qui est ordine tertius in hæc verba. Excommunicamus, & anathematizamus omnem hæresim extollentem se aduersus hanc sanctam Orthodoxam Catholicam fidem, quam superius exposuimus &c. & infra: Si vero Dominus temporalis admonitus ab Ecclesia terram suam purgare neglexerit ab hæretica sceditate, per metropolitani & comprouinciales Episcopos excommunicationis vinculo innodetur. Et si satisfacere contemplerit infra annum, Significetur hoc summo Pontifici, ut extunc ipse Vasallos ab eius fidelitate denunciaret absolutos, & terram exponat Catholicis occupandam, qui eam exterminatis hæreticis sine vlla contradictione possideant, & in fidei puritate conseruent, saluo iure domini principalis, dummodo super hoc ipse nullum præstet obstaculum nec aliquod impedimentum opponat, ca-

dem nihilominus lege seruata circa eos, qui non habent Dominos principales.

Quid hic Barclaius diceret? Si hæc non est Ecclesiæ Catholicæ vox, vbi. obsecro, eam inueniemus? & si est (vt verissimè est) qui eam audire contemnit, vt Barclaius fecit, an non vt Ethnicus & publicanus, & nullo modo Christianus, & pius habendus erit?

Sed hæc obiectio facile dissoluitur. In primis igitur existimò, nomine Domini principalis, seu Dominum principalem non habentis Imperatores, Reges Principesq; suprenos minimè comprehendendi. Idque hinc colligo quòd Fredericus Imperator, cuius Legati eidem Concilio Lateranensi intererant, quinto post Conciliū celebratum elapso anno, eandem Constitutionem totidem planè verbis, mutatis tantum pœnis spiritualibus in temporales, ediderit; atqui verissimile non est, Imperatorem suo Edicto seipsum, qui legibus solutus est, & multo minus alios Reges sibi non subiectos comprehendere voluisse.

¶ ff. de leg.
leg. Princeps.

44 Deinde in legibus pœnalibus Principes seculares generalibus Dominorum, Magistratum, & Iudicum temporalium nominibus, iuxta regulas Iurisprudentium nequaquam significantur, sicut neque Abbas nomine monachi, neque Episcopus nomi-

ne Sacerdotis, neque summus Pontifex nomine Episcopi, quod ad pœnas attinet, intelligi solent, cum iuxta regulas Iuris in sexto, in pœnis benignior pars eligenda sit, & odia restringi, fauores ampliari cōueniat. Quod si Concilium suo illo decreto Principes Seculares comprehendere voluisset, æque facile potisset Princeps Seculares proprijs Principū nominibus, aq; generalibus Dominiorum principalium, aut Dominos principales non habentium nuncupare, cum præsertim item Concilium in alijs decretis peculiaria Principum nomina usurpauerit.

45. At inquit primò, si Synodus Lateranensis Imperatores, Reges, Principesquè supremos suo decreto complexa non fuerit, quinam igitur sunt illi, quos ipsa Dominorum principalium, aut Dominos principales non habentium nominibus appellat? Et ego itidem ab illis quaero, quinam sint illi, qui in Imperatoris edicto Domini principales, seu Dominos imperiales non habentes iure nūcupari possint. Eadem etenim responsio, modo solidanda sit, quam meo quesito adhibebunt, illorum obiectioni plenè satisfaciens. Existimo tamen per Dominos principales tam à Concilio, quàm ab Imperatore, non intelligi Imperatores, Reges, & Principes Sup̄rior. in temporalibus non recog-

nos-

noscentes, sed eos tantum, qui terras aliquas, provincias, aut forsan etiam regna à supremis Principibus in feudum regale, vel quasi regale acceperunt, ratione cuius feudi talium Principum Vasa li constituuntur, tametsi etiam ipsi alios Vasallos, quorum Domini sunt, respectu eiusdem feudi sub sese habeant, & quomogis, vel minus à Supremorum Principum iurisdictione exempti sunt, eo magis, vel minus principales Domini dici possunt, Sed hac breviter attigisse in presenti satis fit.

46. *Obijciunt secundò*, esto, Reges, & Principes supremi in illo Concilii decreto per se, & primariò non includantur, secundariò tamen & ex consequenti eos comprehendi, aut saltem comprehendi potuisse manifestum esse videtur. Nam si Pótifex potestatem habeat aliorum Principum subditos dominiis temporalibus absque suorum Principum consensu ob crimen hæreseòs spoliandi, non videtur sufficiens ratio assignari posse, quare etiam ipsosmet Principes supremos, si eadem causa occurrat, dominiis suis privare non poterit.

47. *Ad hanc objectionem varias responsiones in mea Apologia breviter indica-*

Nu. 454.

ni, quas hic ad verbum referre necessarium esse duco. Prima erat, ^a tam Pontifices, quam Concilia saepe multa statuerent, quorum ordinatio potius ad potestatem politicam, quam ad Ecclesiasticam spectaret, ex expresso, vel tacito Principum consensu, qui per seipso, aut per suos Legatos presentes adsunt, vel ex praesumpta, aut saltem sperata Principum ratificatione. Et hoc dicunt exponentores Iuris Canonici, ait Ioan. Parisiensis. Quærit enim Hostiensis, *Extra de hæreticis, ca. ad abolendam*, ubi mandat Domin⁹ Papa hæreticorum confiscari bona, Quid ad Papam de temporalibus? Et respondet cum Domino suo Innocentio, quod reuera nihil ad eum, sed hoc fecit de assensu Imperatoris, qui tunc Paduæ præsens consensit.

Ibid.

48. Altera responsio his verbis continetur. * Aliam expositionem adhibet Glossa in cap. *Hadrianus dist. 63.* ubi Papa præcipit eorum confiscari bona, qui eius decretum violant. & in cap. *Delatori 5. q. 6.* ubi statuit, Delatoribus linguam caputlandam, aut conuictis caput amputandum esse. Respondet enim Glossa, hic docere Ecclesiam, quid facere debeat Iudex Secularis. Quæ eius responsio ad similia decreta, in quibus sacri Canones pœnas temporales infligunt, accommodari

dari potest. *Huic etiam responsioni fauunt verba Syluestri, & qui sic ait* : Sentit Ioannes Andreas post Hostiensem, quod ^{Infum. ver.} Episcopus non possit imponere pœnam ^{pœna, nu. 9.} pecuniariam Laico sibi temporaliter non subiecto, sed eam debet facere infligi per Iudicem secularem.

49. *His ad le, quotiescunque summus Pontifex generali Constitutione aliquid temporalis statuit, quod iuri alterius sibi in temporalibus non subiectis preiudicat, ad sola Romana Ecclesie territoria, seu B. Petri patrimonium, in quo, ut ait Papa Innocentius, & summi Pontificis auctoritatem exercet, & summi principis exequitur potestatem, constitutio nem illam extendi, nisi contrarium exprimat, quidam non improbabiler existimant. Quibus fauere videtur Glossa in dictum c. per venerabilem, ubi affirmat, quod Dominus Papa non possit legitimare aliquem, quantum ad hoc, ut succedat in hæreditate tanquam legitimus hæres, qui non sit de sua Iurisdictione temporalis, sic enim esset mittere falcem in messem alienam, & usurpare alienam Iurisdictionem, & priuare aliquem iure succedendi, quod non debet, & propterea quoad forum seculare non potest legitimare, nisi Princeps ei permiserit. Si autem Pontifex nequeat ex non*
legi-

^{c. Cap. Per venerabilem.}

legitimo facere legitimum, aut privare aliquem iure succedendi, non video quonam iure ex herede, & Principe legitimo illegitimum efficere, aut aliquem hereditate, quā legitime possidet, privare queat.

50 Tertia Responsio est, decretum illud Concilii Lateranensis non esse rem facti, sed facti duntaxat, in quo tam Papa, quam Patres illi proprias sequuti opiniones errare poterant, neq. Concilium determinasse, talis decessum futuram vel à potestate indubie legitimam processisse, vel à sola Ecclesiastica absque Principum consensu auctoritate dimanasse. Et propterea non affert illorum Patrum opinio maiorem certitudinem pro auctoritate Papali principes proponendi, quam si extra Concilium sententiam suam declarassent; cum hoc solum ex certa Ecclesia Catholica doctrina colligi possit, infallibilem sancti Spiritus assistentiam non factis, & probabilibus Pontificum, aut Conciliorum opinionibus, sed definitionibus duntaxat à Christo Domino promissam esse.

51 Visito nunc verba illa, ut ex tunc ipse Vasallos ab eius fidelitate denunciaret absolutos, nonnullam difficultatem continere, quæ, si in illis vim facere velimus, solum significare videntur, proprium esse Pontificis subdito à fidelitate non vere absolvere, sed absolutos tantum declarare.

32. *Sed contra hanc tertiam respon-*
sionem plurimum instant aduersarii: Illa,
inquiunt, doctrina ad fidem pertinent,
quam summi Pontifices, Concilia, &
doctores tanquam certum fundamentum
suarum constitutionum, & sententiarum
vel proponunt, vell supponiunt; atqui
hæc doctrina de potestate Papali Prin-
cipes deponendi, & subditos ab eo-
rum fidelitate absoluendi proponitur,
vel supponitur à Pontificibus, Conciliis,
& Doctoribus tanquam fundamentum
multorum Canonum, & sententiarum iu-
dicialium, ergo doctrina hæc ad fidem
pertinet.

33. *Deinde, si Concilium generale*
expressè definiret, Ecclesiâ habere hanc
potestatem, nemo Catholicus dubitare
potest, quin ea res ad fidem pertineret,
atqui cum supponit illud tanquam cer-
tum fundamentum suarum constitutio-
num, & sententiarum, non minùs illud
censetur asserere, ergo non minùs cer-
tum cenferi debet.

34. *Denique de fide est, Ecclesiam*
non posse errare in doctrina, & præcep-
tis morum, docendo generatim aliquid
esse licitum, quod est iniquum, aut iniqu-
um, quod licitum, aut etiam aliquid
per se iniquum præcipiendo. Talis enim

legitimo facere legitimum, aut privare aliquem iure succedendi, non video quoniam iure ex herede, & Principe legitimo illegitimum efficere, aut aliquem hereditate, quā legitime possidet, privare queat.

50 Tertia Responso est, decretum illud Concilii Lateranensis non esse rem facti, sed facti duntaxat, in quo tam Papa, quam Patres illi proprias sequuti opinioniones errare poterant, neq. Concilium determinasse, talis depositum futuram vel à potestate indubie legitima processisset, vel à sola Ecclesiastica absque Principum consensu auctoritate dimanasse. Et propterea non affert illorum Patrum opinio maiorem certitudinem pro auctoritate Papali principes proponendi, quam si extra Concilium sententiam suam declarassent; cum hoc solum ex certa Ecclesia Catholica doctrina colligi possit, infallibilem sancti Spiritus assistentiam non factis, & probabilibus Pontificum, aut Conciliorum opinionibus, sed definitionibus duntaxat à Christo Domino premissam esse.

51 Nisto nunc verba illa, ut ex tunc ipse Vasallos ab eius fidelitate denunciaret absolutos, nonnullam difficultatem continere, quæ, si in illis vim facere velimus, solum significare videntur, proprium esse Pontificis subdito à fidelitate non vere absolvere, sed absolutos tantum declarare.

32. *Sed contra hanc tertiam respon-*
sionem plurimum instant aduersarii: Illa,
inquunt, doctrina ad fidem pertinent,
quam summi Pontifices, Concilia, &
doctores tanquam certum fundamentum
suarum constitutionum, & sententiarum
vel proponunt, vell supponiunt; atqui
hæc doctrina de potestate Papali Prin-
cipes deponendi, & subditos ab eo-
rum fidelitate absoluendi proponitur,
vel supponitur à Pontificibus, Conciliis,
& Doctoribus tanquam fundamentum
multorum Canonum, & sententiarum iu-
dicialium, ergo doctrina hæc ad fidem
pertinet.

35. *Deinde, si Concilium generale*
expressè definiret, Ecclesiâ habere hanc
potestatem, nemo Catholicus dubitare
potest, quin ea res ad fidem pertineret,
atqui cum supponit illud tanquam cer-
tum fundamentum suarum constitutio-
num, & sententiarum, non minùs illud
censetur asserere, ergo non minùs cer-
tum censi debet.

54. *Denique de fide est, Ecclesiam*
non posse errare in doctrina, & præcep-
tis morum, docendo generatim aliquid
esse licitum, quod est iniquum, aut iniqu-
um, quod licitum, aut etiam aliquid
per se iniquum præcipiendo. Talis enim
 error

Error non minùs perniciosus est fidelibus, quàm error in fide : atqui si summus Pontifex non haberet illam potestatem Principes temporales suis dominiis priuandi, Ecclesia erraret in doctrina morum, & quidem circa res grauissimas. Docet enim, Principe per sententiam summi Pontificis abdicato, omnes subditos ab eius obedientia esse solutos, & ditionem eius ab alio posse occupari, vt ex Conciliis constat. Item, Principe publicè excommunicato, subditos à Iuramento fidelitatis esse absolutos, ita vt non teneantur ei parere donec reconcilietur, immo prohibet, ne illi pareant, si censura est denunciata. Quæ omnia falsa erunt, neque solum falsa, sed etiam perniciosa, quia per ea subditi ad rebellionem, & periuriam incitabuntur, & vel inuiti, & reluctantes compellentur. Errat ergo Ecclesia in doctrina morum, & præcipit rebellionem, & periuriam, & Censuris suis ad illa adigit: atqui hoc asserere est hæreticum, ergo & illud vnde sequitur, nimirum Ecclesiam non habere potestatem subditos à vinculo Iuramenti, & ab obedientia liberandi.

55. *He sunt præcipua obiectiões aduersus tertiam illam responsionem, in quibus doctissimi nostri aduersarii non modicè gloriuntur, existimantes illis evidētissimè*

tissimè demonstrari esse usque adeo certum, potestatem Principe deponēdi summo Pontifici ex Christi institutione competere, ut contrarium absque hæreseos, aut saltem manifesti erroris nota defendi non possit. Sed caveant isti Doctores aliqui saxe doctissimi, ne peculiare, & incertas suas collectiones, pro universalibus, ac indubitatis Catholica fidei conclusionibus imperito populo divulgare presumant; neque enim hac argumenta tam solida esse, ut isti imaginantur, facillimè ex Ecclesia praxi, & summorum Pontificum decretis demonstrari potest.

56. Atque in primis, an non debita Sacramentorum administratio res magni momenti est, atque ad summi Pontificis officium maxime spectans, errorq; circa eam perniciosissimus censendus est? Atqui summus Pontifex Sacerdoti simplici licentiam sæpe impertitus est: sacramentum Chrismatis administrandi, cum tamen inter Theologos magna controuersia existat, an ex concessione summi Pontificis administratio huius sacramenti Sacerdoti simplici committi possit. Cum igitur Sacramenta nouæ legis, ut docet Concilium Florentinum, tribus perficiantur, materia, forma, & ministro, quorum si aliquid desit, non perficitur sacramentum; & materiam, ac formam debitam

Ve constat ex
S. Grego. l. 3.
epist. 16. &
habetur in ca.
peruenit. dist.
91. & plurimi
Abates hodie
na hanc facultatem habent.
In fine in
decreto Eugenii
genui Papæ.

sacra-

sacramenti à ministro indebito seriò applicare maximum sit sacrilegium, si summus Pontifex, in quo solo secundum istos Theologos tota potestas Ecclesiastica, & auctoritas res fidei certò definiendi principaliter residet, potestatem hoc sacramentū conficiendi simplici Presbytero concedere nequeat, ut doctissimi Theologi absq; ulla hæreseos aut erroris nota opinantur, an non gravissimus error est, tales licentias concedere, unde periculum est, ne gravissima sacrilegia, ut puta, invalida sacramentorum administrationes, perpetrentur?

Adrian. Pa-
pa in 4. in m.
teria de confi.
ar. 3. Durand.
dist. 7. q. 3. & 4.
Bonaven ib.
Alphonfus de
Cast. o. lib de
hæresibus, ver-
bo confirma-
tio. Petrus So-
to lect. 2. de
confirmat. &
alii.
*Habetur
rom 4. Corci-
lior post vitam
Sixti 4.

57 Præterea Sixtus quartus in hono-
rem immaculatæ conceptionis B. Virginis
Mariæ Constituti nem. x. edidit defesto
Conceptionis eius celebrando, ut vniuersi
Christi fideles de ipsius immaculatæ Vir-
ginis mira conceptione, quam etiam im-
maculatam appellat, gratias, et laudes re-
ferant; & nihilominus incertum est, &
apud Theologos absque ulla hæreseos, er-
roris, aut peccati mortalis macula hinc
inde disputatum, utrum B. Virgo in sua
conceptione peccatum originale contraxe-
rit, vel peculiari Dei providentia ab eo præ-
servata fuerit.

An non igitur hinc constet, doctrinam il-
lam, quæ à summo Pontifice tanquam fun-
damentum constitutionis & decreti Apo-
stolici-

stolici, etiam ad religiosum Dei cultum
pertinentis, vel proponitur, vel supponitur,
non esse, iam certa, a q̄, indubitata verita-
tis, v' absq̄. gravis peccati periculo oppug-
nari n̄ queat?

§8 Demum summi Pontifices sepi-
mè dispensauerunt cum Principibus, qui
in religionibus approbatis sole. ne castitatis
votum emisernunt, v' matrimonium contra-
buerunt, & sicut de Constantia Rogerij Sicilia
Regis filia, de Casimiro Polonia & Ramiro
Aragonia Regibus, de Nicolao Iustiniano
nobili Veneto, alijsq̄. pluribus historia pro-
dant: atqui si summus Pontifex in voto so-
lenni castitatis dispensandi auctoritatem non
habeat, de quo inter doctores contrahenti-
tur, eiusmodi prefecto dispensationes pluri-
morum scelerum casus esset, & in gravem a-
liorum Principum iniuriam cederet, qui suo
iure regnandi, atq̄. in hereditate succedendi
per illas dispensationes iniuste spoliarentur.

§9 An non igitur iuxta aduersariorum
principia ita liceret argumentari? Summi
Pontifices doctrinam hanc, quod B. Vir-
go in peccato originali concepta non fu-
erit, quod Papa in solenni castitatis voto
dispensare, & simplici Sacerdoti, vt Sacra-
mentum Confirmationis administret, li-
centiam dare queat, supponunt tanquam
fundamentum multorum decretorum, dis-
pensationum,

7 Vide Azorij
um. tom. 1. l.
1. c. 7. 1.

2 Negant S.
Tho. 2. 2. q. 88
ar. 11. & om-
nes vere Tho-
mistæ, & plu-
res alii quos
refert Zan-
ches lib. 8. de
matrimonio
disp. 8. qui et-
iam sic hanc
sententiam
esse probabi-
lem.

penfationum, atque ſententiarum iudicialium: atqui oportet eam doctrinam, quæ eſt fundamentum tantarum rerum, eſſe certiffimam.

60. *Deinde*, ſi ſumm^o Pontifex expreſſè definiret, Eccleſiam habere talem poteſtatem, nemo Catholicus (*ex diſpraſertim, qui Papam abſq; Concilio generali definientem non poſſe errare defendunt*) dubitaret, quin ea res ad fidem pertineret: atqui cum ſupponit illud ſtanquam certum fundamentum ſuarum Conſtitutionum & ſententiarum; non minùs illud cenſetur aſſerere, quàm ſi expreſſè definiret, ergo non minùs certum cenſeri debet.

61. *Præterea*, de fide eſt, *ut adverſarij noſtri ſupponunt*, ſummum Pontificem non poſſe errare in doctrina, & præceptis morum, docendo generatim aliquid eſſe licitum quod iniquum, aut iniquum, quod licitum, aut etiam aliquid per ſe iniquum præcipiendo, talis enim error non minùs pernicioſus eſt fidelibus, quàm error in fide; atqui ſi ſumus Pontifex non haberet poteſtatem in ſolenni religionis voto diſpenſandi, aut non poſſet ſimplici Presbytero facultatē tribuere, ut vñctione Chriſmatis baptizatos confirmet, errare poſſet in doctrina, & præceptis morum, & quidem circa res graviffimas. Docet enim

sacramentum Confirmationis à simplici
 Præsbytero confectum verum sacramen-
 tum esse. Item, Principe Monialem pro-
 fessam ex dispensatione Pontificis in vxo-
 rem accipiente, matrimonium illud esse
 ratum, & validum, & liberos ex illis nas-
 cituros legitimos esse, atque in Regno
 succedere oportere. Et non obstante,
 quod proximi Regis consanguinei ius in
 regnum ob defectum hæredis legitimi si-
 bi vendicarent, posset procul dubio sum-
 mus Pontifex, iuxta aduersariorum doctri-
 nam, subditis præcipere, atque Censuris
 constringere, vt prolem ex tali matrimo-
 nio, vtpote legitimo, susceptam, pro vero,
 indubitato & legitimo suo Principe ag-
 noscant; quæ omnia falsa erunt, neq; so-
 lum falsa, sed etiam perniciofa, quia per
 ea subditi ad iniurias inferendas incita-
 buntur, & vel inuiti, & reluētantes com-
 pellentur, & Principes incestus, & sacri-
 legia perpetrandi liberam à summo Pon-
 tifice licentiam obtinebunt. Errat ergo
 Ecclesia in doctrina morum, & consulit
 sacrilegia, atque præcipit iniustitiam, &
 Censuris suis ad illam adigit; atqui hoc
 asserere est hæreticum, ergo illud vnde
 sequitur, nimirum summum Pontificem
 non habere potestatem in solenni religi-
 onis voto dispensandi, & simplici Sacer-

doti, vt sacramentū Confirmationis conficiat, facultatem impertiendi: Et nihilominus neutrum horum afferere aut baretium, aut erroneum à Theologis indicatur. Expediant igitur aduersarii has difficultates, & ego quoque nodos illos, quos putant indissolubiles, ex ipsorum solutionibus subinde dissoluam.

62. Denique, an non rationes, quibus Concilia ad aliquid definiendum inducuntur, sunt veluti bases quaedam, quae ab ipsis tanquam suarum definitiū, atque decretorum fundamenta aut proponuntur, aut supponuntur? & nihilominus, nullus, ut opinor, Theologus affirmabit, illas eadem certitudine, atque ipsasmet definitiones, à Catholicis recipiendas esse. In Conciliis, inquit Card. Bellarminus, ^a maxima pars actorum ad fidem non pertinet. Non enim sunt de fide disputationes quae prae-mittuntur, neque rationes quae adduntur, neque ea quae ad explicandum, & illustrandum adferuntur, sed tantum ipsa nuda decreta, & ea non omnia, sed tantum quae proponuntur tanquam de fide ^b.

• Vide etiam
canon lib. 6.
de locis, cap. 8

63. Quapropter inter vocem, doctrinam, & consensum Ecclesia firmiter credentis, aut aliquid de fide desinentis, & eiusdem probabiliter tantum opinantis, magnum constituendum esse discrimen nemo

ambigere potest. Qui enim vocem Ecclesie firmiter credentis audire contemnit, eum in errorem, aut hæresim prolabinemo Catholicorum inficitur; qui verò Ecclesia probabiliter tantum opinantis doctrinam sufficienti ratione motus non amplectitur, eum nequaquam heræseos, erroris, aut temeritatis periculo sese exponere Doctores Catholici, quorum auctoritatem doctissimi nostri aduersarii facile admittent, disertis verbis affirmant. Nam Alphonsus Salmeron, & Franc. Suarez viri sane eruditissimi, pro immaculata B. Virginis Conceptione confirmanda, totius fere Ecclesia Catholice praxim, & consensum producant, & nibilominus contrariam opinionem absq; ullo lethalis culpa periculo defendi posse tum ipsi aperte concedunt, tam absque gravi peccato denegare non possunt.

Nos, *inquit* ^c Salmeron, vniuersæ penè Ecclesie consensum opponimus, & Vniuersitatum omnium concordem sententiam ^e In Rom. 5. dist 51 q. Deinde
Et Suarez ^d Secundum fundamentum, ^a Tem. 2. dist. 3. sect 5
inquit, ex Ecclesie auctoritate sumendum est et primum totius Ecclesie fere vniuersalis consensus. Et præsertim ab hinc ducentis annis ferme omnes Ecclesiastici Scriptores, Episcopi, vniuersæ fere religiones, & Academia subscripserunt.

64. *Sed de his satis. Ex iis etenim, qua*

iam

iam diximus. quantulam vim habeant prefata aduersariorum obiectiones, ornatus Lector facillimè comprehendet. Atque hæc sunt præcipua, quæ ex Concilio à Card. Bellarm. citatis aduersus meam Apologiam obiiciunt aduersariis, cuius quidem librum contra Barclæum diligenter legi atque perlegi, quique, ut verum fateor, meo intellectui tam parum satisfacit, ut me in pristina mea sententia potius confirmet, quam ab ea ullatenus amoueatur, cui etiam responsionem aliquam adhibere iamdiu decreueram, nisi alter, cuius id negotii magis intererat, in se, uti à viris fide dignis accepi, provinciam illam suscepisset; quam tamen iam differendam esse statui, donec eius ad meam Apologiam responsio, quam nostrates quotidie expectant, in publicum egrediatur.

65. Postremo loco obiiciunt aduersarii librum quendam, qui inscribitur, Disputatio Apologetica pro potestate summi Pontificis, à Leonardo Lessio, ut ipsi aiunt viro utiq; doctissimo compositam, in quo clare, perspicue, atque euidenter ex scripturis, sanctis Patribus, Conciliis, & tredecim efficacissimis rationibus demonstrari asserunt. penes Pontificem esse potestatem Principes abdicandi, istamq; veritatem non solum esse conclusionem Theologicam, quæ errori opponitur, sed de fide etiam expressè defini-

definitam, ita ut contraria opinio absque manifesta hæresi sustentari non possit.

66 *Maximis equidem laudibus librū istum à nonnullis efferrī sapius audiuī, illūq̃ à viro pererudito, si verum est, quod isti aiunt, confectū esse denegare non possum. Veruntamen, si liber hic tam apertè, ut isti gloriantur demonstrat, quare in lucem non prodit, sed tanquam negotium perambulans in tenebris, in conspectum paucorum, eorūque duntaxat, qui illi applaudere existimantur, venire permittitur? Utrum hac boni operis argumenta sint, an potius non exigua in tua causa dissidentia iudicia non obscura, temetipsum, vir doctissime, qui huius libri Auctor es, Iudicem appello. Praefatorem tuum Anglicum, qui anno integro iam elipso tam grandia de hoc tuo libro pollicitus fuerat, illiusque summarium confecerat, sed ita summatim, ut ne unam quidem ex clarissimis tuis demonstrationibus clare perspicere quis valeat, in manus omnium Catholicorum veniendi potestatem facitis. Et tamen liber ipse, quem vacillantibus animis plenè satisfacturum esse Praefator ille tuus promiserat, nec prece, nec pretio comparari, neque ab omnib⁹ Catholicis promiscuè, sed à paucis admodum, idq̃, cum pactione solenni, ne cum aliis communiter conspici potest.*

67. *An forsān veremini librum illum, qui doctrinam de fide credendam, atque idcirco ad salutem necessariam apertissimè demonstrat, cunctis fidelibus, usque praesertim, quos à fidei trāmi e errare certò creditis, inuulgā e? Libros aequè periculosos, & qui iuxta huius Regni leges sub pœna capitis prohibentur, in manus omnium Catholicorum absque delectu venire finitis, & librum istum tam necessarium, utpote fidei dogmata, ut praetenditis, apertè demonstrantem, iisque in rebus, quæ ad in a Principum, summique Pontificis spectant, in publicum prodire tantopere formidatis? At vereor ne aliter res se habeat, quàm quidam apud nos hic iactitant. Si enim vera sunt, quæ audio (præterquā quòd imperare temporalia, cum disponere de temporalibus confundere videaris, & subditi ex tua sententia vi sola excommunicationis à vinculo fidelitatis liberentur, & Breuia Apostolica ad certam aliquā provinciam directā, quæ ab Eudemon-Ioanne e literæ priuatæ appellantur, & in quibus ne verbum quidem de Principum depositione habetur, eam tamen doctrinam, ut rem de fide certam, definiant) quadā ex tuis exemplis, quæ ex antiquis Patribus adducis, ut hanc tuam de Principum depositione doctrinam veteri Ecclesie cognitam esse ostendas, non tam ad abdica-*

• In præfatio.
ne Paralleli
Tort.

dicationem Principum auctoritate Ponti-
 ficis, quàm ad eos à populo deponendos, &
 priuata auctoritate etiam occidendos tende-
 re videntur. Sed nolo amplius rem istam
 exaggerare; tempus est, ut ad Doctorem no-
 strum Anonymum, qui meam Apologiam
 hæreseos, atque Ethnicismi insinuat, ser-
 monem conuertam, cui profecto si me alicuius
 erroris, quem in ea contineri existimasset,
 fraternè admonuisset, ingentes gratias
 eo nomine retulissem. Verùm cum neque
 nomen aliquod notum, cui reuerentiam ad-
 hiberem, literis suis, quæ casu in manus me-
 as inciderunt, apposuerit; neque palam, &
 manifestè, sed furtim, & per insidias me tam
 horrendis criminibus apud Catholicos falsò
 accusauerit, bonamque mei nominis existi-
 mationem in perpetuum violare studuerit; si
 meam innocentiam defendendo eum fortasse
 paulo asperius tractare, & chara, calamo-
 que aliquantulum dentatis rem agere visus
 fuero, id sibi metipsum summam per iniuri-
 am ultro lacessenti, acceptum referat, atque
 in posterum caueat, ne viros Catholicos, qui
 hæresim, atque Ethnicismum non minori
 quàm ipsemet, odio prosequuntur, hærese-
 os, aut Ethnicismi tam faciliè condemnet.

C 2560
21522

REPRODUCED FROM

HENRY E. HUN

FOR REFERENCE ONLY

25602
L5226

Tied

FROM THE COPY IN THE
UNTINGTON LIBRARY

ONLY. NOT FOR REPRODUCTION

institutumque erat, ad experimentum capiendum, quinam Catholici fideles subditi, & quinam perfidi essent. Non deerant illis media aperta, & manifesta alijs legibus iamdudum stabilita, vtpote Iuramentum Primatus Regij, & abnegatio Primatus pontificij in causis Ecclesiasticis, atque decreta de templis Protestantium quouis mense adeundis, & plura alia ad detegendos Catholicos, quos Papistas, & Pontificios Recusantes vocant, in rebus, quæ ad Religionem pertinent, absque eo, quod medium tam ineptum, & penitus insufficiens, quale est istud fidelitatis iuramentum, meditentur.

8 Secundo, ut euidenter appareat, quàm infirma sit hæc ratio ex nudo Edicti titulo petita ad probandum Iuramentum istud aliquid amplius, quàm civilem obedientiam attingere, verum esto, quod isti asserunt, titulum non solum ipsius Edicti, in quo tamen, ut iam diximus, plures leges ad Religionem pertinentes continentur, sed titulum etiam ipsius Iuramenti esse ad detegendos, & reprimendos Pontificios Recusantes, quid tamen hinc rectè ad iuramentum improbandum inferri possit, ego penitus non video. Quod si querat Card. Bellar-

*minus, si Iuramentum istud nihil præter ci-
vilem obedientiam attingat, quare igitur ti-
tulus Iuramenti inscribitur, ad detegendos,
& reprimeñdos Papistas, & non potius ad de-
tegendos rebelles, eosque, qui civilem obedi-
entiam negant, quod rebellibus propri-
um est? Huic quæsito tum ab ipso Par-
liamento, tum a Rege nostro Serenissimo
abundè satisfactum esse facilè quivis per-
spiciet, qui verba parliamenti titulum E-
dicti proximè sequentia, Regisque Apo-
logia n vel oscitanter perlegerit. Et quo-
niam Edicti verba, quod ad rem ipsam
attinet, cum ijs, quæ Rex noster Sere-
nissimus toti Christiano orbi pervulga-
uit, conveniunt, satis erit hac vice Regis
verba ad rem hanc demonstrandam in
medium proferre.*

*In Apologia
pruna
oritur 10.*

9 *Quamvis, inquit, coniurationi non a-
liam concepti furoris rationem redderent,
quàm quòd Romana Religioni impense vel-
lent, nemo tamen Pontificius ea de causa de-
inceps durius unquam habitus, ut ex Edicto
nostro clementissimo, post detectam coniura-
tionem edito, apertissimè constat. Tantùm
proximo Ordinum conventu lata sunt ieges,
quibus tam atrocibus in posterum sceleribus
melius occurreretur; in quibus concepta erat
Sacramenti quædam formula, in quam Sub-
diti mei liquido iurarent, se in fide, & obedi-
entia*

tia mihi lega nascendi debua constanter per-
 mansuros. Nec in alium finem constitutum
 est Iuramentum, quàm ut non modo inter fi-
 deles subditos, & perfidos proditores disci-
 men aliquod extaret, sed etiam inter illos,
 qui quàmvis caterò qui Pontificia religioni
 faverent, retinerent tamen impressa pristini
 effigii in cordibus vestigia, & inter hos, qui
 eodem fanatico superstitionis zelo perciti, quo
 nstrati pulveris proditores, abriperentur ex-
 tra debitas fidelitatis metas, credentesque
 id spærem Religionis cultum iustissimum esse
 prætextum contra Regem coniurandi. Et in
 Præfatione Monitoria non longe etiam
 a Principio, Huius, inquit, iurisiurandi
 unus ille finis erat, ut Pontificij nequaquam
 turbulenti, cateraque boni cives, ab eis dig-
 noscerentur, quorum animis opiniones ille fu-
 riosa, & sanguinaria inhaerant, qua coniu-
 rationem nitrati pulveris pepererunt.

Io Quo fit, ut gratis Card. Bellarmi-
 no concedere possimus, eam Regi, &
 Parlamento in hoc iureiurando confici-
 endo mentem fuisse, ut Pontificios Re-
 cusantes, seu Papistas detegerent, sed ta-
 les Recusantes, qui fidelitatem Regi de-
 bitam præstare recusarent; tales papistas,
 qui nefandis barbarorum sulphurei pul-
 veris proditorum opinionibus, de Rege
 Religionis ergò interimendo, adhære-
 cerent;

cerent; tales Papistas, qui fidei Catholice non repugnare arbitrarentur, impios Principes per Papam excommunicatos, vel deprivatos posse per suos Subditos, aliosve quoscunque deponi, aut si velint, occidi; tales Papistas, qui firmiter crederent, posse Principes autoritate Pontificis spirituali e Regno, quod legitimè possident, exturbari, hancq; doctrinam tam certam esse, ut nullus Catholicus tutà conscientia, & absque fidei Catholice abnegatione contrariam opinionem tueri, eamque iureiurando, si opus fuerit, confirmare possit. Atque hinc evidens est sensus verborum Regis, quæ Card. Bellarminus in ipsum Regem nimis contortè, pace eius dixerim, retorfit; quin & mediam sententiæ verborum partem, quæ reliquorum sensum apertum redderent, turpiter sanè detruncavit. Ita enim ait Rex.

11 Et nostrum hoc iuramentum præsertim tam iusta premente occasione natum, pro certa nostra, meorumque posterorum incolumitate, quò populus arceretur, ne amarum illud poculum Antichristianarum scortationum * Card. Bella. ita ebiberet, * quintantulum modo mellis in verba illa, quæ cordibus retineret, quantum satis esset ad arguendum, eos desponsatos mihi manere in coniunctissimo illo obedientia vinculo. sequentia quæ priora explicant, præter-

Neque misit.

Richardson, R.

Neque enim his verbis aliud Rex docet, quàm quæ alibi sæpiùs repetijt, neque verba ista illi exciderunt, sed cautè & maturo consilio ab eo prolata sunt; institutum scilicet esse hoc iuramentum, non quò Catholici eius Subditi arcerentur, ne potestatem Pontificis spiritualem omnino venerarentur, sed ne ita venerarentur, *quin Regi in coniunctissimo obedientia temporalis vinculo desponsati manerent*: ne ita venerarentur, vt a Pontifice licentiam sumant arma contra Regem gerendi, tumultus seminandi, prodiciones non revelandi; ipsum denique, tametsi per Papam excommunicatum, vel deprivatum deponendi, & si voluerint, occidendi: ne ita venerarentur, vt obedientiam temporalem, constantemque fidelitatem cuius legitimo Principi, quantumvis hæretico, ex lege Dei, & naturæ debitam, cum Religione Catholica, & obedientia spirituali Summo Pontifici ex lege Christi exhibenda simul stare non posse existimarent.

12 Ad obiectionem igitur in forma Respondetur declarando Maiorem propositionem, ex cuius explicatione sensus etiam Minoris facillimè innotescet. Nam, tametsi Iuramentum illud, quod tam Protestantibus, quàm Pontificijs
Repusan-

Recusantibus commune est, non possit iudicari medium aptum ad detegendos Pontificios Recusantes in rebus, quæ ad Religionem spectant, potest tamen esse medium aptissimum ad detegendos Pontificios Recusantes, eosque abinvicem distinguendos; seu ad dignoscendum, quomodo in rebus, quæ ad fidelitatem pertinent, erga suam Maiestatem affecti maneant; quod potissimum, immò solum Regis, & Parliamenti in hoc iuramento excogitando institutum erat, & non ad distinguendos Catholicos a Protestantibus in rebus, quæ Religionem attingunt. Et tametsi etiam veram fidelitatem Principi temporali iurare tam Protestantibus, quam Catholicis commune sit, vrpote Principibus legitimis, quamcunque Religionem profiteantur, ab omnibus suis Subditis ex lege Dei, & naturæ exhibendam, nihilominus, sicut de illis rebus, quæ ad civilem obedientiam, veramque fidelitatem requiruntur, magna tum inter ipsos Catholicos, tum etiam inter Protestantes opinionum diversitas esse potest, ut, exempli causa, vtrum obedientia civilis Principi debeat, postquam per Papam excommunicatus, vel deprivatus fuerit? vtrum potestas spiritualis possit Principes

Principes non solum dominijs, verum etiam vita priuare? vtrum Summus Pontifex sit Supremus Rex temporalis, directusque Dominus in temporalibus totius Orbis Christiani, & huiusmodi? ita etiam de illis rebus, quæ a Principibus ad veram fidelitatem iureiurando confirmandam præcipi possunt, magna inter vtrosque dissensio esse potest.

13 Et profectò princeps temporalis plenam potestatem, & auctoritatem habet, non solum verbis generalibus fidelitatis Iuramentum a suis Subditis exigendi, sed tale etiam Iuramentum in particulari, quod, dummodo in se licitum sit, Rex, & Parliamentum ad futuris conspirationibus, & perturbationibus in Republica obuiam eundum, atque ad Subditorum animos, in rebus, quæ ad fidelitatem spectant, malè affectos detegendos necessarium esse prudenter, ac probabiliter iudicabunt. Et quoniam eo tempore, quo Iuramentum istud conceptum erat, plures, & vrgentiores causæ (ob barbaram illam, & prorsus inhumanam nitrati pulueris conspirationem tunc recens detectam) Regi nostro Serenissimo oblata fuerunt, quibus meritò induci poterat, vt Catholicorum potius, qui nefandissimæ illius prodicionis Duces,

ces, Authores, & Actores erant, quàm protestantium fidelitatem suspectam haberet, idcirco titulus Edicti, in quo Iuramentum istud præscribitur, iure cæptimo inscribi poterat, *Edictum ad detegendos, & reprimendos*, non rebelles solum in generali, neque Protestantes rebelles, *sed ad Pontificios*, quos Cotholicos vocant, rebelles, quorum fidelitas, vt dictum est, tunc toti Regno magis suspecta erat, *detegendos*, & postquam detecti fuerint, pœnis acerbioribus *reprimendos*.

SECTIO Secunda.

I Secunda obiectio contra Iuramentum istud in generali desumitur ex auctoritate præsertim Summi Pontificis, qui illud omnino illicitum esse suis Breuibus declarauit : quam declarationem Rex noster Serenissimus indignè ferens, Apologiam pro Iuramento Fidelitatis, primùm suppresso, sed postea expresso eius nomine, a se editam, vnà cum Præmonitione ad omnes Principes Christianos euulgauit. Quæ eius Apologia tum Card. *Bellarmino*, tum pluribus alijs Theologis ansam præbuit in Iuramentum istud, Regisque Apologiam acriter inuehendi, & Breuia Apostolica ad Catholicos Anglos directæ totis viribus propugnandi.

propugnandi. Sanctissimus igitur Dominus Paulus Papa quintus, in duobus suis Breuibus ad Catholicos Anglos conscriptis, expressè prohibet, ne Iuramentum istud suscipiant, quandoquidem ex verbis ipsis, ut ait, perspicuū illis esse debet, quod salua fide Catholica, & salute animarum, prastari non potest, cum multa contineat, quæ fidei, & saluti aperte aduersentur. Et in tertio suo Breui, ad magistrum Georgium Birkettum Sacerdotum Anglorum Archipræsbyterum misso, illi inungit, mandat, & specialem facultatem ad hoc tribuit, ut, servatis quibusdam conditionibus inibi expressis, quas infra referemus omnes, & singulos Sacerdotes Anglos, qui Iuramentum istud prastiterunt, aut qui illud licite prastari posse docuerunt, & docent, facultatibus, & privilegijs omnibus ab Apostolica Sede, seu illius auctoritate a quocunque alio illis, vel cuius illorum concessis, eadem auctoritate priuet, ac priuatos esse declaret.

¶ Nu. 61.

2 Ex his igitur tale argumentum confici potest. In rebus dubijs, & disputabilibus, non præsertim, quæ fidem Catholicam; & æternam animarum salutem, quàm intimè attingunt, quilibet Catholicus tutiorem partem sequi in conscientia teneatur, videlicet illam partem, in qua vel nullum omnino peccandi periculum inest, vel minus peccandi pericu-

culum timeri potest: Sed utrum Iuramentum istud licite, & absque fidei Catholica abneganda periculo suscipi possit, saltem res dubia, & disputabilis est, & minus peccandi periculum in eo non suscipiendo, quam in suscipiendo timeri potest, ergo quilibet Catholicus illud potius non suscipere, quam suscipere in conscientia tenetur.

3. Maior propositio evidens est ex illo vulgato Iuris Canonici¹ axioma, & ab omnibus Theologis, & Iurisconsultis approbato, quod in dubiis tutior pars sit eligenda. Minor etiam cuilibet Catholico satis manifesta est, Nam primò nullus Catholicus negare potest, quin ad minimum res dubia sit, an Iuramentum istud licite, & absque periculo præstare queat, quandoquidem non solum clarissimi horum temporum Theologi, uti Card. Bellarminus, Gretzerus, Lessius, Becanus, & alij complures publicis suis scriptis illud ut impium, sacrilegum, & Catholica fidei, animarumque saluti aperte repugnans condemnarunt, verum etiam Supremus Ecclesie Pastor illud ipsum, ut Lessius, & quidam alij affirmant, suis Braviis expresse definivit, & quod a nemine negari potest, omnibus Catholicis stricte præcepit, ne illud susciperent, eo quod multa contineat, quæ fidei, & saluti aperte aduersantur.

¹ In cap. ad au-
dientiam & in
cap. signifi-
casti 1. & 2.
de homicidio
& in cap. Iu-
ræ de spon-
salibus.

^m Pag. vltima.

4. Secundò, quòd vel nullum omnino periculum, vel saltem minus peccandi periculum in non præstando, quàm in præstando iuramento esse potest, ex eodem principio euidenter apparet. Nam, iuxta notam rectæ rationis normam, ille Catholicus minus peccandi periculum incurrit, qui in rebus spiritualibus, & quæ ad æternam animæ suæ salutem spectant, ut quænam positio sit hæretica, vel non hæretica, quodnam Iuramentum sit licitum, vel sacrilegum, quænam actio Dei iram mereatur, vel non mereatur, non solum illius directionem, atque imperium sequitur, quem Deus animæ suæ ductorem, directorem, atque in spiritualibus gubernatorem constituit, sed uniuersalem præterea consensum Catholicorum Theologorum, qui Iuramentum istud ut impium, & fidei Catholica aduersarium condemnant, quàm qui sequitur consilium, & imperium temporalis duntaxat Principis, & Parliamenti, (qui præsertim Catholici non sunt, & quibus, si Catholici essent, animarum cura a Deo concredita non est, neque ullam in spiritualibus auctoritatem habent) & singularem unius, vel alterius Catholici Sacerdotis opinionem, qui etiam præ timore potius, quàm ex corde, utpote vel in carcere detenti, vel ob temporalem aliquem respectum, veluti
ad

Cap. 10. de Iuramento fidelitatis.

ad complacendum Principi, aut se ab angustijs temporum liberandos, quam sufficienti aliqua ratione moti Iuramentum istud licitum esse proficiuntur.

5 Præterea, periculum cæleste Regnum in perpetuum amittendi multo maius est, quam periculum quæcunque temporaria commoda deperdendi: sed in suscipiendo Iuramento ingens periculum est periurij, & abnegationis fidei Catholica, & consequenter Regnum cæleste amittendi: in non suscipiendo periculum duntaxat est temporalia bona, & libertatem ad tempus deperdendi, cum lex ista de Iuramento præstando merè pœnalis sit; ergo in eo suscipiendo longè maius periculum, quam in non suscipiendo reperitur.

6 Hæc obiectio imperitorum hominum conscientias plurimum discruciat, qui, propterea quod in studijs literarum, præsertim Theologicarum, non fuerint versati, quam opinionem tutâ conscientia sequi possint, quando inter ipsos Catholicos opinionum est diuersitas, dignoscere non valent. Et proinde, ut timoratis conscientijs plenè satisfaciam, in hac obiectiōe examinanda paulo diutius immorari necessarium esse duxi, atque ex doctrina Theologorum quasdam generales regulas in

medium proferre, quibus ritè obseruatis quilibet Catholicus siue doctus, siue ignarus planè perspiciet, quomodo absque villo temeritatis, alteriusve criminis periculo, hanc, vel illam opinionem, de qua inter Catholicos est controuersia, tum speculatiuè amplecti, tum etiam practicè secundum illam operari tutà conscientia queat. In his autem regulis assignandis *Gabrielem Vasquez* eruditissimum Societatis Iesu Theologum præ cæteris sequendum ea potissimum de causâ selegimus, quoniam eius doctrinam, quod ad rem istam attinet, tum ob singularem illius eruditionem, tum ob religiosum vitam, quam sequitur, institutum, præcipui huius Iuramenti impugnatores, Patres nempe Iesuitæ, vt improbabilem procul dubio non improbabant.

n 1^a 2ª disp.
62. cap. I.
nu. I.

7 Inprimis igitur *Vasquez* n obseruat, inter opiniones, quandam esse tutiorem, quandam verò minùs tutam, dicitur autem tutior, non quia sit probabilior, sed quia, qui illam sequetur, non potest peccare: vt si sint opiniones contraria de restitutione facienda, ea, quæ dicit restituendum aliquid esse, tutior dicitur, quia in facienda restitutione non potest esse peccatum; contraria verò est minùs tuta, quia in

non facienda restitutione potest esse peccatum, & sic in alijs materijs. Pari ratione utriusque pars ° censeri debet, in qua minus peccatum esset, quàm in opposita, quando necessarium est alteram eligere ex illis duabus, in quibus est peccatum. Nam quoties duo mala ita occurrunt, ut necesse sit alterum eligere, illud scilicet eligendum est, quod aliàs minus esset, & consequenter in eo eligendo nullum prorsus peccatum esse potest. Et ratio manifesta id confirmat, nam, cum in nullo casu concedi debeat aliquis necessario esse ita perplexum, ut non possit aliquam partem sine peccato eligere, & ex duobus malis, si alterum necessario eligendum est, maior sit ratio, ut eligatur id, quod minus est, sequitur illud sine peccato eligi posse, & quod alias absolute consideratum ex se malum esset, tunc non esse peccatum, ac proinde eam partem esse tutiorem, si eligatur, occurrente alio maiori malo, iuxta illud vulgatum, Minus malum comparatione maioris bonum quoddam est. Huius rei exemplum vide in Vasquez loco proximè citato.

° Vasquez
disp. 66. cap.
4. nu. 21.

8 Præterea, & inter opiniones alia est probabilior, alia minus probabilis: probabilior est, quæ meliora habet fundamenta; minus vero probabilis, quæ licet non habeat fundamenta meliora, tamen funda-

° Vasquez
disp. 62. cap.
1. nu. 1.

menta illius non sunt sufficiente probabilitate destituta. Contingere ergo potest, ut minus tuta opinio sit probabilior, hoc est, ut ea pars, in qua forsitan posset esse peccatum, sit probabilior; contra vero ea pars, in qua nullum potest esse peccatum, sit minus probabilis; ut in exemplo posito de restitutione facienda, ea pars qua dicit non debere fieri restitutionem, potest esse probabilior, hoc est, potest meliora habere fundamenta, & tamen ea est minus tuta; contra vero ea, qua dicit faciendam esse restitutionem, qua est magis tuta, potest multo debiliores habere rationes, immo etiam interdum potest esse omni probabilitatis memento destituta.

¶ Disp. 62.
cap. 3. nu. 8.
& d. sp. 79.
cap. 3. nu.
13. 14.

9 Secundò observat, quod assentiri alicui opinioni, seu propositioni, nihil aliud est, quam cognoscere maiorem convenientiam predicati cum subiecto in una parte contradictionis, quam in alia, seu, quod idem est, iudicare illam opinionem, aut propositionem esse veram; dissentiri, nihil aliud est, quam cognoscere maiorem disconvenientiam predicati cum subiecto in una parte contradictionis, quam in altera, seu, quod idem est, iudicare opinionem illam, aut propositionem esse falsam; dubitare, seu dubium esse de utraque parte, aut opinione, est

est neque cognoscere maiorem convenien-
tiam, neque maiorem disconvenientiam
in una parte, quàm in alia, seu, quod
idem est, neque iudicare aliquam par-
tem esse veram, neque falsam, sed iu-
dicium de utraque parte suspendere;
quod ex eo provenit, quoniam rationes
pro una, vel altera parte non sufficientes
sunt ad maiorem convenientiam, quàm
disconvenientiam, seu ad veritatem po-
tius quàm ad falsitatem alterius partis
ostendendam: tunc enim habes intellectus,
neque uni parti magis quàm alteri assen-
titur, ut, cum ignoranti numerum stella-
rum hac questio proponitur, vitrum astra
paria sint, vel imparia, anceps manet, ne-
que de ea fert iudicium, eo quòd non cog-
noscat predicatum convenire subiecto, aut
repugnare.

IO Tertiò observat, ^r eum, qui ha- ^r Disp. 62.
bet assensum unius opinionis per propria, cap. 3. nu. 10.
& intrinseca principia, seu, quod idem
est, iudicat opinionem illam esse ve-
ram, etiamsi assensus ille sit tantum pro-
babilis (nam quandoque assensus potest
esse evidens, quando rationes evidentes sunt,
& aliquando tantum probabilis, quando
rationes sunt tantum probabiles) non posse
habere assensum contrarie opinionis per
intrinseca, & propria principia; bene ta-

men posse per extrinseca principia existimare contrariam opinionem esse probabilem. Propria, & intrinseca principia vocamus, aut causam rei, aut effectus illius, aut absurda, & impossibilia, ad quæ deducuntur, qui contrariam opinionem defendunt: Hæc enim omnia, & singula eorum ostendunt propriam convenientiam prædicati cum subiecto in seipsis, seu, quod idem est, ostendunt propositionem esse magis veram, quam oppositam. Extrinseca vero principia sunt autoritas tantum eorum, qui contrarium opinantur, ratione cuius de contraria parte habemus hoc iudicium, quod sit probabilis opinio. Et sicut repugnat, quod aliquis eodem tempore dualis contrariis opinionibus per propria, & intrinseca principia assentiatur, ita enim de eadem re simul haberet duos assensus contradictorios, quod est impossibile, ita non repugnat habere assensum proprium unius partis per propria principia, & per extrinseca principia, nempe per auctoritatem Doctorum, qui contrariam partem sequuntur actu reflexo indicare oppositam partem esse probabilem: Hi enim assensus non sunt de eadem re, & propterea nec contradictorii; nam prior per intrinseca Principia est de veritate propositionis

positionis in se, seu de propositione absoluta, vt in hac, *Papa non potest deponere Regem*, alter vero assensus per extrinseca Principia est de probabilitate propositionis, seu de propositione modalis, vt in hac, *probabile est Papam non posse Regem deponere*. Sicut autem posterior hac propositio non est contradictoria priori, ita etiam assensus de illa non est contradictorius assensui de priori.

II His observatis Vasquez¹ affirmat² cap. 4. nu. 12

primò, si aliquis vir doctus, qui non parum in studijs laboraverit, quique optimè viderit rationes contraria partis, easque omnes examinans, & expendens indicaverit contra ceteros, qui ipsum praecefferunt, Scriptores, suam opinionem probabiliorē esse, etiam si illa minùs tuta sit, posse eam amplecti, & secundum illam rectè operari. Et hanc suam doctrinam ex communi consensu Doctorum colligit. Ratio verò est manifesta, quia si aliquis pollet ingenij acumine, & maturitate consilij, & rationis omnes contraria partis diligenter vidit, & expendit, easque indicavit minùs sufficientes, non videtur imprudenter operari secundum suam opinionem, quia in rebus moralibus, quae certa non sunt, sed sub opinione, ipse etiam maturè indicat. Negare enim non possumus, turbam Doctorum aliquando amplecti unam opinionem absque delectu

delectur rationum, aut saltem non tam exacte rationibus ponderatis, contra quos deinde alius Doctor magna auctoritatis opinionem aliquam maturè excogitatam in Scholas introducere potest.

cap. 4. nu. 13 12 Quòd si quis levi aliqua ratione, nec maturè considerata amplectatur opinionem minus tutam contra ceteros Doctores, peccabit sanè, non quia contra conscientiam operatur (ut quidam existimârunt) sed quia leviter, & temerè de re illa iudicavit,

u In cap. Si ut rectè Navarrus u tradit. Quando vero qui de Perni- censeri debeat temerarius, & leve fundamenta dist. 7. mentum in iudicando, arbitrio prudentis re- nu. 50. 51. 52

linguitur. Nec enim censeri debet temeraria opinio unius Doctoris contra reliquos in re obscura, & opinabili, si maturo fundamento excogitata sit. Nam, ut rectè admo-
net Corduba, x temeraria opinio est absolute censenda, non quæ communi sensui Doctorum Scholasticorum contraria est, sed quæ absque sufficienti ratione, & fundamento excogitata est, nam multe opiniones initio excogitatae, & in Scholas invelle sunt, quæ communes tunc non fuerunt. Verùm in hac re, nempe in novis opinionibus excogitandis, maturè satis procedendum est.

Cap. 4. nu. 14 13 Secundò affirmat, simulque asserit, esse iam in Scholis, & multo antè com-

maximam opinionem, licitum esse viro docto
 contra suam opinionem, quam probabiliorem
 arbitratur, operari secundum opinionem
 aliorum, tamen si opinio aliorum sit minus
 iusta, & suo iudicio minus probabilis, dum
 tamen ratione, & probabilitate destituta non
 sit. Nihilominus ² ut aliquis recte operetur ² Cap. 4. nu. 12
 relicta propria opinione, & sequendo alienam, ² Cap. 4. nu.
 debet formare sibi iudicium, seu dictamen a- 14.
 liquod conscientia singulare, quo determina-
 to assensu credat, & existimet, licitum esse
 sibi in eo casu sequendo opinionem aliorum
 operari, alioquin si hoc iudicium non habe-
 ret, operaretur contra conscientiam, quod
 nulla ratione licet. Hoc autem iudicium
 singulare conscientia non poterit quis collige-
 re per propria Principia, si perseveret in
 sua opinione, quia cum universali iudicio,
 quo quis per propria Principia credit ali-
 quam actionem in universali esse illicitam,
 impossibile est habere iudicium singulare per
 propria etiam Principia, quo credat hanc
 actionem singularem sub illi universali
 comprehensam esse licitam. Oportet igitur,
 ut hoc singulare conscientia dictamen, quo
 sibi persuadet licitum esse sibi hic, & nunc,
 contra propriam opinionem in universali o-
 perari se juvendo alienam, habeat per extrinse-
 ca Principia, ex eo nimirum, quod credit
 opinionem contrariam esse probabilem ob
 authori

authoritatem eorum, qui eam sequuntur.

a cap. 4. nu. 14 I 4. Atque hanc assertionem Vasquez³ probat, quoniam hoc ipso quòd opinio aliqua probabilis sit, & a peritis in illa arte defenditur, & probabili ratione fundatur, sicut absque ulla reprehensione possumus eam speculativè amplecti, & defendere, sic etiam intà conscientia possumus secundum eam
b Medina 12. operari: Sicut enim in speculativu⁴ potest
22. q. 19. ar. 6 aliquis absque ulla nota erroris relicta propria opinione opinioni peritorum in illa arte adhaerescere, ita etiam in moralibus, seu in rebus agendis potest quis absque ulla peccati, aut imprudentis macula, secundum opinionem prudentiam, ac peritorum contra propriam operari.

I 5. Caterum, ut cognoscamus, quando opinio aliorum sufficienter probabilis est, ut vir doctus secundum eam contra propriam operari possit (nam si aliorum opinio caret probabilitate, nemo dixerit posse aliquem secundum illam operari) Vasquez⁴ notat primò, non debere esse opinionem unius tantum Doctoris, & singularem. Nam si talis opinio unius tantum Doctoris ex propriis fundamentis considerata mihi non probatur, sed opposita, & eam video tantum niti auctoritate unius Doctoris, non videtur mihi censenda probabilis ad hunc effectum, et secundum illam prudenter possum operari
c cap. 4. nu. 17
d Nu. 11. contra

contra propriam, & communem omnium
sententiam. Dixi ad hunc effectum &c.
nam quamvis opposita opinio suo Authori
possit esse probabilis iuxta superius dicta, ta-
men mihi, qui oppositam credo veram, cen-
sere non debet probabilis, ut secundum eam
prudenter possim operari. Secundo talis debet
esse opinio, quam vir doctus contra propri-
am licite sequi possit, ut communiter existi-
metur non continere errorem, sed adhuc pro-
babilitatem habere, atque adeo non esse anti-
quatam, & e Scholis penitus explosam. Ter-
tio tunc demum multo magis possumus secun-
dum opinionem aliorum contra propriam
operari, quando videmus fundamenta omni-
a, & rationes nostras Doctores opposita sen-
tentia vidisse, & considerasse, & ad eas
aliquo modo respondisse, nec eis convictos
fuisse. Tunc enim iure arbitrari debemus,
operari nos posse recte, & prudenter, sequen-
tes aliorum sententiam contra propriam opi-
nionem, neque existimare debemus, nostras
rationes esse demonstrationes evidentes, quae
opposita opinioni probabilitatem auferant.

16 Observandum tamen maximè est,
ait Vasquez. * interdum contingere, ut anti-
qui Scriptores, quorum opiniones modo sunt
in controversia, non attenderunt rationem
aliquam, legem, seu decretum, quod contra
ipsorum opinionem maximam vim habet;
contra

* Cap. 4. nu.
18.

contra verorecentiores Doctores ea ratione, vel lege convictos iam asserere contrarium. Si ergo aliquis videns legem, aut decretum, vel considerans rationem illam novam, contra antiquos Doctores opinetur cum recentioribus, non poterit contra suam opinionem operari iuxta opinionem antiquorum, quia iam non debet censeri probabilis antiquorum opinio, qui decretum illud, aut rationem non considerarunt. Quod si difficultatem ortam contra opinionem antiquorum ex illa lege, & decreto, recentiores aliqui notarunt, & conati sunt eam dissolvere, non debemus existimare antiquorum opinionem carere probabilitate, ut eam sequi non possimus. Eodem modo, si quis solum consideravit rationem aliquam peculiarem contra oppositam sententiam, qua sibi videatur omnino solvi non posse, non propterea censere debet oppositam opinionem improbabilem, ut eam sequi non possit, quia solo suo iudicio non debet aliorum sententiam improbabilem iudicare.

f Cap. 4. nu.
18. 19.

17 Propter eandem etiam rationem non solum potest vir doctus operari contra propriam opinionem iuxta aliorum opinionem probabilem, quando suae opinionis assensum habet determinatum, verum etiam si per intrinseca Principia neutrius partis assensum habeat, sed inter utramque dubium

exaneat; immo etiam in hoc casu multo melius potest operari secundum opinionem aliorum probabilem, in quam partem ipse voluerit, etiam si ea minus tuta sit, ita, tamen, ut per extrinseca Principia habeat indicium conscientia, quod sibi liceat eam sequi, quia videt utramque partem suos habere Authores, & Patronos doctos, & prudentes, quicam, ut probabilem, amplectuntur. Si enim licet contra propriam opinionem, cuius determinatum habemus assensum, iuxta aliorum opinionem operari, quia oppositam partem per extrinseca Principia existimamus probabilem esse, multo magis licebit, dum per intrinseca Principia nullum habemus assensum contrarium, iuxta opinionem aliorum operari.

18 Tertiò affirmat : ad hoc ut vir : Cap. 5. nu. doctus secundum propriam, vel aliorum 25. opinionem operetur, non est necesse nullam habere formidinem opposita partis, contra quam operatur, sed posse eum rectè operari cum assensu tantum probabili, etiam si habeat formidinem opposita partis, nec tantum formidinem habeat per intrinseca Principia, sed etiam per extrinseca. Data opera, dixit, cum formidine opposita partis, non autem dixit, cum dubitatione, & hesitatione, quia si aliquis dubius esset circa aliquod genus operationis, non posset salvà conscientia

conscientiâ operari, quia non posset habere
iudiciũ conscientia singulare cum assensu,
sed circa singulare etiam dubitaret, cum
dubia autem conscientia non licet operari,
ut ipse inferius ^h ostendit, & omnes con-
fiteantur.

^h Disp. 65.

ⁱ Disp. 62. cap
5. nu. 26.

^k nu. 9.

ⁱ Disp. 65. cap
1 & disp. 66.
cap. 1.

^m Eccles. cap.
3.

19 Cuius rei explicandæ gratia no-
tat ⁱ aliud esse formidinem, aliud verò ha-
sitationem, & dubitationem: dubitare enim,
& hasitare, ut ^k suprà etiam dixi, est intel-
lectum pendere inter utramq; partem con-
tradictionis, & nulla illarum determinate
assensum præbere, quia in nulla illarum ap-
paret convenientia prædicati cum subiecto:
& cum hac hasitatione, seu dubia conscien-
tia non potest quis recte ⁱ operari, nisi par-
tem tutiorem sequatur, alioquin enim in
sua conscientia exponeret se periculo Deum
offendendi, & consequenter in sua consci-
entia peccaret iuxta illud Sapientis, ^m Qui
amat periculum peribit in illo. Nam sicut
ille, qui facit aliquid cum conscientia dubia,
an sit contra voluntatem amici, facit contra
legem amicitie, & plius videtur illum diligere,
cuius gratia illud facit, quàm amicum de
quo dubitat, an illud ei placere velit, na
etiam qui facit aliquid dubitans an sit pec-
catum, & proinde an sit contra Dei volun-
tatem, contra legem amicitie erga Deum
facit, & plius videtur diligere illum cuius
gratia

gratiâ illud facit, quàm Deum, contra quem dubitat illud esse.

20. Formido autem unius partis non excludit assensum determinatum alterius, 5. nu. 26. sed formido in eo posita est, ut aliquis per actum reflexum iudicet, rationes illius partis, cuius habet assensum, non esse evidentes, sed tantum probabiles, & ideo putet fieri posse, ut in re ipsa opposita pars vera sit, cum tamen rationes illius id non ostendant. Quo fit, ut dubitatio nullum planè assensum includat, formido autem duos assensus supponat. Primus est, quo quis iudicat opinionem, quam sequitur, esse re ipsa veram; alter quo iudicat posse esse re ipsa falsam, eo quòd rationes illius probabiles tantum, & non convincentes sunt. Cum igitur hac formido, etiam expressa, unius partis non excludat assensum determinatum alterius partis, & cum quovis assensu probabili, qui non attingit evidentiam, formido esse possit, sequitur cum hac formidine posse quemlibet operari, cum iuxta omnium Theologorum doctrinam non semper ad rectè operandum necessarius sit assensus evidens, qui in rebus moralibus vix reperiri potest.

21 Et quod diximus de viro docto,

X

posse